

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

KLAUDIJA GRABAUSKAITĖ
II kurso studentė

**POLITINĖS RINKIMINĖS INFORMACIJOS VARTOTOJŲ TIPŲ TYRIMAS
PASITELKIANČIĄ REKONSTRUKTYVIĄ ATMINTĮ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: doc. dr. I. Vinogradnaitė

Vilnius, 2023

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Grabauskaitė K. Politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipų tyrimas pasitelkiant rekonstruktyvią atmintį: politikos ir medijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė doc. dr. I. Vinogradnaitė. – V., 2023. – 149 p., 117 071 spaudos ženklų su tarpais, neįskaitant išnašų.

Reikšminiai žodžiai: politinė rinkiminė informacija, rinkimų kampanijos, informacijos skaitymas, idealieji tipai, dirgikliai.

Šiame darbe nagrinėjama kaip skirtingi žmonės vartoja skirtingas rinkimines politines priemones (skrajutes, laikraščius, socialinių tinklų reklamas) kaip rinkiminės informacijos šaltinius. Tiriama Tauragėje gyvenančių individų informacijos vartojimo įpročiai, pasitelkiant kokybinius interviu bei naudojant rekonstruktyvios atminties analizę, pateikiant realių politinių rinkiminių priemonių vinjetes. Pateikiami du su rinkiminių priemonių formatais susiję atradimai bei trys dimensijos: informacijos filtravimo ir pasyvaus priėmimo dimensija; pozityvaus ir negatyvaus santykio su politikų komunikacija dimensija; darbų arba asmenybės dėmesio fokuso dimensija. Remiantis dimensijomis, pateikiami trys politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipai – įtarieji skeptikai, kognityviniai šykštuoliai, stropieji analitikai.

Turinys

Įvadas.....	4
1. Skirtingo politinių rinkiminių priemonių vartojimo priežastys ir atpažinimas	9
1.1. Dirgikliai kaip būdas sukelti skirtingas reakcijas į politinę rinkiminę informaciją.....	9
1.2. Rinkiminių priemonių formatai – kolektyvinių nuostatų bei individualių įpročių įtaka informacijos vartojimui	10
1.3. Rekonstruktyvi atmintis kaip būdas atpažinti skirtingus politinės rinkiminės informacijos vartojimo tipus.....	12
1.4. Rekonstruktyvios atminties ir vinječių metodas skaitytojų tipams atpažinti	14
2. Politinių rinkiminių priemonių skaitymo atradimai	18
2.1. Ar politinės rinkiminės priemonės formatas turi įtakos informacijos skaitymui?.....	18
2.1.1. Politinių rinkiminių priemonių tipiškumo įtaka kandidatų vertinimui	18
2.1.2. Popierinių priemonių funkcijos skaitmenizuotų kampanijų amžiuje	21
2.2. Politinės rinkiminės informacijos skaitymo dimensijos.....	22
2.2.1. Pirmoji dimensija – informacijos filtravimas versus pasyvus informacijos priėmimas	23
2.2.2. Antroji dimensija – išankstinis nusistatymas į politinę komunikaciją	26
2.2.3. Trečioji dimensija – darbų versus asmenybės bruožų skirtis	29
3. Politinių rinkiminių priemonių skaitytojų tipai	33
3.1. Įtarieji skeptikai	34
3.2. Kognityviniai šykštuoliai.....	37
3.3. Stropieji analitikai.....	40
Išvados.....	43
1 priedas. Interviu klausimų gairės.....	46
2 priedas. Tirtų vinječių pavyzdžiai	48
3 priedas. Apklaustų informantų demografija	60
4 priedas. Informanto interviu schemas pavyzdys	61
5 priedas. Magistro interviu transkripcijos	65
Literatūros sąrašas	144
Summary.....	148

Įvadas

Politinės partijos, planuodamos rinkimų kampanijas, susiduria su galvosūkiu – kokiomis priemonėmis efektyviausiai galima skleisti politinę informaciją? Viena vertus, investuojama į tradicines politines rinkimų priemones¹ – skrajutes, kandidatų laikraščius, tentus. Antra vertus, visuomenei vis daugiau laiko praleidžiant internetinėje erdvėje, politinės kampanijos taip pat skaitmenizuojasi – artėjant rinkimams vis daugiau kandidatų kampanijų pavyzdžių galime pastebėti socialiniuose tinkluose. Todėl, siekiant efektyviai planuoti kampanijas, svarbu atsakyti į klausimus, kurie vis dar yra menkai išnagrinėti: kaip skirtingi žmonės skaito politinę rinkiminę informaciją ir kokie veiksniai tai lemia? Atsakymai į šiuos klausimus leistų parinkti atitinkamus politinių rinkiminių priemonių formatus skirtingoms individų grupėms bei ir užtikrintų sklandžią, tikslines grupes pasiekiančią komunikaciją.

Nemažai autorių siekia atsakyti į klausimą, kaip skirtingi individai skaito informaciją², Akademikai pažymi, kad gyvename ne tik skaitmenizacijos³, bet ir informacijos skaitymo įpročių transformacijos amžiuje⁴ – šimtmečius formuotus nuoseklus knygų skaitymo įpročius keičia paviršutiniškas, nenuoseklus skaitymas⁵, darantis įtaką informacijos priėmimo kritiškumui, filtravimui⁶ ir keičia individų elgesį⁷. Skirtingi informacijos vartojimo įpročiai pastebimi ne tik tarp skirtingų kartų⁸, bet ir tarp skirtingų individų ir atsispindi tyrimuose, analizuojančiuose politinę informaciją. Pavyzdžiui, Terri Towner ir Caroline Lego Munoz atliktas tyrimas⁹ apie rinkimų priemonių įtaką kandidatų vertinimui JAV Prezidento rinkimų metu ne tik patvirtino hipotezę, kad vyresnei kartai tradicinės rinkimų priemonės (laikraščiai, televizija, skrajutės) labiau priimtinos nei

¹Politinė rinkiminė priemonė šio darbo kontekste reiškia politinės reklamos, orientuotos į rinkimus, formatą (skrajutę, kandidato laikraštį ar „Facebook“ įrašą).

²Vienas žymiausių autoriaus darbų: Peter Afflerbach and Byeong-Young Cho, „Determining and describing reading strategies“ *Metacognition, strategy use, and instruction* 201 (2009); Weiwu Zhang et al., „The Revolution will be Networked: The Influence of Social Networking Sites on Political Attitudes and Behaviors” *Social Science Computer Review* 28 (2010): 75–92.

³Laima Nevinskaitė, „Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos“ (Vilnius: Petro Ofsetas 2011)

⁴Matthew Kushin and Masahiro Yamamoto, „Did Social Media Really Matter? College Students’ use of Online Media and Political Decision Making in the 2008 Electio.” *Mass Communication and Society* 3 (2010): 30–608.

⁵Anne Mangen and Theresa Schilhab, „An embodied view of reading: Theoretical considerations, empirical findings, and educational implications” *Skriv* (2012): 285-300.

⁶Maryanne Wolf and Catherine J. Stoodley, *Proust and the squid: The story and science of the reading brain* (New York: Harper Perennial, 2008).

⁷Daniela V. Dimitrova et al., „The Effects of Digital Media on Political Knowledge and Participation in Election Campaigns: Evidence from Panel Data” *Communication Research* 41 (2014): 95–118.; Kristoffer Holt, Adam Shehata, Jesper Stromback, and Elizabet Ljungberg, „Age and the Effects of News Media Attention and Social Media Use on Political Interest and Participation: Do Social Media Function as Leveller? ” *European Journal of Communication* 28 (2013): 19–34.

⁸Ingrid Bachmann et al., „News Platform Preference: Advancing the Effects of Age and Media Consumption on Political Participation” *International Journal of Internet Science* 5 (2010): 34–47.; Paul Haridakis and Gary Hanson, „Campaign 2008: Comparing YouTube, Social Networking, and Other Media Among Younger and Older Voters” Cituota iš Lynda L. Kaid and John A. Hendricks, *Techno-Politics in Presidential Campaigning: New Voices, New Technologies, and New Voters* (New York: Routledge, 2011) 61–82.

⁹Terri Towner ir Caroline Lego Munoz, „Boomers versus millennials: Online media influence on media performance and candidate evaluations” *Social Sciences* 5, No. 4 (2016): 56.

jaunesnei kartai, tačiau taip pat atskleidė, kad skirtingos žmonių grupės informaciją skaito skirtingais būdais. Tiroje imtyje jauni žmonės tradicinėse rinkiminėse priemonėse (skrajutėse, laikraščiuose) atkreipia dėmesį į bazinę informaciją apie rinkimų kampaniją (balsavimo dieną, pagrindinius kandidatų tikslus, priklausomybę partijoms ir pan.), o socialiniuose tinkluose siekia įgyti žinių apie kandidato asmenybę, charakterio bruožus, gyvenimo būdą. Tačiau vyresni žmonės, pagrindiniu informacijos šaltiniu laikydami konvencines priemones ir skeptiškai vertindami socialinius tinklus, netenka galimybės susipažinti su kandidatų charakteristikomis, o tai prisideda prie skirtingo kandidatų vertinimo. Melvin Lawrence DeFleur tyrimas, analizavęs skirtingų rinkiminių priemonių įsimenamumą taip pat teigia, kad, pavyzdžiui, skrajutės kaip rinkiminės priemonės tiroje imtyje buvo ne visiems įsimenamos vienoda apimtimi¹⁰. Taigi, šie tyrimai leidžia daryti prielaidą, kad žmonės skirtingai skaito ir vertina tas pačias politines rinkimines priemones, o tai gali lemti ir jų apsisprendimą rinkimuose.

Skirtingas reakcijas (pavyzdžiui, įsimenamumą, apsisprendimą skaityti politinę rinkiminę medžiagą, palaikymą rinkimuose) gali lemti dirgikliai¹¹ (angl. „stimuli“) (katalizatoriai, sąlygojantys reakciją), esantys politinėje rinkiminėje priemonėje¹². Pavyzdžiui, gyventojams nerimą kelianti žinutė dėl naujos mokesčių reformos gali lemti priešišką šią idėją pasiūliusiai partijai. Tačiau, Ted Brader teigimu kitoms grupėms kur kas efektyviau gali suveikti pozityvios žinutės¹³. Skirtingas reakcijas gali lemti ne tik priemonėje esantys dirgikliai, bet ir pats politinės rinkiminės priemonės formatas gali būti laikomas reikšmingu dirgikliu dėl susiformavusių nuostatų. Pavyzdžiui, istoriškai susiformavusi nuostata nepasitikėti nacionaline žiniasklaida kaip formatu¹⁴ gali lemti informacijos vartotojo nepasitikėjimą kandidato reklama nacionaliniame dienraštyje ir užkirsti kelią efektyviai komunikacijai. Taip pat įtakos gali turėti ir individualiai susiformavę įpročiai¹⁵ – pavyzdžiui, įprotis socialiniuose tinkluose vartoti informaciją trumpų vaizdo įrašų formatu, gali lemti nenuoseklų politinės reklamos teksto skaitymą socialinių tinklų platformose. Skirtingos reakcijos į dirgiklius, kolektyvinės nuostatos ir individualūs politinių rinkiminių priemonių skaitymo įpročiai suponuoja, kad gali egzistuoti skirtingi politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipai.

¹⁰Melvin Lawrence DeFleur, *Experimental Studies of Stimulus Response Relationships in Leaflet Communication*. (Washington: University of Washington Press, 1954).

¹¹Baillie.

¹²Ted Brader, „Striking a responsive chord: How political ads motivate and persuade voters by appealing to emotions” *American Journal of Political Science* 49, No. 2 (2005): 388-405.

¹³*Ibid.*

¹⁴Ivanka Pjesivac, „The Effects of Culture and Performance on Trust in News Media in Post-Communist Eastern Europe: The Case of Serbia” *Journalism & Mass Communication Quarterly* 94, No. 4, (2017): 1191–1214.

¹⁵Wendy Wood, Jeffrey M. Quinn, and Deborah A. Kashy, „Habits in everyday life: thought, emotion, and action” *Journal of personality and social psychology* 83, No. 6 (2002): 1281-1297.

Lietuvoje atlikta nemažai tyrimų apie politinių rinkiminių priemonių naudojimą kampanijų metu¹⁶. Simona Statneckytė, analizavusi politinės komunikacijos kultūrinius pokyčius dėl informacinių technologijų plėtros bei jų poveikį žiniasklaidos pramonei, teigia, kad periodinė spauda suteikė galimybę politinėms kampanijoms „vertikalia“ komunikaciją pakeisti „horizontalia“¹⁷. 2016-aisiais Indrė Kupčikaitė taip pat nagrinėjo Artūro Zuoko ir Remigijaus Šimašiaus rinkimų kampanijas socialiniuose tinkluose, siekdama įvertinti teigiamas ir neigiamas emocijas sukeliančių dirgiklių svarbą rinkiminėse priemonėse. Autorė pateikė išvadą, kad neigiamas emocijas keliantys dirgikliai yra paveikūs, tačiau nekėlė klausimo apie jų poveikimo skirtumus skirtingose rinkiminėse priemonėse¹⁸. Panašų klausimą tyrė ir Ingrida Unikaitė, nagrinėjusi neigiamas emocijas keliančių dirgiklių reikšmę mobilizuojant rinkėjus¹⁹. 2017-aisiais Donata Račaitė analizavo Lietuvos socialdemokratų partijos vaizdo įrašus 2016-ųjų metų rinkimų metu²⁰. Tyrimas atskleidė, kad vaizdo įrašuose skelbta informacija teigiamo poveikio partijos vertinimui nedarė – priešingai, pasirinkta informacijos transliavimo priemonė sulaukė pajuokos ir nebuvo vertinama kaip patikimas politinės informacijos sklaidos kanalas, nors vaizdo įrašai atitiko ekspertų keltus reikalavimus. Visgi, autorė nevertino, ar toks dekodavimas gali būti susijęs ne tik su turiniu (kokybe, žinute), bet ir su vaizdo įrašu kaip politinės informacijos šaltinio formato priimtumu. Svarbūs ir politinių partijų programos nagrinėję darbai: Daivos Sirtautienės bei Lilijos Petraitenės tyrimas, tyrinėjęs vertybinės komunikacijos ypatybes Lietuvos parlamentinių partijų programose ir atradęs, kad visuomenei aktualių vertybių komunikacija visose tirtose programose yra labai panaši²¹. Taip pat įdomi ir Eglės Gabrėnaitės ir Skirmantės Biržietienės rinkimų programų kaip politinės rinkiminės informacijos šaltinio analizė, fokusuojantis į retorinius politinės komunikacijos elementus programose²². Visgi, didžioji dalis aptartų tyrimų nagrinėja politikų komunikaciją, tačiau trūksta tyrimų, analizuojančių, kaip individai šią politikų skleidžiamą

¹⁶Klasikinis pavyzdys – Lauro Bielinio rinkiminių technologijų įvadas, padėjęs pagrindą tolimesniems politinių rinkiminių priemonių tyrimas. Lauras Bielinis, *Rinkiminių technologijų įvadas* (Vilnius: Margi Raštai, 2000). Taip pat kiti darbai, nagrinėję Lietuvos politikų komunikaciją: Lauras Bielinis, *Politika kaip komunikacinis žaidimas* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004) 115–128. Lauras Bielinis, „Šou principų dėsningumai Lietuvos politiniame gyvenime“ *Politologija* 1, No. 25 (2002) p. 22–41.

¹⁷Simona Statneckytė, „Mediatizacijos įtaka Politinės Komunikacijos Kultūrai“ *Tiltai* 3, (2013) 153-163.

¹⁸Indrė Kupčikaitė, „Rinkimų kampanijos negatyvumas: Remigijaus Šimašiaus ir Artūro Zuoko rinkimų kampanijų lyginamoji analizė“, Vilniaus Universitetas, žiūrėta 2022 m., gegužės 17 d., <https://epublications.vu.lt/object/elaba:35471231/>.

¹⁹Ingrida Unikaitė, „Negatyvumas Lietuvos Prezidento rinkimų kampanijose: mobilizuoja ar demobilizuoja rinkėjus?“ *Politologija* 1 (2008): 121-145.

²⁰Donata Račaitė, „Partijų rinkimų vaizdo klipai: poveikio auditorijai įrankis (LSDP atvejis)“, Vilniaus universitetas, žiūrėta 2022 m. birželio 12 d., <https://www.vdu.lt/cris/entities/etd/9ad5f963-365b-4a54-945d-b1d28b9d627e/details>.

²¹Sirtautienė, Daiva ir Lilija Petraitenė, „Vertybių komunikacijos ypatybės Lietuvos politinių parlamentinių partijų programose (2016 metų rinkimų atvejis)“ *Tiltai* 1 (2019): 86-107.

²²Skirmantė Biržietienė ir Eglė Gabrėnaitė, „Rinkimų programos kaip politinės retorikos žanras“ *Respectus philologicus* 39 (2021): 46-57.

informaciją skaito ir kokios priežastys tai lemia. Vienas iš nedaugelio tyrimų – Andriaus Šumino²³ ir kolegų atliktas tyrimas apie išmaniųjų telefonų skaitymo įpročius Danijoje, Lietuvoje ir Ispanijoje. Autoriaus teigimu, nors tai menkai nagrinėta sritis, tirtoje imtyje tam, kaip buvo skaitoma informacija išmaniajame telefone, lemiamą reikšmę turi trys kintamieji: „kontekstas“ (pavyzdžiui, nuobodaus darbo darymas), „laikas“ (pavyzdžiui, laukimas) ir „situacija“ (pavyzdžiui, vienatvė), formuojantys individualius įpročius. Visgi, šis tyrimas nagrinėja įpročius vienoje priemonėje – išmaniajame telefone – tačiau atradimai nėra panaudoti tiriant politinę komunikaciją. Jūratė Kavaliauskaitė nagrinėjo²⁴, kaip Lietuvos gyventojai suvokia politinių lyderių asmenybių portretus. Autorės teigimu, individai politikus vertina priešingai, remdamiesi individualiu ideologiniu tapatumu ir vertybinėmis pažiūromis. Visgi, nors šis tyrimas svarbus analizuojant individų santykį su politine komunikacija, tyrimas nenagrinėja, kokią įtaką vertinimui turi politinių rinkiminių priemonių formatai ar politinės informacijos vartojimo įpročiai. Vieną naujausių tyrimų Lietuvoje atliko Justina Damauskė²⁵, tyrusi socialinių medijų įtaką naujienų gavimo procesui ir patvirtinusi, kad visuomenė vis labiau poliarizuojasi ir, nepaisant, kad vartoja tuos pačius kanalus politinei informacijai gauti (pavyzdžiui, „Facebook“ platformą), tuose pačiuose šaltiniuose atsirenka skirtingas naujienas, tačiau nagrinėjo tik vieną politinės komunikacijos kanalą – socialinius tinklus, neanalizuodama individualių įpročių skirtinguose politinėse rinkiminėse priemonėse.

Taigi, šio darbo tikslas – išsiaiškinti, kaip skirtingi žmonės vartoja skirtingas rinkimines politines priemones (skrajutes, laikraščius, socialinių tinklų reklamas) kaip rinkiminės informacijos šaltinius bei, susisteminant politinės informacijos skaitymo įvairovę, pateikti politinės rinkiminės informacijos skaitytojų tipus. Tikslui realizuoti buvo iškelti šie uždaviniai:

1. Išanalizavus politinių rinkiminių priemonių tyrimų akademinį lauką, sukonstruoti teorinį pagrindą ir tyrimo dizainą;
2. Išanalizavus kokybinius interviu ir rekonstruktyvios atminties tyrimo rezultatus, atrasti politinių rinkiminių priemonių skaitymo būdų dimensijas;
3. Remiantis atrastomis dimensijomis, identifikuoti politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipus;
4. Atsižvelgiant į atrastus tipus, parengti rekomendacijas praktiniam tyrimo rezultatų panaudojimui.

²³Valeria Levratto et al., „Smartphones: reading habits and overuse. A qualitative study in Denmark, Lithuania and Spain” *Educación XXI* 24, No. 2 (2021): 167-188, <https://epublications.vu.lt/object/elaba:103789008/>.

²⁴Jūratė Kavaliauskaitė, „Simpatijų politiniams lyderiams galvosūkis: ar svarbios asmeninės politikų savybės?“. Kn. *Kaip renkasi Lietuvos rinkėjai? Idėjos, interesai ir įvaizdžiai politikoje*, sud., Ainė Ramonaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014), 179-200.

²⁵Justina Zamauskė, „Socialinių medijų įtaka naujienų gavimo procesui“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2022), 111.

Siekiant atrasti ir išnagrinėti politinės rinkiminės informacijos skaitytojų tipus buvo atlikta dvidešimt kokybinių interviu. Tačiau kokybinių interviu metodas leidžia nagrinėti tik informantų sąmoningai pastebėtus įpročius. Todėl kokybiniai interviu buvo kombinuojami su vinječių analize, pasitelkiant Frederic Charles Bartlett²⁶ rekonstruktyvios atminties metodą. Šis metodas leidžia nagrinėti kompleksines individualias schemas, išankstinius nusistatymus ir informacijos vartojimo įpročius. Vinječių tyrimo rezultatai buvo kombinuojami su interviu metu identifikuotais atradimais. Tyrimas buvo atliekamas Tauragės rajone.

Šiuo magistro darbu siekiama susisteminti politinės rinkiminės informacijos vartojimo įvairovę ir prisidėti prie akademinės diskusijos, nagrinėjančios, kaip skirtingi individai vartoja politinę informaciją. Tyrinėjant idealiuosius tipus bus siekiama prisidėti prie gilesnės rinkėjų įpročių, pasirinkimų, santykių su politiniais rinkiminiais formatais analizės bei efektyvesnio rinkimų kampanijų planavimo, atsižvelgiančio ne tik į skirtingas demografines gyventojų charakteristikas, bet ir į informacijos vartojimo įpročių skirtumus.

Darbas suskirstytas į keturias dalis: pirmoji – skirtingą politinės informacijos vartojimą nagrinėjusių publikacijų tyrinėjimas; antroji – tyrimo metu atrastų informacijos vartojimo dimensijų analizė; trečioji – politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipų identifikavimas. Ketvirtojoje, išvadoje, bus apžvelgiami tyrimo rezultatai bei pateikiamos praktinės rekomendacijos.

²⁶ Frederic Charles Bartlett, *Remembering: A study in experimental and social psychology* (Cambridge: Cambridge university press, 1995).

1. Skirtingo politinių rinkiminių priemonių vartojimo priežastys ir atpažinimas

Pirmoje šio skyriaus dalyje nagrinėjami dirgikliai kaip būdas sukelti skirtingas reakcijas į politinę rinkiminę informaciją. Antroje dalyje analizuojama kolektyvinių nuostatų ir individualių skaitymo įpročių reikšmė informacijos vartojimui. Trečioje dalyje nagrinėjamas atminties tyrimas kaip būdas skirtingoms reakcijoms atpažinti ir įvertinti. Galiausiai, ketvirtoje dalyje aptariama rekonstruktyvi atmintis kaip šio darbo tyrimo metodas.

1.1. Dirgikliai kaip būdas sukelti skirtingas reakcijas į politinę rinkiminę informaciją

Vienas iš būdų sukelti skirtingą rinkiminių priemonių skaitymą – dirgiklių analizė. Dirgikli galima apibrėžti kaip veiksnį, katalizatorių, kuris sukelia, paskatina arba inicijuoja tam tikrą veiksmą ar reakciją (t.y. sukelia priežastinį ryšį)²⁷. Pavyzdžiui, neigiama informacija (dirgiklis) apie mėgiamą kandidatą gali sukelti pyktį, nusivylimą (reakcija). Arba iki šiol nežinotas įdomus faktas apie kandidatą (dirgiklis) gali padėti geriau įsiminti kandidato pavardę rinkimų metu (reakcija).

Politinėje komunikacijoje dažniausiai vartojami vaizdiniai (šokiruojantis plakatas), garsiniai (įkvepianti lyderio kalba) dirgikliai arba jų kombinacijos (reklaminis vaizdo įrašas su garsu gali būti vaizdinių ir garsinių dirgiklių kombinacija). Pastaraisiais dešimtmečiais politinėse rinkiminėse priemonėse vis labiau populiarėja vaizdiniai dirgikliai – ši tendencija sutampa ir su akademikų atradimais, teigiančiais, kad vizualiniai dirgikliai geriausiai leidžia susitapatinti su kandidatais. Pavyzdžiui, Leonie Huddy ir Anna H. Gunthorsdottir²⁸ teigia, kad vizualinių dirgiklių pagalba sukeltos emocinės asociacijos yra nesudėtingai perkeliama kandidatui ar tikslui, kurio siekiama, todėl yra efektyvi priemonė politinėje komunikacijoje. Tačiau Ted Brader²⁹, atlikęs kiekybinį eksperimentinį tyrimą, teigia kad tie patys dirgikliai skirtingai veikia individus: vieni individai labiau dėmesį atkreipia į vizualinius dirgiklius, o kiti į garsines rinkiminių kampanijų priemones, todėl dirgikliai šia prasme nėra universalūs. Šią prielaidą pagrindžia ir keliais dešimtmečiais anksčiau atliktas George W. Hartman eksperimentas³⁰. Skirtingi dirgikliai gali sukelti aibę skirtingų reakcijų – pavyzdžiui, emocijas (baimę, pyktį, džiaugsmą, susižavėjimą) ir/ar praktinį veiksmą (apsisprendimą skaityti politinę rinkiminę priemonę arba ne, palaikyti vieną ar kitą kandidatą). Tačiau net ir sąmoningai dirgikliams priskirtos funkcijos (pavyzdžiui, sukelti baimę)

²⁷Scott Baillie, „Stimulus/stimulation“, The Chicago School of Media Theory, žiūrėta 2022 m. birželio 3 d., <https://lucian.uchicago.edu/blogs/mediatheory/keywords/stimulusstimulation/>.

²⁸Leonie Huddy and Anna H. Gunthorsdottir, „The persuasive effects of emotive visual imagery: Superficial manipulation or the product of passionate reason?“ *Political Psychology* 21, No. 4 (2000): 745-778.

²⁹Ted Brader, „Striking a responsive chord: How political ads motivate and persuade voters by appealing to emotions“ *American Journal of Political Science* 49, No. 2 (2005): 388-405.

³⁰George W Hartmann, „A field experiment on the comparative effectiveness of „emotional“ and „rational“ political leaflets in determining election results“ *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 31, No. 1 (1936): 99.

ne visoms individų grupėms sugeneruoja vienodą reakciją. Ted Brader³¹ teigimu, vienoms tiriamųjų grupėms labiau rezonuoja entuziastingą žinutę skleidžiančios priemonės, tačiau neveikia baimę keliantys dirgikliai, kai kitoms grupėms geriau veikia baimę stimuliuojantys dirgikliai, tačiau entuziastingas žinutes skleidžiantys dirgikliai turi mažesnę reikšmę. Praktiniame lygmenyje tai reikštų, kad, pavyzdžiui, vienas grupės būtų lengviau įtikinti palaikyti konkretų kandidatą konstruojant pozityvią, entuziastingą rinkimų kampaniją, o kitas grupės mobilizuoti būtų lengviau pasitelkiant baimę kurstančias priemones. Remiantis pateiktais pavyzdžiais galima teigti, kad pastebimas skirtumas tarp to, kaip žmonės skaito informaciją politinėse rinkiminėse priemonėse, o tai gali lemti skirtingi dirgikliai. Aptarti skirtumai lemia ne tik informacijos asimetriją tarp skirtingų visuomenės grupių, skirtingai skaitančių rinkiminę informaciją, bet ir netikslingą reklamos sklaidą rinkimų metu. Galiausiai, svarbu paminėti, kad, dirgiklių tyrimai sulaukia nemažai kritikos – Byron Reeves, Leo Yeykelis ir James J. Cummings³², atlikę tyrimą ir išanalizavę dešimties metų publikacijas apie dirgiklius teigia, kad dauguma tyrimų analizuoja vos vieną dirgiklį ir pateikia neišsamius bei generalizuojančius atsakymus. Todėl, autorių nuomone, prasminga ieškoti atsakymų analizuojant daugiau nei vieną dirgiklį ir taikant netradicinius, eksperimentinius metodus.

Taigi, dirgikliai gali būti vienas iš būdų skirtingoms reakcijoms sukelti ir jas paaiškinti politinėse rinkiminėse priemonėse. Tačiau, remiantis aptartais tyrimais, net ir vienodi dirgikliai gali sugeneruoti skirtingą atsaką.

1.2. Rinkiminių priemonių formatai – kolektyvinių nuostatų bei individualių įpročių įtaka informacijos vartojimui

Anksčiau aptartuose dirgiklius analizavusiuose tyrimuose pastebėta, kad tam tikrais atvejais tie patys dirgikliai skirtingose rinkimų priemonėse sugeneruoja skirtingą reakciją. Pavyzdžiui, kaip aprašyta anksčiau aptartame Terri Towner ir Caroline Lego Munoz³³ tyrime, viena demografinė grupė (jaunimas) tose pačiose popierinėse politinėse rinkiminėse priemonėse atkreipia dėmesį į technines, tikslias detales, susijusias su rinkimų įgyvendinimu, o socialiniuose tinkluose labiau domisi kandidatų charakteristikomis. O kita demografinė grupė (vyresnio amžiaus gyventojai) popierinėse priemonėse atkreipia dėmesį į techninę informaciją, susijusią su rinkimų įgyvendinimu (rinkimų data, vietą, laiką), ir kandidato būdo bruožus (jei pastarieji ten pateikti). Šie atvejai leidžia daryti prielaidą, kad dirgikliai nėra vienintelis galimas paaiškinimas skirtingam informacijos skaitymui. Medijų antropologai teigia, kad skirtumus gali lemti ne prigimtiniai individų skirtumai

³¹Brader, 388-405.

³²Byron Reeves, Leo Yeykelis, and James J. Cummings „The use of media in media psychology" *Media Psychology* 19, No.1 (2016): 49-71.

³³Towner ir Munoz, 2-8.

ar atsitiktinumai, o socialiniai, kultūriniai, bendruomeniniai kintamieji, suformuojantys skirtingus individų įpročius ir nuostatas.

Dirgikliai neegzistuoja be konteksto – tai, kokią reakciją jie generuoja, gali lemti ir formatas (šiuo atveju politinė rinkiminė priemonė), kuriame jie yra pateikti ir jos vartojimo įpročiai. Kalbant apie politinių rinkiminių priemonių formatus, galima išskirti du elementus: kolektyvines nuostatas bei individualius įpročius, lemiančius individo santykį su politinėmis-rinkiminėmis priemonėmis. Kolektyvinės nuostatos reiškia, kad dėl visiems vienodų priežasčių tam tikra žmonių grupė susiformavo panašų elgesį vartojant konkrečią priemonę. Pavyzdžiui, nepasitikėjimą nacionaline žiniasklaida. Priemonės patikimumas reiškia, kad formatas matomas kaip validus, objektyvus informacijos šaltinis, kuriuo galima pasitikėti. Ivanka Pjesivac, atlikusi atvejo analizę Serbijoje, teigia, kad dėl ilgametės korupcijos ir šališkumo Serbijos naujienų kanaluose, gyventojai nebesitikimi informacija, pateikta tokiuose formatuose³⁴ – tai reiškia, kad susiformavo kolektyvinė nuostata nepasitikėti nacionaliniais naujienų kanalais. Šiuo pavyzdžiu remiantis galima teigti, kad jeigu skaitytojai pastebėtų, kad konkrečiose politinėse rinkiminėse priemonėse nuolat pateikiama melaginga informacija, visą informaciją, kuri pateikta šio tipo formatu, galimai pradėtų vertinti kritiškai ir abejoti jos patikimumu, nepriklausomai nuo jame esančių dirgiklių. Ispanijoje ir Libane atliktas tyrimas, nagrinėjęs informacijos skaitymą per skirtingų elgesio modelių perspektyvą, taip pat patvirtina, kad sistemos lygmens kontekstas turi didžiulę reikšmę informacijos skaitymui ir kritiškam vertinimui: tyrimas atskleidė, kad rinkimų priemonių vartojimo dažnis ir patirtis jose (kuo daugiau žmonių vartoja konkrečią priemonę, tuo patikimiau bus priimta informacija joje) lemia kritinį santykį su skaitoma informacija ir jos formatu, o retas tokių priemonių vartojimas gali silpninti kritinę prieigą, tad ir lemti skirtingą skaitymo rezultatą³⁵. Tačiau santykį su politinėmis-rinkiminėmis priemonėmis gali lemti ir individualiai susiformavę skaitymo įpročiai – W. Wood, L. Yeykelis ir J. J. Cummings teigimu, daugiau nei pusė elgesio medijose yra nulemti įpročių³⁶. Pavyzdžiui, susiformavęs įprotis naujienas gauti tik socialiniuose tinkluose, gali lemti skeptiškumą, atmetimą arba priešingai, susidomėjimą gavus politinę reklamą laikraštyje. Medijų antropologai, pavyzdžiui, Thomas Rindlof³⁷, teigia, kad anksčiau aptartų veiksnų kombinacijos gali suskirstyti individus į interpretatyvias bendruomenes (taigi, ir į tam tikrus tipus), besivadovaujančias panašiomis prielaidomis. Tai reikštų, kad sociokultūriniai reiškiniai, skirtingi elgesio modeliai gali sukurti alternatyvias bendruomenes arba tipus, paaiškinančius, kodėl individai skirtingai reaguoja į dirgiklius, esančius rinkimų priemonėse.

³⁴Pjesivac, 1191–1214.

³⁵Amal Dabbous, Karine Aoun Barakat and Beatriz de Quero Navarro, „Fake news detection and social media trust: a cross-cultural perspective“ *Behaviour & Information Technology* (2021): 1-20.

³⁶Wood, 1281-1297.

³⁷Thomas Rindlof, „Media audiences as interpretive communities“ *Annals of the international communication association* 11, No. 1 (1988): 81-107.

Apibendrinant, šie tyrimai leidžia daryti dvi prielaidas, kurios Lietuvos rinkiminių priemonių kontekste dar nėra pakankamai išsamiai išnagrinėtos, o ir tarptautinė akademinė bendruomenė nepasiekia konsensuso: a) žmonės skirtingai reaguoja į politinės rinkimines priemones; b) skirtingos reakcijos nėra prigimtinės ir gali būti nulemtos kultūrinių, socialinių, ar kitų kintamųjų. Iš to seka, kad skirtingos reakcijos nėra atsitiktinės ir suponuoja, kad gali egzistuoti skirtingi politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipai.

1.3.Rekonstruktyvi atmintis kaip būdas atpažinti skirtingus politinės rinkiminės informacijos vartojimo tipus

Vienas iš būdų atpažinti skirtingus politinės rinkiminės informacijos vartojimo tipus – fiksuoti vieną iš galimų reakcijų – įsimenamumą, pasitelkiant Frederic C. Bartlett rekonstruktyvios atminties teoriją. Nors egzistuoja daugybė būdų matuoti reakcijas į dirgiklius (vertinti teigiamas/neigiamas emocijas; analizuoti apsisprendimą vartoti konkrečią mediją arba ne; vertinti balsavimo rezultatus), rekonstruktyvi atmintis leidžia atpažinti sudėtingas individualias schemas ir įpročius, todėl ši teorija itin tinkama analizuojant daugiau nei vieną dirgiklį. Taip pat įsimenamumo didinimas yra vienas iš politinės komunikacijos tikslų – neįsimindami politiko gyventojai jo nepalaikys.

Iki XX a. pirmosios pusės akademikai į atmintį žiūrėjo kaip į tam tikrą „saugyklą“. David Hume, John Stuart Mill, George Berkely ir kitiems to meto filosofams atsiminimai buvo tarsi kodai, vaizdiniai rinkiniai, įrašyti žmogaus smegenyse. O prisiminimų atpasakojimas buvo suprantamas kaip tų prisiminimų sugražinimas³⁸. Tai reikštų, kad tam, kaip prisimename įvykius, neturi įtakos individualios žmogaus patirtys ar kiti sociokultūriniai kontekstai. Šioje teorijoje individas tampa pasyviu veikėju – pavyzdžiui, Hermann Ebbinghaus³⁹ teigė, kad žmonės pasyviai reaguoja į dirgiklius. Todėl autorius savo tyrimuose rinkosi paprastus dirgiklius (nepriklausomus kintamuosius) ir taip siekė išgauti „objektyvų“ atsaką (priklausomą kintamąjį) atminties tyrimuose. Tačiau neatsižvelgė į individo praeitį, stereotipus, įpročius, dėl kurių tokia „sterili“ aplinka, pasak F. C. Bartlett atminčiai matuoti būtų negalima.

Atsižvelgdamas išsamumo atminties tyrimuose trūkumą, Frederic C. Bartlett iškėlė alternatyvią teoriją. Autorius teigė, kad atmintis yra aktyvi, o žmogaus kontekstas (praeitis, įpročiai) lemia tai, kaip atsimename įvykius. Jam atmintis – aktyvi veikla, reaguojanti ne tik į dirgiklius ir išgaunanti nuo išorinių veiksnių nepriklausomas reakcijas, bet yra lemiama individo aplinkos,

³⁸Brady Wagoner, „Bartlett’s concept of schema in reconstruction” *Theory & Psychology*, 23,5, (2013): 553-575, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0959354313500166>.

³⁹Hermann Ebbinghaus, *Memory: A contribution to experimental psychology* (New York, NY: Teachers College, Columbia University, 1913).

įpročių, kuriuos jis vėliau pavadina schemomis⁴⁰. Kitaip tariant, tai, kaip žmogus atsimena vaizdus, garsus, istorijas ar pan., atskleidžia jo individualų santykį su konkrečiais dirgikliais ar formatais. Frederic C. Bartlett šią teoriją išskėlė atlikdamas vieną žymiausių savo eksperimentų „The War of the Ghosts“. Šiame eksperimente autorius rėmėsi rekonstruktyvios atminties tyrinėjimo metodu, kai informantų buvo prašoma pakartotinai atkurti tą pati prisiminimą. Eksperimento dalyviams buvo du kartus garsiai perskaityta tradicinė Amerikos čiabuvių pasaka, o vėliau buvo prašoma šią istoriją atpasakoti praėjus skirtingiems laiko etapams⁴¹. Remiantis D. Hume, J. S. Mill ar G. Berkely, kurie atmintį matė kaip „saugyklą“, šio eksperimento dalyviai būtų turėję atpasakoti istoriją taip, kaip ji buvo perskaityta, arba mažesne jos apimtimi. Tačiau F. C. Bartlett teigė, kad informantai istorijas perpasakojo skirtingai – dalyviai interpretavo istorijas, pakeisdami jiems nesuprantamas vietas ir raktažodžius jiems labiau pažįstamais, aktualesniais, ir neprisimindami tų istorijos epizodų, su kuriais negali asocijuotis. F. C. Bartlett tokį istorijų reinterpretavimą aiškino pasitelkdamas schemas sąvoką – autorius teigė, kad istorijos atpasakojamos pagal individualias schemas. Schemą autorius apibrėžia kaip: „aktyvią praeities reakcijų arba įvykių sistemą, kuri visada funkcionuoja bet kokioje gerai prisitaikiusioje organiškoje reakcijoje. Tai reiškia, kad visada, kai yra kokia nors elgesio tvarka ar dėsningumas, tam tikra reakcija įmanoma tik todėl, kad ji susijusi su kitomis panašiomis reakcijomis, kurios buvo nuosekliai organizuotos, tačiau veikia ne tik kaip atskiri nariai, ateinantys vienas po kito, bet ir kaip vientisa masė <...> Visi gaunami tam tikros rūšies, arba būdo, impulsai kartu sudaro aktyvią, organizuotą aplinką.“⁴² Kitaip tariant, individo patirtys suformuoja schemas, kurios lemia ateities reakcijas, taigi, atsispindi ir atpasakotose istorijose. Tam tikra prasme F. C. Bartlett aprašyta schema primena įpročius ir nuostatas, elgesio modelius ar stereotipus, kurie susiformuoja vartojant informaciją, ir apsprendžia tai, kaip bus priimama nauja informacija. Šis rekonstruktyvios atminties procesas, remiantis schemomis, vyksta trimis etapais: asimiliacija, racionalizacija ir sutrumpinimu. Tai reiškia, kad dalyviai asimiliavo išgirstą istoriją savo individualiam kontekstui, racionalizavo dalis, kurių nesuprato, ir sutrumpino istoriją iki tų elementų, kurie jiems pasirodė svarbūs, todėl atpasakotos istorijos skyrėsi⁴³.

Remiantis šiuo tyrimu galima teigti, kad rekonstruktyvios atminties metodo pasitelkimas leidžia atskleisti schemas ir praeities įvykių nulemtą individų santykį su konkrečiais kintamaisiais – pavyzdžiui, politikų komunikacija ar politinės reklamos formatais bei atpažinti politinės informacijos skaitymo panašumus tarp skirtingų individų.

⁴⁰ Wagoner, 5-9.

⁴¹ Bartlett, *Remembering*.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

1.4. Rekonstruktyvios atminties ir vinječių metodas skaitytojų tipams atpažinti

Siekiant įvertinti aptartų tyrimų prielaidas apie skirtingas reakcijas į dirgiklius bei skirtingą informacijos skaitymą politinėse rinkiminėse priemonėse, šiame darbe buvo atliekamas kokybinis pilotinis tyrimas. Jo tikslas – išsiaiškinti, kaip skirtingi žmonės vartoja skirtingas rinkimines politines priemones bei pateikti politinės rinkiminės informacijos skaitytojų tipus. Remiantis pilotiniu tyrimu, buvo sukonstruota magistro darbo metodologija, sudaryta iš trijų dalių – vinječių skaitymo, kokybinių interviu ir rekonstruktyvios atminties analizės.

Tyrimo metu buvo nuspręsta išsiaiškinti, kaip informantai funkcionuoja informaciniame lauke, kokius informacijos vartojimo įpročius yra susiformavę. Todėl, remiantis pilotinio tyrimo atradimais bei John G. Geer and James H. Geer⁴⁴ interviu klausimyno gairėmis, buvo parengtos klausimų gairės kokybiniam interviu. Buvo nuspręsta remtis šių autorių klausimynu dėl tyrimo metodo panašumo, kai vertinama ne tik reakcija skaitant vinjetes, bet ir interviu būdu analizuojami anksčiau susiformavę informacijos vartojimo įpročiai. Klausimai buvo adaptuoti šio tyrimo kontekstui ir rėmėsi trimis blokais (klausimų gaires žiūrėt priede nr. 1):

1. Pirmasis klausimų blokas buvo skirtas informantų informacijos vartojimo įpročiams išsiaiškinti: kokius, kada ir kodėl informacijos kanalus vartoja.
2. Antrasis klausimų blokas buvo skirtas išsiaiškinti informantų santykį su politikų komunikacija: ar domisi politika, kaip sužino apie planuojamus darbus, ar atsimena konkrečių politinės reklamos pavyzdžių.
3. Trečiasis klausimų blokas buvo skirtas išsiaiškinti, kaip informantai priima sprendimą balsuodami rinkimuose (jei balsuoja): kur sužino, kas kandidatuoja, ar ieško papildomos informacijos, kokios priežastys lemia apsisprendimą. Jei nebalsuoja, kodėl.

Tačiau toks klausimynas turi trūkumų, mat leidžia įvertinti tik sąmoningą selektyvumą, kuris gali neatspindėti realių preferencijų bei informacijos vartojimo įpročių. Todėl tyrimo metu buvo nuspręsta kombinuoti klausimyną su vinječių metodu. Yra keletas vinječių metodo interpretavimo būdų. Pavyzdžiui, Janet Finch pasiūlytas apibrėžimas, teigiantis, kad vinjetės yra trumpos istorijos arba scenarijai apie hipotetinius asmenis ar įvykius, esančius hipotetinėse aplinkybėse, į kuriuos tyrimo autorius kviečia reaguoti vienu ar kitu būdu⁴⁵. Tuo tarpu Neal Hazel vinjetes apibrėžia kaip konkrečius žmonių ir jų elgesio pavyzdžius, kuriuos tyrimo informantai kviečiami pakomentuoti ar išreikšti nuomonę⁴⁶. Vinječių kombinavimas su kito tipo tyrimo

⁴⁴Geer, 69-95.

⁴⁵Janet Finch, „The Vignette Technique in Survey Research”, *Sociology* 21 (1987): 14-105.

⁴⁶Neal Hazel, „Elicitation Techniques with Young People“ *Social Research Update* 12, (1995).

metodais, pavyzdžiui, kokybiniais interviu, pasak Christine Barter and Emma Renold⁴⁷, turi tris privalumus:

- a) leidžia analizuoti reiškinius pateikiant konkrečius pavyzdžius;
- b) suteikia galimybę patikslinti ar patvirtinti tai, kas buvo pasakyta interviu metu;
- c) jautriuose klausimuose (pavyzdžiui, politinėse preferencijose) suteikia progą laisviau, ne taip asmeniškai diskutuoti, aptariant pateiktą medžiagą.

Tad šiame tyrime, nagrinėjant Lietuvoje dažnai skeptiškai vertinamą klausimą – rinkimus ir su jais susijusias priemones – buvo pasitelkiamas vinječių metodas, kuriame buvo rodomos realios, tikrų kandidatų iš kitų miestų naudotos rinkimų priemonės (politinių rinkiminių priemonių vinječių pavyzdžius žiūrėti priede nr. 2). Dėl ribotos tyrimo apimties buvo nuspręsta tirti tris tipiškus politinės rinkiminės medžiagos formatus: kandidatų skrajutes; kandidatų laikraščius (populiarus formatas regionuose); kandidatų „Facebook“ įrašus. Vinjetės buvo priskirtos informantams atsitiktine (angl. „haphazard“) tvarka. Siekiant išvengti galimo skirtingo priešiško ar palankumo konkrečioms partijoms (kuris analizės metu atsitiktinai gali būti palaikytas skaitymo tipo požymiu), buvo nuspręsta kontroliuoti šį kintamąjį ir visiems informantams pateikti vienos partijos – Liberalų sąjūdžio, kuris tirtame Tauragės rajone yra valdančiojoje daugumoje – kandidatų realią rinkimų medžiagą. Informantams buvo pateikti trys (laikraštis, skrajutė, „Facebook“ įrašas) nepažįstamų politikų (kandidatavusių kituose rajonuose) politinių rinkiminių priemonių pavyzdžiai. Vėliau, po pilotinio tyrimo, buvo pridėtas ir neseniai išrinkto Liberalų sąjūdžio kandidato į Lietuvos Respublikos Seimą Romualdo Vaitkaus politinis rinkiminis laikraštis. Taip siekta įvertinti, ar politiko (pa)žinojimas turi įtakos medžiagos skaitymui.

Skrajutės: tyrime buvo naudojami trys skrajučių pavyzdžiai. Visos trys atitiko skrajutėms tipiškus požymius: vienoje pusėje pavaizduota nuotrauka, kandidato vardas ir pavardė, rinkimų apygarda, šūkis bei partijos logotipas. Antroje pusėje aprašyta rinkimų programa, šūkis bei balsavimo biuletenio pavyzdys. Pirmojoje skrajutėje atvaizduotas kandidatas į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Molėtų-Širvintų apygardoje Vitalijus Švedas. Antrojoje skrajutėje atvaizduota kandidatė į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Regina Rupšienė daugiamandatėje apygardoje. Trečiojoje skrajutėje atvaizduotas Teisutis Majauskas (kandidatas į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Radviliškio-Tytuvėnų apygardoje.

Laikraščiai: tyrime buvo naudojami du nepažįstamų kandidatų laikraščių pavyzdžiai, bei vienas pažįstamo kandidato laikraštis. Dėl riboto interviu laiko, buvo prašoma perskaityti tik

⁴⁷Christine Barter and Emma Renold, „I wanna tell you a story“: exploring the application of vignettes in qualitative research with children and young people" *International journal of social research methodology* 3, No. 4 (2000): 307-323.

pirmąjį puslapį, kurio turinys įprastai skiriasi nuo daugelio kitų formatų. Laikraščio pirmieji puslapiai atitiko šiam formatui tipiškus požymius: kandidato nuotrauką, šūkį, neformalų kreipimąsi į gyventojus, tartum pokalbį, aprašant viziją, rajono problemas ir savo išskirtinumą (šeimą, biografiją, darbinę patirtį). Kitaip tariant, šiame formate tipiška siekiama demonstruoti savo socialinį identitetą, pritaipimą bendruomenei ir jų problemoms⁴⁸, personalizuoti tekstą. Pirmame laikraštyje buvo vaizduojama kandidatė į Kelmės rajono merus (2021 m. pakartotiniai rinkimai dėl nušalinto mero) Dalia Viliūnienė. Antrajame laikraštyje buvo vaizduojamas kandidatas į Radviliškio rajono merus (2021 m. pakartotiniai rinkimai dėl į Seimą išrinkto Radviliškio rajono mero) Mantas Reutas. Galima pastebėti, kad abu laikraščiai iš pakartotinių rinkimų – šie formatai pasirinkti dėl savo naujumo (tai paskiausiai vykę rinkimai), o kadangi ši informacija skaitytuose puslapiuose nėra nurodyta, šis faktas tyrimui įtakos neturėjo. Galiausiai, trečiame laikraštyje buvo aprašytas informantams pažįstamas kandidatas į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Tauragės rinkimų apygardoje Romualdas Vaitkus. Visuose trijuose laikraščiuose pavaizduotos kandidatų nuotraukos; antrame ir trečiame pavaizduotos ir nuotraukos su šeimos nariais.

„Facebook“ įrašas: tyrime buvo naudojami du įrašai. Buvo nuspręsta pasirinkti įrašus, savo turiniu ir struktūra panašius į kitas priemones – įrašus, paskelbiančius apie kandidatavimą į merus ir trumpai pristatantį kandidatus bei jų tikslus, nuveiktus darbus. Atrinkti įrašai atitiko šiam formatui tipiškus požymius: pavaizduota kandidato nuotrauka, informacija apie nuveiktus darbus, asmenybės aprašymas. Pirmas įrašas buvo pasirinktas kandidatas į Trakų rajono merus (2021 m. pakartotiniai rinkimai dėl į LR Seimą išrinktos merės) Andrius Šatevičius. Antrame įrašas buvo pasirinkta kandidatė į Vilniaus miesto Tarybą (2022 m. savivaldybių tarybų rinkimai) Erika Godlevska.

Informantų santykis su pateiktomis vinjetėmis buvo tirtas pasitelkiant Frederic C. Bartlett metodą. Autorius knygoje „Prisimenant: Eksperimentinės ir socialinės psichologijos studija“⁴⁹ atlieka atminties tyrimus ir teigia, kad prisiminimai – nėra tik tiesioginis įsimintų įvykių atpasakojimas, bet, veikiau, yra „psichinės rekonstrukcijos“, kurias nulemia asmeniniai įpročiai bei kultūrinės nuostatos. Šios priemonės buvo pateiktos tyrimo pradžioje, informantų paprašyta perskaityti pateiktą medžiagą taip, kaip jie įprastai ją skaitytų. Perskaičius medžiagą, buvo pereinama prie interviu (aptarto anksčiau). Po jo buvo prašoma papasakoti, ką informantai pamena iš anksčiau pateiktos medžiagos. Remiantis F. C. Bartlett, prašymas detaliai papasakoti, ką žmogus prisimena iš kiekvienos pateiktos priemonės, turėtų atspindėti tam tikras schemas, galimus tipus. Taigi, reakcija į konkrečią rinkimų priemonę ir jos prisiminimo konstravimas turėtų būti susijęs su

⁴⁸Noor Ghazal Aswad, „Exploring charismatic leadership: A comparative analysis of the rhetoric of Hillary Clinton and Donald Trump in the 2016 presidential election“ *Presidential studies quarterly* 49, No. 1 (2019): 56-74.

⁴⁹ Bartlett.

praeityje turėtomis patirtimis, įpročiais (pavyzdžiui, įpročiu skaityti laikraščius) ir jų suformuota prisiminimo schema, kuri apsprendžia, kaip ir ką mes prisimename. O šiuo atveju, prisiminimai turėtų paaiškinti, kaip ir kokie įpročiai susiformavę visuomenėje skaitant politinę informaciją (interview transkripcijas žiūrėti priede nr. 5).

Tyrimą nuspręsta daryti Tauragės rajone dėl trijų priežasčių: visų pirma, nuspręsta tyrimą atlikti apribojant teritoriją iki konkrečios vietovės, mat politinės informacijos vartojimo preferencijos gali priklausyti nuo bendruomenės, bendros politinės-istorinės praeities, įpročių, kuriuos, tiriant asmenis, gyvenačius atsitiktinėse vietovėse, įvertinti sudėtinga. Antra, pasirinktas ne didmiestis, o rajonas, nes didžioji dalis rinkimų priemonės nagrinėjančių tyrimų analizuoja nacionalines kampanijas, neįvertindami galimo regioninės politikos specifiškumo periferijoje. Trečia, Tauragė yra gimtasis mano (autorės) miestas, tad, buvo tikimasi, jog informantai lengviau sutiks duoti interview autorei, su kuria informantą sieja ta pati rajono bendruomenė.

Buvo atlikta 20 kokybinių, pusiau struktūruotų interview su Tauragės rajono gyventojais. Buvo pasitelkta patogioji atranka, taip pat siekiant užtikrinti kuo didesnę įvairovę (žiūrėti priedą nr. 3). Prieš interview pradžią, visi tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, metodu bei duomenų tvarkymu. Buvo informuojama, kad, siekiant užtikrinti konfidencialumą, interview medžiaga bus anonimiškai sutranskribuota ir panaudota tyrimo tikslams, nurodant tik informantų amžių, išsilavinimą ir darbo sritį. Interview metu autorė taip pat žymėjosi refleksijas ir pastebėjimus. Tyrimo dalyviai buvo informuoti, apie galimybę iš transkripcijos ištrinti tas dalis, dėl kurių persigalvojo ir nenorėtų, kad būtų transkribuotos ir naudojamos tyrimui (tokių atvejų nebuvo). Informantai buvo numeruojant eilės tvarka, pavyzdžiui: (Nr. 1: 29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis). Interview buvo vykdomi informantų pasirinktose vietose – dažnu atveju informantų darbo vietoje, namuose arba viešose maitinimo įstaigose. Interview trukmė svyravo nuo 20 min. iki 37 min. Duomenys buvo analizuojami trimis etapais, remiantis indukcine logika: sistemiškai išdėstant surinktą informaciją; ieškant sąsajų ir panašumų; interpretuojant surinktą medžiagą⁵⁰. Interview buvo transkribuojami, o remiantis jais buvo parengtos informantų schemas (trumpos svarbiausių klausimų interview santraukos. Schemas pavyzdį žiūrėti priede nr. 4). Vėliau informantų atsakymai buvo suskirstyti pagal skaitytų vinječių atsakymus, siekiant atrasti panašumus ir skirtumus. Galiausiai, šiame darbe pateikiamos surinktų duomenų interpretacijos.

Nagrinėjant darbo ribotumus svarbu pažymėti keturis aspektus. Visų pirma, tyrime remiamasi rezultatais, gautais iš interview bei skaitytų vinječių analizės, tačiau tikėtina, kad dalis informantų, realiomis sąlygomis gavusių panašaus tipo medžiagą, galimai jos neskaitytų. Šiuos įpročius buvo siekiama išsiaiškinti interview metu bei atliepti atrastuose skaitytojų tipuose. Antra,

⁵⁰Inga Gaižauskaitė ir Natalija Valavičienė, *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interview* (Vilnius: Registrų centras, 2016), 315.

šis tyrimas taip pat tik iš dalies galėjo įvertinti, kokią poveikį įsimenamumui turi informacijos politinės rinkiminės informacijos kartojimas (pavyzdžiui, gal išgirdus politiko šūkį pirmą kartą jį įsiminti sudėtinga, bet matant kelis kartus, jis gali įstrigti atmintin). Siekiant sukurti patikrinti informacijos kartojimo įtaką įsimenamumui, informantams buvo pateikta vieno pažįstamo kandidato vinjetė. Trečia, kadangi ir autorė, ir informantai iš to paties miesto, informantai buvo atrenkami per antrąjį kontaktą, siekiant užtikrinti informantų atvirumą – pažįstamų buvo prašoma rekomenduoti asmenį, kuris atitiktų specifinės atrankos kriterijus ir sutiktų pasikalbėti, tačiau nebūtų artimas autoriui. Taip pat, siekiant išvengti galimo informantų subjektyvumo interviu metu pasakojant apie savo įpročius, buvo pakartotinai užduodami klausimai su skirtinga formulavimu: pavyzdžiui, klausama, kaip elgtųsi tam tikrose hipotetinėse situacijose. Ketvirta, autorė dirba su Liberalų sąjūdžiu, todėl galimo autorės šališkumo buvo siekiama išvengti neformuluojant klausimų, susijusių su politinėmis preferencijomis, konkrečiomis partijomis ar politikais. Siekiant sukurti saugią aplinką bei atsižvelgiant į temos jautrumą – informaciją apie politinės informacijos vartojimo įpročius – informantai prieš interviu taip pat buvo įspėti, kad nereikia atskleisti informacijos, ką palaiko ar palaikė rinkimuose, nebent patys norėtų tai padaryti. Taip pat svarbu paminėti, kad tyrimo atradimai – tai, kaip žmonės skaito politinę rinkiminę informaciją – vienodai aktualūs visoms partijoms ir politinę komunikaciją formuojantiems specialistams.

2. Politinių rinkiminių priemonių skaitymo atradimai

Išanalizavus 20 kokybinių interviu bei rekonstruktyvios atminties tyrimo rezultatus, buvo išskirti du su politinių rinkiminių priemonių formatais susiję atradimai bei trys dimensijos, leidžiančios identifikuoti idealiuosius tipus.

2.1. Ar politinės rinkiminės priemonės formatas turi įtakos informacijos skaitymui?

2.1.1. Politinių rinkiminių priemonių tipiško įtakos kandidatų vertinimui

Remiantis Terri Towner ir Caroline Lego Munoz⁵¹ tyrimu, buvo tikimasi, kad pavyks atrasti reikšmingų skirtumų tarp skirtingų politinių rinkimų formatų, lemiamų ne jų turinio, o formos. Visgi, ši prielaida pasitvirtino tik iš dalies. Taip pat svarbu paminėti, kad šis tyrimas atskleidė, jog politinės rinkiminės priemonės informantams aktualios tik tų rinkimų metu – interviu metu paklausius, ar prisimena kokių nors politinės reklamos pavyzdžių iš praėjusių rinkimų, vos vienas kandidatas galėjo įvardinti konkretų pavyzdį: pirmasis informantas (29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis) prisiminė vieną nacionalinę kampaniją socialiniuose tinkluose. Tačiau kitiems informantams neįsiminė (arba negalėjo įvardinti) jokia skrajutė, laikraštis, stendas, nors dalis

⁵¹Towner ir Munoz.

informantų įsiminė, kur jie paprastai kabo jų rajonuose. Kitaip tariant, informantai matė reklamų formatus, žinojo, kas juos platina (kokios partijos, kokie kandidatai kuriose lauko reklamų vietose būna), tačiau negalėjo atsiminti jų turinio.

Nebuvo pastebėta, kad, kaip teigė Terri Towner ir Caroline Lego Munoz, vienos priemonės informantai atkreiptų dėmesį į vieno tipo informaciją (pavyzdžiui, į rinkimų datą, vietą ar laiką skrajutėse), o kitose priemonėse į kito tipo informaciją (pavyzdžiui, „Facebook“ įrašuose į kandidatų asmenybę). Galima pastebėti net ir priešingą tendenciją – skrajutėse, kuriose tipiškai būna mažiau informacijos apie asmenybę ir daugiau apie būsimus planus, keli informantai, atpasakodami prisiminimus, vis tiek įtraukė neaprašytos, tačiau su kandidato asmenybe susijusios informacijos (išvaizda, amžius): „Storas. Jaunas, bet man išvis, kaip būtų iš kur nors nukopijavęs, einu, nes mane kažkas siunčia ar reikia. Tokia mano nuomonė. Jis pats visai nėra, kad būtų suinteresuotas, kad reikia būti meru ir kažką padaryti žmonėms gero“ (informantė nr. 7: 74 m., aukštesnysis išsilavinimas). Įdomu, kad nei vienas informantas neatkreipė dėmesio į rinkimų datą, vos vienas informantas pažymėjo, kad visos priemonės – vienos politinės partijos (informantė nr. 4: 58 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė). Tai leidžia daryti prielaidą, kad anksčiau aptartas Terri Towner ir Caroline Lego Munoz tyrimas, teigęs, kad tam tikra individų grupė atkreipia dėmesį į konkrečias, su rinkimais susijusias detales, šio tyrimo kontekste neturi pagrindo.

Visgi, buvo pastebėta, kad vieni formatai buvo įsimenamesni labiau nei kiti. Lyginant laikraščius, skrajutes ir „Facebook“ įrašus, buvo pastebėta, kad ilgiausiai ir išsamiausiai buvo pasakojama apie kandidatus, atvaizduotus laikraščiuose. Tai galima paaiškinti dvejopai. Viena vertus, laikraštis – ilgiausias formatas (dėl riboto tyrimo laiko buvo prašoma perskaityti tik pirmąjį puslapį), kurį informantai skaitė apie 4-5 minutes, kai tuo tarpu skrajutes skaitė apie 2 minutes. Antra vertus, laikraščio turinys, nors ir didesnis savo apimtimi, visgi turi mažiau informacijos, susijusios su rinkimais (data, vieta ar laiku), ir daugiau informacijos, susijusios su kandidato asmenybe (arba apima abu elementus). T.y. savo turiniu laikraščio pirmasis puslapis labiau primena publicistinį kūrinį, interviu ar kandidato kreipimąsi į gyventojus. O skrajutėje, nors apimtis ir mažesnė, daugiau informacijos apie konkrečius darbus, vizijas, planus, aktualius gyventojams, ir mažiau apie kandidato asmenybę. Rinkimų technologai įpratę manyti, kad trumpas tekstas, dažnu atveju esantis skrajutėje, pateiktas punktais – paveikėsnis, įsimenamesnis, lengviau skaitosi. Žinoma, nors šis tyrimas negali įvertinti, ar informantai ne tyrimo sąlygomis perskaitytų abu tekstus, visgi, nuoseklus tekstas, ne tik išvardinant planuojamus darbus ar vizijas, bet ir pateikiant paaiškinimus ir aprašant asmeninę istoriją, šio tyrimo kontekste pasirodė esąs paveikėsnis arba bent labiau įsimenamas. Informantų taip pat buvo klausama, kuris formatas jiems patrauklesnis, įdomiau, patogiau ar priimtinau skaitėsi. Tik trys informantai teigė, kad patogiau skaityti skrajutę: „skrajutėje, tai skaitosi, bent jau man asmeniškai geriau, nes yra aprašoma, kas bus daroma taip

„čyngt, čyngt, čyngt“, iš eilės, paprastai“ (informantas nr. 3: 24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas). Kiti informantai arba nepastebėjo esminio skirtumo, arba didžioji dalis jų teigė, kad jiems priimtinesnis laikraščio formatas. „Laikraštis, be abejo laikraštis, labai išsamiai ten buvo parašyta viskas“ (74 m., aukštesnysis išsilavinimas, pensininkė). Dalis informantų, teigusių, kad laikraštis pasirodė „patogesnis“ politinei rinkiminei informacijai skaityti, atkreipė dėmesį ir į įprotį įrašus socialiniuose tinkluose skaityti paskubomis, nesusikoncentruojant bei išreiškė abejones dėl informacijos patikimumo. Pirmasis informantas (29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis) teigė, kad socialiniuose tinkluose visi skelbia „ką nori“, informacija dažnai pagražinta. O jei kandidato laikraštis jau išspausdintas, tai reiškia, kad kažkas šią informaciją patikrino, tad ji turėtų būti patikimesnė nei socialiniai tinklai. Tokią poziciją išreiškė ir šešiolikta informantė (52 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja), teigusi, kad spausdintas žodis įpareigoja kandidatus tesėti pažadus. Antroji informantė taip pat pritarė, kad Facebook'e informaciją skaito prabėgomis, nenuosekliai, o laikraštis suponuoja atidesnį skaitymą (34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė). Įdomu, kad pirmasis informantas teigė, jog labiau pasitikėtų kandidato laikraščiu, o ne vietine rajono žiniasklaida, kuri, pasak jo, atstovauja politinių jėgų interesus. Svarbu ir tai, kad informantai, teigę, kad nuosekliau skaitėsi laikraštis, įprastai susiduria su laikraščiais kaip informacijos kanalais, net jei ir atsitiktinai, pavyzdžiui, lankant tėvus ar grožio salone (pavyzdžiui, informantai nr. 1, 2, 7,).

Visgi, įdomiausia įžvalga analizuojant skirtingus politinių rinkiminių priemonių kanalus – informantai pozityviau vertino tuos kandidatus, apie kuriuos perskaitė laikraštyje arba „Facebook“ įrašė, nei tuos, apie kuriuos perskaitė skrajutėse. Interviu pabaigoje, išsiaiškinus informantų informacijos vartojimo įpročius, santykį su politikų komunikacija ir aptarus vinjetes, informantų buvo klausama, už kurį iš pateiktų kandidatų jie balsuotų. Ir didžioji dalis informantų, kuriems šis klausimas buvo užduotas, teigė balsuosiantys už kandidatus, aprašytus arba laikraščiuose, arba „Facebook“ įrašė. Vos du informantai teigė, kad balsuotų už skrajutėje pavaizduotus kandidatus. Vienas jų balsuotų, nes palaiko moteris (informantas nr. 10: 48 m., vidurinis išsilavinimas, statybininkas); antras, nes nepatiko asmenybių aprašymai kitose vinjetėse (informantas nr. 18: 21 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas). Prielankumą laikraščiuose atvaizduotiems kandidatams galima interpretuoti įvairiai, tačiau, panašu, kad vienas iš realiausių paaiškinimų – informantų gebėjimas atrasti ryšių su kandidatais per asmeninio gyvenimo aprašymą. Laikraščio formatas, suteikiantis erdvės kandidatų asmenybių aprašymui, leidžia informantams lengviau susitapatinti individo lygmeniu. Tai ryškiai atsispindi kandidatų vertinime: didžioji dalis informantų skrajutėse pavaizduotus kandidatus atpasakojo be prielaidų apie jų asmenines savybes – t.y., be įspūdžio apie jų būdo bruožus (vos keli apibūdino išvaizdą, preliminarų amžių). Tačiau laikraščiuose pavaizduotus kandidatus ne tik atpasakojo, bet ir vertino jų būdo bruožus, apie kuriuos nebuvo užsiminta nebuvo užsiminta vinjetėse. Pavyzdžiui, atpasakojimuose buvo gausu epitetų kaip „geras“, „veržlus“,

„energingas“: „Matai, kad geras žmogus, skaitai ir matai, kad jis šiltas geras žmogus“ (informantė nr. 14: 61 m., išsilavinimas spec. vidurinis, pardavėja.)

Taigi, atrasti politinių rinkiminių priemonių skaitymo ypatumai skyrėsi nuo Terri Towner ir Caroline Lego Munoz iškeltos hipotezės – skirtingose priemonėse nebuvo atkreipiamas dėmesys į skirtingus dalykus. Tačiau pastebėta, kad laikraščiuose vaizduojami kandidatai buvo nuosekliau ir išsamiau įsimenami, taip pat pastebėta ryški ne tik atpasakojimo, bet ir vertinimo linija. Skrajutės buvo vertinamos skeptiškiau – dalis informantų nieko negalėjo prisiminti iš šio formato. Siekiant paaiškinti skirtingus rezultatus, galima atkreipti dėmesį į T. Towner ir C. L. Munoz metodologiją⁵²: autorės rėmėsi kiekybine analize, kai informantų buvo prašoma atsakyti į šį bei kitus panašius klausimus: „Kiek dėmesio skyrėte per [televiziją] rodomai informacijai apie prezidento rinkimų kampaniją?“ (1 = nei kiek, 2 = labai mažai, 3 = šiek tiek, 4 = gana daug, 5 = labai daug)“, keičiant formatus. Tačiau autorės neanalizavo vinječių, kurios leistų vertinti ne tik informantų nuomonę apie jų pačių informacijos vartojimą, bet ir ištirti realius įpročius. Praktiniame lygmenyje jų hipotezė teigia, kad nepriklausomai nuo to, kas parašyta skrajutėje, tam tikra individų grupė visada atkreips dėmesį į konkretų informacijos tipą (pavyzdžiui, rinkimų datą, vietą, laiką). Tačiau šis tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad jei skrajutėje pateiktas tekstas neatitiks šio žanrui tipišką tekstą, jis bus skaitomas ir įsimenamas kitaip, nei tipiški skrajučių tekstai. Apibendrinant, šiame tyrime buvo pastebėta, kad skirtumą tarp skaitymo skirtingose priemonėse lemia ne politinės rinkiminės priemonės forma, o jos turinio tipškumas.

2.1.2. Popierinių priemonių funkcijos skaitmenizuotų kampanijų amžiuje

Vienas iš šio darbo uždavinių – pateikti rekomendacijas rinkimų kampanijų planavimui. 2023-aisiais, kai rinkimų strategai vis didesnę dalį biudžeto skiria skaitmeninėms kampanijoms, dažniausiai linksniojamas praktinis klausimas rinkimų metu – ar popierinės rinkimų priemonės vis dar reikalingos ir ar atlieka kokią nors funkciją? Todėl informantų buvo klausama, ar šis formatas reikalingas, ar vis dar skaito, o gal užtenka socialinių tinklų ar kitos skaitmeninės reklamos, analizuojama, kaip su šiomis priemonėmis elgiasi informantai. Visi teigė, kad anksčiau ar vėliau jas išmeta, tačiau jas gavę turi skirtingus įpročius: dalis kandidatų skaito iš karto, dalis perskaito paskutinę minutę prieš rinkimus, tačiau tarp skaitymo laiko – medžiaga skaitoma iš karto ją gavus ar vėliau, artėjant rinkimams – reikšmingų sąsajų nebuvo pastebėta. Tirtose imtyje beveik visi informantai teigė, kad popierinės priemonės patogios ir naudingos, tačiau priskyrė joms skirtingas funkcijas. Pagal skirtingas funkcijas informantus galima skirstyti į dvi grupes.

⁵² Towner ir Munoz, 7-10.

Pirmoji funkcija – apsisprendimo. Šiai grupei žmonių gautos popierinės politinės rinkiminės priemonės būtų pakankamos apsispręsti, už kurį kandidatą balsuotų rinkimuose. Tai reiškia, kad šie informantai nesidomėtų papildomai, neieškotų informacijos kituose kanaluose, o sprendimą priimtų remdamiesi tik gauta informacija ir/arba išankstiniu žinojimu. Pavyzdžiui, šeštos informantės (46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja) paklausus, ar gavusi penkias skrajutes ir nepažinodama nei vieno kandidato ieškotų papildomos informacijos, teigė: „užtektų manau iš tų penkių, jei apsižiūrėčiau. Pagal išsilavinimą pasirinkčiau, pagal amžių, šeimyninė padėtis gal svarbi“. Visgi, tokių kandidatų apklaustoje imtyje – mažuma.

Antroji funkcija – susipažinimo su kandidatų sąrašu funkcija. Tai reiškia, kad informantai nepriima sprendimo remdamiesi tik gauta politine rinkimine medžiaga, o informacijos aktyviai ieško kitur. Paprašyti patikslinti, kokią funkciją atlieka gautos priemonės, teigė, kad jose sužino, kas kandidatuoja (t.y. ne tik pamato, kas iš jiems žinomų ar galbūt socialiniuose tinkluose sekamų politikų kandidatuoja, tačiau ir kas bus jų oponentai). Paklausti, kur ieškos papildomos informacijos, informantai įvardijo tris pagrindinius šaltinius: socialinius tinklus, „Google“ paiešką (buvo teigiama, kad tai leidžia pamatyti ne tik tai, ką nori papasakoti kandidatas, bet ir platesnę informaciją – praeitį, buvusių skandalus ir pan.) bei artimųjų, draugų patarimus. Puikus tokios paieškos pavyzdys – šešiolikta informantė (54 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja): „Remčiausi ir kolegų nuomonėmis, ir „Facebook‘as“, ir vietinė spauda, žurnalistai.“ Taigi, net ir tiems individams, kurie sprendimą priima ne tik remdamiesi gautomis rinkiminėmis priemonėmis, jos išlieka svarbiu formatu, suteikiančiu informaciją apie kandidatų sąrašus. O nedideliuose regionuose, kuriuose gyventojai asmeniškai pažįsta ar bent žino kandidatus, kandidatų (pa)žinojimas išlieka svarbiu elementu balsuojant.

Apibendrinant, popierinės politinės rinkiminės priemonės išlieka aktualių formatu, turinčiu dvi pagrindines funkcijas: apsisprendimo bei susipažinimo su sąrašu. Visgi, šios funkcijos buvo reikšmingesnės vyresniems informantams, o jaunesnieji teigė, kad nors šis formatas išlieka svarbus, vis daugiau informacijos gauna socialiniuose tinkluose, tad ilgainiui tradicinės priemonės popieriniame formate gali prarasti šias funkcijas.

2.2. Politinės rinkiminės informacijos skaitymo dimensijos

Atlikus tyrimą, buvo pastebėtos kelios dimensijos, susijusios su informacijos vartojimu. Pirmoje dalyje bus nagrinėjama individų veikimo informaciniame lauke dimensija. Antroje – išankstinio nusistatymo į politikų komunikaciją dimensija. Trečioje – vinječių atpasakojimo fokuso (į darbus arba asmenybes) dimensija. Remiantis šiomis trimis dimensijomis, vėliau išskirti trys idealieji informacijos vartotojų tipai.

2.2.1. Pirmoji dimensija – informacijos filtravimas versus pasyvus informacijos priėmimas

Pirmoji dimensija išskaido informantus į dvi kategorijas pagal jų veikimą informaciniame lauke. Vienas iš pirmųjų klausimų, užduotų interviu metu, siekė išsiaiškinti, kaip ir kokią informaciją informantai vartoja. Buvo klausama, kaip informantai sužino, kas vyksta pasaulyje bei jų mieste – Tauragėje. Vėliau buvo prašoma patikslinti – jei informantai sakė, kad žiūri žinias, buvo prašoma patikslinti, kokias, per kokį kanalą ir kuriuo laiku, ar taiko atrankos kriterijus informaciniams kanalams, kuriuos vartoja, į kokias temas atkreipia dėmesį. Jei socialinius tinklus, tai ar seka konkrečius politikus, naujienų kanalus, ar skaito tai, ką randa sraute. Remiantis atsakymais į šiuos klausimus, išryškėjo dvi skirtingai informaciją vartojančių informantų grupės (žr. lentelę nr. 1).

Pirmoji grupė – informantai, kurie filtruoja gaunamą informaciją ir sąmoningai atsirenka, kokius ir kodėl informacinius kanalus vartoja. Tai reiškia, kad informaciją informantai renkasi: jie turi kriterijus ir įpročius, apibūdinančius informacijos vartojimą. Pavyzdžiui, aktyviai siekia žinių apie politiką, todėl skaito konkrečius, jiems priimtinius apie politiką rašančius portalus, seka politikus, portalų naujienų sraute skaito tik jų domėjimosi sritis atitinkančius straipsnius. Pavyzdžiui, pirmasis informantas (29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis) aktyviai domisi politika, todėl seka Tauragės rajono savivaldybės mero „Facebook“ paskyrą, jei išgirsta apie dominančius įvykius, pats ieško papildomos informacijos „15min“, „DELFI“ portaluose. Tokią pačią, aktyvią paiešką, apibūdino ir trečiasis informantas (24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas), teigęs, kad „jeigu tema yra susijusi, sakykim, su saugumu ar su tam tikrų šalių tarpusavio interesais, tada perskaitau labiau. Bet jei ten kokios temos būna mano atžvilgiu bereikšmės, kaip kad kažkas kažkokią mašiną laimėjo ar kažkokie tai „influenceriai“, dar kažkas, tai tokių nesąmonių nežiūriu.“ Įdomu ir tai, kad dalis šioje grupėje esančių informantų pažymėjo, kad dažnai gaunamos informacijos nepriima kaip absoliučiai teisingo fakto. Pavyzdžiui, skaitydami rinkiminę medžiagą ir susidomėję kandidatu, teigė, kad prieš balsuodami ieškotų papildomos informacijos apie nuveiktus darbus, praeitį ir nepriimtų sprendimo remdamiesi tik vienu šaltiniu. Dalis jų minėjo, kad rinkimų metu yra linkę patikrinti gaunamą informaciją: „kadangi vis tiek, nuogirdos. Tai [einu] paskaityti, kaip ten iš tikrųjų“ (Nr. 20: 34 m., aukštasis išsilavinimas, valstybės tarnautoja). Taigi, aptarti informantai sąmoningai atsirenka, kuriuos informacijos kanalus ir kurį jų turinį vartoti, remdamiesi pomėgiais, pasitikėjimu konkrečiomis priemonėmis ar įpročiu, o gautą informaciją neretai patikrina keliuose šaltiniuose. Prie informaciją filtruojančios grupės galima priskirti ir dar tris informantus – aštuntą (52 m., spec. vidurinis išsilavinimas, draudikė), vienuoliktą (51 m., vidurinis išsilavinimas, vairuotojas) bei tryliktą (51 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas), kurie informacijos kanalus ir jų turinį sijoja, tačiau remdamiesi ne pomėgiais, o antipatijomis. Tai reiškia, kad jie demonstravo nepasitikėjimą konkrečiais informacijos sklaidos kanalais, masinės žiniasklaidos priemonėmis,

todėl renkasi informacijos kanalus ir turinį (pavyzdžiui, „Youtube“ tinklalaidės), kurie, jų nuomone, nėra susiję su nepatikimais šaltiniais, tačiau sąmoningai atsisako vartoti konkrečius kanalus. Pavyzdžiui, tryliktas informantas dešimt metų nežiūri televizijos (51 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas). Taigi, visi šie informantai informaciją filtruoja – atsirenka kanalus ir informacijos turinį pagal pomėgius arba antipatijas.

Antrasis informantų tipas – pasyvūs informacijos vartotojai. Tai reiškia, kad jie vartoja tą informaciją, kuri juos pasiekia, netaikydami jokio (arba taikydami minimalų) atrankos kriterijaus ir informaciją priima jos nefiltruodami. Antrosios informantės (34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė) paklausus, ar socialiniuose tinkluose, kuriuos nurodė kaip vieną iš pagrindinių informacijos kanalų, skaito kažką konkrečiai, ieško informacijos, ar skaito tai, ką išmeta srautas atsakė: „Ne, tiesiog per aplinkui. Aišku, srautas daugiausiai išmes: „like‘ai“, draugai, pažįstamų „Facebook‘as“, „LinkedIn‘as“, „Instagram‘as“. Panašią poziciją išsakė ir penkta informantė (60 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja), paklausta apie tai, kokius portalus skaito: „Kas įkrinta apie Tauragę, tą jau viską perskaitau. Ir ką „Google“ randu, tą ir skaitau visokias...“ – priešingai nei, pavyzdžiui, anksčiau aptartas trečias informantas (filtruojantis informaciją), kuris teigė, kad skaito tik tuo atveju, jei tema „aktuali, sakykim, daugumai žmonių“, pateikdamas įvykius Irane kaip aktualios naujienos pavyzdį. Šeštai informantei (46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja) pagrindinis kanalas televizija, kurią taip pat vartoja be atrankos kriterijaus: „[žiūriu] ką parodo, koks srautas eina vakarienių metu“, „kur nėra reklamos, tą ir įsijungiu“. Įdomu, kad šio tyrimo ribose buvo pastebėta, kad informantai, kurie pasyviai, nefiltruodami vartojo jiems pateikiamą informaciją, dažniausiai nurodė, kad a) nesidomi politika; b) apie politiką sužino ir sprendimus priima kalbėdami su kitais žmonėmis. Pasyvių informacijos vartotojų santykį su politika apibendrina šešta informantė (46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja): „Ne, politika nesidomiu. Ką išgirstu, tą priimu. Neanalizuoju, kodėl taip įvyko. Tiesiog, koks srautas pareina, tokį priimu. Jei jis gražus, tai gerai, jeigu jis negražus, tada tikrai nuomonę susidarai apie tą žmogų, politiką“. Remiantis šiais pastebėjimais galima daryti prielaidą, kad informacijos nefiltruojantys informantai ir artimųjų pasakojimus, ir portaluose perskaitytą informaciją vertina kaip panašaus patikimumo informaciją ir, priešingai nei filtruojančiųjų grupė, jos netikrina skirtinguose šaltiniuose. Tad antroji informantų kategorija – pasyvūs informacijos vartotojai, netaikantys atrankos kriterijų informacijai. Ši grupė šio tyrimo kontekste mažiau domėjosi politika ir labiau pasitikėjo aplinkinių žmonių nuomone priimant sprendimą, už ką balsuoti rinkimuose.

1 lentelė. Reprezentatyviausiai informantų veikimą informaciniame lauke iliustruojančios citatos

Informacijos filtravimas

<p>„Jeigu kažkoks sprendimas, apie kurį aš sužinau, patraukia mano akį ir atrodo pakankamai svarbus, tada aš einu ieškoti į „Google“. Įsirašau ir tada skaitau, pavyzdžiui, straipsnius, kurie yra susiję.“ (Nr. 1)</p>
<p>Priklausomai nuo temos. <...> Jeigu tema yra susijusi, sakykim, su saugumu ar su tam tikrų šalių tarpusavio interesais, tada perskaitau labiau. Bet jei <...> kažkas kažkokią mašiną laimėjo ar kažkokie tai influenceriai, dar kažkas, tai tokių nesąmonių nežiūriu.“ (Nr. 3)</p>
<p>„kiekvieną vakarą žiūriu žinias, keletą kanalų, atsirenku informaciją – man tai labai įdomu. Šiaip skaitau „Facebook‘e“ nemažai, po to ir DELFI perskaitau, ir dar rajono laikraščiuose irgi pasiskaitau, kas domina pasižiūriu.,, (Nr. 4)</p>
<p>„Tik žinias, vieną kartą dienoj.“; „Iš „Tauragės žinių“ ir dar paskaitau „Tauragės kurjerį“ kartais. Jis biški platesnis.“ (Nr. 7)</p>
<p>„aš neskaitau visokių paviršutiniškų, „Facebook‘u“ nesinaudoju, nes jis man yra šiukšlių rinkinys. Kas netingi, tas ir suplaukia visokia informacija.“ (Nr. 8)</p>
<p>„Nu pagrinde tai iš „Youtube“ daug sužinau, iš žinių, radijo klausau daug“; „15min“ seniau dažniau skaitydavau. Bet nusivyliau visu portalu ir jo nebeimu į rankas.“ (Nr. 11)</p>
<p>„Visada žinias žiūriu, per vieną, per kitą laidą, ne visada vienodai. <...> Radijo tik „Pūką“ (Nr. 12)</p>
<p>„Didžiąja dalimi tai yra socialiniai tinklai, kuriuose aš seku kai kuriuos žmones, ir jei man reikia, aš tam tikra tema pasidomiu pats papildomai.“ (Nr. 13)</p>
<p>„Panoramą. O jei ne, tada LRT pagal darbo grafiką.“; „naršau po Tauragės savivaldybės puslapį, labai patinka“ (Nr. 16)</p>
<p>„yra tikrai keletas žmonių, kuriuos laikas nuo laiko „pracheck‘inu“; „Labai mėgstu patyrinėti žmones, pasidėlioti modelius“ (kalba apie politinę informaciją) (Nr. 18)</p>
<p>„Apie gamtą dažniausiai paskaitau, apie visokius tyrimus, tarkim, žalumo, tvarumo klausimais tokių jau, kad specialiai.“ (Nr. 20)</p>
<p style="text-align: center;">Pasyvus informacijos priėmimas</p>
<p>„per aplinkui. Aišku, srautas daugiausiai išmes, „like‘ai“, draugai, pažįstamų „Facebook‘as“, „LinkedIn‘as“, „Instagram‘as.“ (Nr. 2)</p>
<p>„ką „Google“ randu, tą ir skaitau visokias...“ (Nr. 5)</p>
<p>„Ką parodo, koks srautas eina vakarienės metu.“; „Kas iškrinta per srautą, tą ir paskaitau.“ (Nr. 6)</p>
<p>„TV komentarą“, o šiaip iš pokalbių, iš radijo imtuvų darbe. <...> [radijo kanalą klausau] koks eina darbe“. (Nr. 9)</p>
<p>„kai sėdžiu prie stalo, būna, kad įsijungiu teliką, bet dažniausiai ne.“ (Nr. 10).</p>

„praeinam per kanalus ir tada kokia laida eina matai, pasirenki, kas patinka. Filmai, žinios.“; „[Facebook‘e] viską, ir visas žinias“ (Nr. 14)
„Ko gero tai, ką rodo tuo momentu.“ (Nr. 15)
„Na kaip, turiu aš kai ką pasižymėjęs stebėjimui šiek tiek, tokiam bendram fonui, ir ką algoritmas išmeta, nėra, kad ten labai gilinčiau.“ (Nr. 17)
„Kurjeris“ yra užsakytas, bet tiktai pas mamos nuėjus taip permeti. Nu jeigu „Facebook‘e“ jau yra kažkas išmesta, anonse išmesta, tai tada jau pasiskaitai labiau.“ (Nr. 19)

2.2.2. Antroji dimensija – išankstinis nusistatymas į politinę komunikaciją

Analizuojant tai, kaip informantai prisimena perskaitytą informaciją, buvo dar kartą patvirtinta F. C. Bartlett teorija, teigianti, kad atmintis neveikia vakuume – tai, kaip ir kokią informaciją įsimena žmonės, yra nulemta ir išankstinių nusistatymų. Tai reiškia, kad informantai, gavę politinės rinkiminės medžiagos vinjetes, jas skaitė, vertino ir prisiminė per anksčiau susiformavusį individualų santykį su politikų komunikacija. Šioje dimensijoje informantus buvo galima išskaidyti į tris kategorijas (žr. lentelę nr. 2): pirmieji – neigiamą santykį su politine komunikacija turintys informantai. Neigiamas santykis šio tyrimo kontekste reiškia, kad informantas turi neigiamą individualią schemą (skirtingos, tačiau skeptiškos prielaidos politikų komunikacijos atžvilgiu), kuri atsispindėjo rekonstruktyvios atminties tyrimo metu. Pavyzdžiui, trečias (24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas) informantas buvo įsitikinęs, kad visi politikai – savanaudžiai, todėl atpasakojo vinjetes per tai, kodėl pavaizduoti kandidatai taip pat savanaudžiai, ignoruojant kitus vinjetėje aprašytus faktus (arba išvis neatsiminė turinio, nes netiki politiniais pažadais). Antrieji – neutralų santykį su politika ir politikais turintys informantai. Šie informantai neturėjo išankstinės nuostatos apie politikų komunikaciją, net ir paklausti jos dažniausiai nekommentavo. Tretieji – pozityvų santykį su politika ir politikais turintys informantai. Pozityvus santykis šiame kontekste reiškia, kad informantai domisi politika, pasitiki politinėmis institucijomis, nėra skeptiškai nusiteikę prieš politinės komunikacijos priemones, pozityviai komentavo konkrečius politikus.

Pirmoji kategorija – neigiamų santykį su politikų komunikacija turinti grupė. Šie informantai politikus, jų komunikavimo priemones (skrajutes, laikraščius, socialinius tinklus) vertino skirtingais, tačiau skeptiškais būdais. Pavyzdžiui, trečiasis informantas (24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas) interviu metu teigė, kad rinkiminės priemonės jam yra būdas paskaityti, „kur melas, kur ne melas“ bei „žiūrėti, kai nebevykdomi tie dalykai, kurie pažadėti“ – tai reiškia, kad informantas yra įsitikinęs, kad politikų komunikacija yra nepagrįsti pažadai, kurie vėliau nebus įgyvendinti. Taip pat informantas teigė, kad rinkimai nėra labai svarbūs, nes netiki pokyčiais politikoje „nesvarbu, savą, nesavą išrinks, vienas žmogus visko nepakeis.“ Tai atsispindėjo ir rekonstruktyvios atminties metu. Paprašius trečiojo informanto papasakoti, ką prisimena iš pateiktų

vinječių, informantas atpasakojo tuo pačiu, „neįgyvendinamų pažadų“ metodu. Pavyzdžiui, pasakodamas apie kandidato į Trakų merus „Facebook“ įrašą, teigė: „man labai nepatinka, kad yra tokie pasižadėjimai duodami, kurių tu realiai vienas kaip žmogus negali padaryti, priimti ir va magiškai taip bus.“ Dešimtas informantas (48 m., vidurinis išsilavinimas, statybininkas), paklaustas, ar skaito rinkiminę medžiagą, kurią gauna į namus, teigė, kad jos visos tokios pačios. Paprašytas atpasakoti, ką atsimeina iš perskaitytos medžiagos, lygiai taip pat teigė, kad visas turinys – vienodas, todėl atpasakojo kandidatus neišsamiai. Tačiau įdomu, kad vėliau, kalbant apie perskaitytą medžiagą ir skirtingą jos turinį, informantas suabejojo išankstinėmis savo išvadomis. Paklaustus, ar iš tiesų kandidatai ir jų aprašymai vinjetėse vienodi, teigė: „lyg turėtų taip nebūti, nes jie visi skirtingi...“ Kitaip tariant, neigiamą išankstinį santykį su politika turintys informantai kandidatus, apie kuriuos perskaitė vinjetėse, vertino skeptiškiau, remdamiesi individualiai susiformavusiomis prielaidomis ir ieškojo būdų šioms skeptiškomis prielaidoms patvirtinti, todėl yra sunkiau pasiekiami nei neutraliai ar pozityviai politikų komunikaciją vertinę informantai.

Pozityvų santykį su politikų komunikacija turinčių informantų prisiminimai turėjo teigiamą krūvį su politikų komunikacija. Lyginant su pirmąja grupe, negatyvų išankstinį nusistatymą turintiems informantams politinės rinkiminės priemonės, kurias skaitė pirmą kartą, jau turėjo neigiamą krūvį ir buvo prisimenamos su negatyviais raktažodžiais. Tačiau tais atvejais, kai informantai turėjo teigiamą santykį su politika – buvo patenkinti pokyčiais ir politikais jų mieste ar nacionalinėje politikoje – kandidatus, apie kuriuos perskaitė vinjetėse, vertino pozityviau, netgi ieškodami sąsajų su jiems pažįstamais kandidatais. Pavyzdžiui, ketvirta informantė (58 metai, aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadovė), kalbėdama apie Tauragės rajoną, teigė, kad rajone „visko padaryta, kaip ji gražėja, kaip galime pasidžiaugti įvairiausiais krantinės sutvarkymais, numatomom statybom, baseinu – tai tik plojimai.“ Vėliau, skaitydama tris politines rinkimines priemones, du iš perskaitytų kandidatų įvertino labai teigiamai: „labai veikli, daug keliaujanti <...> labai rūpestinga, nuoširdi“ (apie Dalios Viliūnienės laikraštį); „Ambicingas, jaunas žmogus, daug matantis į priekį“ (apie Andriaus Šatevičiaus „Facebook“ įrašą); trečiąjį kandidatą, atvaizduotą skrajutėje, apibūdino neutraliai. Septinta informantė, išskirtinai pozityviai vertinanti valdančiuosius politikus rajone, laikraštyje skaitytą kandidato istoriją prilygino Tauragės rajono merui, vėliau teigė, kad kandidatas „jaunas, labai veržlus, labai energingas, labai protingai viskas apsvarstyta“, apie A. Šatevičių atpasakojo taip pat pozityviais raktažodžiais „jaunas, bet matosi, kad žmogus <...> palieka gerą įspūdį.“ Tiesa, neigiamai įvertino skrajutėje aprašytą kandidatą, tačiau tai lėmė ne išankstinės nuostatos į konkretaus tipo politiką, bet informantei nebuvo aiški kandidato motyvacija: „kaip būtų iš kur nors nukopijavęs, einu, nes mane kažkas siunčia ar reikia.“ Taigi, pozityviai politikų komunikaciją vertinanti informantų grupė buvo labiau linkusi skaitytose vinjetėse ieškoti panašumų su jiems patinkančiais kandidatais bei pozityviai vertinti naujus kandidatus.

Galiausiai, paskutinė kategorija – neutralų, arba kitaip – pasyvų santykį su politikų komunikacija turintys informantai. Tai reiškia, kad ši grupė neturėjo jokio išankstinio nusistatymo, nes politika nėra jų domėjimosi lauke, tad tai, kaip politikai komunikuoja, jiems yra svarbu tik tiek, kiek tai liečia juos individualiai. Kitu atveju ši grupė politinę komunikaciją priima kaip naują informaciją, apie kurią nėra susidarę išankstinės nuomonės, todėl politinės aplinkos nekommentavo net ir paklausti. Pavyzdžiui: „Nesidomiu politika, man neaktualu. Tai neturiu ką pakomentuoti. Nebent ten kažkas konkrečiai apie darželius, mokyklas ar kitus mane, mano šeimą liečiančius klausimus“ (informantė nr. 2: 34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė).

Tad šio tyrimo kontekste galima daryti prielaidą, kad tam, kaip vinjetėse pateiktą politinę rinkiminę medžiagą vertino informantai, turėjo įtakos teigiamas arba neigiamas išankstinis santykis su politikų komunikacija, kuris atsispindi lentelėje nr. 2.

2 lentelė. Negatyvų ir pozityvų santykį su politikų komunikaciją geriausiai reprezentuojančios citatos

Negatyvus santykis su politikų komunikacija
„Klounizmą visą ir komunizmą visą Seime“; „skaitai ir matai, kad skaitai ne tai, ką norėtum, arba kad matytum, kad nuo šalies yra aprašoma, bet ten aprašoma tiesiog tą, ką nori, kad mes matytume. „ (Nr. 3)
„Dabar kas vyksta... Ir kai tu matai tą visą nesąmonę...“; „aš per tų trisdešimt metų, ką skaitydavau, kas bus padaryta, visiškai niekas nepasikeitė“ (Nr. 8)
„Vieną perskaitai ir kokiai dvidešimčiai metų į priekį užtenką. <...> Tie patys terminai: kaip jie rūpinasi viskuo, ori senatvė...“ (Nr.10)
(Klausama ar ieškotų papildomos informacijos apie kandidatus rinkimuose) „Nemanau. Sakau, aš stengiuosi nesikišti, nes politika yra pats nešvariausias dalykas, kuris yra Lietuvoje“ (Nr. 11)
„Pasižiūriu ir galvoju, nu nu, jau tokia bus gerovė, kai išrinks, kad mums bus rojus žemėje“ (ironiškai) (Nr. 12)
Šūdo malimas lygioj vietoj, visų vienodas, jokių skirtumų“ (Nr. 13)
Pozityvus santykis su politikų komunikacija
„Visuomet perskaitau, kas liečia mūsų miestą, rajoną, kas naujo, kas yra padaryta, kokios naujovės, kokie planai. Iš tiesų žinom, kad gerėja mūsų miesto gyvenimas“ (Nr. 4)
„Man patinka normali reklama ir turbūt mes visi, daugiau mažiau, kada pamatom visus kandidatus, besąlygiškai žinome, už ką balsuoti <...> nu kaip dabar Tauragėje yra gerai, aš neįsivaizduoju, jeigu dar kas bando sakyti...“ (Nr. 7)

„ne pažadus dalija, o viską verčia į realybę – ką pasižadėjo, tą ir stengiasi padaryti. Nieko nepiešia rožinėm spalvom, ir paskui daug daug pažadų, o neturime rezultato. <...> Bet kol kas realiai šneka.“
(Nr. 16)

(Kalba apie patinkančius politikų komunikacijos pavyzdžius) „bet galiu paimti pavyzdį, tą patį Vaitkų Romualdą iš Tauragės. Jau tu matai, ką žmogus nuveikė muziejuje „Santaka“ ir gali vertinti, ką jis gali padaryti. Vis tiek tas kažkoks kelias jau yra, kuriuo jis eina.“ (Nr. 18)

„Šiaip man patinka, kaip komunikuojami darbai, aiški kryptis.“ (Nr. 20)

Neutralus santykis su politikų komunikacija/nekomentavo

(Nr: 1; 2; 5; 6; 9; 14; 15; 17, 19)

2.2.3. Trečioji dimensija – darbų versus asmenybės bruožų skirtis

Visgi, neigiamas ar teigiamas santykis su politikų komunikacija nėra vienintelis skirtingą atpasakojimą lemiantis kintamasis – informantai atsiminė ir atpasakojo istorijas per jiems asmeniškai svarbius kriterijus. Tyrimo metu pastebėta, kad viena informantų grupė renkasi kandidatus pagal jų nuveiktus darbus, todėl atpasakojo vinjetes per tai, ką vinjetėse pavaizduoti kandidatai yra nuveikę. Kita informantų grupė renkasi pagal kandidato asmenybės bruožus, todėl ir vinjetes apasakojo per tai, koks kandidatas atvaizduotas. Tačiau tai nereiškia, kad jeigu informantui svarbus amžius, jis kalbės apie vinjetėje pavaizduoto politiko amžių. Visgi buvo pastebėta, kad tokiu atveju amžius bus vienas iš pirmųjų aptartų prisiminimų, o kiti prisiminimai bus bent iš dalies susiję su pirmąja vertybe. Pavyzdžiui, atpasakodami politiko būdo bruožus, informantai įvardins savybes, sietinas su amžiumi (energingas, turintis jėgų veikti, daryti pokyčius ir kt.). Informantų pasakojimus galima išskirti į kelias grupes pagal jų turinį (darbų ir asmenybės skirtį interviu metu žr. lentelėje nr. 3).

Pirmoji grupė – informantai, kurie atpasakojo vinjetėse pristatytus politikus per darbus. Ši informantų grupė, atpasakodama prisiminimus, orientavosi į darbus – buvusius arba būsimus – arba į su jais susijusias vertybes. Pavyzdžiui, pirmasis informantas (29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis) teigė, kad didžiausią įspūdį paliko Dalios Viliūnienės laikraštis, o pasirinkimą aiškino taip: „toks labai konkrečių darbų pateikimas mane šiek tiek sužavėjo“ <...> ir jeigu jis jau padarė ir rodo savo darbus kaip padarytus, tai tikėtina, kad jis tęs daryti realius darbus ir juo būtų galima pasitikėti“. Per darbų prizmę atpasakojo ir kito kandidato skaitytą skrajutę: „patiko mažiau nei Dalios galbūt tik dėl to, kad jis tarsi kalba apie konkrečius dalykus, bet šiek tiek iškeltom frazėm“; „PVM daugmaž vis tiek visi žino, bet minimalus darbo užmokestis, kažkokie ten santykiai...“ O trečiąją kandidatą, apie kurį skaitė „Facebook“ įrašė, vertino neigiamai dėl, informanto nuomone, konkrečių darbų aprašymo trūkumo: „visiškas absoliutus postringavimas apie vertybes, apie darbą Tėvynei, ir toks tekstas, kurį

perskaitai, ir kuri norėtų pasakyti kiekvienas politikas...“ Įdomu, kad interviu metu informantas taip pat atkreipė dėmesį, kad jam svarbu ne tik asmenybė, bet ir partija: „ką ji siūlo, kokias savybes, darbus, planus“. Ir nors interviu metu teigė, kad skrajutėse ieško informacijos apie asmenybes bruožus bei partiją, kad iš jos sužinotų apie darbus, visgi, tyrimo metu asmenybes vertino per konkrečius darbus, o ne asmenybės bruožus. Trečiasis informantas (24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas) politikus taip pat vertino pagal vinjetėse pateiktų darbų skaičių ir turinį. D. Viliūnienės laikraščio atveju teigė, kad „ji yra tarsi kokio bendrabučio seniūnė. Ir jos tokie nuveikti tie darbai labai tokie sąlyginai paviršutiniški“, o „Facebook“ įrašė informantas kritikavo tekstą dėl abstraktumo, asmenybės aprašymo ir teigė, kad kandidatas „konkrečiai neįvardina kaip jis tuos dalykus [aprašomus darbus] pasiekė“: „visas grindimas savo pozicijos to žmogaus buvo, kad esu jaunas, esu tipo perspektyvus, kažkur kažką padėjau ten tam savo kraštui, ar panašiai“; „Esmė, kad jis labai paviršutiniškai tuos dalykus daro – aš esu toks, aš esu anoks ir panašiai...“ Informantas, atpasakodamas skrajutės turinį, minėjo, kad jos turinys atrodo profesionaliau dėl konkrečių darbų aprašymo, tačiau suabejojo, ar politikas spės visus šiuos darbus padaryti. Septinta informantė (74 m., vidurinis išsilavinimas, pensininkė) taip pat atpasakojo perskaitytą informaciją per darbus. Pavyzdžiui, prisiminimus apie Manto Reuto laikraštį pradėjo teigdama, kad Radviliškiui „labai trūksta daug, ir gatvės netvarkingos, ir žmonės ne viskuo patenkinti, reikia nedelsiant spręsti. Ir žmogus, kaip pasakyti, perskaičiau, nu labai nori dirbti.“ Kalbėdama apie jau pažįstamą kandidatą Romualdą Vaitkų taip pat akcentavo muziejų – pagrindinę kandidato veiklą ir būsimus projektus. Įdomu ir tai, kad informanto įvardintos politikų asmeninės savybės buvo tiesiogiai susijusios su darbu, pavyzdžiui, „labai jaunas, labai veržlus, labai energingas, labai protingai viskas apsvarstyta“. Taigi, šioje grupėje esantys informantai apie perskaitytus politikus atsiminė per nuveiktų ir žadamų darbų prizmę, mažiau dėmesio skirdami politikų asmenybei, biografijai, amžiui ir kitoms savybėms.

Antroji grupė – informantai, kurie atpasakojo vinjetėse pristatytus politikus per asmenybės prizmę (amžių, biografiją, šeimą). Tai, žinoma, nereiškia, kad nuveikti darbai ar rinkimų programa šiems informantams nėra svarbūs, tačiau jie atpasakojimą konstruoja per asmenybę, o nuveiktus darbus taip pat paaiškina per konkrečius aprašyto politiko bruožus. Pavyzdžiui, anksčiau aptartas trečiasis informantas, kuriam svarbiausias prioritetas – darbai, Dalią Viliūnienę apibūdino kaip „bendrabučio seniūnę“ su paviršutiniškais darbais. Tačiau ketvirta informantė (58 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadovė), kuriai svarbesnės kandidato savybės, teigė, kad Dalia Viliūnienė pasirodė „labai rūpestinga, nuoširdi, sakė, kad galima ateiti ir duonos pasiskolinti“, atkreipė dėmesį, kad kandidatė „domisi viskuo, keliauja daug“. Andrių Šatevičių, pavaizduotą „Facebook“ įrašė, ketvirtoji informantė taip pat apibūdino kaip „ambicingą, jauną žmogų, daug matantį į priekį.“ Tačiau iš skrajutės, kurios turinys labiau atspindi darbus, nei kandidato asmenybę, negalėjo įvardinti jokių konkrečių darbų ar rajono, kuriame kandidatuoja. Šeštame interviu (46 m., aukštasis išsilavinimas,

mokytoja) taip pat atspindėjo ryški asmenybės linija. Interviu metu, kai buvo paklausta, į kokią informaciją apie politikus atkreipia dėmesį, informantė įvardijo šias savybes: „pagal išsilavinimą pasirinkčiau, pagal amžių, šeimyninė padėtis gal svarbi: išsiskyręs, neišsiskyręs, penkios žmonos buvo ar trys žmonos buvo.“ Atpasakodama šiuos kandidatus, šešta informantė taip pat pradėjo nuo šių savybių: „jaunas, kaip iš veido supratau, radviliškietis, Šiauliuose mokėsi, magistrą baigė.“ Apie Romualdą Vaitkų – žinomą kandidatą – pasakoti pradėjo nuo šeimos: „turi žmoną, du vaikus, tauragiškis, fotomenininkas...“, Trakų mero atveju neužsiminė apie šeimą, tačiau akcentavo amžių, išvaizdą: „jaunas, gražus, kad su šviesiu kostiumu nuotrauka. O daugiau tik tai tiek, kad kelis jau mėnesius dirbantis, kad iššūkių yra“. Tačiau, kaip ir praeita informantė, sunkiai atsiminė kandidatą, buvusį skrajutėje – po ilgos tylos prisiminė keletą darbų, tačiau apibendrino teigdama, kad „labiausiai atsiminiau apie tuos, apie kuriuos yra daugiau parašyta ir tai yra susiję su šeima, jo gyvenimu, jo biografija. O ką jis konkrečiai veiks, tai tikrai nepasakysiu. Bet biografijas – ką jie baigė – prisimenu, pavyzdžiui, Radviliškio, kad Šiauliuose.“ Taigi, šiai grupei priskirti informantai informaciją apie politikus įsiminė ir atpasakojo jiems svarbiu būdu – t.y. per asmenybės prizmę.

Trečia grupė – tie, kurių atpasakojime nebuvo galima atpažinti vienos linijos. Šioje grupėje esančių informantų pasakojimai buvo nenuoseklūs, mažesnės apimties nei kitų dviejų grupių, nepasizymėjo vienu aiškiu naratyvu – prisiminimai buvo pateikiami padrikai. Įdomu ir tai, kad pirmųjų dviejų grupių (darbų/asmenybių) atveju atpasakojimai turėjo ir vertinimo liniją – t.y. vienus kandidatus vertino palankiau, kitus mažiau palankiai, o šioje grupėje esantys informantai veikiau atpasakojo momentinius prisiminimus, nevertindami kandidatų. Nors paprašyti įvardinti, už kurį balsuotų, galėjo įvardinti vieną arba kitą kandidatą. Puikus pavyzdys – antroji informantė (34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė), kurios atpasakojimo nenuoseklumą ir trumpumą atspindi jos skaitytų priemonių rekonstrukcija: „ta ponia iš Kelmės tai, kad ji su olandais šnekėjo, ir ta Kelmė jai labai atsilikusi, ir kad jai tų veiklų ji kažkokias įveikė – nuo mokyklų iki socialinių visokių... Daugiau išdėstyta, tai gal lengviau įsiminti. Tas jaunas Trakuose tai toks bendras labai, kad šeima kažką, nori siekti, būti. Bet neužfiksavau, apie ką ten. O tas trečias irgi nieko neapibūdino...“ Paklausus, už kurį kandidatą balsuotų, informantė taip pat negalėjo atsakyti, nors didžioji dalis šios grupės informantų paklausti gebėjo įvardinti vieną ar kitą kandidatą. Taigi, ši informantų grupė pasižymėjo trumpais, nenuosekliais pasakojimais, neturinčiais ryškios linijos.

Tad šios dimensijos ribose išskirtos trys informantų grupės: tų, kurie atpasakoja įvykius per darbus; tų, kurie atpasakoja per kandidatų savybes; tų, kurių atpasakojimai neturi ryškios linijos. Ši skirtis per citatas pavaizduota trečioje lentelėje.

3 Lentelė. Darbų ir asmenybės skirtį geriausiai reprezentuojančios citatos

Atpasakojimas per darbus

„konkrečių darbų pateikimas mane šiek tiek sužavėjo“ (Nr. 1)
„nuveikti tie darbai labai tokie sąlyginai paviršutiniški“ (Nr. 3)
„labai trūksta daug, ir gatvės netvarkingos, ir žmonės ne viskuo patenkinti, reikia nedelsiant spręsti; „ir žmogus <...> labai nori dirbti“ (Nr. 7)
„Paprastas dalykas, kad jis nori savo miestą kurti, būti. <...> Kaip ir aš, šitame mieste gimiau, čia augau, čia noriu, kad mano miestas kurtųsi, kad būtų gražus. (Nr. 16)
„fainai, man patiko, kad apie muziejų, apie didžiausią projektą, kaip susitvarkė, iš karto kilo mano simpatijos“ (Nr. 18)
Atpasakojimas per asmenybę
„rūpestinga, nuoširdi, sakė, kad galima ateiti ir duonos pasiskolinti“ (Nr. 4)
„Šiaulietis, pavardės neatsimenu, bet šiaulietis (netiesa), kažkoks biški su garbanom (netiesa). Kad turi žmoną, kad turi vaikų, yra meras“ (Nr. 5)
„jaunas <...> Šiauliuose magistrą baigė“ (Nr. 6)
„Mantukas. Jaunas žmogus, gyvenantis šeimoje. Jam rūpi jo miestelio gyvenimas“ (Nr. 9)
„muziejininkas, fotografas <...> Šiaulių baigęs. <...> ten naujovių kokių prikūręs“ (Nr. 12)
„turi brolių, sesę. Kilęs iš kaimo, žmogus visko matęs, ir darbų, ne vien tik paukščių piene vartėsi“ (Nr. 14)
„Labiau pažiūrėjau į jo paties asmenybę – šeimos žmogus, išsilavinimą turintis. <...> Paskaičius lyg dorą žmogaus įspūdis, bet būtų įdomu išgirsti debatuose. (Nr. 17)
„Nu tai irgi žmogus dėl savo miestelio stengiasi. Nori kažką pakeisti, jeigu sako niekas nekeis. Nu ir niekam nebus įdomu, o čia žmogus kaip ir nuo savęs pradeda iniciatyvą. O dėl tų, nu aišku, tie pažadai, norai žmogaus yra geri, tik duok Dieve, kad žmogui viskas pasisektų.“ (Nr. 19)
„Apie Vaitkų nu irgi vat paskaičiau, daug prirašyta. Apie šeimą atkreipiu dėmesį, ką veikia, koks išsilavinimas ir taip“ (Nr. 20)
Nerišlus fokusas, trumpi atpasakojimai
„šeima kažką, nori siekti, būti“ (Nr. 2)
„važiuojantis per miestą, matantis miesto veidą ir su kažkokiomis idėjom ir mintim padaryti kažką gero“; „O apie Trakų irgi kažkas panašaus.“ (Nr. 8)
„nežinau ką pasakyti, dabar neatsimenu nei vieno sakinio“ (Nr. 10)
„du sūnūs užauginti, sesuo ten apie jį kažką gerai paminėjo“, „Kelių remontas, odontologijos kažkas“ (Nr. 11)
„Pirmas bičiukas tas iš Radviliškio <...> Jis parašė keletą aspektų, už ką kovos“ (Nr. 13)
„Ta moteris daugiau ekonomistė, o Tauragės paskutinis daugiau mokyklos reikalai, istorikas“ (Nr. 15)

3. Politinių rinkiminių priemonių skaitytojų tipai

Remiantis tyrimu ir atrastomis dimensijomis, išanalizuota medžiaga leido sukonstruoti tris idealiuosius tipus, atspindinčius individų santykį su informaciniu lauku, politikų komunikacija ir dėmesio fokusu (žr. lentelę nr. 4). Svarbu pažymėti, kad informantų, priskirtų vienam tipui, atsakymai nėra identiški – galimi nuokrypiai nuo idealiojo tipo.

Pirmojo tipo – įtariųjų skeptikų – pagrindinis požymis yra negatyvus santykis su politikų komunikacija. Kiti du požymiai – būdingi daugeliui šio tipo individų. Tai informacijos filtravimas informaciniame lauke bei nerišlus fokusas darbų/asmenybės dimensijoje. Antrojo tipo – kognityvinių šykštuolių – pagrindinis požymis yra neutralus santykis su politikų komunikacija. Daugeliui šio tipo individų taip pat būdingas pasyvus informacijos priėmimas ir fokusas į asmenybę. Trečiojo tipo – stropiųjų analitikų – pagrindinis požymis yra pozityvus santykis su politikų komunikacija ir fokusas į darbus.

4 lentelė. Informantų priskyrimas idealiesiems tipams.

Veikimas informaciniame lauke (1 – filtruoja; 0 – vartoja pasyviai)	Santykis su politikų komunikacija (1 – neutralus; 2 – negatyvus; 0 – pozityvus)	Dėmesio fokusas (1 – nerišlus; 2 – darbai, 0 – asmenybė)	Informantai
0	1	0	Nr. 5 (kognityvinis šykštuolis), Nr. 6 (kognityvinis šykštuolis), Nr. 9 (kognityvinis šykštuolis), Nr.14 (kognityvinis šykštuolis), Nr. 17 (kognityvinis šykštuolis), Nr. 19 (kognityvinis šykštuolis).
0	1	1	Nr. 2 (kognityvinis šykštuolis), Nr. 15 (kognityvinis šykštuolis)

0	2	0	Nr. 12 (įtarusis skeptikas)
0	2	1	Nr. 10 (įtarusis skeptikas)
1	0	0	Nr. 4 (stropusis analitikas); Nr. 20 (stropusis analitikas)
1	0	2	Nr. 1 (stropusis analitikas), Nr. 7 (stropusis analitikas), Nr. 16 (stropusis analitikas), Nr. 18 (stropusis analitikas)
1	2	1	Nr. 8 (įtarusis skeptikas), Nr. 11 (įtarusis skeptikas), Nr. 13 (įtarusis skeptikas)
1	2	2	Nr. 3 (įtarusis skeptikas)

3.1. Įtarieji skeptikai

Šioje kategorijoje esančių informantų vinječių atpasakojimai buvo patys trumpiausi iš visų tipų. Tai reiškia, kad kol kitų tipų informantai stengėsi nuosekliai ir išsamiai atpasakoti, ką prisimena, šio tipo skaitytojai daugelį priemonių atpasakojo vienu, dviem sakiniais, o jų atpasakojimai neturėjo vienos linijos. Nepriklausomai nuo formato, informantai neprisiminė detalių, pasakojo abstrakčiai arba po kelių žodžių užbaigdamo frazėmis „nieko neprisimenu“, „visi vienodi“. Interviu metu demonstravo nepasitikėjimą politikais, skaitant medžiagą neslėpė emocijų, palydimų ironiškomis, pašaipiomis reakcijomis, pavyzdžiui: „nu nu, taip ir bus“. Įtariaisiais skeptikais šis tipas pavadintas dėl santykio su politikų komunikacija – jie skeptiškai vertina bet kokią politinę komunikaciją, o išgirdę informaciją, kuri prieštarauja jų įsitikinimams, įtaria, kad juos siekiama suklaidinti, apgauti.

Vertinant įtariųjų skeptikų veikimą informaciniame lauke, galima teigti, kad šis informantų tipas pasižymėjo ryškiausiu informacijos filtravimu. Tačiau, priešingai nei kitos informantų grupės, įtariųjų skeptikų tipo grupės nariai informaciją renkasi ne pagal interesus, mėgiamas temas ar politikus, bet atmetant „nepatikimus“ kanalus ir renkantis tuos, kurie yra „nepriklausomi“. Kitų tipų politinės rinkiminės medžiagos skaitytojai pažymėdavo, kad jiems, pavyzdžiui, patinka skaityti apie

gimtąjį miestą, todėl prenumeruoja vietinį laikraštį. Tačiau šio tipo skaitytojais, paklausti, iš kur sužino, kas vyksta pasaulyje, demonstravo nepasitikėjimą ir įprastiems žiniasklaidos kanalams, ir informacijai, kuri transliuojama šiais kanalais: „labai daug surežisuota ir nėra teisybės visiškai. 90 proc. nėra teisybės“ (informantė nr. 8: 52 m., spec. vidurinis išsilavinimas, draudikė); „aš tai tų neskaitau, nes man tie lietuviški, tauragietiški, tai žinai, gali tik „užpakalį“ su jais pasivalyti“; „aprašoma tiesiog tą, ką nori, kad mes matytume“ (informantas nr. 3: 24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas). Taip pat įdomu, kad dalis informantų teigė nesinaudojantys socialiniu tinklu „Facebook“, šį sprendimą grįsdami platformos subjektyvumu, neinformatyvumu. Kaip alternatyvą šiai tradicinei žiniasklaidai šio tipo informantai rinkosi alternatyvius kanalus, pavyzdžiui, „Youtube“ (informantas nr. 8; 10; 11) ar „9GAG“ (informantas nr. 3), atspindinčius „nesisteminę“ žiniasklaidą. Kalbant su šio tipo informantais, susidarė įspūdis, kad šie informantai labiau linkę rinktis informacinius kanalus, kurie kritikuoja valdžią, pateikia „nepopuliarią“, „nesisteminę“ informaciją, taip stiprinant skepticizmą ne tik „sisteminių“ informacijos kanalų atžvilgiu, bet ir politikų komunikacijai.

Ryškus skepticizmas buvo demonstruojamas ir kalbant apie politikų komunikaciją – interviu metu informantai kalbėjo apie nepatikimus politikus, neįgyvendinamus pažadus, valstybės lėšų įsisavinimą asmeninėms reikmėms, savanaudiškumą, neįgyvendinamus pokyčius. Pavyzdžiui, tryliktas informantas (51 m., vidurinis išsilavinimas, vairuotojas) teigė, kad „kas dabar yra valdžioj, aš per savo gyvenimą nesu tokių brudų matęs ir abejoju ar bus dar brudesnių.“ Aiškų nusistatymą prieš valdžią išreiškė ir informantė nr. 8: „Dabar kas vyksta... Ir kai tu matai tą visą nesąmonę...“ (52 m., spec. vidurinis išsilavinimas, draudikė). Tačiau įdomu, kad ši grupė skeptiškai vertina ne tik konkrečius, jau politikoje veikiančius politikus, bet ir naujus kandidatus, pabrėždami, kad netiki pokyčiais – t.y., nepriklausomai nuo to, kas kandidatuoja ar valdo miestą/valstybę, pokyčiai nėra įmanomi, tad skaityti politines rinkimines priemones yra beprasmiškas laiko švaistymas: „Ir niekas nieko nepakeis: nesvarbu, savą, nesavą išrinksi, vienas žmogus visko nepakeis, čia kaip faktas yra (informantas nr. 3: 24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas). Aštuntoji informantė (52 m., spec. vidurinis išsilavinimas, draudikė) teigė, kad skrajutėse ieško informacijos apie tai, kokie žmonės kandidatuoja, tačiau retoriškai klausė „Nors faktiškai, kas nuo to [rinkimų] priklauso? Niekas“, pridurdama, „kad aš per tų trisdešimt metų, ką skaitydavau, kas bus padaryta, visiškai niekas nepasikeitė“. Skeptiškumas atsispindėjo ir rekonstruktyvios atminties tyrimo metu. Dešimtas informantas (48 m., vidurinis išsilavinimas, statybininkas) interviu metu teigė, kad pavargo nuo politikų pažadų, nes jie visada vienodi, tačiau niekada neįgyvendinami. Net ir tais atvejais, kai gyrė konkrečius politikus, šio tipo informantai darė prielaidą, kad jie taip pat „susitepę“, net jei ir neturi tam įrodymų: „tvarko kažką šiuo metu, aš per daug nežiūriu, nes jeigu jis kažkiek kažką „nusuka“,

kažką savo „prasuka“, bet esmė yra ta, kad jis stipriai mums kažką gero paduoda“ (informantas nr. 3: 24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas).

Įtariųjų skeptikų tipo skaitytojai išsiskyrė nenuosekliais, konkretaus (darbų ar asmenybės) fokuso neturinčiais pasakojimais. Kaip jau buvo aptarta anksčiau, šio tipo informantų pasakojimai – išskirtinai trumpi, tačiau įdomu ir tai, kad atpasakojimai rėmėsi padrikais atsiminimais, skirtingi politikai buvo atpasakojami skirtingais būdais, neakcentuojant darbų, asmenybės ar kitos kategorijos vertybių svarbos. Pavyzdžiui: „žmogus jaunas, važiuojantis per miestą, matantis miesto veido ir su kažkokiom idėjom ir mintim padaryti kažką gero. Vaitkus lygiai tas pats, gal jis labiau apie savo pasiekimus ir nuveiktus darbus. O apie Trakų irgi kažkas panašaus“ (informantė nr. 8: 52 m., spec. vidurinis išsilavinimas, draudikė). Panašiai atpasakojo ir dešimtas informantas (48 m., vidurinis išsilavinimas, statybininkas): „Iš Radviliškio. Atsimenu, kaip išgyrė miestą, bet koks šūdas jame gyventi.“ Dalis šio tipo informantų išvis negalėjo atsiminti priemonių turinio: „Nepaliko jokio įspūdžio, toks trafaretinis. Atrodo, kad tūkstantį kartų būčiau skaitęs. Nekilo jokių emocijų, tiesiog, eilinį kartą perskaičiau tą patį dalyką“ (informantas nr. 13: 51 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas). Tad negatyvi schema, kaip teigtų F. C. Bartlett, arba išankstinis įsitikinimas, kad visi politikai vienodi, o pokyčiai neįmanomi, rekonstruktyvios atminties metu pakeitė realius prisiminimus apie vinjetėse pavaizduotus kandidatus, todėl informacija apie tekstus neišliko atmintyje. Todėl, kol kitos grupės interpretavo vinjetes, remdamiesi išankstiniu įsitikinimu apie politinę komunikaciją, šios grupės prisiminimus pakeitė negatyvi schema – įsitikinimas, kad tai, ką jie skaito interviu metu, yra beprasmiška. Todėl tikėtina, kad rinkimų metu gavę politinių rinkiminių priemonių, šio tipo individai jų neskaitytų, arba, kaip teigė dešimtas informantas (51 m., vidurinis išsilavinimas, vairuotojas), jos keliautų tiesiai „į pečių“.

Apibendrinant šio tipo santykį su aptartomis dimensijomis galima teigti, kad ši informantų grupė – sunkiausiai pasiekama politinių rinkiminių priemonių būdu. Įtarieji skeptikai tyrimo metu medžiagą skaitė su išankstiniu nepasitikėjimu, neigiamu nusistatymu. Jie nepasitiki ir daugeliu informacinės sklaidos formatų, todėl gautą medžiagą skaitė nenuosekliai, neįsigilindami, abejodami jos patikimumu. Tad rekonstruktyvios atminties tyrimas atspindėjo praeityje suformuotą skeptiško santykio su politikais schemą – netikėdami nei politikais, nei informacinės sklaidos formatais (skrajutėmis, laikraščiais, socialiniais tinklais), net ir gavę skaityti politinę rinkiminę medžiagą, kurios namuose, tikėtina, neskaitytų, atspindėjo skepticizmą politinei rinkiminei medžiagai – atpasakojimai buvo trumpi ir nenuoseklūs. Siekiant paaiškinti tokį abejingumą ir išankstinį nusistatymą, galima aptarti Jason Brennan⁵³ išskirtus demokratinėje visuomenėje gyvenančių žmonių archetipus. Kontraversiškai vertinamas filosofas knygoje „Against democracy“ nagrinėja

⁵³Jason Brennan, *Against Democracy* (Princeton: Princeton University Press, 2017), 4-6.

demokratijos, laisvės, moralės ir visuomenės santykį. Jo teigimu, individus galima išskaidyti į tris idealiuosius archetipus. Jie, nors ir radikalūs savo prielaidomis, šio tyrimo kontekste gali padėti atskleisti skirtingą informantų santykį su politika ir politinėmis rinkiminėmis priemonėmis. Remiantis autoriaus analize, galima teigti, kad įtariųjų skeptikų tipas yra susijęs su J. Brenann chuliganų tipu. Jie domisi politika, tačiau yra absoliučiai įsitikinę savo teisumu, o visą gaunamą informaciją priima šališku, jiems priimtinu būdu – priimant tai, kas patvirtina jų nuostatas, ir atmetant tai, kas jas paneigia. Jie nepasitiki mokslu, žiniasklaida, politikais, o visus, kurie nesutinka su jų nuomone, laiko savanaudžiais ar kvailais. Jų išankstinis įsitikinimas savo tiesa, radikalumas politikos klausimais lemia, kad informacija, kurią jie gauna, yra priimama tik tuo atveju, jei patvirtina išankstinių nusistatymą. Visa kita medžiaga šio tipo skaitytojais nepasitiki, mano, kad jais manipuliuojama, siekiama suklaidinti. Pavyzdžiui, tryliktas informantas (51 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas) teigė, kad tie individai, kurie vartoja masinės komunikacijos kanalus, yra valdomi: „skaitantys knygas valdo tuos, kurie žiūri televizorių“, todėl privalu informaciją gauti iš tų kanalų, kurie jiems – įtariesiems skeptikams – atrodo patikimi. Remiantis šio tipo santykiu su informaciniais kanalais ir politine komunikacija, galima teigti, kad šiam tipui būdingas ir Peter Wason aprašytas fenomenas – patvirtinimo šališkumas (angl. „confirmation bias“). Autorius aprašo procesą, kai siekiama informacijos, kuri patvirtina išankstinius įsitikinimus⁵⁴. Tokią informacijos vartojimą galima atpažinti ir šioje grupėje. Įtarieji skeptikai vartoja informaciją, kuri atitinka jų skeptiškus įsitikinimus, o neutralią ar pozityvią informaciją pamiršta arba pakeičia negatyviomis schemomis. Taigi, galima daryti prielaidą, kad vienas iš skaitytojų tipų – įtarieji skeptikai/chuliganai, kurie dėl išankstinių nuostatų (Bartlett'o terminais – schemų) yra sunkiausiai pasiekiami politinei rinkiminei komunikacijai.

3.2. Kognityviniai šykštuoliai

Kognityvinių šykštuolių (angl. „cognitive misers⁵⁵“) tipo informantų rekonstruktyvūs pasakojimai buvo gan išsamūs ir turėjo aiškų vertinimo elementą – jei, pavyzdžiui, pirmojo tipo informantai į rinkiminę medžiagą nesigilino, atpasakojo pavienius, vienos linijos neturinčius faktus, šio tipo informantai ne tik atpasakojo istorijas per kandidatų savybių prizmę, bet ir įtraukė vertinimo elementą (t.y. rėmėsi patinka/nepatinka argumentu). Kognityviniai šykštuoliai pavadinti remiantis Susan T. Fiske ir Shelley E. Taylor⁵⁶ koncepcija, apibūdinančią individus, kurie neturi galimybės arba intereso nuosekliai apsvarstyti gaunamą informaciją, todėl naudojami įvairiais trumpiniais,

⁵⁴Peter C. Wason, „On the failure to eliminate hypotheses in a conceptual task“ *Quarterly journal of experimental psychology* 12 No. 3 (1960): 129-140.

⁵⁵Ši vertimo versija naudojama: Ieva Petronytė, „Kognityviomis schemomis apibrėžiant pozicijas mokesčių politikos ir abortų uždraudimo klausimais Lietuvoje: teisingumo sampratos ir efektyvumo matai“ *Politologija* 4 (2011): 115.

⁵⁶Susan T. Fiske and Shelley E. Taylor. *Social cognition: From brains to culture* (New York: Sage, 2013), 12.

schemomis. Šio tyrimo kontekste kognityvinio šykštuolio pavadinimas reiškia, kad šio tipo individai neturi noro arba galimybių nuosekliai nagrinėti polinę informaciją, todėl renkasi kandidatus ne pagal darbus (kurių analizei reikia laiko), o pagal asmenybes – jiems politikoje svarbią schema. Tačiau svarbu pažymėti, kad šis tyrimas leidžia daryti prielaidą apie šių individų „kognityvinį šykštumą” tik politinių rinkiminių priemonių vartojimo kontekste.

Kognityvinių šykštuolių veikimą informaciniame lauke galima apibūdinti kaip pasyvų informacijos priėmimą ir kanalų nefiltravimą. Pavyzdžiui, kitų dviejų tipų informantai žinias žiūri tik tam tikru metu, tik tam tikruose kanaluose arba dėl aiškių priežasčių nežiūri visai – t.y. yra selektyvūs gaunami informacijai. Tačiau kognityviniai šykštuoliai sąmoningai neieško ir neatrenka informacijos, neanalizuoja, kodėl verta skaityti informaciją viename ar kitame kanale. Pavyzdžiui, informantė nr. 6 (46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja) teigė, kad pagrindinę informaciją gauna iš televizijos žinių, tačiau nei kanalui, nei laikui netaiko jokių kriterijų: „Kas tuo metu, kur nėra reklamos, tą ir įsijungiu. Vakaro žinios, kokios ten bebūtų tuo metu, kai tiesiog esi virtuvėje ir darai kažką, kažką veiki, kad fonas būtų, tuo pačiu ir išgirsti“ – kitaip tariant, informacija apie įvykius pasaulyje jiems yra tartum foninis triukšmas – reikalingas, tačiau priimamas visa apimtimi, nekeltant konkrečių reikalavimų turiniui. Toks pasyvumas atsispindi ir santykyje su socialiniais tinklais. Paklausti, ar socialiniuose tinkluose skaito kažką konkrečiai, negali įvardinti pagrindinių šaltinių – veikiau pasikliauja algoritmo bei draugų naujienomis: „srautas daugiausiai išmes,,like‘ai“, draugai, pažįstamų „Facebook‘as“, „LinkedIn‘as“, „Instagram‘as“ (informantė nr. 2: 34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė). Net ir įvardiję, kad skaito naujienas portaluose, paklausti, ar skaito kažkokius konkrečius portalus, teigė: „Ne, neturiu laiko, kaip papuola“; (informantė nr. 5: 60 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja). Šis šykštumo principas galioja ne tik informacijos gavimui, bet ir jos vertinimui – jei įtariųjų skeptikų atveju informacija dažnai priimama tuo atveju, jei atitinka išankstines nuostatas, tai kognityviniai šykštuoliai informaciją priima bent kaip iš dalies teisingą: pavyzdžiui, šešta informantė (46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja) teigė, kad jei gauna informaciją, papildomai jos netikrina, nevertina kritiškai, o priima taip, kaip ji pateikiama: „Gal jis [politikas] ir nekaltas, bet jei jau pareina tas srautas, kad jis jau ten kažką ne taip padarė, tai nuomonę tokią ir turi, kad jis jau kažką... Turbūt ne be reikalo taip sako.“ Taigi, kognityviniai šykštuoliai yra pasyvūs informacinio lauko vartotojai, neskiriantys papildomo dėmesio kanalų ar turinio atrankai, informacijos tikrinimui kituose šaltiniuose.

Šio tipo informantai buvo pavadinti „kognityviniais šykštuoliais“ dėl santykio su politikų komunikacija. Šiai žmonių kategorijai politinės naujienos nėra nei įdomios, nei svarbios, nei kelia stiprius teigiamus ar neigiamus jausmus, taip pat šiai grupei trūksta noro arba žinių analizuoti politikų veiklą ar jų komunikaciją. Galimos simpatijos ar antipatijos konkrečių politikų atžvilgiu, tačiau jos veikiau momentinės, nei nuoseklios ar apspręstos konkrečių argumentų. Visgi, dažniau pasitaikantis

atvejis – nesidomėjimas politika, abejingumas, išskyrus atvejus, kai kalba eina apie darbus, liečiančius juos pačius ar jų rajoną: „Kas įkrinta apie Tauragę, tą jau viską perskaitau“ (informantė nr. 5: 60 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja). Šio tipo skaitytojų abejingumas atsispindi ir sprendimų priėmimo – jei kitos grupės renkasi informaciją, rinkiminėse priemonėse ieško argumentų, kodėl reikėtų balsuoti už ar prieš, kognityviniams šykštuoliams padaryti įtaką kampanijos priemonėmis sunku, mat sprendimą dažnai lemia aplinkinių, draugų, artimųjų nuomonė arba gyvas kontaktas, kandidato pažinimas: „žinai, kas įtakos turi? Draugai.“ (informantė nr. 5: 60 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja); „girdi ten kažką iš aplinkui, iš diskusijų, iš šeimos, iš draugų rato“ (informantė nr. 2: 34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė). Tai tampa tartum ilgo apsisprendimo kelio sutrumpinimu – jie neanalizuoja patys ir pasikliauja draugų, artimųjų vertinimais ir analize apie politinę komunikaciją. Tad nors grupėje esančius informantus turėtų būti lengva pasiekti dėl neutralaus požiūrio į politikų komunikaciją, visgi, politinės rinkiminės komunikacijos priemonės pačios savaime nėra pakankamos įtikinti šio tipo individus – jų atveju geriausia reklama yra „iš lūpų į lūpas“. Pavyzdžiui, šeštos informantės (informantė nr. 6: 46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja) buvo paklausta ar, jei atsidurtų situacijoje, kurioje nepažįsta nei vieno kandidato gautose politinėse rinkiminėse priemonėse, ieškotų informacijos papildomai, ar informacija, esanti gautose priemonėse, būtų pakankama. Nors informantė teigė, kad informacijos užtektų ir papildomai nesidomėtų, visgi, vėlesnės diskusijos interviu metu informantė papasakojo, kad vienuose rinkimuose, kai nepažinojo nei vieno kandidato, sprendimą priėmė pasitarusi su draugais: „Tai draugai nušvietė, papasakojo, kas per žmogus, kaip ką“. Draugų, artimųjų nuomonė kaip svarbus apsisprendimo elementas buvo įvardintas didžiosios daugumos šio tipo skaitytojų. Taigi, kognityviniai šykštuoliai nemato politikos kaip svarbios jų gyvenimo dalies, ir nors priima informaciją, dažniausiai sprendimus priima remdamiesi vyraujančia nuomone ir artimųjų patarimais.

Kalbant apie vinječių atpasakojimą, kognityviniai šykštuoliai kardinaliai skyrėsi nuo pirmojo tipo skaitytojų – kognityviniai šykštuoliai politikus atpasakojo per asmenybės bruožus (charakterio savybes, amžių, šeimines padėtis). Lyginant su įtariaisiais skeptikais, kurie pasakojo trumpai ir nenuosekliai, kognityvinių šykštuolių pasakojimuose atsispindėdavo viena ar kelios ryškios linijos, dažnai turinčios ryšį su jiems svarbiomis asmeninėmis kandidatų savybėmis. Puikus pavyzdys – devintoji informantė (58m., aukštesnysis išsilavinimas, verslininkė), kuri teigė, kad jai svarbiausias politiko gyvenimas: „kuo jis domisi“, labai svarbus ir amžius: „aš norėjau, kad ateitų jauni žmonės“, kad „turėtų kažkokį aiškų siekį gyvenime, kad turėtų tikslą ir eitų tuo tikslu“. Ir atpasakodama laikraštyje vaizduojamą politiką Mantą Reutą informantė pradėjo nuo amžiaus, šeiminių padėties: „Jaunas žmogus, gyvenantis šeimoje. Jam rūpi jo miestelio gyvenimas“, „normalus vaikas, <...>, gražiai mąstantis, daug žadantis“. Panašiai atpasakojo ir šešta (46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja) informantė, teigusi, kad kandidatus „pagal išsilavinimą pasirinktų, pagal amžių,

šeimyninė padėtis gal svarbi“. Atpasakodama vinjetes, taip pat skyrė dėmesį asmenybės atpasakojimui: „Apžiūrėjau, kad turi žmoną, du vaikus, tauragiškis, fotomenininkas, labai daug kur dalyvauja kaip fotomenininkas“. Šio tipo informantams būdinga vertinti ir asmenines vertybes, susidaryti įspūdį apie kandidatų moralę, nors apie tai nebuvo užsiminta vinječių tekstuose: „Matai, kad geras žmogus, skaitai ir matai, kad jis šiltas geras žmogus“ (informantė nr. 14: 61 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja). Todėl šio tipo individai puikiai atsiminė ir gerai vertino kandidatus, kurių vinjetėse buvo aprašyta jų gyvenimo istorija, asmeninės savybės – t.y. laikraščiuose bei, retesniais atvejais, skrajutėse.

Abibendrinant, dėl nesidomėjimo politika ir pasyvaus informacijos priėmimo kognityviniai šykštuoliai primena Jason Brennan aprašytą hobitų tipą. Nors pavadinimas provokuojantis, juo siekta apibūdinti tą visuomenės dalį, kuri yra abejinga politikai, neturi griežtų nusistatymų, dažnu atveju neturi ir žinių politiniams įvykiams vertinti – kitaip tariant, jie gyvena įprastą, pragmatišką gyvenimą, neskirdami nei laiko, nei turėdami noro domėtis politika ar naujausiomis aktualijomis. Jų prioritetų lentelėje politika svarbi tik tiek, kiek liečia juos asmeniškai, tačiau jie nesidomi nuveiktais darbais, neieško papildomos informacijos, o tai, kas parašyta politinėse rinkiminėse priemonėse, priima pilna apimtimi, nekeldami abejonių dėl informacijos šališkumo. Tad šiam tipui – kognityviniams šykštuoliams/hobitams – nesidomintiems politika, aktualiausia yra ta informacija, kuri susijusi su kandidato asmenybe, jo būdo bruožais, todėl paveikiausia ta politinė rinkiminė informacija, kuri atima šiuos aspektus.

3.3. Stropieji analitikai

Stropiųjų analitikų tipo skaitytojai pasižymėjo informacijos turinio ir kanalų filtravimu, jie turėjo teigiamą požiūrį į politikų komunikaciją, rekonstruktyvios atminties tyrimo metu politikus atsiminė per nuveiktų ir planuojamų darbų prizmę, o politinės rinkiminės priemonės jiems – ne apsisprendimo, o informacijos apie kandidatų sąrašą šaltinis, kuriuos jie stropiai analizuoja ir lygina priimdami sprendimus rinkimų metu. Šis tipas pavadintas stropiaisiais analitikais dėl polinkio nuosekliai, stropiai nagrinėti informaciją, priimti pamatuotus, palygintus sprendimus. O dėl domėjimosi politika ši grupė atranda politikus, kuriuos gali vertinti pozityviai.

Stropieji analitikai yra selektyvūs informacijai, kurią gauna. Pavyzdžiui, jei antrojo tipo skaitytojai (kognityviniai šykštuoliai) per televiziją žiūrėdavo tuos kanalus, kuriuose tuo metu, kai jie įsijungia televizorių, nėra reklamos, tai stropieji analitikai informaciją atsirenka sąmoningai – vartoja konkrečius kanalus konkrečiu metu dėl jiems asmeniškai svarbių priežasčių. Pavyzdžiui, pirmasis informantas (29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis) teigia, kad apie įvykius pasaulyje sužino iš „9GAG“ platformos, įprastų žiniasklaidos kanalų nevartoja dėl „click-baitinio kičo“. Tačiau, jei pamato dominančią temą, skaito su šia tema susijusius straipsnius. Tokį sąmoningą informacijos

kanalų pasirinkimą demonstravo ir septinta informantė (74 m., aukštesnysis išsilavinimas, pensininkė), teigusi, kad informaciją gauna iš televizijos žinių, konkrečiame kanale ir konkrečiu laiku, ir laikraščiu: žiūri LNK – žinias ir skaito „Tauragės žinias“. Tačiau kartais paskaito ir alternatyvų laikraštį „Tauragės kurjerį“, kad susidarytų platesnį vaizdą. Svarbu paminėti, kad ši grupė tikrina informaciją, nepasitiki akiai, tačiau nedemonstruoja ir išankstinio skeptiškumo. Žinoma, nors gali susidaryti įspūdis, kad šis skaitytojų tipas yra atviriausias gaunamai informacijai, situacija gali būti ir priešinga. Nors šie informantai neturi išankstinio skeptiškumo kaip, pavyzdžiui įtarieji skeptikai, ir atviriau žiūri informacijos kanalus, jų selektyvumas (tarkime, anksčiau priimtas ir logiškai pagrįstas sprendimas nežiūrėti konkretaus kanalo dėl neinformatyvaus turinio) gali formuoti įprotį vartoti tik tam tikrus informacijos kanalus ir taip apriboti nuo alternatyvios informacijos ir nuolatinio filtravimo.

Stropiųjų analitikų santykis su politikų komunikacija – pozityvus, tačiau jis nereikia absoliutaus ir nekintamo pasitikėjimo, lojalumo konkrečioms politikams. Šio tipo skaitytojai neturi išankstinio skeptiško nusistatymo prieš politikų komunikaciją, kaip, pavyzdžiui, pirmojo tipo skaitytojai. Ir jiems, priešingai nei kognityviniams šykštuoliams, iš tiesų rūpi, kokie darbai bus įgyvendinti ir kokie politikai valdys valstybę. Todėl šio tipo informantai nuosekliai skaito gautą medžiagą, vertina nuveiktus darbus, dažnu atveju kiekvienuose rinkimuose dar kartą persvarsto savo pasirinkimą, ieško argumentų „už“ ir „prieš“: „prieš rinkimus atsiverčiu visas skrajutes, nuosekliai perskaitau <...> netgi būna irgi į internetą nueinu, ir šiaip pasinaršau, kas iš tiesų tas žmogus, šiek tiek prasiplečiu žinias apie jo „backgroundą“ (informantas nr. 1: 29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis). Dėl domėjimosi politika dažnai atranda kandidatus, kurie atitinka jų lūkesčius, tad turi gan pozityvų santykį su politikų komunikacija. Tačiau jei nepažįsta kandidatų, šio tipo individai nebalsuoja akiai, o ieško atitikimo kitiems jiems svarbiems kriterijams – pavyzdžiui, partinės priklausomybės. Svarbu paminėti, kad aprašomas pirmasis informantas, priskirtas šiam tipui, buvo vienintelis prisiminęs konkrečių politinių rinkiminių kampanijų pavyzdžių.

Stropieji analitikai skaitytas vinjetas atsiminė per nuveiktus darbus ir su jais susijusiomis savybėmis. Kadangi darbai jiems – svarbiausias kriterijus renkantis politikus, ši linija atsikartojo ir rekonstruktyvios atminties metodo metu. Pirmasis informantas (29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis), pasakodamas apie perskaitytą Dalios Viliūnienės laikraštį, teigė: „atsimenu, kad ta moteriškė pateikė nemažai labai praktiškų, žmogiškai suprantamų pavyzdžių apie tai, ką ji yra nuveikusi savo kraštui“; skrajutėje vaizduojamas politikas patiko mažiau, nes, nors ir kalba apie konkrečius darbus, aprašo planus „šiek tiek iškeltom frazėm, su kuriom galbūt ne kiekvienas žmogus susiduria.“ Tuo tarpu vertybės be pagrindimo ir konkretaus plano šio tipo skaitytojams gali sukelti net ir priešingą reakciją: „visiškas absoliutus postringavimas apie vertybes, apie darbą Tėvynei“; „tekstas apie save nieko ar apie tą žmogų nepasako“ (informantas nr. 1: 29 m., aukštasis išsilavinimas,

bedarbis). Dalis šių informantų savo pasakojimus pradėjo net ne nuo kandidato, o nuo rajono problemų ir darbų, kurie reikalingi šioms problemoms išspręsti: „labai trūksta daug, ir gatvės netvarkingos, ir žmonės ne viskuo patenkinti, reikia nedelsiant spręsti“. O savybės, kuriomis šio tipo informacijos vartotojai apibūdino kandidatus, buvo tiesiogiai susijusios su darbo fokusu: „Ir žmogus, <...> nu labai nori dirbti“ (74 m., aukštesnysis išsilavinimas, pensininkė).

Stropiesiems analitikams politinės rinkiminės priemonės yra būdas sužinoti, kas kandidatuoja rinkimuose. Šiose priemonėse esantis turinys nėra pakankamas pats savaime, tačiau leidžia susipažinti su būsimais kandidatais. Tačiau tam, kad stropieji analitikai priimtų sprendimą, jie ieško papildomos informacijos apie žmogų ir tik tada apsisprendžia, ką palaikys rinkimuose. Pavyzdžiui, pirmasis informantas teigia, kad ieško papildomos informacijos, nes socialiniai tinklai dažnai atskleidžia ir tą kandidato informaciją, „kurią nebūtinai ją nori parodyti“: „įsivėlimai į avantiūras“, „kažkokie seniai buvę įvykiai“. Šis tipas primena Jason Brennan⁵⁷ aprašytą vulkanų tipą. Tai pati rečiausia visuomenės grupė (J. Brennan teigia, kad nėra absoliučių vulkanų, mat visi yra bent iš dalies šališki). Vulkanai domisi politika ir sprendimus priima remdamiesi racionalumu ir mokslu. Jie yra įsitikinę politiniais klausimais tik tiek, kiek tai leidžia faktai, ir nesutinkančių su jų nuomone nelaiko neišsilavinusiais, savanaudiškais ar kvailais. Juos galima įtikinti argumentais, tačiau jie netaps aklaais palaikytojais, nes sprendimą lemia ne simpatijos ar antipatijos, bet racionalus siekis įvertinti nuveiktus darbus ir lyginimas su kitais kandidatais. Taigi, šio tipo skaitytojus sužavėti empatiškais tekstais apie kandidato asmenybę – sudėtinga. Jiems aktualūs konkretūs darbai, kuriuos galima palyginti keliuose šaltiniuose.

Apibendrinant, tyrimo metu išskirtos dimensijos leido identifikuoti tris idealiuosius tipus – įtariuosius skeptikus, kognityvinius šykštuolius bei stropiuosius analitikus. Šie tipai atspindi individus, skirtingai veikiančius informaciniame lauke, turinčius skirtingą santykį su politikų komunikaciją ir atkreipiantį dėmesio fokusą į skirtingus dirgiklius – taigi, skirtingai skaitančius politinę rinkiminę informaciją.

⁵⁷Jason Brennan, *Against Democracy* (Princeton: Princeton University Press, 2017), 4-6.

Išvados

Apibendrinant, šiame tyrime buvo nagrinėjama, kaip žmonės vartoja politinę rinkiminę informaciją. Tyrime buvo siekta identifikuoti skirtingus politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipus. Šiam tikslui įgyvendinti buvo pasitelktas Frederic Charles Bartlett rekonstruktyvios atminties metodas. Informantams buvo pateikiamos realios trijų tipų rinkiminių kampanijų priemonės – skrajutės, laikraščiai bei „Facebook“ įrašai. Analizuojant informantų santykį su pateiktomis vinjetėmis bei išnagrinėjus kokybinius interviu, buvo išgryninti du su politinių rinkiminių priemonių formatu susiję atradimai. Taip pat, buvo atrastos trys dimensijos: informacijos filtravimo ir pasyvaus priėmimo dimensija; pozityvaus ir negatyvaus santykio su politikų komunikacija dimensija; darbų arba asmenybės dėmesio fokuso dimensija, kuriomis remiantis buvo identifikuoti trys skirtingi politinės rinkiminės informacijos vartotojų tipai.

Su politinių rinkiminių priemonių formatu susiję atradimai paneigė dalį nagrinėtos teorijos prielaidų. Pirma, anksčiau aptartame Terri Towner ir Caroline Lego Munoz⁵⁸ tyrime buvo keliami hipotezė, kad tai, į kokią informaciją individai atkreipia dėmesį politinėse rinkiminėse priemonėse, yra nulemta pačios priemonės. Visgi, šio tyrimo kontekste paaiškėjo, kad formatų skirtumus lemia jų turinio tipiškumas, o ne pati priemonė savaime. Buvo pastebėta, kad, priešingai nei mano rinkimų technologai, įsimenamesnis buvo ne trumpas, į punktus sudėtas skrajučių tekstas, o publicistinį kūrinį primenantis kandidatų laikraščių tekstas. Įdomu ir tai, kad, paprašius pasirinkti, už kurį vinjetėse atvaizduotą kandidatą balsuotų informantai, didžioji dauguma pasirinko tuos kandidatus, kurie buvo aprašyti laikraščiuose. Paprašydami paaiškinti savo pasirinkimą, didžioji dalis teigė, kad susidarė „geresnis įspūdis“, kandidatai pasirodė patikimesni ar geresni. Tad galima teigti, jog tokiam apsisprendimui įtakos galėjo turėti politinių rinkiminių priemonių turinys – laikraščių tekstai, kuriuose kalbama ne tik apie darbus, bet ir apie kandidatų asmenybę, įdomius gyvenimo faktus, būdo bruožus. Antra, šio tyrimo apimtyje galima daryti prielaidą, kad popierinės politinės rinkiminės kampanijos priemonės vis dar atlieka savo funkciją. Nors mažai daliai jos yra pakankamos sprendimui priimti, daugeliui tai yra svarbus šaltinis siekiant sužinoti, kokie žmonės kandiduoja rinkimuose.

Remiantis atrastomis dimensijomis buvo išskirti trys politinės rinkiminės informacijos vartotojų idealieji tipai. Pirmasis tipas – įtarieji skeptikai. Tai žmonės, pasižymintys negatyviu santykiu su politikų komunikacija. Šio tipo atstovai nepasitiki politikais ir politika, yra skeptiški bet kokiai politinei rinkiminei komunikacijai. Jie netiki pokyčiais, nepriklausimai nuo išrinktų kandidatų, todėl mano, kad politinės rinkiminės priemonės yra laiko švaistymas. Jie aktyviai domisi politika, tačiau skaito ir priima tik tai, kas patvirtina jų įsitikinimus. Tai atsispindėjo ir vinječių vertinime –

⁵⁸ Tower ir Munoz.

rekonstruktyvios atminties metodo metu įtariųjų skeptijų pasakojimai buvo trumpi, neturintys ryškaus darbų ar asmenybės fokuso, daugelis jų negalėjo atsiminti to, ką perskaitė – jų individuali skeptiškumo schema pranoko skaitytos medžiagos turinį. Todėl tai sunkiausiai politinė rinkimine medžiaga pasiekiamas tipas. Antrojo tipo – kognityvinių šykštuolių – pagrindinis požymis yra neutralus santykis su politikų komunikacija, papildomi: pasyvus informacijos priėmimas ir fokusas į asmenybę. Kognityviniai šykštuoliai turi neutralų santykį su politikų komunikacija, nes ja nesidomi. Jiems politika aktuali tik tiek, kiek tiesiogiai liečia jų asmeninį gyvenimą – pavyzdžiui, šalia namų sutvarkytą vietovę. Jie informaciją priima pasyviai – netikrina jos patikimumo, neatsirenka sąmoningai pagal iš anksto numatytus kriterijus. Dėl politinių žinių stygiaus, suformuoto nesidomėjimo politika ir informacijos nefiltravimo, šiai grupei priimtinesnė ta politinė rinkiminė informacija, kurioje aprašyta kandidato asmenybė, būdo bruožai. Šias savybes kognityviniai šykštuoliai atsiminė ir rekonstruktyvios atminties būdu, perpasakodami gautas vinjetas per asmenybės prizmę. Paskutinis tipas – stropieji analitikai. Šio tipo pagrindinis požymis yra pozityvus santykis su politikų komunikacija ir fokusas į darbus. Šio tipo informacijos vartotojai – rečiausia grupė. Stropiųjų analitikų tipo pozityvus politikų komunikacijos vertinimas nereiškia nepamatuotų simpatijų. Priešingai, jie nuosekliai analizuoja politinę rinkiminę informaciją, ir ją analizuodami atrandą vieną ar kelis politikus, atitinkančius jų lūkesčius. Šio tipo fokusas – darbai. Kadangi jie filtruoja informaciją ir bent iš dalies domisi politika, vinjetas atpasakojo per nuveiktus darbus. Todėl šio tipo informacijos vartotojus galima pasiekti pateikiant aiškia, struktūruotą ir faktais pagrįstą informaciją apie nuveiktus bei planuojamus darbus.

Vertinant darbo akademinį naujumą, šis tyrimas prisidėjo prie nedaugelio tyrimų Lietuvoje, analizuojančių ne vienakryptę politikų komunikaciją, o tai, kaip individai šią informaciją skaito. Atrasta informacijos skaitymo tipologija leis politinę komunikaciją planuoti ne tik atsižvelgiant į visuomenės demografinę charakteristiką, bet ir į politinės rinkiminės informacijos skaitymo įpročius. O toks planavimas – atitinkamoms visuomenės grupėms parenkant jiems priimtinus formatus bei jų turinį – leis užtikrinti sklandesnį dialogą tarp politikų ir visuomenės.

Šiame tyrime atrastą politinės rinkiminės informacijos vartojimo tipologiją prasminga analizuoti ir ateities tyrimuose. Šis tyrimas buvo atliekamas dirbtinėmis sąlygomis – pateikiant nematytus kandidatus ir darant prielaidą, kad informantai šią medžiagą skaitytų. Šio tyrimo metu informantų buvo klausama, ar prisimena ankstesnių politinių kampanijų pavyzdžių, tačiau, kaip aptarta anksčiau, vos vienas informantas prisiminė realų rinkiminės kampanijos pavyzdį – tai gali lemti ilgas laiko tarpas (daugiau nei dveji metai) nuo paskutiniųjų rinkimų. Visgi, šio tyrimo atradimus įdomu patikrinti iš karto po rinkimų, analizuojant, kokią informaciją iš praėjusios kampanijos informantai gavo, skaitė, įsiminė bei kaip ją vertina. Taip pat, atrasta tipologija kyla iš

politinės rinkiminės informacijos skaitymo įpročių, tačiau šiuos tipus galima pritaikyti analizuojant ir kito tipo informacijos skaitymą.

Galiausiai, galima išskirti tris rekomendacijas komunikacijai su skirtingų tipų individais:

1. Komunikacija su įtariaisiais skeptikais – kaip jau buvo minėta, ši grupė skeptiškai vertina bet kokią politikų komunikaciją, todėl, tikėtina, susidūrę politinėmis rinkiminėmis priemonėmis jų net neatsiverstų. Todėl vienintelis galimas kelias – konstruoti kampanijas, kurios kiek įmanoma labiau nutoltų nuo tipiškų kampanijų pavyzdžių ir savo turiniu, ir pasirinktais formatais. Galimi komunikacijos kanalai – tinklalaidės, „LIVE“ transliacijos, arba kiti kanalai, kuriuose rečiau sutinkama politinė komunikacija. Šiai grupei galimai priimtinesni būtų „nesisteminiai“ kandidatai – jų neįtikina nei oficiali politikų apranga, nei sudėtinga retorika. Tikėtina, kad tinkamiausia strategija komunikacijai su šia grupe – kritinis kandidato santykis su valdžia bei orientavimasis į smulkesnius, tačiau apčiuopiamus darbus, nedalijant lozungais paremtų pažadų.
2. Komunikacija su kognityviniais šykštuoliais – šiam tipui priimtinausia komunikacija, orientuota į asmenines kandidatų savybes. Todėl kampanijas prasminga formuoti taip, kad jos atspindėtų kandidatų būdo bruožus, biografiją. Kadangi šis tipas nesidomi politika, ilgos, sudėtingos programos jų taip pat neįtikins – šio tipo individai paprasčiausiai jų neskaitys. Efektyviausia konstruoti žinutes, sufokusuotas į kandidato asmenį, jo būdo bruožus, šeimos istoriją. Tačiau, esant galimybei, šiai grupei itin paveiki turėtų būti gyva komunikacija – susitikimai su gyventojais, galimybė pažinti kandidatą asmeniškai leistų lengviausiai ištransliuoti šio tipo individams svarbią informaciją – kandidato „gerumą“, „nuoširdumą“, „rūpestingumą“.
3. Komunikacija su stropiaisiais analitikais – šiam tipui svarbiausia informacija, susijusi su nuveiktais darbais. Šio tipo individai nuosekliai nagrinėja rinkimų programas, o kadangi domisi politika, įvertina nuveiktus darbus ir (ne)ištesėtus pažadus. Todėl šio tipo skaitytojams prasminga pateikti aiškius ir nuoseklius planus apie būsimus darbus. Nors kandidatų asmenybė išlieka svarbus faktorius, jų aprašymas turėtų būti sukonstruotas tokiu būdu, kad įtikintų šio tipo informantus, kad kandidatai turi reikiamas savybes pažadėtiems darbams įgyvendinti.

1 priedas. Interviu klausimų gairės

1. Žmonės gauna informaciją iš pačių įvairiausių šaltinių, vieni skaito socialiniuose tinkluose, kiti prenumeruoja laikraščius, tretį žiūri televiziją, o kur jūs sužinote apie tai, kas vyksta pasaulyje? (Atsakius, klausimas pagilinamas: o ar radijo, ar X, Y, medijos nevartojate? Paklausiama, ar skaito vietinius laikraščius, žiniasklaidą, kodėl? → Siekiama išryškinti informacijos vartojimo profilius)
 - a. Pagilinant klausimais apie tai, kokias skiltis skaito vietiniame laikraštyje, jei jį prenumeruoja
2. Ar domitės politika? Iš kur sužinote apie politinius sprendimus, planuojamus darbus Tauragėje? Jei taip, tai kur?
3. Lietuvoje vyko ne vieni rinkimai, ar atsimenate kokios nors politinės rinkiminės medžiagos pavyzdžių? Gal kokia nors priemonė įsiminė? O ar pamenate kokią nors jus supykdytą, suerzinusią politinę reklamą? Jei taip, kur ir kodėl?
4. O ar yra tekę gauti rinkiminės medžiagos. Jei taip, ką su ja darote? Metate, skaitote, kaupiate, bet niekada nepaskaitote?
5. O pagal ką renkatės, už ką balsuoti? Kur tos informacijos ieškosite?
 - a. Hipotetinė situacija – gaunate penkis nepažįstamus kandidatus. Ką darote? Ieškote papildomos informacijos/apsisprendžiate iš gautos medžiagos, balsuojate/nebalsuojate?
6. Kadangi rinkimai vyks jau už kelių mėnesių, kur ieškosite informacijos apie rinkimų datą, vietą laiką?
7. O kur planuojate sužinoti, kas kandidatuoja rinkimuose?
8. Ar Jūs jau esate apsisprendęs, ką palaikysite mero rinkimuose? (neklusiant, ką palaikys).
 - a. O ar prieš praėjusių rinkimų kampanijos pradžią jau buvote apsisprendę, ką palaikysite, ar šį sprendimą priėmėte kampanijos metu? O galbūt buvote priėmę palaikyti vieną kandidatą, bet vėliau persigalvojote? Jei taip, kodėl persigalvojote? Kokios vertybės politiko asmenyje Jums svarbios?
9. O pagal kokias savybes atsirenkate patinkančius kandidatus?

Vinječių analizė – prašoma papasakoti, ką prisimena, užduodami tikslinamieji klausimai. Klausiama, už kurį politiką balsuotų, jei rinkimai vyktų rytoj, kodėl, ar ieškotų papildomos informacijos, ar skaitydami jautė formato skirtumus.

Pasibaigus klausimynui, pateikiami klausimai apie patį informantą:

- a. Amžius;
- b. Išsilavinimas;
- c. Kokioje srityje dirba;
- d. Balsavimas rinkimuose – balsuoja visada, balsuoja kartais, niekada nebalsuoja;
- e. Gyvenamasis rajonas.

2 priedas. Tirtų vinječių pavyzdžiai

Skrajutės

1. **Vitalijus Švedas** – kandidatas į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Molėtų-Širvintų apygardoje. Šio kandidato programą galima sutraukti į šūkį ir penkis iš jo sekančius punktus: „Galimybių Lietuva“; „Laisvė dirbančiam ir kuriančiam žmogui“; „Sveika sveikatos apsauga“; „Ugdykime laisvei pasirengusį žmogų“; „Išmani, tvari, žalia Lietuva“; „Garantuotos žmogaus laisvės – tvirta valstybė“.

Už galimybių Lietuvą!

Laisvė dirbančiam ir kuriančiam žmogui!

Dirbantis žmogus ir verslas - šalies augimo pagrindas, todėl, mažindami GPM ir PVM, suvienodindami NPD su MMA bei peržiūrėdami kitus mokesčius, sieksime adekvataus ir sąžiningo atlygio už darbą.

Sveika sveikatos apsauga!

Kursime inovatyvią, mokslu grįstą sveikatos apsaugos sistemą. Užtikrinsime aukščiausios kokybės paslaugas, kurios būtų suteikiamos laiku ir artimiausioje vietoje. Didindami finansavimą pirminei sveikatos grandžiai bei psichikos pagalbai, aktyviai užsiimsime ligų prevencija. Užtikrinsime didesnius gydytojų atlyginimus.

Ugdykime laisvei pasirengusį žmogų!

Tobulinsime švietimo sistemą, užtikrindami įvairovę ir laisvę veikti. Pasitikime mokyklų vadovais ir mokytojais, todėl nustatysime tik

siekiamus rezultatus, o būdus ir metodiką paliksime nuspręsti mokyklos bendruomenei. Suprantame, kad pedagogai - sėkmingo švietimo pagrindas, todėl sieksime, kad pedagogo atlyginimas būtų ne mažesnis nei 1,5 vidutinio šalies atlyginimo.

Išmani, tvari, žalia Lietuva!

Kursime tvarią ir darnią valstybę, todėl pasitelkę mokslą bei verslą iki 2025 m. sukursime 50 000 naujų darbo vietų bioekonomikoje ir žiedinėje ekonomikoje. Užtikrinsime profesionalias ir kokybiškas valstybės paslaugas, kurios būtų išmanios, patogios ir sąveikaujantios tarpusavyje.

Garantuotos Žmogaus laisvės - tvirta valstybė!

Lietuvoje turi būti vietos kiekvienam, todėl auginsime pagarbą Žmogaus teisėms ir žmonių požiūrių įvairovei. Ypatingą dėmesį teiksime asmens laisvės ir valstybės nacionalinio saugumo balansui.

Balsuok už **Liberalų sąjūdį 2020 m. spalio 11 d.**

PAŽYMĖKITE TIK VIENĄ SĄRAŠĄ, UŽ KURĮ BALSUOJATE

PIRMUMO
BALSAI

135

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

X LIETUVOS RESPUBLIKOS LIBERALŲ
SĄJŪDIS

1. Vardas PAVARDĖ 2. Vardas PAVARDĖ 3. Vardas PAVARDĖ 4. Vardas PAVARDĖ 5. Vardas PAVARDĖ 6. Vardas PAVARDĖ
7. Vardas PAVARDĖ 8. Vardas PAVARDĖ 9. Vardas PAVARDĖ 10. Vardas PAVARDĖ

Politinė reklama. Bus apmokėta iš kandidato rinkiminės sąskaitos. Tiražas 500 vnt. Užs. nr. 9373.
Pagamino UAB „Mardosų spaustuvė“.

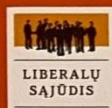
2. **Regina Rupšienė** – kandidatė į LR Seimą (2020 m. rinkimai) daugiamandatėje apygardoje. Šios kandidatės programą galima sutraukti į šūkį „Galimybių Lietuva“ ir penkis abstrakčius punktus: „Švietimas, mokslas“; „Sveikata“, „Ekonomika“, „Verslas, savivalda“, „Žmogaus laisvės“.

Regina
RUPŠIENĖ

62
nr. sąrašė

Seimo
rinkimai

**Už galimybių
Lietuvą!**

12 Liberalų
sąjūdis

Regina RUPŠIENĖ

62

nr. sąrase

Už galimybių Lietuvą!

ŠVIETIMAS, MOKSLAS

- Tinkamas mokytojų atlyginimas už jų darbą, ne mažiau nei 1,5 vidutinio šalies atlyginimo.
- Ankstyvojo ugdymo užtikrinimas kiekvienam vaikui.
- Didinamas finansavimas moksliniams tyrimams ir inovacijoms. Pasiekama, kad kadencijos pabaigoje skiriamos lėšos siekia 1,5 • proc. nuo BVP.

SVEIKATA

- Laiku ir artimiausioje vietoje teikiamos kokybiškos sveikatos priežiūros paslaugos.
- Prioritetu odontologijos srityje tampa vaikų odontologinių ligų profilaktika ir diagnostika.
- Peržiūrima ir atnaujinama sveikatos priežiūros paslaugų kainų apskaičiavimo metodika.
- Pagal parengtą laukimo eilėse reglamentavimą suvaldomas pacientų patekimas pas gydytojus.

EKONOMIKA

- Per ketverius metus GPM sumažinamas iki 15 proc.
- Sumažinamas PVM maisto produktams iki 5 proc.
- Sumažinamas PVM statybos darbams iki 9 proc.
- Per ketverius metus NPD prilyginamas MMA.
- Peržiūrėti, sumažinti ir suvienodinti mokesčiai.
- Atlyginimas – nuo 1300 eurų, pensija – nuo 540 eurų.
- Pasiekiamas tikslas: kasmet – iš šešėlio ištraukiama po 300 mln. eurų.

VERSLAS, SAVIVALDA

- Depolitizuojamas miškų valdymas.
- Verslai be atliekų ir gyventojai be atliekų skatinami socialinėmis bei ekonominėmis priemonėmis.
- Maksimaliai apribojamas valstybės konkuravimas su verslu.
- Vietinės reikšmės kelių būklė gerinama didinant Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo dalį, skirian vietinės reikšmės keliams tiesti, remontuoti.
- Iš savivaldybių atsakoma bereikalingų ataskaitų apie valstybės deleguotų funkcijų savivaldybėms įgyvendini

ŽMOGAUS LAISVĖS

- Pasitikima žmogumi ir suteikiama laisvė dirbti bei kurti.
- Pagarba žmogaus teisėms ir požiūrių įvairovei.
- Liberalų sąjūdis ragina mokytis visą gyvenimą ir kurti ne vakarykštę, ne dabarties, o ateities Lietuvą.

Balsuok už **Liberalų sąjūdį 2020 m. spalio 11 d.**

PAŽYMĖKITE TIK VIENĄ SĄRAŠĄ, UŽ KURĮ BALSUOJATE

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

PIRMUMO
BALSAI

62

12 LIETUVOS RESPUBLIKOS LIBERALŲ
SĄJŪDIS

1. Viktorija ČMILYTĖ-NIELSEN 62. Regina RUPŠIENĖ

Politinė reklama. Bus apmokėta iš Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio rinkiminės sąskaitos. Tiražas 500 vnt.
Užs. nr. 9488. Pagamino UAB „Mardosų spaustuvė“.

3. **Teisutis Majauskas** – kandidatas į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Radviliškio-Tytuvėnų apygardoje. Tekstą galima sutraukti į tris blokus: „Laisvė dirbančiam ir kuriančiam žmogui“; „Ugdysime laisvei pasirengusį žmogų“; Viktorijos Čmilytės-Nielsen rekomendacija. (Skaitmeninė kopija patogiai peržiūrai. Informantams buvo pateikta popierinė kopija).

Teisutis
MAJAUSKAS
Radviliškio-Tytuvėnų rinkimų apygarda

SĄRAŠE
#87

Už galimybių
Lietuvą!

12 Sąrašo
numeris

Seimo
rinkimai

LIBERALŲ
SĄJŪDIS

Už galimybių Lietuvą!

Mano įsipareigojimai žmonėms

- Laisvė dirbančiam ir kuriančiam žmogui! Dirbantis žmogus ir verslas – šalies augimo pagrindas, todėl, mažindami GPM ir PVM, suvienodindami NPD su MMA bei kitus mokesčius, sieksime adekvataus ir sąžiningo atlygio už darbą.
- Ugdysime laisvei pasirengusį žmogų! Tobullinsime švietimo sistemą, užtikrindami įvairovę ir laisvę veikti. Pasitikime mokyklų vadovais ir mokytojais, todėl nustatysime tik siekiamus rezultatus, o būdus ir metodiką paliksime nuspręsti mokyklos bendruomenei.

Liberalų sąjūdžio kandidatas į Seimo narius Teisutis Majauskas – jaunas, išsilavinęs žmogus, miškininkas, bei turizmo specialistas, savanoris – ugniagesys, patyręs politikas. Jį gerai pažįsta Tytuvėnų krašto žmonės. Teisutis, daug metų rūpinosi šio krašto gamtos ir kultūros vertybių išsaugojimu, turi daug patirties visuomeninėje veikloje. Mes jį pažįstame ir kaip dorą šeimos žmogų, sukūrusį savo šeimai jaukius namus ir gražią sodybos aplinką. Jo atviras, draugiškas būdas, dalykinės savybės ir tinkamas išsilavinimas leidžia tikėtis, kad tinkamai atstovaus savo rinkėjus Seime, kur labai reikia jaunų, padorių ir dalykiškų žmonių, galinčių kurti šviesesnę ir skaidresnę mūsų valstybės ateitį.

Viktorija Čmilytė-Nielsen
LR Liberalų sąjūdžio pirmininkė

Spalio 11 d. balsuok už **Teisutį Majauską**,
kandidatą į Seimą Radviliškio – Tytuvėnų apygardoje.

PAŽYMĖKITE VIENĄ KANDIDATĄ, UŽ KURĮ BALSUOJATE

☒	ŽYMĖJIMO PAVYZDYS	
☒	TEISUTIS MAJAUSKAS	LIETUVOS RESPUBLIKOS LIBERALŲ SĄJŪDIS
☐	VRĖDEMIS PWARDENIS	WARDENŲ PARTIJA

Politinė reklama. Bus apmokėta iš LR liberalų sąjūdžio Radviliškio-Tytuvėnų rinkimų apygardoje Nr. 44 kandidato Teisučio Majausko rinkimų sąskaitos. Užs. Nr. 2019-8 Tiražas xxx egz. Spausdino UAB „Justudija“

Laikraščiai

1. **Dalia Viliūnienė** – kandidatė į Kelmės rajono merus (2021 m. pakartotiniai rinkimai dėl nušalinto mero). Tekstą galima sutraukti į šūkį ir tris informacijos blokus: „Ateina Dalia – ateina pokyčiai!": kodėl kandidatė nusprendė kandidatuoti į merus (rajono problemos); kokius konkrečius darbus nuveikė savo Kelmės rajono labui; trys kandidatę apibūdinančios savybės (ši dalis aprašyta trimis sakiniais).

(Skaitmeninė kopija patogiai peržiūrai. Informantams buvo pateikta popierinė kopija).

Ateina Dalia - *ateina pokyčiai!*

Interviu su kandidate į Kelmės rajono savivaldybės merus Dalia Viliūnienė

Dalia, kodėl nusprendėte kandidatuoti į Kelmės rajono merus?

Kartą Kelmės žurnalistas kartą mestelėjo keliems besikalbantiems Liberalų sąjūdžio Kelmės skyriaus nariams: „Sūlykūt jai,“ – nusijuokiau ir nuėjau. Bet vėliau pagalvojau: „O kodėl gi ne?“ Aš mėgstu iššūkius. Ir ne viskas mane tenkina, ką matau Kelmės rajone. Aš daug keliauju, esu aplankiusi nemažai valstybių, bendravusi su didesnių ir mažesnių miestelių gyventojais ir vadovais, iš kurių jau ne vien nerius metus semiuosi patirties apie sėkmingus savivaldybių veikimo principus. Stebū, klausausi, mažtauj, lygimu ir neretai klausiu savęs: „kodėl mes vis dar atsiliekame nuo jų?“

Kai pavyko suorganizuoti Kelmės rajono savivaldybės atstovų darbinį vizitą Hardenbergo savivaldybėje Nyderlanduose, dar labiau „užsiciklinau“, kad turime savo kieme pradėti pokyčius. Fiksavau viską, kas liktų mūsų rajonui, kurias veiklos sritis turėtume tobulinti. Skirtumų tikrai daug. Ir dar žibalo įpylė atsisveikinant vieno olando pasakytas sakiny: „Jūs atsiliekate nuo mūsų visus 40 metų“. Pastikslinau, nepatikėjusi jo žodžiais: „Juk 1997 metais sakėte, kad atsiliekame 10 metų.“ Tada, sako, buvo toks atsilikimas. Jūsų didmiesčiai nužingsniavo sparčiai į priekį, o jūs, regionai, atsilikote.“

Kraujas užvirė, ir todėl šiandien dalyvauju rinkimuose – žinau problemas ir galiu jas išspręsti. Kandidatuoju, nes noriu, kad Kelmės krašto žmonės patikėtų, kad galime ir turime gyventi geriau. O šaunų žmonių rajone daug. Tik baimės per daug.

Kokius reikšmingiausias savo darbus galėtumėte įvardinti per paskutiniuosius metus?

Visų pirma, labiausiai džiaugiuosi ir didžiuojuosi drauge su mano vadovaujamos Kelmės specialiosios mokyklos komanda nuveiktais darbais: dėjome visas pastangas atnaujinant mokyklos erdves vaikams ir suteikiant kokybiškas sąlygas mokytiis ir

tobuleti. Už šį darbą buvome apdovanoti Mokyklų edukacinių erdvių konkurse ir tapome pirmąja mokykla Kelmės rajone, pelniusia tokią įvertinimą. Taip pat nuo 2004 kasmet organizuojame vaikų vasaros poilsio stovyklas ne tik saviems auklėtiniams, bet ir Kelmės bei kitų rajonų vaikams.

Antra, norėčiau paminėti socialinio verslo projektą Food Box kurį įgyvendiname drauge su asociacija „Mes kartu“ bei savanoriais. Tai vienintelė kavinė Draugystės parke, kurioje galite prisesti, atsikvepti ar išgerti kavos. Ir, matyt, didžiausia jos išskirtinumas– savanoriai, kurie ten dirba nealygintina.

Trečia, kadangi man visuomet rūpėjo Kelmės krašto kultūra, buvau pradininke iniciatyvos, beje, jau tapusios tradicija – „Šlovė molūgu“. Šis renginys kasmet pritraukia šimtus turistų, o atsiliepiamai apie Kelmės rajono gyventojų išradimą girdimi visoje Lietuvoje!

Ketvirta, pavyko sėkmingai įgyvendinti ir sudalyvauti net 14-oje projektu su Kelmės rajono gyventojais. Su mokytojaiis vykome į stažuotes, kur mokėmės apie inovatyviausias švietimo metodus. Su Kelmės rajono gyventojais semėmės patirties apie savivaldos veikimo principus. O su mokiniais apkliavome pusę Europos! Patirtis parodė, kad galimybė išvažiuoti, pamatyti pasaulį yra kelias į naujovišką mokyklą ir klestinį rajoną.

Paskutinis, penktasis darbas – įkūrėme Dienos socialinės globos centrą, kuriame lankosi negaliai turintys suaugę asmenys. Nors buvo prieštaraujančių, įkūrus centrą, sukurta net 10 darbo vietų kelmėškiams! Buvome suplanavę ir daugiau darbų, tačiau juos pristabdė pandemija.

Tiems, kurie skaitys tik pirmą puslapį – trys žodžiai, apibūdinantys Dalią?

Iniciatyvi – nes turiau begalę idėjų ir nenurimsiu, kol jų neįgyvendinsiu!
Konkreti – nes padarau tai, ką įsipareigoju.
Rūpestinga – nes pas mane visada galite pasiskolinti duonos ir druskos. ☺

Taip!

2. **Mantas Reutas** –kandidatas į Radviliškio rajono merus (2021 m. pakartotiniai rinkimai dėl į Seimą išrinkto Radviliškio rajono mero) Mantas Reutas. Tekstą galima sutraukti į šūkį ir du teksto blokus: „Radviliški, laikas atgimti!": rajono problemos bei reikalingi darbai, dėl kurių M. Reutas kandidatuoja; kandidato gyvenimo, šeimos aprašymas.

Radviliški, laikas atgimti!

Mantas REUTAS

kandidatas į Radviliškio rajono merus

MANTAS REUTAS Kandidatas į Radviliškio rajono merus

Dažną rytą važiuojant į darbą mano mylimo Radviliškio gatvėmis aplanko mintis – ar vieta, kurioje gyvenu, išties yra tokia, kokioje norėčiau gyventi. Ar tai yra vieta, kurioje rūpinamasi kiekvienu žmogumi? Ar tai vieta, kur yra galimybė rasti tinkamą darbą ir gauti orų atlyginimą? Ar tai miestas, kuriame teikiamos kokybiškos medicinos paslaugos, užtikrinamos vienodos sąlygos įgyti kokybišką išsilavinimą ir užtikrinamos žmogaus teisės, laisvės ir galimybės pačiam kurti savo gyvenimą?

Deja, akivaizdu, kad šalia viena kitos gyvena dvi visiškai skirtingos Radviliškio rajono pusės. Viena yra vieša ir matoma, kita – uždara ir besislepanti nuo pašalinių akių. Viena yra daugiau ar mažiau sėkminga ir teikianti vilties, tuo tarpu kita būdingas skurdas, nusivylimas ir beviltiškumas. Akį traukia šviečiantys fontanai, rajono dvarai, malūnai bei muziejai, ir čia pat norisi žvilgsnį nusukti nuo nerenovuotų daugiabučių, duobėtų gatvių bei apverktinos laisvalaikio infrastruktūros.

Ilgus metus mūsų rajonas vegetuoja apimtas pasyvumo, stagnacijos ir nepritekliaus. Moraliai pavargusi ir aiškios miesto ateities vizijos stokojanti valdžia tiesiog iššvaistė jai skirtus valdymo metus, taip ir nesugebėjusi išnaudoti galimybių Radviliškiui. Rezultatą matome ir jaučiame kiekvienas iš mūsų – rajoną slepia skurdo, socialinės atskirties, merdinčio smulkaus ir vidutinio verslo, emigracijos problemos. Liūdna tiesa, bet mūsų rajono žmonės yra vieni mažiausiai uždirbančių Lietuvos gyventojų.

Mes nebegalime daugiau sau leisti to paties – tų pačių žmonių valdžioje, tų pačių veikėjų, šokinėjančių nuo vienos kėdės ant kitos, tų pačių idėjų be naujų sprendimų. Mums reikia

šviežio ir naujo požiūrio į mūsų rajono problemas bei galimybes. Valdžios nepasitikėjimas žmonėmis ir jų gebėjimais žlugdo įvairias iniciatyvas, varžo laisvę, daro žmones apatiškus ir abejingus. Tačiau jei norime realaus pokyčio, turime skatinti iniciatyvas iš apačios ir įsiklausyti į jas.

Todėl apsisprendžiau kandidatuoti Radviliškio rajono savivaldybės mero rinkimuose kaip Liberalų sąjūdžio atstovas ir siekti Jūsų pasitikėjimo. Nebijau imtis iniciatyvos ir atsakomybės, nes žinau, kad pokyčiai priklauso nuo mūsų ir juos turime kurti kiekvienas. Noriu matyti savo kraštą atgimstantį ir gyvybingą – atvirą pokyčiams, naujovėms ir galimybėms. Noriu matyti Radviliškyje iniciatyvius, dirbti ir užsidirbti galinčius žmones, orių senjorus, klegančias šeimas, pasirinkusias šį kraštą kaip geriausią vietą auginti savo vaikus. Tikiu, kad kartu galime tai įgyvendinti.

Kiekvienas iš mūsų galime rinktis – būti sprendimo dalimi arba būti problemos dalimi. Aš kviečiu rinktis sprendimus. Kviečiu rinktis galimybes. Galimybės patiems spręsti dėl savo šeimos ir savo miesto ateities. Kviečiu rinktis atgimstantį Radviliškį!

Trumpai apie mane

Gimiau ir augau Radviliškyje, čia baigiau vidurinę mokyklą, vėliau Šiauliuose įgijau informacinių sistemų technologijų inžinieriaus specialybę. Dar paauglystėje susidomėjau politika – matydamas neteisę, nuolat savęs klausiau, ką galiu padaryti, kad gyventume geriau. Visgi supratau, kad norint kurti pokyčius neužtenka vien noro ir entuziazmo – tam reikia žinių, strateginio mąstymo ir aiškaus plano. Tad pasirinkau politikos mokslus Mykolo Romerio universitete, ten apgyniau viešojo administravimo magistro diplomą. Didele sėkme laikau savo mokyklinę pažintį su šachmatų treneriu Albertu Vitartu, kurio pamokos iki šiol man

praverčia ir, neabejoju, pravers ateityje, ne tik sėdint prie šachmatų lentos, bet ir sprendžiant įvairius klausimus bei priimanč svarbius sprendimus.

Drauge su savo žmona Toma bei dvejų metų sūneliu Mangirdu šeimos ateitį kuriame Radviliškyje. Tai – mūsų visų kraštas, todėl noriu, kad mums visiems – čia gyvenantiems nieko netrūktų: kad čia galėtume dirbti mėgstamą darbą, kad mėgautumėmės savo aplinka, kad jaustumės laimingi savo šeimoje ir savo bendruomenėje. Toks mano tikslas. To ir sieksiu tarnaudamas Radviliškio rajono žmonėms. Jaučiuosi esąs tam pasirengęs.

Kandidatas į Radviliškio rajono merus

Mantas Reutas

3. **Romualdas Vaitkus** – informantams pažįstamas kandidatas į LR Seimą (2020 m. rinkimai) Tauragės rinkimų apygardoje. Tekstą galima sutraukti į šūkį ir du blokus: „Politika be kaukių!\": kandidato asmenybės bei biografijos aprašymas; nuveikti darbai Tauragės rajone labai.

Laisvė
spręsti patiems!

Politika be kaukių!

LIBERALŲ
SAJŪDIS

2020 09 20

Tiražas 30.000 vnt.

Veikli ir kūrybinga Tauragė – Lietuvos sėkmei!

Romualdas Vaitkus

Romualdo vardas Tauragėje laikomas kultūros ir fotografijos sinonimu. R.Vaitkui vadovaujant Tauragės krašto muziejus „Santaka“ ne tik prasiplėtė, bet ir greitai tapo daugiavilkiu krašto muziejumi, kur be tradicinių veiklų vyksta alternatyvus kultūrinis miesto gyvenimas. Romualdas jau trečia dešimtmetį dirba Tauragės muziejuje, garsina gimtąjį miestą Lietuvoje ir užsienyje. Romualdas Vaitkus yra Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys, jam suteiktas Meno kūrėjo statusas, už pasiekimus fotografijos srityje apdovanotas Tauragės apskritys Garbės ženkle. Už nuopelnus fotografijos menui R. Vaitkus taip pat yra įvertintas Lietuvos fotomenininkų sąjungos premija. Jis yra Lietuvos spaudos fotografų konkurso „Auksinis kadras“ laimėtojas, „Tauragės metų žmogus“ rinkimuose Romualdai buvo įteikta „Metų ambasadoriaus“ nominacija.

VISADA SAKANTIS TIESĄ IR JOS SIEKiantis

Romualdas gimė ir augo Tauragės rajone, Jucaičių kaime, ūkininkų šeimoje. Baigė Lietuvos žemės ūkio universitetą, Šiaulių universitetą igijo neformaliojo ugdymo pedagoginį išsilavinimą. Po studijų sugrįžo

į Tauragę, pradėjo dirbti muziejuje, sukūrė šeimą. Su žmona Edita užaugino du sūnus – Martyną ir Tomą.

Sesuo Bronislava Vaitkutė – Adomavičienė pasakoja, kad juodu su broliu nuo mažumės tėvų namuose matė darną ir santarvę, puikų darbštumo pavyzdį ir patys buvo skatinami dirbti, o tėvelių puoseletoomis krikščioniškomis vertybėmis stengiasi vadovautis ir savo gyvenimuose. Nuo mažens Romualdas puikiai jaučiasi kaimiškoje aplinkoje, gal dėl to niekuomet nesibodi jokių ūkio darbų, supranta žmogų, įvertina jo įdėtą triušą.

„Mano brolis Romualdas nuoširdus ir atviras žmogus, visada sakantis tiesą ir jos siekiantis,“ – sako sesuo.

Bronislavai visuomet darė įspūdį brolio atsidavimas tiek draugams, bičiuliams, tiek šeimos nariams ir artimiesiems. „Prisimenu, kaip dar būdamas studentas Romualdas dviračiu parvynė iš Kauno, o ant bagažinės parvežė dovaną mamai – Motinos dienos progą.“

Romualdai, jei reiktų išvardinti reikšmingiausius pastaraisiais metais nuveiktus darbus, ką pirmiausia prisimintum?

Be abejo, didžiausias pastarojo metų darbas – Tauragės krašto mu-

ziejus „Santaka“ modernizavimas ir plėtra. Šiandien Tauragės krašto muziejus pristatomas kaip vienas moderniausių regioninių muziejų. Šį rezultatą pasiekėme kartu su puikiu kolektyvu, nes einame koja kojon su kultūros srities pasaulinėmis tendencijomis, drąsiai imamės, kai kurių nuomone, neįmanomų regiono muziejui idėjų realizavimo. Tai toks nematomas darbas, kuris pareikalauja daug išminties, energijos ir jėgų.

Didžiuojuosi matydamas, kad ir Skaudvilėje veikia muziejaus padalinys, kurį greitai pasiekė nauji interaktyvūs moduliai, išmaniosios ekspozicijos. Manau, kad kultūra turi būti prieinama kiekvienam. Atidarydami muziejų Skaudvilėje, mes priartinome kultūrą, paveldą ir istorinę atmintį arčiau žmogaus. O šiame Skaudvilė pelnytai vadina Mažosios kultūros sostine.

Didžiuojuosi, jog pavyko išugdyti ir į kūrybos pasaulį išleisti ne vieną garsų jaunąjį menininką. Kai kurie mano mokiniai fotografiją pasirinko kaip savo gyvenimo kelią, savo pasiekimais pranoko ir mane. Tai itin džiugina. Juk, kaip sakoma, ne tas geras mokytojas, kuris turi daug mokinių, bet tas, kuris parengia

bent vieną mokytoją.

Ir vis tik reikšmingiausi savo darbu laikau 30 sėkmingos santuokos metų ir du užaugintus vaikus, kuriais su žmona Edita galime didžiuotis.

O kur tų idėjų semiatės?

Visų pirma, ieškodamas naujų galimybių. Tas galimybės atveria dalyvavimas asocijuotose veiklose. Esu Lietuvos muziejų asociacijos, vienijančios patyrusius muziejinių, narys. Dalyvauju Lietuvos pilnių ir dvarų asociacijos veikloje, tai žmonių, turinčių atsakingą požiūrį į paveldą, organizacija. Esu Lietuvos turizmo informacijos centrų asociacijos valdybos narys. Joje priimame svarbius sprendimus, lemiančius turizmo Lietuvoje kryptis, augimo tempus, tendencijas. Bendraujant su kolegomis, dalyvaujant konferencijose, rengiant pranešimus, skaitant specializuotus mokslinius žurnalus ir gimsta idėjos. Visuomet sakau, kad net ir „darbinį“ susirinkimą galima išnaudoti kaip galimybę judėti į priekį. Iš kiekvienos konferencijos, seminaro, posėdžio grįžtu su užrašine, prirašyta minčių, klausimų ir idėjų. Stengiuosi, kad jos ne nugultų stalčiuje.

„Facebook“ įrašai

1. **Andrius Šatevičius** – kandidatas į Trakų rajono merus (2022 m. rinkimai) Andrius Šatevičius. Tekstą galima suskirstyti į du blokus: kandidato aprašymas (santykiyje su reikalingomis savybėmis darbui atlikti); nuveiktų darbų apžvalga. (Informantams vinjetė buvo pateikiama kompiuteryje).

Andrius Šatevičius
2022 m. Rugsėjis 22 d. · 🌐

Šiandien kolegos dar kartą išreiškė pasitikėjimą manimi 🙌 Kitąmet kandiduosiu į Trakų rajono savivaldybės merus 😊👉 Drauge su manimi į rinkimus eina stipri komanda, kuria besąlygiškai pasitikiu. Man bus didelė garbė vesti šį sąrašą!

2021-aisiais rinkimuose dalyvavau puikiai suprasdamas, kad esu jaunos kartos politikas, kuris labai stengėsi per trumpą laiką įrodyti, jog jaunas amžius nėra kliūtis, o priešingai – privalumas. Atsakingai vykdžiau visus priimtus įsipareigojimus, su gyventojais perėjome į kitokį bendravimą, kuris, tikiu, kad pradėjo keisti požiūrį į savivaldą 😊

Ėjau pasiryžęs Trakų rajono žmonėms dirbti ne vienerius metus. Esu užtikrintas savo pasirinkimu, o gyventojų pasitikėjimas veda mane į priekį.

Šie mėnesiai mero pareigose buvo išties produktyvūs. Aktyvus darbas su komanda, gyventojų interesų atstovavimas yra būtent tai, kaip įsivaizdavau save šiose atsakingose pareigose. Per tokį trumpą laiką galbūt ir teko priimti nepopuliarius, bet, mano galva, racionalius ir teisingus sprendimus. Drąsiai sakau, jog mero pozicija nėra tik darbas, tai labiau gyvenimo būdas. Didžiulę atsakomybę kartu su manimi prisiima ir mano šeima, kuriai esu be galo už viską dėkingas.

Dėkoju Liberalų Sąjūdžio Trakų skyriaus pirmininkei Editai Rudelienei už pasitikėjimą, partijos kolegoms – už iškeltą ir palaikytą mano kandidatūrą 2023-ųjų metų Savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose.

Iššūkių laukia daug, o ypač rinkiminiu laikotarpiu, tačiau kaip ir prieš tai, taip ir dabar prisiimu vykdyti savo įsipareigojimus, kuriuos deklaravau ir įvykdžiau, nors laiko buvo labai mažai 😊

2. **Erika Godlevska** – kandidatė į Vilniaus miesto Tarybą (2022 m. savivaldybių tarybų rinkimai). Tekstą galima suskirstyti į tris blokus: kandidatės aprašymas (ekspertizės sritys, nuveikti darbai); vizija rinkimams; kvietimas stebėti kampaniją jos socialiniuose tinkluose. (Informantams vinjetė buvo pateikiama kompiuteryje).

Dr. Erika Godlevska
2022 m. Lapkritis 10 d. · 🌐

Sveiki, aš Erika - vizionierė ir filantropė! Esu:

- Socialinių mokslų daktarė, mano sritis: politikos formavimas ir biudžetavimas.
- Strategė: nacionalinės pažangos strategijų „Lietuva 2020“, „Lietuva 2030“, „Lietuva 2050“, „Sumani specializacija“ ir kt. strateginių dokumentų ekspertė.
- Kultūros politikos formavimo ekspertė, tyrėja, analitikė.

Visada maniau ir manysiu, kad politikoje turi būti drąsus, inovatyvūs, ryžtingi žmonės, matantys šalies ir miesto ateitį. Savo turiningą patirtį noriu įprasminti kurdamą sostinės kultūros politiką. Matau didelę vertę įkurti Vilniaus miesto kultūros tarybą siekiant integruoti kultūros edukaciją į darželius ir mokyklas, inicijuoti kultūros erdvių sukūrimą skirtinguose Vilniaus mikrorajonuose.

Tai mano sąmoningas žingsnis į politiką - į Vilniaus savivaldybės tarybos rinkimus.

Kviečiu sekti mano naują politinę paskyrą! Labai tikiuosi, kad ji taps diskusijų erdve, kurioje mes tarsimės kaip kartu tobulinsime Vilnių, kad jis taptų pačiu geriausiu miestu gyventi ir kurti.

Politinė reklama. Apmokėta iš Liberalų sąjūdžio PK sąskaitos. **Matyti mažiau**

3 priedas. Apklaustų informantų demografija

Informanto identifikacinis numeris	Lytis	Amžius	Išsilavinimas	Darbo sritis
Nr. 1	Vyras	29 m.	Aukštasis	Bedarbis
Nr. 2	Moteris	34 m.	Aukštasis	Pardavimų vadybininkė
Nr. 3	Vyras	24 m.	Aukštasis	Miškininkas
Nr. 4	Moteris	58 m.	Aukštasis	Pardavimų vadovė
Nr. 5	Moteris	60 m.	Vidurinis	Pardavėja
Nr. 6	Moteris	46 m.	Aukštasis	Mokytoja
Nr. 7	Moteris	74 m.	Aukštesnysis	Pensininkė
Nr. 8	Moteris	52 m.	Spec. vidurinis	Draudikė
Nr. 9	Moteris	58 m.	Aukštesnysis	Verslininkė
Nr. 10	Vyras	48 m.	Vidurinis	Statybininkas
Nr. 11	Vyras	51 m.	Vidurinis	Vairuotojas
Nr. 12	Moteris	82 m.	Spec. vidurinis	Pensininkė
Nr. 13	Vyras	51 m.	Vidurinis	Verslininkas
Nr. 14	Moteris	61 m.	Vidurinis	Pardavėja
Nr. 15	Moteris	49 m.	Spec. vidurinis	Verslininkė
Nr. 16	Moteris	54 m.	Vidurinis	Pardavėja
Nr. 17	Vyras	53 m.	Vidurinis	Verslininkas
Nr. 18	Vyras	21 m.	Vidurinis	Verslininkas
Nr. 19	Moteris	56 m.	Aukštesnysis	Verslininkė
Nr. 20	Moteris	34 m.	Aukštasis	Valstybės tarnautoja

4 priedas. Informanto interviu schemos pavyzdys

(Informantas nr. 1: 29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis).

Informantas:

- 29 m.;
- Inovacijų valdymo ir enterprenerystės magistras;
- Bedarbis;
- Visada balsuoja rinkimuose;
- Gyvena Tauragėje.

Informacijos šaltiniai:

- „Facebook“;
 - Seka konkrečius portalus;
 - Seka konkrečius politikus – seka merą Dovydą Kaminską;
 - Atsitiktinės srauto naujienos.
- Straipsniai portaluose (ieško konkrečios informacijos dominančia tema, tačiau portalų neprenumeruoja);
- Televizija (žinios);
- Laikraščiai;
 - Nuolat perka;
 - Skaito atsitiktinai (tėvų namuose, darbe), bet patys neperka.
- Laikraščių puslapiai internete;
- Aplinkiniai žmonės (mama);
- Kiti portalai („9GAG“).

Domėjimasis politika:

- Domisi politika;
- Nesidomi politika;
- Domisi tik tuo, kas vyksta Tauragėje ir liečia juos asmeniškai.

Anksčiau matytų rinkiminių politinių priemonių prisiminimai:

- Atsimena konkrečią priemonę (nacionalinę Liberalų sąjūdžio kampaniją „Sudaužysime korupciją vaizdo įrašo formatu“ – teigiamas įspūdis, nes netradicinė reklama; asmeninius laiškus nuo kandidato į merus Dariaus Petrošiaus – neigiamas įspūdis dėl asmens duomenų

pažeidimo; kandidato į merus Vaidoto Globio reklaminė priekaba – neigiamas įspūdis dėl spūsčių, kurias sukėlė važiuojanti priekaba);

- Neatsimena jokios konkrečios priemonės.

Ar gauna rinkiminės medžiagos į namus:

- Taip;
- Ne.

Įpročiai, gavus rinkimines priemones į namus kampanijos metu:

- Neskaito ir išmeta;
- Perskaito iš karto gavę ir išmeta;
- Kaupia ir skaito prieš rinkimus, po rinkimų išmeta.

Ko ieško konkrečiose priemonėse?

- Biografijos detalių;
- Kandidato vertybių;
- Nuveiktų darbų;
- Rinkiminių pažadų/įsipareigojimų;
- Kandidatų sąrašo.

Kaip renkasi, už ką balsuoti:

- Amžius (jaunas/senas);
- Nuveikti darbai;
- Būdo bruožai;
- Vertybės;
- Biografija;
- Rinkiminiai pažadai/įsipareigojimai/planai;
- Partinė priklausomybė;
- Atsitiktinumas.

Kaip sužinos, kas kandidatuoja rinkimuose:

- Rinkiminės medžiagos;
- Socialinių tinklų;
- Draugų/bičiulių/aplinkos.

Ar jau yra apsisprendę, ką palaikys rinkimuose:

- Taip;
- Ne.

Apsisprendimo kelias:

- Sužinos ir apsispręs pagal rinkimines priemones, kurias gaus į namus (skrajutes, laikraščius, kuriuos gaus į namus);
- Sužinos iš rinkiminių priemonių, kurias gaus į namus (skrajučių, laikraščių), bet ieškos papildomos informacijos:
 - Papildomos informacijos ieškos „Google“ paieškoje (nes gauna platesnį vaizdą);
 - Papildomos informacijos ieškos „Facebook‘e“;
 - Tarsis su draugais.
- Sužinos iš aplinkos (šeimoms/draugų/gandų) ir priims sprendimą remdamasis jais;
- Sužinos iš aplinkos ir domės papildomai.

Vinječių metodas:

Skrajutė (Teisutis Majauskas)

- Pasakojo apie konkrečius darbų pavyzdžius, tačiau jie pasirodė per sudėtingi: „patiko mažiau nei Dalios galbūt tik dėl to, kad jis tarsi kalba apie konkrečius dalykus, bet šiek tiek išskeltom frazėm“

Laikraštis (Dalia Viliūnienė)

- Praktiški pavyzdžiai ir darbai: „atsimenu labai aiškiai, kad tas konkretumas, toks labai konkrečių darbų pateikimas mane šiek tiek sužavėjo ir aš tada supratau, kad „ok“, šitas žmogus tikrai kažką daro ir jeigu jis jau padarė ir rodo savo darbus kaip padarytus, tai tikėtina, kad jis tęs daryti realius darbus ir juo būtų galima pasitikėti. Tą aš atsimenu.“

„Facebook“ įrašas (Andrius Šatevičius)

- Trūko konkretumo, daug kalbėjimo apie vertybes, nepatiko lozungai, negalėjo prisiminti turinio: „visiškas absoliutus postringavimas apie vertybes, apie darbą Tėvynei, ir toks tekstas, kurį perskaitai, ir kurį norėtų pasakyti kiekvienas politikas ir sako, bet tas pats tekstas apie save nieko ar apie tą žmogų nepasako“; „neatsimenu apart to, kad jis yra jaunas ir pasiryžęs eiti mero pareigas. Ir kad jisai, ties ta vieta, kur apie šeimą kažką parašė, tai net juokas suėmė,

nes atrodo, kad jis vienam tekste nori apimti visas grupes auditorijos ir toks gaunasi apie viską, bet ir apie nieką“.

Už kurį iš politikų balsuotų:

- Skrajutė (Teisutis)
- Skrajutė (Švedas)
- Laikraštis (Dalia) (patiko labiausiai)
- Laikraštis (Reutas)
- Laikraštis (Vaitkus)
- „Facebook“ įrašas (Šatevičius)

5 priedas. Magistro interviu transkripcijos

Pirmas interviu

(29 m., aukštasis išsilavinimas, bedarbis)

Profilis: domisi politika, naujienas gauna interneto portaluose (9GAG) arba Facebook'e, Tauragės naujienas gauna iš mamos arba mero „Facebook“ profilio, nepasitiki portalais, ieško skrajutėse informacijos ne apie vertybes, tuščius lozungus, o apie biografiją. Renkasi pusiau pagal partiją, pusiau pagal žmogų. Santykis su politine priemone priklauso nuo pasitikėjimo skirtingais formatais – nepasitiki laikraščiais, bet nuosekliai jį skaito. „Facebook“ postą skaitė nuoširdžiai tik iš reikalo, tačiau nieko neatsimena. Iš skrajutės geriausiai atsimena kelis konkrečius darbus ir V. Čmilytės-Nielsen komentarą. Laikraštyje atsiminė, kad mini konkrečius darbus, bet neatsiminė kokius, tačiau perskaitytas tekstas sukėlė pasitikėjimo kandidatu jausmą. Facebook įrašė sakė, kad kandidatas „fainas bičiukas“, tačiau nieko apart šeimos negalėjo prisiminti.

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu iširti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti tris skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti ir palikti šiam momentui. O tada viso interviu pabaigoje paprašysiu papasakoti, ką prisimeni. O tada tarpe turėsime trumpą interviu apie tai, kaip gauni informaciją, ką su ja darai ir panašiai. Tai jei toks principas tinka, duosiu perskaityti pirmą priemonę, tai bus facebook'o įrašas. Beje, visi kandidatai realūs, egzistuoja, tačiau yra iš kito miesto.
- Informantas nr. 1 (toliau – R): Gerai, skaitau. (skaitė 01:50 min.)
- R: Perskaičiau.
- A: Puiku, tada duodu perskaityti dar vieną priemonę – tai bus kandidatės laikraštis. Skaityk tik tą gabaliuką, kur parašyta „Ateina Dalia, ateina pokyčiai“.
- R: Ar skaityti visą straipsniuką?
- A: Taip. Skaityk taip, kaip skaitytum paprastai. Jei skaitytum prabėgomis, gali taip daryti ir dabar.
- R: (skaitė 03:30 min.)
- R: Gerai, perskaičiau.
- A: Tada liko pats paskutinis, Teisučio skrajutė.
- R: Perskaičiau (skaitė 01:30 min.)
- A: Gerai, tai dabar palikime viską kaip yra. Ir užduosiu keletą klausimų, fokusuotų į Tauragę, kadangi dabar čia gyveni ir prieš tai ilgą laiką gyvenai (informantas keliems metams buvo išvykęs į gyventi į kitą miestą, tačiau grįžo ir dabar gyvena Tauragėje). Tad pradėkime taip: vieni žmonės gauna informaciją iš vienu šaltinių, kiti iš kitų. Vieni naujienas skaito vienur, kiti kitur. O kur tu skaitau naujienas, iš kur sužinai, kas vyksta pasaulyje?

- R: Iš principo internete: „Facebook‘e“ retokai, bet dažniausiai, kaip bebūtų juokinga, 9GAG‘e.
- A: Kur?
- R: 9GAG‘e. Žinai, 9GAG‘ą?
- A: A, 9GAG‘ą, supratau. O kur skaitai apie Lietuvos naujienas?
- R: Apie Lietuvos naujienas.. sužinau iš mamos ir „Facebook‘o“.
- A: O kaip iš „Facebook‘o“? Ar kažką konkrečiai seki, kažkokius naujienų portalus?
- R: Iš principo ne. Aš esu nemažai naujienų portalų „atsubscribinęs“, nes eina visas tas kičas „click-bite‘inis“ ir taip toliau. Tai tos pagrindinės naujienos, vienokiu ar kitokiu būdu, tos jau svarbiausios, būna „pasisharinamos“ kitų žmonių. Tai aš net nepasakyčiau konkretaus šaltinio.
- A: O televizijos nežiūri?
- R: Ne, stengiuosi nežiūrėti.
- A: O kaip sužinai apie Tauragės naujienas?
- R: Apie Tauragės naujienas sužinau iš mero.
- A: Iš mero tai kur?
- R: „Facebook‘e“.
- A: O radijo neklausai? „Tauragės žinių“ ar „Tauragės kurjerio“ laikraščių neprenumeruoji?
- R: Ne.
- A: O jei kalbame apie politinius sprendimus, ar skiriasi kažkaip tavo šaltiniai, naujienų ieškojimas, ar lygiai taip pat?
- R: Jeigu kažkoks sprendimas, apie kurį aš sužinau, patraukia mano akį ir atrodo pakankamai svarbus, tada aš einu ieškoti į „Google“. Įsirašau ir tada skaitau, pavyzdžiui, straipsnius, kurie yra susiję. Jau nepriklausomai nuo to, kas, sakykime, yra leidėjas: 15min, DELFI ar taip toliau.
- A: Supratau. Dabar Lietuvoje buvo daugokai rinkimų, ir savivalda, ir Seimas. Gal atsimeni kokių nors pavyzdžių, gal kažkokia reklama tau įsiminė, įstrigo?
- R: Turbūt bus vienintelė reklama, kuri buvo įstrigusi visiems. Tai buvo liberalų „sudaužysime korupciją“ ar kažkas tokio. Tai tokia buvo su jėga, netradicinė, kur mes ten „kažką padarysime dėl vertybių“. Geras klipukas buvo, net ir emociškai užkrovė.
- A: Jis buvo vaizdo įrašo formatu, ar ne?
- R: Jo, jis buvo vaizdo įrašo formatu.
- A: O Tauragėj gal kažką atsimeni iš savivaldos ar Seimo rinkimų? Kažkokių pavyzdžių.
- R: Vieną blogą pavyzdį prisimenu. D. Petrošiaus išsiuntinėti laiški su parašu, kreipimaisi vardu, su pažadu, kad kažką išspręs. Bet aš manyčiau, kad čia yra blogas pavyzdys, nes buvo

pažeistos žmonių privatumo teisės. Dar pamenu vieną blogą, kur, atrodo, važinėdavo Globys, regis tokia pavardė, „Darbo partijos“ kandidatas. Jis buvo paleidęs savo stendą su priekaba važinėti po Tauragę ir visus žiauriai užknisdavo, nes per pikus visur važinėdavo, galvodavo, kad daro sau gerą, bet iš tikrųjų jis lėtai važiuodavo ir užkimšdavo gatves. Tai du blogus pamenu. Bet gerų, tokių, kad išskirtinų, nepamenu visiškai.

- A: O gal atsimeni, ar esi gavęs skrajutę, laikraštį, matęs stendą kur nors aplink namus?
- R: Man atrodo, buvo stendas Tauragės centre, kur liberalų šūkis, nepamenu koks, bet atsimenu, kad buvo visai patikęs.
- A: „Tauragiški, apsispręsk, atgal ar į priekį“?
- R: Hm... Gali būti. Bet gal kažkaip kitaip buvo suformuluota.
- A: O esi gavęs į namus skrajutę ar laikraštį?
- R: Turint omeny, kad vienu metu ir pats buvau rinkimų dalyvis, tai jo, aš skrajučių esu ir gavęs, ir dalinęs.
- A: O ką su ta skrajute darai? Pavyzdžiui, gauni oponento skrajutę, ką su ja darai?
- R: Jinai stovi iki paskutinės minutės prieš rinkimus, kada reikia priimti sprendimą.
- A: O ką su ja darai, kaip ją skaitai? Ar perskaitai viską nuosekliai, ar greit akim perversi? Ir ar gerai suprantu, kad tu jas kaupi vienoje vietoje?
- R: Taip, jos iš principo yra kaupiamos. Ir kada ateina laikas, arba kada man yra nuotaika, arba kada jau prieš rinkimus atsiverčiu visas skrajutes, nuosekliai perskaitau. Ir jei matau, kad ten yra mėtomi visokie lozungai kaip šeima, vertybės, tušti tekstai, kurie iš esmės nieko nesako, tai „skip‘inu“ tas dalis aišku.
- A: O jei tas dalis „skipini“, tai ko „neskipini“, kurias dalis skaitai?
- R: Ko visą laiką „neskipinu“, tai rinkimų dalyviai: kas jie tokie ir kokio „backgroundo“, kokia biografija. Nes dažniausiai skrajutėse kažkas aprašoma apie žmogų. Tai netgi būna irgi į internetą nueinu, ir šiaip pasinaršau, kas iš tiesų tas žmogus, šiek tiek prasiplečiu žinias apie jo „backgroundą“. Bet čia retesnis variantas būna.
- A: Gerai, tada norėčiau patikslinti, ar gerai supratau. Tu skrajutėse tokias vienodas programines nuostatas daugiau mažiau praleidi ir žiūri į žmogaus asmenybę, jo biografiją, ir jei randi kažką, kas tau įdomu, tada eini ieškoti daugiau informacijos. Taip?
- R: Jo.
- A: O kur tu jos tada eini ieškoti?
- R: Į internetą, kaip ir visi tikriausiai. Į „Google“ pasirašau, nes jei rašyčiau į „Facebook‘ą“, tai rasčiau tik tą informaciją apie tą žmogų, kurią jis nori pateikti. O „Google“ gali rasti ir tos informacijos, kurią nebūtinai ją nori parodyti. Gal ten kažkokie seniai buvę įvykiai, įsivėlimai

- į avantiūras, kažkokie seniai buvę straipsniai ir panašiai. Tai tiesiog, kad gauti šiek tiek platesnį vaizdą, ir gerą, ir blogą.
- A: O kaip tu renkiesi, už ką balsuoti?
 - R: Šiaip aš atkreipiu dėmesį į partiją, ką ji siūlo, kokias savybes, darbus, planus. Ir jei man jie rezonuoja, jau yra šioks toks plusas. Bet kadangi aš visada pasižiūriu kartu ir žmones, tai susisumuoja bendras balas: partija ir žmonės. Lentelių neskaičiuoju, bet balsuoju pagal pajautimą. Jei abejoju, jei neturiu kažkokios nuomonės, tada renkuosi partiją.
 - A: O tu prieš praėjusius ar užpraeitus rinkimus buvai apsisprendęs už ką balsuoti ir nuomonė pasikeitė, ar kokią nuomonę turėjai, tokia ir pasiliko, ar apsisprendei tik kampanijos metu.
 - R: Paskutiniuose buvo sunkiau apsispręsti, nes nejaučiau, kad ten būtų vienas kažkoks lyderis.
 - A: Kalbame apie Seimo rinkimus, taip?
 - R: Jo. Tai tada žiūrėjau į partijas ir kas, mano nuomone, buvo reikalingiau Lietuvai. Bet jei kalbam apie Tauragės rinkimus, tai čia jokių klausimų nekyla, nes akivaizdūs darbai, akivaizdūs pokyčiai.
 - A: Tai jei gerai suprantu, Seimo rinkimuose tau nei vienas neatrodė lyderis, bet palaikei partiją, nes atkreipei dėmesį į jų nuveiktus darbus?
 - R: Gal ne į darbus, nes aš televizijos nežiūriu, tai ir tų darbų iš Seimo nelabai matau. Arba netgi be televizijos gyvenu ir pokyčių nejaučiu, tai gal jie ir nevyksta, gal čia medijos sukelta, nors žmogui tai visai nesijaučia. Tai labiau renkuosi pagal tai, ką partija sako, ką jie atstovauja, arba kas man atrodo, kokią kryptį jie turėtų atstovauti.
 - A: Aš su klausimais baigiau. Tad dabar paprašysiu papasakoti, ką atsimeni iš duotų priemonių, ir tada paklausiu įprastų klausimų apie darbą, išsilavinimą ir panašiai. Tai pradėk nuo kurio nori, kuris įstrigo.
 - R: Tai gal pradėkime nuo Dalios, nes ji man galbūt labiausiai patiko. Aš atsimenu, kad ta moteriškė pateikė nemažai labai praktiškų, žmogiškai suprantamų pavyzdžių apie tai, ką ji yra nuveikusi savo kraštui, kad ji taip pat buvo užsienyje ir ją papiktino užsienio kolegės ir ją taip pat papiktino užsienio kolegės, politiko komentaras apie Lietuvą ir ji tenai labai užsidegė daryti pokyčius ir daryti juos greitai. Pamenu, kad ji pateikė tris labai labai konkrečius pavyzdžius, kuo ji didžiuojasi. Taip konkrečiai neatsimenu nei vieno, tiesą sakant. Bet atsimenu labai aiškiai, kad tas konkretumas, toks labai konkrečių darbų pateikimas mane šiek tiek sužavėjo ir aš tada supratau, kad „ok“, šitas žmogus tikrai kažką daro ir jeigu jis jau padarė ir rodo savo darbus kaip padarytus, tai tikėtina, kad jis tęs daryti realius darbus ir juo būtų galima pasitikėti. Tą aš atsimenu.
 - A: Gerai, antrą kurį nors rinkis.
 - R: Antras pagal gerumą yra tas vyrukas Majūnas, Majauskas..

- A: Majauskas, taip.
- R: Man jo aprašymas patiko mažiau nei Dalios galbūt tik dėl to, kad jis tarsi kalba apie konkrečius dalykus, bet šiek tiek iškeltom frazėm, su kuriom galbūt ne kiekvienas žmogus susiduria. Nu tarkim PVM daugmaž vis tiek visi žino, bet minimalus darbo užmokestis, kažkokie ten santykiai, kažką pakelti, kažką sumažinti, tai šitos temos televizoriuose jau irgi labai seniai eina, aš manau žmonės jau nebegirdi šitų frazių, nes jos daugiau ar mažiau žmonių galvose jau nieko nebereiškia. Ir atsmenu, kad Čmilytė dar jį parekomendavo, ganėtinai nemažą parašė. Tai jeigu vertinsit reklamą, ar tai vertinga, tai manau, kad vertinga įdėti tai kažkokį autoritetą turintį žmogų, kuris „pasupportintų“ naują kolegą jauną.
- A: Ir tada trečias variantas, arba kitaip pirmas.
- R: Tai jo, trečias, bet ir pirmas. Tai pamačius nuotrauką iš karto maniau, kad jis bus pats geriausias, bet liko pačiam gale. Fainas „bičiukas“ pasirodė iš nuotraukos, tokia faina nuotrauka man tiesiog patiko. Bet aprašymas nu toks jau... Tą aprašymą skaičiau tiesiog nuoširdžiai vien tik dėl to, kad maniau, jog nuoširdžiai viską reikia skaityti, bet jei būčiau šiaip tiesiog pasiėmęs, tai greičiausiai būčiau praskipinęs po sakinį iš kiekvienos pastraipos ir „praskipinęs“, nes ten yra visiškas absoliutus postringavimas apie vertybes, apie darbą Tėvynei, ir toks tekstas, kurį perskaitai, ir kurį norėtų pasakyti kiekvienas politikas ir sako, bet tas pats tekstas apie save nieko ar apie tą žmogų nepasako.
- A: O ką nors atsimeni iš jo?
- R: Tai va, kad ir neatsimenu apart to, kad jis yra jaunas ir pasiryžęs eiti mero pareigas. Ir kad jisai, ties ta vieta, kur apie šeimą kažką parašė, tai net juokas suėmė, nes atrodo, kad jis vienam tekste nori apimti visas grupes auditorijos ir toks gaunasi apie viską, bet ir apie nieką. Tai keista labai, nes aš tą tekstą perskaičiau nuoširdžiausiai, raidę į raidę, bet neatsimenu nieko.
- A: Kaip įdomu. O kaip tu manai, pavyzdžiui, ar tai, kad tai yra skirtingi formatai – skrajutė, laikraštis ir facebook'o įrašas – turi kokią nors įtaką tam, kaip tu skaitai arba kaip tu priimi informaciją.
- R: Mh. Geras klausimas iš tikrųjų. Aš manau, kad turėtų. Dalios atveju kažkodėl, gal todėl, kad laikraštis, skaičiau gal labiau sutelkęs dėmesį ar kažkas tokio, arba rimčiau žiūrėjau į tą tekstą, nes kai rašo facebook'e, vis tiek žmonės rašo kas ką nori, bet jei jau išspausdinta laikraštyje, tai reiškia, kad niekas bet kokio teksto į orą, į eterį neišleidžia. Tai manau jo.
- A: Čia labai įdomu. O jeigu toks straipsnis kaip Dalios būtų „Tauragės žiniose“, kaip tu manai, ar tai kažką keistų tame, kaip tu skaitai?
- R: Mh... Galbūt kažkiek keistų, bet čia dėl to, dėl mano „background'o“, nes aš žinau, kad Tauragėje nei viena medija nėra visiškai apolitiška. Tai tiek „kurjeris“, tiek „žinias“ visada skaitau su tam tikru, jeigu skaitau apskritai, su skaitau su tokiu „žvilgsneliu“, nes žinau, kad

- jie abudu yra orientuoti į vieną arba kitą pusę, tai gali būti arba „užpiešta“ gražesnių spalvų ir panašiai.
- A: Tai tu netgi mažiau pasitikėtum, jeigu būtų toks straipsnis „Tauragės žiniuose“ arba „Tauragės kurjeryje“?
 - R: Tikėtina, jo, žinok. Aš turbūt labiau pasitikėčiau, jeigu jinai savo „Facebook‘e“ papostintų, tai turbūt būtų netgi geresnis efektas.
 - A: Bet jei reiktų rinktis: ar kandidato laikraštis, ar „Facebook‘o“ įrašas, ar „Tauragės kurjeris“ ar „žinios“, tai tau labiausiai laikraštis, tada „Facebook‘as“, tada „Tauragės kurjeris“ arba „Tauragės žinios“, taip?
 - R: O taip, tikrai taip.
 - A: O skrajutė kur atsirastų?
 - R: Skrajutė atsirastų kampe mano namuose, lauktų paskutinės akimirkos prieš apsisprendžiant, jei dar nebūčiau apsisprendęs.
 - A: O tu sakei, kad apie darbus, vizijas skrajutėje neieškai informacijos, skaitai apie biografiją. O tai kur tu ieškai, kaip sužinai apie programą arba, kaip pats sakei, ką atstovauja ta partija?
 - R: Tai iš principo jeigu skrajutėje apie tai nebūna apie tai parašyta, nors dažnai būna parašyta, tai aš nueinu į internetą ir pasižiūriu. Bet dažniausiai iki rinkimų partijoms, man atrodo, dažniausiai pavyksta užkoduoti, ką tiksliai jie ketina padaryti, arba kažkokius akcentus uždėti, tai viskas, ką man lieka pasidaryti, nebent užpildyti tuščias erdves, kur man kyla klausimai.
 - A: Mh. Ir aš dar tokį vieną neplanuotą klausimą turiu. Jeigu vertintum informaciją, kurią tu gauni, arba tai, ką skaitai, ar daugiau jos ateina iš skaitmenos, ar iš popierinių formatų, t.y. knygas skaitai ar panašiai? Kur daugiau skaitai, gal taip paklausiu.
 - R: Internete, vienareikšmiškai.
 - A: Gerai, tada paskutiniai klausimai: tavo amžius, išsilavinimas ir kuo užsiimi.
 - R: 29-eri metai, inovacijų valdymo ir enterprenerystės magistras, šiuo metu esu bedarbis.
 - A: Ir kaip apibūdintum savo balsavimą rinkimuose: balsuoji visada, balsuoji kartais ar niekada nebalsuoji?
 - R: Jeigu yra galimybė, balsuoju visada.
 - A: Ir gyvenamoji vieta šiuo metu yra Tauragė, ar ne?
 - R: Tikrai taip.
 - A: Centras, ar ne?
 - R: Centras, taip.
 - A: Super, ačiū. Sustabdu įrašą.

Antras interviu

(34 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadybininkė)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu iširti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti tris skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti ir palikti šiam momentui. O tada viso interviu pabaigoje paprašysiu papasakoti, ką prisimeni. O tada tarpe turėsime trumpą interviu apie tai, kaip gauni informaciją, ką su ja darai ir panašiai. Tai jei toks principas tinka, duosiu perskaityti pirmą priemonę, tai bus „Facebook‘o“ įrašas. Beje, visi kandidatai realūs, egzistuoja, tačiau yra iš kito miesto. Skaityk taip, kaip skaitytum įprastai.
- Informantė nr. 2 (toliau – R2): Čia mane apšviesi apie kandidatus į merus (juokiasi).
- A: Na čia iš praeitos kampanijos daugelis... Nors Andrius tai dabar, taip.
- R2: Na, baigiau.
- A: Viskas, tada pereisime prie klausimų. Jie labai labai abstraktūs. Tai pradėsiu nuo to, kad šiaip žmonės skaito arba gauna informaciją iš visokių skirtingų kanalų. Vieni socialinę mediją skaito, kiti televizorių žiūri, tretį radiją klauso... Kaip tu gauni informaciją apie tai, kas vyksta pasaulyje.
- R2: Tai daugiausia, aišku, per naujienų portalus ir socialinę mediją.
- A: O naujienų portalus – ką konkrečiai skaitai?
- R2: Nu tai DELFI, 15min, UK ten kažkokie – BBC arba Daily Mail – ta prasme, basic tokie.
- A: O televiziją – žiūri kokias nors žinias?
- R2: Dažniausiai ne. Į savaitę kokį kartą – pas mus televizorius užimtas filmukais.
- A: O gal kokias nors „Tauragės žinias“, „Tauragės kurjerį“ prenumeruoji?
- R2: Ne, neprenumeruoju ir neseku „Facebook‘e“.
- A: Tai popierinių formatų nevartoji jokių?
- R2: Ne.
- A: Radijo irgi ne.
- R2: Jo, jeigu darbe kažkur nebent minimaliai per radiją žinias, tuos du šimtus sekundžių.
- A: O iš kur sužinai apie darbus, kurie vyksta Tauragėje, kažkur aplink, mieste, rajone?
- R2: Tai daugiausia socialinėse medijose.
- A: Irgi socialinės medijos, o tai čia tiesiog žmonės, ar kažką konkrečiai seki, gal puslapius kažkokius?
- R2: Ne, tiesiog per aplinkui. Aišku, srautas daugiausiai išmes, „like‘ai“, draugai, pažįstamų „Facebook‘as“, „LinkedIn‘as“, „Instagram‘as“.
- A: Aišku. O šiaip domiesi politika? Kaip vertini Lietuvos politinę situaciją?
- R2: Nesidomiu politika, man neaktualu. Tai neturiu ką pakomentuoti. Nebent ten kažkas konkrečiai apie darželius, mokyklas ar kitus mane, mano šeimą liečiančius klausimus.

- Mes neseniai turėjome Seimo rinkimus, mero rinkimus, netrukus vėl turėsime – gal tu atsimeni kokių nors rinkiminės kampanijos pavyzdžių, kažką, kas tau įsiminė? Ar tai plakatas koks, ar skrajutė kokia nors, ar skrajutė kokia nors?
- R2: Ne, kažkaip ne. Iš tų tokių tai ne, neužsifiksavo.
- A: O ar yra tekę gauti kokią nors skrajutę į namus?
- R2: Mes pašto dėžutės neturim (juokiasi).
- A: Supratau. Tai kažkokios popierinės medžiagos nėra tekę gauti?
- R2: Ne.
- A: O kaip pasirenki, pavyzdžiui rinkimuose į Seimą, kaip pasirinkai kandidatą? Kandidatų tai daug. Kaip sužinėjai, kas kandidatuoja, ir kaip tada apsisprendei?
- R2: Nu gerai. Tai čia Tauragės nesiskaito, neobjektyvu (juokiasi). Na yra, girdi ten kažką iš aplinkui, iš diskusijų, iš šeimos, iš draugų rato. Kai jau reikia eiti balsuoti, pasidomi apie kažką. Yra vis tiek toks bendras vaizdas iš tų, ką tu matai žiniose, iš to, ką skaitai. Vis tiek turi savo nuomonę apie tam tikrus politikus, kurie nusišneka arba nenusišneka. O jei daug nenusišnekančių, tada jau prieš rinkimus pasidomi, kuris labiau.
- A: O kaip domiesi?
- R2: Na tai internete pasiskaitai.
- A: „Google“ ar socialiniuose tinkluose?
- R2: Ne, gal daugiau „Google“ ir tada per straipsnius kažkokius. O socialiniuose tinkluose nelabai?
- A: Ne, gal tiek dar nereikėjo. Tauragėje man dar taip nereikėjo rinktis, o ten kažkokie Prezidento rinkimai tai neimponavo tas pirmoje vietoje.
- A: Tai straipsniai ir būtent „Google“ paieška? O kodėl ne socialinė medija?
- R2: Nežinau, tai kad lengviausia, greičiausia, pasiskaitai tada kažkokius bendrinius, kas tuo metu eina, šviežiausius atsirenki.
- A: O kas tada tokiu atveju aktualiau – ar kažkokie biografiniai dalykai (kur mokėsi, ką veikė, ką dirbo), ar kažkokios vertybinės nuostatos?
- R2: Na dažniausiai biografinius dalykus ar taip ar taip žinai daugmaž. Šeimyninė padėtis nėra aktuali, biografinius dalykus žinai, kas kuo buvo, vis tiek neišlenda iš niekur tas žmogus. Tai tada dėl ko, kur, kas, gal daugiau vertybiniai, daugiau tokie nusistatymai kažkokie labiau.
- A: O tai skrajučių, laikraščių negaunat. O tai gal stendus kažkokius atsimeni, gal miesto centre matei pakabintus kažkur?
- R2: Būna, bet kad įstrigtų kažkas tai ne, neužfiksuoju, ne. Nors pro „šeštą vidurinę“ praeinam, tai ten visada ta lenta būna skelbimų pilna. Bet apart Dovydo neatsimenu.
- A: Gerai. O kaip apsispręsi, ką palaikysi Tarybos rinkimuose, ką reitinguosi?

- R2: Geras klausimas. Dar negalvojau.
- A: O tai ką darysi?
- R2: Na ką, pasiimsiu sąrašą, pasižiūrėsiu. Aišku, pirma pasitarsiu su šeima, draugais ir artimaisiais. O po to pasiimsiu sąrašą ir žiūrėsiu, ką pažįstu asmeniškai, nu vis tiek Tauragė, žinai, kas, kur, prie ko, sklendo gandai. Kažkur jau vis tiek yra kažkokie žmonės, žinomi, nežinomi, simpatijos arba antipatijos – tada lengva išbraukti. Tai pasiimsiu sąrašą ir žiūrėsiu.
- A: Kažkaip iš to, ką pasakoji, atrodo, kad tai, ką tau atneštų kandidatas – skrajutė arba laikraštis – nelabai „sugrotų“?
- R2: Skrajutė tai tikrai „nesugrotų“. Laikraštis – labai priklausytų, koks laikraštis. Tarkim, pas tėvų visada, aišku, „kurjeris“ guli. Tai aš jį praverčiu, bet yra vidinis nusistatymas. Mano požiūriu, žurnalistikos pobūdis ten yra nulinis, tai labai būtų svarbu, koks tas laikraštis. Tai jo, tai daugiau iš socialinių medijų, arba iš to, ką matai, ką žiniasklaida.
- A: Gerai. Aš tada galvoju, kad galime pereiti prie tų skrajučių, laikraščių, ką mes pasižiūrėjome pačioje pradžioje. Tai pradėk nuo kurio nori ir papasakok, ką atsimeni, kas įstrigo.
- R2: Ką atsimenu, ką perskaičiau?
- A: Taip. Nuo kurio nori, nuo to gali pradėti ir papasakok, ką atsimeni. Jei kažko neatsimeni, nieko tokio.
- R2: Tai ta ponia iš Kelmės tai, kad ji su olandais šnekėjo, ir ta Kelmė jai labai atsilikusi, ir kad jai tų veiklų ji kažkokias įveikė – nuo mokyklų iki socialinių visokių... Daugiau išdėstyta, tai gal lengviau įsiminti. Tas jaunas Trakuose tai toks bendras labai, kad šeima kažką, nori siekti, būti. Bet neužfiksavau, apie ką ten. O tas trečias irgi nieko neapibūdino, tik kad Čmilytės ten pasakymas, bet tuo pačiu ir nieko neapibūdinantis. Apie nieką.
- A: O tau svarbu, kad ten Čmilytės komentaras yra?
- R2: Ne, aš tik pamačiau jos veidą. Tada automatiškai užfiksuoji, kad tai yra jos pasakymas. Jei nebūtų nuotraukos, o būtų tik vardas ir pavardė, tai turbūt nebūčiau net užfiksavusi.
- A: O faktas, kad ji yra autoritetinga politikė ir jį rekomenduoja, keistų tavo apsisprendimą ar nelabai?
- R2: Gal, jei žinočiau tą žmogų ir čia būtų mano mieste. Bet kai aš nežinau, kas tas žmogus, tada nelabai. Jei būtų čia, tada gal ir jo.
- A: O už kurį žmogų balsuotum iš tų trijų?
- R2: Na už tą trečią tai tikrai ne, nes nieko nepagavau, nieko nemačiau ir nieko...
- A: Apie Teisučio skrajutę šneki, taip?

- R2: Antroji nežinau... Pas tetą iš Kelmės buvo tikriausiai daugiausiai informacijos, kur bent kažką matai, kad kažką veikė, kažką darė, kažką nori. O tas pirmas, atrodo, buvo prabėgi ir neatsimeni... Net nežinau.
- A: O atsimeni, iš kokių miestų tie žmonės buvo?
- R2: Trakai, Kelmė ir nebeatsimenu.
- A: Labai įdomiai. Gerai, super. Tada paskutiniai klausimai: amžius, išsilavinimas ir kokioje srityje dirbi?
- R2: 34, aukštasis ir dirbu pardavimuose.
- A: Ir tada dar kaip apibūdintum savo balsavimą rinkimuose: balsuoji kartais, balsuoji visada ar nebalsuoji niekada?
- R2: Visada.
- A: O gyvenamoji vieta Tauragės miestas ar rajonas?
- R2: Rajonas skaitytusi.
- A: Viskas, aš daugiau klausimų neturiu. Sustabdau įrašymą, ačiū.

Trečias interviu

(24 m., aukštasis išsilavinimas, miškininkas)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu iširti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti tris skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti ir palikti šiam momentui. O tada viso interviu pabaigoje paprašysiu papasakoti, ką prisimeni. O tada tarpe turėsime trumpą interviu apie tai, kaip gauni informaciją, ką su ja darai ir panašiai. Tai jei toks principas tinka, duosiu perskaityti pirmą priemonę, tai bus „Facebook“o“ įrašas. Beje, visi kandidatai realūs, egzistuoja, tačiau yra iš kito miesto. Skaityk taip, kaip skaitytum įprastai.
- Informantas nr. 3 (toliau – R3): Aha, gerai.
- R3: Perskaičiau.
- A: Gerai, tada pereisime per klausimus, kurie su tuo, ką skaitei, nėra tiesiogiai susiję. Tai kas ateina į galvą, tą ir sakyk, nes tie nesurežisuoti atsakymai būna labai išsamūs ir padeda daug dalykų išsiaiškinti. Tai pradėsiu nuo to, kad žmonės informaciją gauna iš skirtingų šaltinių: televizorių žiūri, kiti radiją klauso, socialines medijas skaito. O kaip tu gauni informaciją apie tai, kas vyksta pasaulyje?
- R3: Mano gaunama informacija yra.. Aš visų pirma pasijungiu lietuviškas žinias.
- A: O kokias? Per televizorių?
- R3: Aš kadangi darbo metu turiu daug laisvo laiko, tai pradėdau nuo 15min.
- A: Ta prasme skaitai straipsnius internete?

- R3: Jo. Paskui kad ir tas „bajerių“ svetainės, „9GAG’ą“ gal žinai?
- A: Žinau.
- R3: Tai va ten realiai nueini ir gauni daugiau informacijos nei, sakykime, iš tų lietuviškų svetainių. Nes kad ir pavyzdžiui Irane vykstantys visokie protestai – nieko nebuvo girdima rašoma per žinias tenais. Bet va, kad ir, atrodo, „bajerių“ svetainė, bet sumeta tą informaciją per kelias minutes kas įvyksta. Na ir dar paskui atsitiktinai internete nueini kur nors. Knygų, laikraščių kažkokių aš ta neskaitau.
- A: Popierinių formatų kažkokių, „Tauragės žinių“, „Tauragės kurjerio“ ne?
- R3: Ne ne, aš tai tų neskaitau, nes man tie lietuviški, tauragietiški, tai žinai, gali tik „užpakalį“ su jais pasivalyti“.
- A: O, pavyzdžiui, kaip tu skaitai straipsnius? Kaip tu atsirenki ką skaityti? Skaitai viską nuosekliai, ar gal paskaitai ir numeti, ar skaitai prabėgom?
- R3: Priklausomai nuo temos. Jeigu tema yra aktuali, sakykim, daugumai žmonių, tada aš tą temą paskaitau. Jeigu tema yra susijusi, sakykim, su saugumu ar su tam tikrų šalių tarpusavio interesais, tada perskaitau labiau. Bet jei ten kokios temos būna mano atžvilgiu bereikšmės, kaip kad kažkas kažkokią mašiną laimėjo ar kažkokie tai influenceriai, dar kažkas, tai tokių nesąmonių nežiūriu. Ir labai iš karto numuša norą skaityti kažką, jeigu būna straipsnio antraštė išpūsta kažkokia.
- A: O socialiniai tinklai?
- R3: Pavyzdžiui?
- A: Na tarkime „Facebook‘e“ žiūri, skaitai kažką, neskaitai?
- R3: Ai ne. „Facebook‘o“, „Instagramo“ realiai nežiūriu, nes „Facebook‘e“ pasijungi, būna reklamos, „sponsored“, jau toks pasidaręs, kad pasijungi reklamai paskaityti.
- A: Radijo neklausai?
- R3: Klausau beveik visada.
- A: O ką klausai?
- R3: Jeigu darbe važinėjuosi, su girininku dažniausiai, tai tada klausau „Žinių radiją“. Ten visą laiką vyksta tos diskusijos. Seimo nariai kalbinami, paprasti žmonės.
- A: O tu domiesi šiaip politika, tau įdomu?
- R3: Žinai, kaip pasakyti... Manęs paklaustų tiesiai šviesiai, kas yra ten Seimo Pirmininkas, Ministras Pirmininkas, tai aš vien iš to nepasakysiu tiksliai. Nors, atrodo, elementaru žinoti, aš to nepasakysiu, nes aš pretekstą keliu ne kas čia yra kuo, o labiau kas yra padaroma per tą dalyką.
- A: Tai šiaip domiesi?

- R3: Jo jo, man tai labai įdomu, ką padaro. Aš tau pasakysiu, kad kai skaitau, man ta Lietuva yra išvis klounų pusiau šalis. Anksčiau nemėgdavau Vilniaus sakykim, bet dabar galvoju, kad Vilniečiai yra tie europietiškausi žmonės, tas jaunimas labiau, kurie, aš galvoju, kai kurie yra keistesni. Bet jie gal kažkaip Lietuvą sutvarkys, tą klounizmą visą ir komunizmą visą Seime žmonių, kur yra, Gražuliai visokie ir panašiai.
- A: O tuo, kas vyksta Tauragėje, domiesi kažkiek?
- R3: Tauragės politikoj tai šiaip nelabai. Bet žinai, kol Dovydas tvarko kažką šiuo metu, aš per daug nežiūriu, nes jeigu jis kažkiek kažką „nusuka“, kažką savo „prasuka“, bet esmė yra ta, kad jis stipriai mums kažką gero paduoda. Kalbėjau su savo kitu pavaduotoju darbe, tai mums abiem su juo reiktų atsižvelgti, kad ne tik, kad žmogus daro gerą, nereikia užmerkti akis, kad kažką daro blogo. Iš tikrųjų reiktų daugiau pasidomėti, bet ne visada randi laiko kažkur kažką ieškoti.
- A: O tu apie tai, kas vyksta Tauragėje, dabar nelabai domiesi, taip?
- R3: Nelabai.
- A: O „Tauragės žinių“, „Tauragės kurjerio“ neskaitai?
- R3: Neskaitau, nes ten grybų grybienė. Dėl vieno kažkokio straipsnio skaityti tris ketvirtadalius laikraščio yra nelabai. Ir ten yra tam tikros nuomonės suformuotos – skaitai ir matai, kad skaitai ne tai, ką norėtum, arba kad matytum, kad nuo šalies yra aprašoma, bet ten aprašoma tiesiog tą, ką nori, kad mes matytume.
- A: Supratau. Šiaip Lietuvoje visai nemažai rinkimų buvo, ir Seimo, ir savivaldos, ir Europos Parlamento. Ar tu atsimeni kokį nors politinės reklamos pavyzdį? Gal koks stendas tau įsiminė, ar skrajutė, ar „Facebook“ įrašas?
- R3: Žinok net nepastebėjau tokių dalykų.
- A: O esi gavęs kokią nors popierinę skrajutę ar laikraštį į namus?
- R3: Į namus ne, bet jei jau kažkokie rinkimai vyksta, tada jau kažkas įmeta, kai jau reikia eiti už kažką balsuoti.
- A: O ką darai su ta medžiaga?
- R3: Pasižiūriu, perskaitau ir į šiukšlinę.
- A: Viską perskaitai?
- R3: Įdomu paskaityti, kur melas, kur ne melas. Ir tada, jeigu jie yra išrenkami, suprasti visuomenės mąstymą. Tada žiūrėti, kai nebevykdomi tie dalykai, kurie pažadėti, kaip visuomenė reaguoja, ir tada išvadas daryti.
- A: Tai net jei esi apsisprendęs už ką balsuoti, vis tiek viską perskaitai?
- R3: Tai taip.
- A: O kaip tu pasirenki už ką balsuoti?

- R3: Nu visų pirma, labai paprastai. Pirma suvedu internete, kas per žmogus yra.
- A: O kur internete? „Facebook‘e“, „Google“?
- R3: „Google“. Nu, kaip sakyti, „Google“ paieškoj paieškai, paskui automatiškai visi tie „tracking chips‘ai“ yra, tai ir „Facebook‘e“ išmes. Tai pasižiūri pirma teistumai, neteistumai, gal kažkur kažkas su kažkuo buvo. O paskui, jei jau matai, kad realus kandidatas kažką laimėti, o ne atsitiktinis pensininkas, tada labiau gal pasidomi.
- A: O kas apsprendžia, ką skaityti internete? Koks kelias? Gauni skrajutes, pasižiūri, kas yra tau įdomūs kandidatai, tada pasižiūri internete? Ar atvirkščiai?
- R3: Aš, matai, nėra konkrečiai taip. Arba vienaip, arba kitaip, bet esmė yra ta, kad tiesiog, nu labai durnas paaiškinimas, bet žiuri į žmogų ir matai kažkas yra ar nėra.
- A: O ar yra buvę atvejų, kad nežinai už ką balsuoti, tarkime Seimo rinkimuose, kai rinkome vienmandatininką? Ar tu buvai prieš tai apsisprendęs, ar apsisprendei kampanijos metu? Dabar, beje, yra išrinktas Romualdas Vaitkus. Aš neklausiu už ką balsavai, bet kandidatavo Darius Petrošius, Aušrinė Norkienė, Romualdas Vaitkus, Arūnas Valinskas...
- R3: Realiai net neatsimenu, už ką tiksliai balsavau, nenorėjau nei už vieną balsuoti.
- A: O tai kaip apsisprendei už ką balsuoti? Neklausiu už ką balsavai, bet kaip tas apsisprendimo procesas vyko?
- R3: Nuėjau į dėžutę balsavimo, tušinuką pasukau realiai (juokiasi), nu, galvoju, už Petrošių nebalsuosiu, paskui galvoju, kas čia dar girdėta, kur kažką ir taip atsirinkau, nors iš tikrųjų taip atsitiktinai gavosi tas rinkimas.
- A: O nebuvo, kad kažkada galvojai, kad palaikysi vieną kandidatą, bet tada perskaitei skrajutę, laikraštį, „Facebook‘ą“ ir sugalvojai, kad ne, balsuosi už kažką kitą.
- R3: Ne, nebuvo taip. Ir aš apskritai matai nelabai vertinu, kad vienas žmogus. Nesvarbu, savą, nesavą išrinks, vienas žmogus visko nepakeis, čia kaip faktas yra. Nebent kažkokia bus pas mus monarchija ar kažkas tokio.
- A: Supratau. Na aš tuos pagrindinius klausimus baigiau. Dabar, jei gali, nuo kurio nori pradėk ir papasakok viską, ką atsimeni. Pirmą gavai „Facebook‘o“ įrašą, tai, jei nori, gali nuo jo pradėti.
- R3: Bet pažiūrėti negaliu nei biški?
- A: Ne, nereikia. Tai nėra atminties tyrimas. Čia gal labiau apie tai, kokius skirtingus dalykus gali atsiminti skirtingose medijose.
- R3: Iš pirmo tiksliai neatsimenu, koks buvo vardas, pavardė, bet atsimenu, kad visas grindimas savo pozicijos to žmogaus buvo, kad esu jaunas, esu tipo perspektyvus, kažkur kažką padėjau ten tam savo kraštui, ar panašiai. Bet esmė, ką atsimenu, kad jis taip pasakoja, labai konkrečiai neįvardina kaip jis tuos dalykus pasiekė.. Esmė, kad jis labai paviršutiniškai

tuos dalykus daro – aš esu toks, aš esu anoks ir panašiai. Ir kas man labai nepatinka, kad yra tokie pasižadėjimai duodami, kurių tu realiai vienas kaip žmogus negali padaryti, priimti ir va magiškai taip bus. Iš karto pasakyk, kad bandymas suburti komandą, tada spręsimė tokias ir tokias problemas... Bet jis rašo „aš“, „aš“, „aš“. Man tik toks įspūdis susidarė. Gal taip ir nerašė konkrečiai, bet aš kai tekstą skaičiau, tiek pamenu išsianalizavęs savo galvoje, tokį susidariau.

- A: Labai įdomu. O ką atsimeni apie antrą?
- R3: Apie antrą tai čia apie tą Dalią? (juokiasi)
- A: Taip, laikraštis.
- R3: Apie tą Dalią tai išvis kai perskaičiau, tai taip atrodė, toks jausmas, kad ji yra tarsi kokio bendrabučio seniūnė. Ir jos tokie nuveikti tie darbai labai tokie sąlyginai paviršutiniški. Ir kad ir kas buvo priimta, padaryta, ji tarsi dėkoja, kad čia tik jos yra visiškai pilnai dėl jos pastangų viskas padaryta, tarsi kiti nieko nepadare, jei tik ne ji, daugiau nieko nebūtų buvę. Šiaip ta visa jos skrajutė, straipsnis tokie labiau, atrodo, atsitiktinį kaimo žmogų pakalbink, kuris yra kaimo seniūnas, visiškai niekuo neišsiskiriantys, labai labai paviršutiniški darbai. O kad ten kažką labai žadėti daug, tai nėra. Matosi, kad žmonės gal ir nėra tiek įstatymiškai apsišvietę, tokio labai paprasto lygio, kaip sakyti.
- A: Tai tau pritrūko konkretumo, aiškių darbų, profesionalaus paaiškinimo?
- R3: Taip, labai trūko profesionalumo ir konkrečių minčių. Na kaip aš ir sakau, aš nežinau konkretaus tų skrajučių turinio, kaip jis turi būti padaromas, bet esmė yra ta, kad jeigu jau jie pasiūlo tam tikras mintis, kad būtų bent trumpas paaiškinimas, kaip to pasieks. O ne „aš mažinsiu PVM“. Tai gerai, kad tu mažinsi. Bet tu nenueisi, nepadėsi ant stalo ir viskas, sumažinta. Turi apibūdinti, kaip siekis būs pasiekiamas ir panašiai.
- A: Gerai. Tada dar apie skrajutę papasakok.
- R3: (atsidūsta) Kažkaip irgi ne. Kažkaip ta paskutinė skrajutė gal irgi buvo, sakykim, labiausiai traukianti akį vizualiai, nes kažkaip atrodo profesionaliau. Ir esmė, kad ir ta pavaizduota Čmilytė jau iš karto yra įdėta kaip vizualus potraukis už kitą žmogų. Tai dabar pavyzdžiui paprasti rinkėjai iš karto pamatys, kad va ji yra įdėta ir realiai balsuoja nežinodamas, kas tas per žmogus, nes žinos, kad bus jos komandoje jis. Ir va čia kai buvo apie tą švietimo sistemą perskaitęs, tai „tobulinsime švietimo sistemą“ – yra prirašyta daug dalykų, kurie atrodo įprastiniam kaimiečiui nelabai suprantama, bet kas domisi tuo, tai švietimo sistema, PVM mažinimas, pridėtinės vertės, neapmokestinami, NPD tie.. Gali išversti?
- A: Neapmokestinamų pajamų dydis.
- R3: Taip taip. Esmę suprantu, bet nepasakau. Tai va, viską taip surašo, kaip ir aktualios temos, kurios yra reikalingos Lietuvai, bet vėlgi, ar nėra per daug didelis apimamas spektras, ką

padarys, ką pakeis, nes čia rimtos temos ir nebus taip, kad vieną dieną vieną, kitą dieną kitą, trečią.. Ar taip suspės, visų pirma? Ir apibendrintai, ką noriu pasakyti, kad Lietuvai trūksta nuoseklumo siekiant tam tikrų tikslų. Nes, pavyzdžiui, pasikeičia valdanti politinė partija, ir iš karto viskas keičiasi, keičiasi, keičiasi. O, pavyzdžiui, neatsimenu šalies, bet kai kur yra ta ilgalaikė politika, nesvarbu, kokia grupė išrenkama, bet turi vykdyti į priekį suplanuotus planus, kad nebūtų drastiškų pasikeitimų.

- A: Na ir dabar yra tam tikri Vyriausybės ir Valstybės įsipareigojimai. Na bet gerai. O kaip tu manai, ar tai, kokiam formate tu perskaitei tai, turėjo įtakos tavo skaitymui? Gal vieną tekstą skaitei greičiau, lengviau, prabėgom, o kitą nuosekliau? Ar buvo skirtumas tarp to, kaip tu skaitei?
- R3: Jo. Kai yra surašyta konkrečiai kaip toje paskutinėje skrajutėje, tai skaitosi, bent jau man asmeniškai geriau, nes yra aprašoma, kas bus daroma taip „čyngt, čyngt, čyngt“, iš eilės, paprastai, o ne tai, kaip buvo tas straipsnis su Dalia, kur pradeda kalbėti apie kažkokius socialinius savo, kad įdarbino dešimt žmonių, kad kalbėti. Mano atžvilgiu tai man yra neįdomu visiškai.
- A: O keičia kažką, kad čia buvo laikraštis, o ten buvo „Facebook“ o“ įrašas?
- R3: Man asmeniškai tai nekeičia, bet kitiems žmonėms keičia, nes pamatai daugiau „like“ surinkęs, tai populiarnesnis, tai reikia gal už jį balsuoti. Nes kur surinkęs tūkstantį „like“, o kur surinkęs 56.
- A: Gerai, aš pagrindinius klausimus uždaviau. Tai dabar paklašiu apie tavo amžių, išsilavinimą, kur dirbi. Ir tada dar du.
- R3: Amžius 24, išsilavinimas aukštasis, darbo sritis miškininkystė, dirbu miškų urėdijoje.
- A: Kaip apibūdintum savo balsavimą rinkimuose: balsuoji visada, kartais ar niekada?
- R3: Čia balsavimas į ką?
- A: Bet ką: Seimas, meras, Prezidentas...
- R3: Balsuoju visada.
- A: Ir gyveni Tauragės centre, taip?
- R3: Taip.
- A: Ačiū, daugiau klausimų neturiu, interviu baigiame, išjungiu įrašymą.

Ketvirtas interviu

(58 m., aukštasis išsilavinimas, pardavimų vadovė)

- Autorė (toliau – A): Sveiki. Dabar trumpai papasakosiu apie ką čia viskas yra ir tada pasikalbėsime. Žodžiu, aš keliu teoriją, kad skirtingi žmonės skirtingai skaito informaciją ir turi skirtingą santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Yra toks autorius Bartlet‘as, kuris

sako, kad mūsų įpročius, mūsų santykį su kažkokiu formatu, pavyzdžiui, laikraščiu, nurodo kažkokie sociokultūriniai kontekstai. Tai pradžia bus tokia, kad duosiu paskaityti keletą realių priemonių. Skaitykite taip, kaip įprastai jas skaitytumėte, nereikia kažkaip stengtis įsiminti. O paskui bus klausimynas. Tai pasakykite, kai perskaitysite, o paskui papasakosite, ką atsimenate.

- Informantė nr. 4 (toliau – R4): Gerai, perskaičiau.
- A: Tai tada aš gal pradėsiu nuo tokio visiškai bazinio klausimo. Šiaip žmonės skaito, gauna informaciją iš skirtingų šaltinių – vieni radiją klauso, kiti televiziją žiūri, treči laikraščius skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R4: Mano pagrindinis šaltinis yra televizorius. Visuomet, kiekvieną vakarą žiūriu žinias, keletą kanalų, atsireнку informaciją – man tai labai įdomu. Šiaip skaitau „Facebook‘e“ nemažai, po to ir DELFI perskaitau, ir dar rajono laikraščiuose irgi pasiskaitau, kas domina pasižiūriu. Sakykim, kad ne viename, bet keliuose kanaluose.
- A: O kokį laikraštį skaitote Tauragėje?
- R4: Aš Tauragėj pačio laikraščio neskaitau, bet aš jį tiesiog internetu pasižiūriu. „Tauragės žinios“.
- A: O su popieriniu laikraščiu – neprenumeruojat, neskaitot, negaunat?
- R4: Ne, viską pasiskaitau internetu.
- A: O kai pamatot „Tauragės žinių“ puslapį – ar žiūrite kažką konkrečiai, ar ką įmeta, tą paskaitote? Ar turite kažkokį kriterijų tam, ką skaitote?
- R4: Ne, dažniausiai, ką įmeta, tą ir paskaitau. Bet iš esmės dažniausiai ir būna apie politiką parašyta. Visuomet perskaitau, kas liečia mūsų miestą, rajoną, kas naujo, kas yra padaryta, kokios naujovės, kokie planai. Iš tiesų žinom, kad gerėja mūsų miesto gyvenimas.
- A: Tai suprantu, kad apie Tauragę daugiausiai skaitot „Tauragės žinių“ svetainėje. O kur dar skaitote? Gal kažkokius politikus?
- R4: Dar „Tauragės kurjeris“ meta dažnai, bet ten dažniausiai yra daug kritikos geriems darbams. Tai aš tiesiog labiau pripažįstu „Tauragės žinias“, man atrodo, kad objektyvesnė informacija.
- A: Supratau. Šiaip dabar turėjome nemažai rinkimų, ir Seimo, ir Prezidento, ir savivaldos, tuoj vėl sugrįšime į rinkiminį ciklą. Gal per tiek metų atsimenate kažkokį pavyzdį – ar skrajutę gavote, ar kokį nors plakatą, kuris labai suezino, pradžiugino?
- R4: Būdavo laikraščiai, kiek pamenu, būdavo skrajutės... Bet šiaip iš esmės turbūt labiausiai skrajutė yra perskaitoma, nes mažiau informacijos. Tai manau, kad veiksmingiausia yra skrajutė. Bet iš esmės, kas liečia rajoną, tai gyvename čia ir domimės. Ir turime savo nuomonę tam tikrais klausimais. Ir iš karto žinome, kuris kandidatas mums patinka, kuris nepatinka.

- Dažniausiai neatvažiuoja iš kitų miestų kandidatai, nors, aišku, būna. Tai dažniausiai turime savo nuomonę, tik pasižiūrime dar, pasiskaitome, jei daugiau reikia informacijos.
- A: Tai sakykime, kad gaunate skrajutes, laikraščius – ką darote su jais? Skaitote, metate į šiukšlinę, kaupiate kažkaip?
 - R4: Nekaupiam, paskaitome tiek, kiek reikia, ir po to į šiukšlinę.
 - A: O gavę skrajutę, laikraštį, skaitote viską, ar ieškote kažko konkrečiai? Biografiją, nuveiktus darbus, ar nuotraukas labiau žiūrite?
 - R4: Tikrai ne nuotraukas, pasiskaitom apie tą žmogų, apie jo nuveiktus darbus.
 - A: O po to dar ieškote daugiau informacijos? Tarkime, jei būtų hipotetinė situacija, kad nesate apsisprendę, už ką balsuosite, gaunate penkių ar šešių kandidatų skrajutes, koks būtų kelias nuo skrajutės gavimo iki apsisprendimo, kaip balsuoti? Ar dar ieškotume papildomai informacijos, ar užtektų informacijos?
 - R4: Na, kaip sakau, yra visagalis „Facebook“, kur galima viską susirasti ir pasiskaityti. Dar DELFI galima pažiūrėti, nors DELFI irgi informacija būna subjektyvi, kiek skaitau ir matau. Bet jei žmogus kandidatuoja, jis savotiškai ir viešas, tai galima apie tą žmogų rasti informacijos bet kur internete įsivedus ir pasiskaityti.
 - A: O labiau į „Google“ vedate ar į „Facebook“?
 - R4: Šiaip „Facebook“ as“ ribotai – jai yra drauguose, tai išmeta. Tai ir „Google“ naudojuosi iš tiesų labai daug.
 - A: O jei jau „Facebook“e“, tai ieškote kandidato profilio?
 - R4: Jo.
 - A: Kadangi rinkimus turėsime jau visai neseniai, kovą, tai kur sužinosite apie rinkimų datą, vietą, laiką? Kažkur ieškosite, ar žiūrėsit skrajutes, internetą?
 - R4: Atneša kvietimą dalyvauti rinkimuose, tai yra visa informacija, kurios reikia.
 - A: O kaip planuojate sužinoti, kas kandiduos?
 - R4: Aš manau, kad gausim skrajutes, kur bus pagrindiniai kandidatai, bet šiaip ir visur dabar jau yra ir skelbiama per tuos pačius kanalus. Tai visada yra tos informacijos, tikrai pasiskaitom ir žinom iš anksto ir tą savo nuomonę jau kaip ir turim.
 - A: Aš neklausiu už ką, bet ar jau esate apsisprendę, už ką balsuosite mero rinkimuose?
 - R4: Tikrai taip.
 - A: O kokios savybės, kriterijai ėmė apsisprendimą?
 - R4: Aš visuomet esu už jaunus žmones, nes įneša daug inovacijų. Mes rajone gyvenam, tai turim pavyzdį, kiek Tauragėje visko padaryta, kaip ji gražėja, kaip galime pasidžiaugti įvairiausiais krantinės sutvarkymais, numatomom statybom, baseinu – tai tik plojimai.

- A: O ar yra buvę, kad prieš rinkimų kampaniją buvote dar neapsisprendę, bet per rinkiminią ciklą arba pakeitėte nuomonę, arba priėmėte tą sprendimą?
- R4: Ne, niekada.
- A: Tai tada pereikime prie skaitinių. Tai papasakokite, ką prisimenate iš to, ką skaitėte.
- R4: Tai pirmame įrašė buvo Trakų rajono meras, kuris planuoja kandidatuoti dar vienai kadencijai. Pasakė, kad turėjo nemažai iššūkių, bet „esu jaunas, energingas ir užmojai mano nesibaigia, aš planuoju toliau savo pradėtus darbus ir turiu aiškų planą, ką toliau darysiu“. Aš tiek pasiskaičiau. Ambicingas, jaunas žmogus, daug matantis į priekį.
- A: O gal atkreipėte dėmesį į nuotrauką?
- R4: Toks šviesokas, gražus, jaunas vyras.
- A: Papasakokite apie antrą kandidatę, laikraštį.
- R4: Tai Kelmės rajono merė. Moteris. Šiek tiek vyresnė negu Trakų rajono meras, bet labai veikli, daug keliaujanti. Ir kaip ten buvo išvardinti jos pagrindiniai dalykai, asmeninės savybės, kad ji yra ir labai rūpestinga, nuoširdi, sakė, kad galima ateiti ir duonos pasiskolinti. Tai suprantu, kad turbūt įvertino ne pati, bet jai buvo parašyta laikraštyje, straipsnyje, tai matyt iš tiesų žmogus yra toksai. Dar domisi viskuo, keliauja daug, socialinį centrą... Pirmoji mokykla Lietuvoj, kur su inovacijomis yra pasiekusi.
- A: O nuotrauką atsimenate?
- R4: Šviesi moteris, amžiaus nenusakysiu. Bet vidutinio amžiaus.
- A: Man dar įdomus pastebėjimas, kai sakėte, kad jei išspausdinta, tai tikriausiai taip ir yra, neapsimeta. Kaip Jums atrodo, ar patikimiau, objektyviau skaityti kur kaip pas Trakų rajono merą „Facebook“e“, ar laikraštyje?
- A: Patikimiau kur negaliu atsakyti. Laikraštis irgi gali būti nukreiptas prieš vieną partiją arba kitą. Laikraščiai irgi turi savo sekėjus tam tikros partijos. O „Facebook“e“, aš manyčiau, yra labiau objektyvesnė informacija. Man labiau patiko pirmasis straipsnis, mieliau skaityčiau „Facebook“e“, o ne laikraštyje.
- A: O papasakokite apie skrajutę.
- R4: Skrajutė buvo tiesiog tokie pagrindiniai partijos tikslai. O paskui partijos lyderė išsakė savo nuomonę apie kandidatą – ne paties žmogaus prisistatymas, o partijos pirmininkė apibūdina kandidatą, koks jis iš tiesų yra, kokie jo siekiai. Skiriasi, aišku. Čia toks kaip partijos numatomo lyderio apibūdinimas per partiją, partijos vadovą.
- A: O atsimenate, iš kokio miesto kandidatas?
- R4: Nepamenu, tik žinau, kad į Seimo narius, Majauskas pavardė. Miesto neužfiksavau.
- A: O gal atsimenate, kaip atrodė?

- R4: Atsimenu. Vidutinio amžiaus vyriškis, trumpais, ne visai trumpais, vešliais plaukais, toks vyriškas vyriškis. Toks tvirtas vyriškis.
- A: O kurį iš tų trijų kandidatų pasirinktumėte?
- R4: Man labiausiai imponavo Trakų meras, kažkaip labiausiai įstrigo aprašas apie jį, ir tie padaryti darbai. Ir jo tie siekiai man labiausiai įspūdį paliko.
- A: Ir tada trumpi klausimai: Jūsų amžius, išsilavinimas ir kokioje srityje dirbate?
- R4: 58 metai, išsilavinimas magistrinis, prekių mokslas ir prekybos organizavimas.
- A: Rinkimuose balsuojate kartais, visada, niekada?
- R4: Visada.
- A: Gyvenamoji vieta – Tauragės centras?
- R4: Taip.
- A: Super, ačiū. Daugiau klausimų neturiu, labai ačiū, kad skyrėte laiko, buvo labai įdomu. Įrašą baigiu.

Penktas interviu

(60 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja)

- Autorė (toliau – A): Sveiki. Dabar trumpai papasakosiu apie ką čia viskas yra ir tada pasikalbėsime. Žodžiu, aš keliu teoriją, kad skirtingi žmonės skirtingai skaito informaciją ir turi skirtingą santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Yra toks autorius Bartlet'as, kuris sako, kad mūsų įpročius, mūsų santykį su kažkokiu formatu, pavyzdžiui, laikraščiu, nurodo kažkokie sociokultūriniai kontekstai. Tai pradžia bus tokia, kad duosiu paskaityti keletą realių priemonių. Skaitykite taip, kaip įprastai jas skaitytumėte, nereikia kažkaip stengtis įsiminti. Paskui turėsime klausimyną ir vėliau paprašysiu papasakoti, ką atsimenate.
- Informantas nr. 5 (toliau – R5): Perskaičiau.
- A: Greit skaitote, dar taip greitai niekas neperskaitė (juokiasi).
- R6: Na, aš daug knygų skaitau (juokiasi).
- A: Tada pereikime prie tokių paprastų klausimų. Šiaip žmonės informaciją apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių – vieni žiūri televizorių, kiti klauso radiją. Kaip Jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R6: „Facebook‘e“ ir žiniose.
- A: Žiniose tai per televizorių?
- R6: Taip, visada vienas žinias per dieną žiūriu. Šeštadieniais, sekmadieniais daugiau žiūriu „Lietuvos televiziją“, o taip LNK pusę dešimtos vakaro.
- A: O radiją klausot?
- R6: Ne.

- A: O laikraščius skaitot?
- R6: „Tauragės kurjerį“.
- A: Prenumeruojat?
- R6: Ne, taip kartais nusiperku. O jei nenusiperku, tai viską „Facebook‘e“ randu.
- A: Tai suprantu, kad daugiausiai „Facebook‘as“, žinios, laikraščiai?
- R6: Ir dar „Google“, DELFI...
- A: O „Google“ kažkokius konkrečius portalus skaitot?
- R6: Kas įkrinta apie Tauragę, tą jau viską perskaitau. Ir ką „Google“ randu, tą ir skaitau visokias...
- A: O kažkurį portalą gal skaitot?
- R6: Ne, neturiu laiko, kaip papuola.
- A: Mes neseniai turėjome rinkimų ciklą: savivaldą, Prezidentą, Seimą. Gal atsimenat kokių nors rinkiminių priemonių pavyzdžių? Gal gavot kokią skrajutę, gal koks plakatas įsiminė?
- R6: Mane labiausiai tai sunervina tik tie LGBT... Daugiau manęs niekas nenervina. Šeimos ten tie... Neskanu žiūrėti.
- A: O esate į namus gavusi kokią nors skrajutę, laikraštuką į namus ar į darbą?
- R6: Apie kažkokį Petraitį buvo į darbą atnešę, o į namus tai gaunam visą laiką tas skrajutes.
- A: O ką darot, kai gaunate: skaitote, metate lauk, kaupiate?
- R6: Perskaitau ir išmetu.
- A: Iš karto ar vėliau skaitot?
- R6: Iš karto.
- A: O ko ieškote skrajutėje – skaitot viską ar žiūrite kažką konkrečiai?
- R6: Jei jau bus didelė, tai tik tai taip, bet jei normali, tai perskaitysiu.
- A: O kaip atsirenkate, už ką balsuoti? Asmenybę, darbus, biografiją?
- R6: Į biografiją gal biški. Bet vis tiek, gyvenimiškai klausaisi apie tą žmogų, ir girdi, ką visi kalba ir už ką balsuoti.
- A: O kaip apie biografiją sužinot, „googlinat“?
- R6: Ne, „negooglinu“. Tai laikrašty būna, tai žmonės papasakoja. Iš aplinkos.
- A: O yra buvę, kad prasidėjus kampanijai dar nesate apsisprendusi, už ką balsuosite, o vėliau, per kampanijos laikotarpį, apsisprendėte? Arba politinio ciklo metu persigalvojote dėl to, ką palaikysite? Ar jau prieš tai žinote, už ką balsuosite ir rami galva?
- R6: Nežinau, kaip čia būna... Kartais žinau, kartais nežinau. Bet žinai, kas įtakos turi? Draugai.
- A: Rinkimai bus už kelių mėnesių. Kaip sužinosite, kur vyks, kada vyks, kada reikia nueiti?
- R6: Skaitysiu „Facebook‘e“.

- A: Gerai, tada dabar paprašysiu papasakoti, ką atsimenate iš to, ką perskaitėte. Galite pasirinkti eilės tvarką, kaip norite.
- R6: Atsimenu apie Vaitkų, kaip jis domisi turizmu, kaip jam čia priklauso tie muziejai. Apie jį daugiausiai atsimenu, nes jis tauragietis.
- A: Mh, o ką dar ten rašė?
- R6: Dar ten rašė, kad jis stengiasi, kad jo darbai nenugultų į stalčių, kad jis turi daug idėjų.
- A: Gal nuotrauką atsimenate?
- R6: Su akiniais (juokiasi).
- A: Šūkį gal atsimenate?
- R6: Ne.
- A: Gerai. Ką iš kitų atsimenate?
- R6: Iš kitų neatsimenu. Šiaulietis, pavardės neatsimenu, bet šiaulietis (netiesa), kažkoks biški su garbanom (netiesa). Kad turi žmoną, kad turi vaikų, yra meras. Kad jo darbas labai sunkus, kad jam padeda ir šeima dirbti. Šūkio jokio neatsimenu.
- A: Gal iš tos skrajutės atsimenat ką nors? Mažytės tos?
- R6: Apie tą vyrą? Ką aš atsimenu... Kad mokytojų algas pakels pusantro karto, kad tvaresnę, švaresnę Lietuvą kurti, kad įkurti 5000 darbo vietų. Daug vietų darbo... Daugiau nieko neatsimenu.
- A: Gerai. Na ir dar buvo vienas laikraštis. Ką iš jo atsimenate?
- R6: Pasakyk nors pavardę?
- A: Pavardė nėra svarbi.
- R6: Nieko neatsimenu.
- A: Supratau. Tai šiaip skaitėt ir „Facebook“ą“, ir laikraštį, ir skrajutę. Kur jums atrodo patikimiau skaityti?
- R6: Rašo praktiškai vienodai. Aš ten tų tokių straipsnių neskaitau.
- A: O jautėt skirtumą, kad kuris nors formatas smagiau skaitėsi?
- R6: Laikraštis, aišku, smagiau. Kaip knyga. Bet vis tiek „Facebook“e“ sėdim daugiau.
- A: O knygų skaitot daug, ar ne? Nes labai greit skaitote.
- R6: Taip, skaitau daug.
- A: O jei atsitiktų taip, kad rinkimuose dalyvautų penki kandidatai, gautumėte skrajutes, bet nei vieno nepažįstate. Kaip apsispręstumėte?
- R6: Pažiūrėčiau, kuris žada geriausiai man, mano šeimai, mano vaikams. Nu ir ką, galvočiau, kad jis išpildys tuos pažadus.
- A: O ieškotumėt papildomos medžiagos, ar užtektų tos medžiagos?
- R6: Neieškočiau, užtektų tos medžiagos. Vis tiek aplinkui, draugai, sužinai, ką kalba.

- A: Gerai. Tada liko paskutiniai klausimai. Jūsų amžius, išsilavinimas, kuo užsiimate?
- R6: 60 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja.
- A: Balsuojate rinkimuose visada, kartais, niekada?
- R6: Kartais. Dabar balsuoju dažniau, bet turėjau incidentą ir po to nebalsavau kurį laiką.
- A: Ir gyvenate Tauragės centre, taip?
- R6: Taip.
- A: Gerai, dėkoju, daugiau klausimų neturiu, įrašymą baigiu.

Šeštas interviu

(46 m., aukštasis išsilavinimas, mokytoja)

- Autorė (toliau – A): Sveiki. Dabar trumpai papasakosiu apie ką čia viskas yra ir tada pasikalbėsime. Žodžiu, aš keliu teoriją, kad skirtingi žmonės skirtingai skaito informaciją ir turi skirtingą santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Yra toks autorius Bartlet‘as, kuris sako, kad mūsų įpročius, mūsų santykį su kažkokiu formatu, pavyzdžiui, laikraščiu, nurodo kažkokie sociokultūriniai kontekstai. Tai pradžia bus tokia, kad duosiu paskaityti keletą realių priemonių. Skaitykite taip, kaip įprastai jas skaitytumėte, nereikia kažkaip stengtis įsiminti.
- Informantas nr. 6 (toliau – R6): Paprastai?
- A: Taip, ir tada pereisime prie klausimų, kaip Jūs skaitote informaciją, kur ją gaunate. Ir po to paprašysiu papasakoti, ką Jūs prisimenate. Bet tai nėra atminties tyrimas. Tai gal pradėkime – duosiu Jums laikraštį ir paprašysiu perskaityti pirmą puslapį.
- R6: Čia nereikia garsiai?
- A: Ne, skaitykite taip, kaip įprastai skaitytumėte.
- R6: Čia lietuvis? Labai įdomi pavardė „Reutas“...
- R6: Perskaičiau.
- A: Gerai, dabar duosiu dar tokią skrajutę paskaityti.
- R6: Būsiu perskaičius daugiau nei per visą savaitę (juokiasi).
- R6: Baigiau.
- A: Gerai, liko dar du.
- R6: Nebepresiminsiu jau (juokiasi).
- A: Viskas gerai, čia nėra atminties tyrimas. Dar duosiu tokį (paduodamas laikraštis) ir bus likęs „Facebook‘o“ tekstas.
- R6: Baigiau.
- A: Tada dar „Facebook‘o“ įrašas.
- R6: Perskaičiau.

- A: Puiku. Tada aš pradėsiu nuo bendro klausimo. Šiaip žmonės informaciją apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių – vieni žiūri televizorių, kiti klauso radiją. Kaip Jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R6: Per televiziją, per televizijos žinias. Ką parodo, koks srautas eina vakarienių metu.
- A: Žiūrite žinias ar tiesiog, ką rodo?
- R6: Ne, žinias.
- A: Kažkokį kanalą konkretų?
- R6: ne, nesvarbu. Kas tuo metu, kur nėra reklamos, tą ir įsijungiu. Vakaro žinios, kokios ten bebūtų tuo metu, kai tiesiog esi virtuvėje ir darai kažką, kažką veiki, kad fonas būtų, tuo pačiu ir išgirsti. Aišku, per „Facebook‘ą“ kokios ten žinios krenta pasižiūri. Kitą sykį taip paprastai telefone pasižiūri, kokios žinios eina.
- A: O telefone, pavyzdžiui, kažkokį naujienų portalą žiūrite, ar kas sraute iškrinta?
- R6: Kas iškrinta per srautą, tą ir paskaitau.
- A: O radiją gal klausot?
- R6: Ne.
- A: Gal laikraščius kokius nors popierinius skaitot?
- R6: Ne. Jeigu laikraštis kur nors laukiant, kai kur nors esi, tai jeigu laikraštis padėtas, tai pasiimi, pavartai. Tarkim, darbe, jei šalia būna ir kur nors numestas ir turi laisvo laiko, tai pavartai. Bet kad taip sąmoningai laikraštį pirkčiau, tai ne.
- A: Supratau. O kaip save apibūdintumėte, ar domitės politika? Ar yra kaip yra?
- R6: Ne, politika nesidomiu. Ką išgirstu, tą priimu. Neanalizuoju, kodėl taip įvyko. Tiesiog, koks srautas pareina, tokį priimu. Jei jis gražus, tai gerai, jeigu jis negražus, tada tikrai nuomonę susidarai apie tą žmogų, politiką. Gal jis ir nekaltas, bet jei jau pareina tas srautas, kad jis jau ten kažką ne taip padarė, tai nuomonę tokią ir turi, kad jis jau kažką... Turbūt ne be reikalo taip sako.
- A: O kaip sužinote apie tai, kas vyksta Tauragėje? Kokie darbai planuojami? Ar skaitot kažką konkrečiai?
- R6: Labai gerai, kad aktyvi Tauragė pasidarė, labai daug žinučių, ir tokių gražių žinučių į srautą, į „Facebook‘ą“ metasi. Tikrai, kas Tauragėje vyksta, žinok, tikrai „Facebook‘ą“ vartydama sužinau būtent toje vietoje.
- A: Tai žodžiu srautas pilnas Tauragės naujienų?
- R6: Taip. Laikraščių mes neužsisakinėjame, neturime. O daugiau dar jei bendradarbiai, jei kažką pašneka, papasakoja. O pagrindinės naujienos tai taip. Dar jei renginys jei koks įvyko, tai net kartais pyktis ima, kai parašo, kad renginys įvyko. Kodėl negalėjo parašyti, kad įvyks (kalba apie renginius).

- A: Supratau. Dabar Lietuvoje turėjome nemažai rinkimų – Seimą, savivaldą, Europarlamentą, Prezidentą. Gal atsimenat kokią nors reklamą? Gal stendas koks įsiminė? Ar kažkokia žinutė, skrajutė? Gal supykde, gal pradžiugino?
- R6: Ne... Neprisimenu.
- A: O gal teko į namus gauti kokią skrajutę ar laikraštį kada nors?
- R6: Taip, gaunam visada.
- A: O ką darot su jais?
- R6: Kol dar nereikia tą dieną eiti balsuoti, arba dar prieš tą dieną, tai nelabai... Na pasižiūri, kokia partija. Ir toje partijoje, jei savivaldos, Tauragės, pasižiūri kur, kokie draugai yra sąrašė. Ir tada pafantazuoji, kad gal reikės už draugą balsuoti. Ir pasidedi jį. O paskui, kai reikia eiti balsuoti, taip akly irgi nesinori. Tai atsisėdi vakare ir pravartai, bet šiaip, jeigu į savivaldą, tai taip tradiciškai jau turiu nuomonę, už ką balsuosiu ir kažkaip nekeičiu nuomonės, už ką balsuosiu. Na, išskyrus mero rinkimus – gerai, kad atskyrė tą dalyką, nes būtų labai sudėtinga. Nori už vieną balsuoti, bet, pavyzdžiui, tas žmogus yra kitoje partijoje. Nes iš tikrųjų aš kaip paprastas žmogus norėčiau už žmones balsuoti. Man, pavyzdžiui, patinka tas žmogus, bet jis ne toje partijoje, kuri man patinka, nes toje partijoje gali būti tokių veikėjų, kurie man absoliučiai nepatinka. Tai labai plėšaisi ir renkiesi, kurioje daugiau žmonių, ne už programą balsuoji.
- A: Tai kai gaunat skrajutes, laikraštukus, jei gerai suprantu, žiūrite daugiau į žmones, bet skaitote ir programas, ar ten daugiau mažiau viskas aišku?
- R6: Programos neskaityu, nes vis tiek bus taip, kaip bus. Labai stipriai, kad į programą gilinčiausi, tai ne. Daugiau į žmones: kokie žmonės, kokie veidai, ką jie nuveikę maždaug žinai, tada dar pasižiūrinėji.
- A: O būna, kad pasižiūrite, kad tie ir tie kandidatai ir dar einate kažkur plačiau paskaityti, į kokį „Google“, „Facebook“, ar užtenka to, kas yra.
- R6: Turbūt užtenka. Yra buvę, kad reikia pažymėti penkis, ar ne. Tai tris žinau, o du nežinau. Tada biški įsimeti pasižiūrėti, kas tas žmogus yra.
- A: O į „Facebook“ ar į „Google“?
- R6: Ne, į „Google“.
- A: O kodėl ne į „Facebook“?
- R6: Nežinau, nemokėjau dar taip (juokiasi). Nes išmeta daug su tokiais pat vardais, tai labai sunku būtų atsirinkti.
- A: Mh.
- R6: Matot, tas „Facebook“ tai prieš kiek čia laiko atsirado, o rinkimai tai ir seniau būdavo.
- A: Tai toks įprotis susiformavęs?

- R6: Šiaip jeigu aplanai, tai apie žmogų ir čia ir čia pasižiūri šiuo metu. Bet jeigu apie ankstesnius rinkimus, tai turbūt „Google“ žiūrėjau, kas tas per žmogus.
- A: Aš neklausiu, už ką balsuojate, bet kokie kriterijai yra renkantis kandidatą? Kaip apsisprendžiate: ar ten darbai, ar amžius, ar biografija, ar pažįstami?
- R6: Jeigu kalbėti į Seimo rinkimus, tai paskutiniu momentu tai tiesiog fantazavau, kad reikia balsuoti už jaunos žmones. Tai šiuo metu ir yra tai. Nes galvoju, nu gal reikia leisti jaunystei pradėti dirbti, nes gi vis tiek ateis laikas, kai išmoks. Ar mane tenkina tokie požiūriai, ar netenkina, aš tiesiog už jauną žmogų.
- A: O kodėl už jauną žmogų?
- R6: Kodėl už jauną? Mintis buvo tokia, kad senieji bus vis tiek, o jaunas žmogus turi ateiti ir pradėti mokytis. Nes vis tiek tie senieji kažkada išeis. Nereikia sakyti, kad tie senieji kažką blogai kažką daro, jie irgi turi patirties. Aš taip įsivaizduoju, pagal savo darbą lyginu, kad tuos darbo įgūdžius, patirtį turi pamažu perduoti, o tas jaunesnis specialistas turi atėjęs pasižvalgyti, kaip aš sakau, du tris metus pasižvalgyti, o paskui tik gal.. Gal ir yra tokių, kurie iš karto atėję supranta, ką daro. Bet būna ir tokių, kurie žvalgosi, kurie įsivaizdavo vienokią darbo aplinką, o yra gal kitokia. Aš neįsivaizduoju, kaip ten yra politikoje. Galvoju, nauji vėjai bus, naujas požiūris, nes jis reikalingas. Nežinau, nu va tiesiog taip.
- A: Gerai. Dar klausimas: jei atsidurtumėte situacijoje, kai nepažįstate nei vieno kandidato, gaunate penkias skrajutes, ką darytumėt? Kaip apsispręstumėt?
- R6: Nei vieno nei vieno, jei nepažinočiau? Manau, kad vis dėlto lemtų jų išsilavinimas, praeitis.
- A: Kokia praeitis?
- R6: Na, kad neužkibtų kokie skandalai, kokie nors su namais, su sklypais, teistumais. Aišku, jeigu teistumas, kad garsiai šaukiau ir nesusitariau su kaimynu, tai tvarkoje. Bet šiaip tai išsilavinimas pagrinde.
- A: Bet užtektų to, ką gavote, ar dar eitumėte ieškoti informacijos?
- R6: Ne, užtektų manau iš tų penkių, jei apsižiūrėčiau. Pagal išsilavinimą pasirinkiočiau, pagal amžių, šeimyninė padėtis gal svarbi: išsiskyres, neišsiskyres, penkios žmonos buvo ar trys žmonos buvo. Na man gal vertybė dar yra. Tokia, kad nebūtų aštuonių žmonių pasikeitusių (juokiasi).
- A: Dar vienas klausimas: Kadangi rinkimai bus jau visai greitai, kovą, tai kur ieškosite informacijos apie tai, kada vyksta, kur vyksta rinkimai?
- R6: Neieškosiu. Lauksiu va tų skrajūčių. Atneš ir skaitinėsiu. Tikrai neieškosiu. Tie popieriniai variantai tikrai reikalingi, bent man asmeniškai.

- A: O yra buvusi situacija, kad artėja rinkimai, o Jūs dar nesate apsisprendusi ir per visą kampanijos laikotarpį tą sprendimą, skaitydama informaciją, priimate? Ar dažniausiai artėjant rinkimams žinote, už ką balsuosite, ir esate rami?
- R6: Yra buvę, kai tikrai buvau pasiklydusi, už ką balsuoti. Į Seimą reikėjo, tai tikrai klausiau, su draugais sėdėjom ir prašėm patarti protingą sprendimą, už ką balsuoti, nes nei tas, nei tas, nei tas netinka. Nu man asmeniškai nei už tą, nei už tą, o to nepažįstu. Nu ir gavosi, kad už tą, kurio nepažįstu. Tai draugai nušvietė, papasakojo, kas per žmogus, kaip ką. Aišku, šiuo metu jis yra Seime, bet ne paskutinis dabar, Šedbaras ten buvo tuo metu. Tiesiog buvo, kad aš nepažinojau tų žmonių. Nesvarbu, kad gavau tą skrajutę, tikrai sprendimą įtakojo draugai. Tą skrajutę, aš perskaičiau, man visi neblogi. Kiti buvo kur žinojau ir netiko, o to vienintelio nežinojau, bet sakė, kad neblogas žmogus, teisininkas (juokiasi).
- A: Gerai, tai dabar siūlyčiau pareiti prie to, ką skaitėte pradžioje. Tai nuo kurio norite pradėti, ten ir pradėkite. Papasakokite taip, kaip Jūs prisimenate iš to, ką skaitėte.
- R6: Mh. Tai pirmas kandidatas buvo su keista pavarde, žinokit, net vardo nepasakysiu. O pavardė iš R raidės, ar ne. Reunas, ar kažkas tokio. Tai jis kandidatuoja į Radviliškio, lygtais, merus, ir jaunas, kaip iš veido supratau, radviliškietis, Šiauliuose mokėsi, magistrą baigė. Norintis, kad visiems būtų, kaip supratau, gera ir smagu Radviliškyje būti. Kad nebūtų dvi Radviliškio pusės, kad nebūtų vienoje pusėje fontanai, o kitoje skurdas. Kad būtų sulyginta ta vieta, kad būtų atkreiptas dėmesys į žmogų. Na ir daugiau viskas.
- A: O gal atsimenate, kokios nuotraukos buvo?
- R6: Nuotrauka viršuje viena, su akiniais žmogiukas.
- A: Gerai, einame toliau. Ką dar prisimenate, ką kitus skaitėte?
- R6: Dar (juokiasi)? Mes mėgstame po ranka turėti „špargaliukus“. Tai skaičiau apie tauragiškį Vaitkų Romualdą. Šiuo metu jis Seimo narys, bet tada dar nebuvo, kai rašė. Apžiūrėjau, kad turi žmoną, du vaikus, tauragiškis, fotomenininkas, labai daug kur dalyvauja kaip fotomenininkas, daug asociacijų priklauso kaip narys, dalyvaujantis įvairiose konferencijose, susitikimuose. Stengiantis visas mintis idėjas parvežti į Tauragę ir Tauragėje jas vystyti.
- A: Gerai, o gal atsimenate nuotraukas?
- R6: Viena nuotrauka buvo su šeima ir šuniuku juodu. O viršuje buvo jis pats, man atrodo.
- A: Gerai, einam toliau.
- R6: Ir visi kandidatai liberalai (juokiasi).
- A: Taip, kad nepadarytų tyrimui įtakos partinės preferencijos.
- R6: Toliau buvo jaunas, jau meras. Trakų meras. Daugiau ką aš apie jį prisimenu... Nu jaunas, gražus, kad su šviesiu kostiumu nuotrauka. O daugiau tik tai tiek, kad kelis jau mėnesius dirbantis, kad iššūkių yra. Kaip suprantu, jis politikoje ir prieš tai buvo, stengėsi visus

- įsipareigojimus vykdyti kruopščiai ir sąžiningai. Supratau, kad su iššūkiiais susiduria, bet suvaldo.
- A: Ir paskutinė dar priemonė.
 - R6: Aha, kas jis ten buvo... Pavardė ir „Š“ raidės... Biški toks buinensnis. Ir kur jis dabar eina... Na nepasakysiu. Aš žinau, kad jis toks biški buinesnis žmogelis, įtariu, be akinukų. Jis gal į Seimą ėjo, nežinau, neprisimenu.
 - A: Gerai. Tada gal papasakokite, kuris kandidatas Jums buvo priimtinausias? Kuris formatas smagiausiai skaitėsi?
 - R6: Dabar gavosi taip, kad tas, kurio neprisimenu, buvo trumpiausias aprašymas. Ir apie jį ten kažką trumpai dėstė, bet aš tik vaizdinį matau, kad oranžinis lapas buvo. Ir ten posakis, ir ką darys. Tai jis į Seimą ėjo. Dabar prisimenu, kad ten atlyginimus kelti nori, Lietuvos švietimą sutvarkyti nori, kokiais metodais dirbti jis nenurodinės. Ten labai trumpai. O turbūt labiausiai atsiminiau apie tuos, apie kuriuos yra daugiau parašyta ir tai yra susiję su šeima, jo gyvenimu, jo biografija. O ką jis konkrečiai veiks, tai tikrai nepasakysiu. Bet biografijas – ką jie baigė – prisimenu, pavyzdžiui, Radviliškio, kad Šiauliuose. Tik kantrybės klausimas, ar aš namuose viską perskaityčiau.
 - A: O ką darytumėt, ko neskaitytumėt? Arba kaip skaitytumėt?
 - R6: Tai gal taip permestum, permestum ir viskas, nuotraukas pasižiūrėtum gal labiau. Na nežinau, kartais pasiimi ir viską skaitai. Va tas trumpas ir neįstrigo man – reiškia, per jausmus, per emociją: biografija, šeima, asmenybė.
 - A: O jeigu reiktų rinktis, už ką balsuoti?
 - R6: Dabar tarp dviejų „makaluočiaus“ – tarp Trakų ir Radviliškio.
 - A: O kodėl?
 - R6: Trakų jaunas, žingeidus, o jaunas tai pilnas energijos ir daug padarys, ir idėjų daug turi. Radviliškietis irgi ne senas, dėliojantis savo gyvenimą, Radviliškį gerai pažįstantis. Nežinau, už kurį balsuočiau. Turbūt jausmas, kaip nueičiau, neatsakingas jausmas būtų. Neatsakingai prabalsuočiau (juokiasi).
 - A: Gerai, tada pereisime prie Jūsų. Jeigu reiktų apibūdinti, kokios vertybės Jums kaip žmogui yra svarbios?
 - R6: Sąžiningumas, dora, požiūris į šeimą. Nebūtinai turi būti šeima, bet požiūris į šeimą, kad būtų. Kad dviejų žmonių santykiai yra svarbūs. Tai man vertybė. Atjauta gal, pagalba kitiems žmonėms, kad pas žmones būtų neabejingumas.
 - A: Tada dar baziniai klausimai: amžius, išsilavinimas, kuo užsiimate?
 - R6: 46, aukštasis, mokytoja.
 - A: O kaip apibūdintumėte savo balsavimą rinkimuose: balsuojate visada, kartais ar niekada?

- R6: Visada.
- A: Ir gyvenamoji vieta centras ar rajonas?
- R6: Tauragė, centras.
- A: Gerai, ačiū. Įrašą pabaigiu.

Septintas interviu

(74 m., vidurinis išsilavinimas, pensininkė)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantė nr. 7 (toliau – R7): Aš laikraščius skaitau. Aš daugiau laikraščius skaitau nei „Facebook‘ą“ žiūriu. Mažai aš „Facebook‘u“ naudojuosi, labai mažai. Būna dienų, kad išvis neįsijungiu.
- A: Oi, tai labai įdomu, ką papasakosite, nes iki šiol didelė dalis informantų naudojami daugiau socialiniais tinklais. Na tai vėliau, kai perskaitysite, pereisime prie klausimų, kaip gaunate informaciją. Ir tada paprašysiu papasakoti, ką atsimenate iš čia. Bet tai nėra atminties tyrimas.
- R7: Gerai gerai, aš jau nieko neatsimenu (juokiasi).
- A: Viskas gerai. Jūs vis tiek atsiminsite kertinius momentus. Tai tada pradžioje duosiu Jums paskaityti laikraščių. Prašau perskaityti pirmą puslapį, sau, tyliai. Pasakykite, kai perskaitysite.
- R7: Perskaičiau. Antras Dovydas! Pavyzdžiui, norai tokie. Ant tiek Radviliškis atsilikęs, o čia jau beveik padaryta viskas. O ten dar yra juoda bala. O pradžia pati kaip ir visur.
- A: Gerai, tada paskui paprašysiu papasakoti. Dabar duosiu šitą.
- R7: Tas man nepatinka, nebalsuočiau už jį (kalba apie skrajutėje pavaizduotą politiką). Už aną tikrai balsuočiau, jei taip jau reiktų rinktis.
- A: Gerai, dar duosiu tokį variantą paskaityti.
- R7: O, Vaitkutis mūsų (*kalba apie Romualdą Vaitkų*).
- R7: Ką jisai... Jis apskritai labai geras žmogus, aš tik tiek galiu pasakyti. Ar jis veiklus žmogus, to negaliu pasakyti. Aš asmeniškai jo nepažįstu.
- A: Gerai, dar duosiu vieną pažiūrėti, paskutinį. Perskaitykite tą gabaliuką.
- R7: Tai jis jau yra meras? Aš sakau. Žinai, man jis labai... Apskritai, aš už jaunimą, už jaunimą ir dar kartą už jaunimą. Tik. Va šitas irgi labai. Išskyrus tas antrasis man ne.

- A: Gerai, dabar leiskim dabar šiek tiek susisėdėti atminčiai, kad viskas susisietų. Ir prie tokių bazinių klausimų pabandykime prieiti. Tai pats pirmas toks labai bendrinis. Žmonės skaito informaciją ir gauna informaciją, ir sužino, kas vyksta pasaulyje, labai skirtingais būdais: vieni televizorių žiūri, kiti laikraščius skaito, treči dar kažką daro. Kaip Jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje? Iš kur?
- R7: Dalinai iš televizijos, bet daugiausia laikraščiai.
- A: O televizija tai žiūrite kažką konkrečiai?
- R7: Tik žinias, vieną kartą dienoj. Ir dar „Rimtus reikalus“ (pasakoja apie filmą).
- A: O kurį kanalą žiūrit?
- R7: LNK, mano kanalas yra LNK.
- A: Vakaro žinias žiūrite?
- R7: Jo. 19:30 val. arba 21:30 val. Jei 19:30 val. nepažiūriu, tai 21:30 val. žiūriu. Ir kažkaip man daugiau LNK yra prilipę prie manęs (*pasakoja apie kitą laidą „Svajonių duetui, kurią mėgsta žiūrėti*). Apie karą išvis nenoriu nei girdėti, nei matyti, tik informaciją pasitelkiu sau. Nes tai yra neigiamos emocijos. Tai jei nieko negali žmogus padėti, tai geriau nusiimti nuo savęs.
- A: Mh. O kokius laikraščius skaitote?
- R7: „Tauragės žinias“.
- A: Prenumeruojate?
- R7: Taip. Kaip ir prasidėjo, taip ir visą laiką varau jas. Man pilnai užtenka, dėl to, kad aš vieną kartą į savaitę. Ir dėl finansų, ir dėl visko (pasakoja, kad reikia vėl užsakyti prenumeratą draugei).
- A: O „Facebook“e“, sakėte, retai būnate?
- R7: Labai.
- A: Bet ten žiūrite kažkokių naujienų, ar labiau pasižiūrite, kaip draugai gyvena?
- R7: Ne, išvis nežiūriu, kaip draugai gyvena. Išvis nežiūriu. Žiūriu daugiausiai bendras „Facebook“ naujienas, ypatingai kaip dabar, kai vyksta Pasaulio čempionatas. Net nežiūriu ten ištiesai krepšinio rungtynių, bet žiūriu rezultatus.
- A: O kažkokius naujienų portalus, kaip 15min, DELFI gal skaitote?
- R7: Ne. Nors negaliu sakyti, kad 15min nepaskaitau, bet labai retai.
- A: O kaip sužinote, kas vyksta Tauragėje?
- R7: Iš „Tauragės žinių“ ir dar paskaitau „Tauragės kurjerį“ kartais. Jis biški platesnis. Va draugas, jie užsisakę yra, tai aš tuos abudu laikraščius pažiūriu. Beveik viską žinau, kas Tauragėje vyksta, Tauragė mane domina.

- A: O jeigu reikėtų dėti save į kažkurią dėžutę, ar sakytumėte, kad domitės politika, ar nesidomite?
- R7: Per vidurį. Nemėgstu politikuoti, nepakenčiu žmonių, kurie pradeda ką nors varyti ar panašiai. Tai sakau „keičiam temą“ ir viskas, reklama. Yra tokių žmonių, kuriems viskas blogai. Tai man išvis, jei tik pradeda ką nors sakyti, tai aš iš karto sakau „reklama, keičiam temą“. Nu negaliu pakęsti, nu kaip dabar Tauragėje yra gerai, aš neįsivaizduoju, jeigu dar kas bando sakyti... Tai kad nesinervinčiau, iš karto sakau „keičiam temą“.
- A: Supratau. Lietuvoje turėjome nemažai tų rinkimų: ir mero, ir savivaldos, ir Prezidento, ir Europos Parlamento. Ar atsimenate kokį nors reklamos pavyzdį? Kokį nors, kur būtų pradžiuginę, supykde, nuliūdinę? O gal kokį stendą netoli namų matėte? Gal kažkas yra tiesiog įstrigę.
- R7: Man apskritai nepatinka žmonės, kurie labai save kiša. Man patinka normali reklama ir turbūt mes visi, daugiau mažiau, kada pamatom visus kandidatus, besąlygiškai žinome, už ką balsuoti. Ir man niekada neįpirš. Tos reklamos prieš rinkimus kartais nervindavo. Kad ir ne tik mieste, kur bevažiutuotum, vis reklama ir reklama, vis tas pats. Nu tai va čia, atsimenu, kaip nekeista, nervindavo mane Uspaskichas. Su savo tom reklamos – jis ten tiek prikišęs, nu viską pinigai lemia. Kai turi pinigų, tai ir reklamuojiesi. Žmogus kiekvienas yra žmogus, jis pasirinks, kiek jam reikia ir ko. Darbai parodo viską.
- A: O kaip Jūs sužinote, kas kandidatuoja?
- R7: Laikrašty viskas yra, kiekvienas, seku aš tuos dalykus. Bet man net neįdomu, aš žinau, už ką balsuosiu. Nu nuostabiai džiaugiuosi, ir net šiurpas nukrėtė, kada Dovydas save iškėlė ir tie komentarai mane iki ašarų pravirkdė. Praktiškai nei vieno nebuvo komentaro, bent aš gal neperskaičiau, neigiamo. Nu tai yra pasaka! Negaliu (susigraudina).
- A: Aš dar turiu klausimą. Sakot, kad skaitot laikraščius, juos gaunat. Bet per rinkimus visi gauname tokios politinės makulatūros, skrajučių, laikraštukų. Ką Jūs darote su ja: ar skaitote, ar neskaitote, ar metate lauk?
- R7: Na, kaip pasakyti. Kol aš neturėjau nuomonės, už ką balsuoti, be abejo, visus skaičiau.
- A: Nuosekliai?
- R7: Nuosekliai. Skaičiau ir žiūrėjau, ką žmogus kalbėjo, kaip ką. Nors sakau, aš nesu politikierė, aš nesiveliu į politiką ir man tai išvis. Jeigu aš pažįstu žmogų, dėl manęs gali nei vienos reklamos nebūti. Man to nereikia, aš matau, kas darosi Tauragėje, kas vyksta, kaip kas, žmonės visi daugiau patenkinti. Bet yra ir daug blogų žmonių. Ir pasakyčiau, kad gana nemažai. Aš nesuprantu, kodėl žmonės yra tokie pikti. Pavyzdžiui man tikrai viskas gerai yra. Aš visiems sakau – ko jūs nervinatės, gi mes nieko nepakeisime. Yra kaip yra, tik reikia

- mokėti pačiam savo gyvenimą susidėlioti, prioritetus. Aš gavau pinigų – aš žinau, kaip juos išleisiu. Todėl man niekada nebuvo per daug, bet niekada jų netrūko.
- A: Jūs sakote, kad esate apsisprendusi, už ką balsuoti. Aš neklausiu už ką, bet klausiu, kaip atsirens. Kas yra tos savybės...
 - R7: Darbas! Viskas matosi akivaizdžiai. Visiškai neseniai teko mums kalbėti... Buvo keturi žmonės, ir žinai, man tiek buvo pikta ir skaudu klausyti, kada va žmonės, ir protingi sako: „va, visi kas čia prieina...“ Sakau „palaukit“. Vienas dalykas, kiekvienas žmogus, jeigu jis „prieina“, jis kažkokią dalelytę pasiims. Sakiau, kad „jūs dirbot kombinate, norit pasakyti, kad nepasiėmėt?“ Bet protingai pasiėmę. Bet. Tie, kurie ėmė, konkrečiai apie poną Petrošių kalbėjome, nors aš neturiu teisės kalbėti apie jį, jis man nieko blogo nepadarė, bet nu jei visa Tauragė kalba, kad jau ne „tauragiškiai“, o „Petrošiškiai“, tai jeigu žmogus galėjo iš savo gyvenimo būdo tiek prisipirkti žemių, nu tai atsiprašau. Nežinau, gal jis gavo maną iš dangaus. Tai viskas tuo ir pasakyta. O man, tai, kas liečia Petrošių, aš visada sakiau, kad jis jau nebus meras. Aš niekada neužmiršiu, tas buvo turbūt minimum dešimt, dvylika metų atgal, kada aš tokią močiutę žiūrėjau, reikėjo dantis dėtis, reikėjo pinigų, tai kas ketvirtą parą prižiūrėdavau. Ir aš niekada nesu turėjusi Tauragės kabelinės televizijos, man ji nebūdavo reikalinga, tai yra papildomi mokesčiai. Ir kada Mičiulį rinko, jis, Petrošiaus žodžiai, neperdedu nei kiek, jis išėjo prieš Tauragės kabelinę, kaip tik pasitaikė įsijungti, tada prieš rinkimus kaip tik labai sekiau: „Kaip gali manęs neišrinkti? Aš šitiek visko padariau!“ O Jezau, man dabar dar šiurpas per kūną eina... Galvojau, nu dabar tu sau pasirašei nuosprendį žemyn. Iš karto pasakiau. Nes tai yra nesąmonė. Aš žmonės, įėję į politiką, galvoja, kad žmonės yra akli? Kad jie nieko neišmano, kad jie nepažįsta tų žmonių? Bet tai gi viskas buvo... Jau čia pavyzdys buvo visam gyvenimui. Kiek išėjo žmonių iš darbo, kada Petrošiaus neišrinko. Aš puikiai žinau. Ir iš savivaldybės šniūrais išėjo žmonių, ir visi tie, kurie žiauriai palaikė, jie visi nedirbo. Ir tuo viskas pasakyta. Jeigu žmogus esi ar amnezija ar alzheimeris, tada gali nieko nesuprasti. Bet šiaip tai nežinau, man, atrodo, vargšas Dovydas, gaus iki grabo lentos dirbti (kalba apie naują kadencijų ribojimą). Vaikinas tikrai... Ir toje kompanijoje pasakiau, kad man visiškai nesvarbu, kad jį pažįstu (kalba apie tai, kaip pažįsta), jis gali būti visiškai nepažįstamas, eičiau visomis keturiomis. Visi sako ir visur rašo, kad kaip gražėja Tauragė. Tai yra čia kažkoks perliukas Tauragės. Bet šiaip tie vyrukai (*kalba apie politikus, kurių rinkiminę medžiagą skaitė*). Tas iš Trakų man nieko toks, kada kietokas.
 - A: Suprantu, kad dabar jau esate apsisprendusi, už ką balsuosite. Bet jeigu atsitiktų taip, kad sužinote, kad kandidatuoja į rinkimus ir nei vieno nepažįstate, visus matote pirmą kartą. Tai, visų pirma, kaip apsispręstumėte?
 - R7: Tai va taip ir buvo – skaičiau.

- A: O kokių savybių ieškotumėte?
- R7: Taip, kaip pirmasis tas kur buvo parašyta. Kaip tos savybės. Reikia žiūrėti, ko trūksta, kad pasiektų mieste, kur didžiausios skylės, kur didžiausios duobės, kur daugiausiai žmonės vargsta. Pavyzdys – Tauragė.
- A: O jei ieškotumėte asmenybinių bruožų žmogui?
- R7: Jaunas. Pirmoj eilėj. Seniai tegul eina į pensiją. Jaunimas jaunimas jaunimas.
- A: Gerai, tada įsivaizduokime situaciją, kad dabar tie kandidatai kandiduoja. Ar Jūs dar eitumėte kažkur ieškoti informacijos, ar užtektų to, ką gavote?
- R7: Ne. Užtenka man. Jokių nereikia internetų, nieko. Aš šiaip pasižiūriu, man įdomu, kas kandiduoja. Bet kas būtų, jei nebūtų Dovydo, jei jis nekandiduotų. O čia būtų problema – tada sekčiau kiekvieną, viską perskaičiau, nes iš tikrųjų nežinau, ką reiktų rinkti. Man savotiškai Tomas Raulinavičius, nors aš nelabai mėgstu konservatorius (kalba, kaip atliko vertybinį testą, kuris parodė, kad informantės pažiūros konservatyvios).
- A: Kadangi artėja rinkimai, kur sužinosite informacijos apie tai, kur jie vyksta, kada jie vyksta?
- R7: Kiekvieną metą tas pats. Kai bus pakeista, bus pasakyta. Nereikia nieko ieškoti, žinau, kur eiti. Visada einu balsuoti tarp kitko. Per šitiek savo gyvenimo metų nebalsavau tik vieną kartą, nes buvau užsienyje. Visą laiką kaip poteriai. Rinkimai man labai svarbu. Ir labai blogai tie, kurie neina balsuoti.
- A: O yra buvusi situacija, kad rinkimų kampanijos pradžioje dar nežinojote už ką balsuoti, o per kampaniją apsisprendžiate?
- R7: Ne, aš visada su tvirta nuomone.
- A: Tai kitų kandidatų skrajutes kai gaunate, Jums turbūt dabar nelabai aktualu, net neskaitote?
- R7: Ne, aš žinau puikiai, kam aš gaišinsiu laiką.
- A: Gerai, tai dabar tuos bazinius klausimus pabaigėme, norėčiau pereiti prie to, ką Jūs perskaitėte. Galite pradėti nuo kurio norite. Ką skaitėte, ką atsimenate.
- R7: Kaip nekeista, pirmas ir trečias – Trakai ir Radviliškis.
- A: Tai papasakokite.
- R7: Tai tas Radviliškis gryna Tauragė pasirodė,
- A: O detaliam papasakokite, ką prisimenate.
- R7: Nu kad labai trūksta daug, ir gatvės netvarkingos, ir žmonės ne viskuo patenkinti, reikia nedelsiant spręsti. Ir žmogus, kaip pasakyti, perskaičiau, nu labai nori dirbti. Labai jaunas, labai veržlus, labai energingas, labai protingai viskas apsvarstyta. Nu ir tas pats trakiškis lygiai tą patį galiu pasakyti – jau dirba, jaunas, bet matosi, kad žmogus, kiek aš perskaičiau iš skaitymo, tai palieka gerą įspūdį.

- A: O ką atsimenat iš teksto? Gal nuotrauką galite detalizuoti?
- R7: Jaunas žmogus, gražus žmogus. Turi įtakos ir tai. Nežinau, gali kas nors sakyti, kad visiškai nesvarbu, bet man tai artistai, dainininkai, merai turi būti gražūs, nes jie labai daug kur dalyvauja, ir kaip bebūtų, sutinka pagal išvaizdą, palydi pagal protą. Ir jeigu žmogus išvaizdus, tai jis visada labai daug pasieks. Čia mano nuomonė.
- A: Mh, gerai. Apšnekėjom Radviliškį, apšnekėjom Trakus, ką iš kitų dviejų atsimenate?
- R7: Nu apie Romualdą aš galėčiau pasakyti, mano nuomone, čia daugiau ne mažiau kaip kandidatas nieko, gimęs muziejininkas – vien apie muziejus. Visur džiaugiasi, kad Skaudvilėje muziejų įkurs. Ir jam turbūt, aš nežinau, turbūt pagrindinis darbas yra muziejus. Man dar ir tokia nuomonė, kad jam ta politika ne tiek svarbi, kiek muziejus. Čia mano nuomonė. Čia gal tokia tema apie muziejus, bet aš nei vieną kartą nesupratau, kad ten va kažką žmonėm padaryti taip ar taip, bet muziejai, muziejai, muziejai... Man taip atrodo. O va tas (kalba apie skrajutėje vaizduojamą politiką) tai išvis nenoriu nei kalbėti.
- A: O gal vis dėlto ką nors papasakokit?
- R7: Nieko, niekas man nepatiko. Skaičiau ir galvojau, kam tu kandidatuoji.
- A: O apie ką ten buvo? Gal įsiminė kažkoks raktažodis?
- R7: Nieko neįsiminė.
- A: O kaip atrodė?
- R7: Storas. Jaunas, bet man išvis, kaip būtų iš kur nors nukopijavęs, einu, nes mane kažkas siunčia ar reikia. Tokia mano nuomonė. Jis pats visai nėra, kad būtų suinteresuotas, kad reikia būti meru ir kažką padaryti žmonėms gero. Man tokia nuomonė susidarė. Žinoma, gal aš klystu. Bet nežinau.
- A: Gerai. Tai už kurį balsuotumėt?
- R7: Iš tų? Už Radviliškį.
- A: O ar jautėsi skirtumas, kaip skaitėte? Gal, pavyzdžiui, kuris nors formatas smagiau skaitėsi?
- R7: Radviliškis – įsiminė žodžiai.
- A: O formatas: laikraštis, skrajutė, „Facebook“ as“.
- R7: Laikraštis, be abejo laikraštis, labai išsamiai ten buvo parašyta viskas. Gerai ir tas Trakiškis, ten trumpiau. O skrajutė ne. Nežinau, gal iš karto taip nusistačiau – paskaičiau porą kartų ir nelabai norėjau skaityt, nedomina manęs.
- A: O jei gaunat į namus skrajutę, laikraštį, skaitot abu, ar kažkurį vieną iš jų?
- R7: Kažkada skaičiau, dabar jau ne. Man neaktualu, turiu jau savo nuomonę. Perskaičiau apie Grigalienę, bet...
- A: O šiaip skaitote knygas?

- R7: Šiuo metu ne. Dėl akių jau nebeskaitau.
- A: Bet šiaip mėgdavot?
- R7: Labai... Iki 70-ies labai daug skaičiau.
- A: Gerai. Mano pagrindiniai klausimai baigėsi. Dabar dėl paties interviu turiu užduoti klausimą apie Jūsų amžių, išsilavinimą ir kuo užsiimate?
- R7: 74 metai, aukštesnysis išsilavinimas, kuo užsiimu? Neturiu laiko (*pensininkė*) (*kalba apie šeimą, anūkus*).
- A: Dėl balsavimo rinkimuose – sakėte, kad balsuojate visada?
- R7: Visada.
- A: Gyvenamoji vieta – Tauragės centras?
- R7: Taip.
- A: Viskas, aš daugiau klausimų nebeturiu. Ačiū, įrašymą išjungiu.

Aštuntas interviu

(52 m., profesinis išsilavinimas, draudikė)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook“o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantė nr. 8 (toliau – R8): Baigiau.
- A: Gerai, tai skaitymus pabaigėme, dabar pereisime prie bazinių klausimų.
- R8: Prašom, klauskit. Jeigu atsiminsiu.
- A: Dabar bus klausimai apie tai, kaip jūs vartojate informaciją. Tai žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų skanalų, skirtingais būdais. Vieni televizorių žiūri, kiti radiją klauso, treči „Facebook“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R8: Ką aš darau? Pirma pasiskaitau, kas į „Youtube“ man pareina į telefoną.
- A: „Notification“ai“ kažkokie, taip?
- R8: Jo jo, aš neskaitau visokių paviršutiniškų, „Facebook“u“ nesinaudoju, nes jis man yra šiukšlių rinkinys. Kas netingi, tas ir suplaukia visokia informacija. Mane nervina, per per daug pigu. Nežinau, kažkur giliau skaitau. Kur skaitau? Man kažkur giliau reik kapstyti, ne ten, kur paviršiuje kažkas parašyta.
- A: O gal kokius portalus skaitote? Gal portalus kokius, 15min, DELFI?

- R8: Ne ne, tokių irgi labai mažai. Labai retai, jau turi labai sudominti. Nežinau kaip, bet aš kažkur giliau lendu. Neskaitau paviršutiniškai, ką mums įmeta. Apžvalgininkus skaitau, žmones, kurie pasiekę kažko.
- A: O čia kažkur portaluose skaitot?
- R8: Įvairiai, negaliu pasakyti, aš kažkur ieškau įvairiai, aš tų paviršutiniškų, pot as šiukšles, man ne. Man per daug laiko užima po šiukšlynus landyti. Ypatingai „Facebook‘as“ – kas blynus įsikepė, kas kokioj Palangoj ar kažkur Turkijoj. Nu man tai yra neįdomu, nei aš keliuosi, man nusispjauti, ką kiti manys ir ką kiti daro.
- A: O gal laikraščius kokius prenumeruojate?
- R8: Ne, nebent iš interneto.
- A: O iš interneto ką konkrečiai?
- R8: „Tauragės žinias“. Kurjery aš nerandu ką paskaityti, nors ir tą ir tą paskaitau, negaliu sakyti. Nors iš tikrųjų gal abu permetu, bet gal „Tauragės žinias“ pirmiau pradėdau skaityti.
- A: Bet internete irgi, ar ne?
- R8: Taip, tik internete.
- A: Radijo klausot?
- R8: Tik „Gold FM“, nes ten mažiau visokio šūdo yra.
- A: O televizorių žiūrite, gal žinias kokias?
- R8: Ne. Griežtai ne. Nes galva pradeda skaudėti ir pykinti, nežiūriu gal keturi metai. Nes labai daug surežisuota ir nėra teisybės visiškai. 90 proc. nėra teisybės, 10 proc. tik apie orą gali papasakot ir apie sportą, tai gal teisingiausiai. O visa kita yra melas ir nesąmonės. Čia mano nuomonė. O taip tai LRT kultūrą žiūriu, istorijas, detektyvus, Kauno dienas.
- A: O apie tai, kas vyksta Tauragėje, sužinote iš „Tauragės kurjerio“ ir „Tauragės žinių“?
- R8: Taip taip. Ai ir renginiai, skelbimai.
- A: Lietuvoje turime nemažai rinkimų, ir Seimo, ir savivaldos, ir Prezidento. Gal atsimenate kokį nors specifinį politinės reklamos pavyzdį?
- R8: Pagrinde visi sunervinę. Ypatingai paskutiniai.
- A: O gal atsimenat kažkokį konkretų?
- R8: Tragedija, nes kaip aš sakau – kur yra nesąmonė, aš nesigilinu. Absoliučiai. Jei yra apie žmogų kalbama – nesigilinu. Nes per trumpai aš gyvenu – faktiškai aš sakau, per trumpai aš gyvenu, kad visokį „š“ kimšti. Man geriau įsiminti kažką gražaus.
- A: Supratau, gerai. O į namus gaunate rinkimų metu skrajučių, laikraščių? Ką darote su jais?
- R8: Taip, pasidedu, permetu kaip šitą, grynai vienas prie vieno. O jeigu apie kokį žmogų, tai užmeti akį, paskaitai šiek tiek. Nėra taip, kad nežiūrėtum.
- A: O skaitote iš karto, ar prieš rinkimus.

- R8: Įvairiai, kaip laiko yra.
- A: O ką tikėtės ten rasti? Kas tokiuose formatuose jums įdomu?
- R8: Kokie žmonės eina pagrinde. Nors aš žinau, kad nuo jų nepriklauso. Jeigu priklausytų nuo asmenybės, ne pagal partijas jei būtų, tai taip. Nors faktiškai, kas nuo to priklauso? Niekas. Tik gal apie žmogų sužinai, kokie žmonės eis.
- A: Programa ne tiek aktualu?
- R8: Tai kad faktiškai niekas nepasiteisina. Čia, kaip aš sakau, aš žvelgiu giliau.
- A: O kaip jūs apsisprendžiate už ką balsuoti? Kokios yra savybės dėl kurių sakote, kad va, už šitą balsuočiau, o už šitą – niekada?
- R8: Faktiškai pasiskaitai, vis tiek kažkaip stebi tą žmogų, nu jo darbus, tarkim.
- A: O skaitot laikraštį, tai kokių savybių ieškot?
- R8: Nu ką gali ieškoti... Tai apie žmogų, o kas bus toliau, tai ne nuo jo viskas priklauso.
- A: O ką apie patį žmogų ieškot, ką skaitot?
- R8: Pagrindas mąstymas, vidinis gal daugiau požiūris. Kas viduje yra.
- A: Aptarkime hipotetinę situaciją: jei gaunate penkias skrajutes per rinkimus, bet nepažįstate nei vieno kandidato. Kaip apsispręsite?
- R8: Žinokit, labai sunku. Dabar kas vyksta... Ir kai tu matai tą visą nesąmonę... Nepasakysiu. Nieko negaliu pasakyti šią akimirką.
- A: O kur ieškosite informacijos apie artėjančių rinkimų datą, vietą, laiką?
- R8: Kai ateis laikas ir pamatysiu.
- A: O kur paprastai pamatote, iš skrajučių, kurias gaunate, ar kažkur kitur?
- R8: Bus matyti, nieko negaliu pasakyti.
- A: Aš dabar neklausiu, už ką planuojate balsuoti, bet noriu paklausti, ar jau esate apsisprendusi?
- R8: Negalvoju.
- A: O yra buvę, kad kampanijos pradžioje nebuvote apsisprendusi, bet kampanijos metu priėmėte sprendimą, arba persigalvojote? Ar jau ateinate į rinkimus tvirtai apsisprendusi keletą mėnesių prieš?
- R8: Tvirtai apsisprendusi.
- A: Gerai, o kokios tada yra to žmogaus, už kurį balsuotumėte, idealios savybės?
- R8: Nežinau, negaliu pasakyti, negalvoju šią akimirką.
- A: Gerai, tada galime pereiti prie to, ką skaitėte. Pasirinkite, nuo kurio kandidato norite pradėti ir papasakokite, ką prisimenate, koks jausmas.
- R8: Visur panašus.
- A: Tai po vieną pamėginkite papasakoti.

- R8: Na, pavyzdžiui, Radviliškis. Nu ką, žmogus jaunas, važiuojantis per miestą, matantis miesto veidą ir su kažkokiom idėjom ir mintim padaryti kažką gero. Vaitkus lygiai tas pats, gal jis labiau apie savo pasiekimus ir nuveiktus darbus. O apie Trakų irgi kažkas panašaus.
- A: O koks žmogus jums pasirodė Trakų kandidatas?
- R8: Apie Trakų negaliu pasakyti, neįsigilinau, o Tauragė ir Radviliškis – žmonės kažkokie geriečiai, nuoširdūs. O skrajutė visiškai nulis, todėl, kad aš per tų trisdešimt metų, ką skaitydavau, kas bus padaryta, visiškai niekas nepasikeitė.
- A: O jeigu reikėtų pasirinkti, už kurį kandidatą iš šių balsuoti?
- R8: Iš jų? Aišku, kad už Vaitkų, nes pažįstu, savas žmogus. Jis vis tiek gi nieko nepakeis.
- A: O jei nebūtų Vaitkaus?
- R8: Už Radviliškį, nes jis man labai fainas, artimas mūsų merui pasirodė, aš merą savo gerbiu.
- A: Tada dar papasakokite apie save: kokios vertybės jums kaip žmogui yra svarbios?
- R8: Sąžiningumas, nuoširdumas. Nekenčiu neteisybės, melo, veidmainių.
- A: Gerai, koks jūsų amžius, išsilavinimas, darbo sritis.
- R8: Draudimo, 52 metai, o išsilavinimas daugiau nei dvylika klasių, baigiau specialybę (profesinis).
- A: O balsuojate visada, kartais ar niekada?
- R8: Visada.
- A: Ir gyvenate Tauragės rajone?
- R8: Taip.
- A: Gerai, ačiū, apklausą baigiau.

Devintas interviu

(58 m., išsilavinimas aukštesnysis, verslininkė)

Politika nesidomi, atranka pusiau aktyvi, pusiau pasyvi nusistatymas į politikus neutralus. Renkasi pagal asmenybes, bet artėjančiuose rinkimuose žada, kad jau rinksis pagal darbus.

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantė nr. 9 (toliau – R9): Baigiau.
- A: Puiku. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?

- R9: Daugiausiai iš „Facebook‘o“.
- A: O „Facebook‘e“ sekate kažką konkrečiai, ar ką srautas išmeta?
- R9: Konkrečiai. „TV komentarą“, o šiaip iš pokalbių, iš radijo imtuvų darbe.
- A: O kokį radijo kanalą klausote?
- R9: Tai koks eina darbe.
- A: O žinias žiūrite?
- R9: Labai retai.
- A: O laikraščius?
- R9: Perku labai retai, kai noriu sužinoti ką nors.
- A: O kokį perkate?
- R9: Dažniausiai tai Lietuvos rytą.
- A: O šiaip domitės politika?
- R9: Turbūt, kad ne.
- A: O kaip sužinote, kas vyksta Tauragėje, jei domitės?
- R9: Na tai važiuoji gatve ir matai. Irgi, vėl „Facebook‘as“.
- A: O „Facebook‘e“ kažką konkrečiai sekate, ar kas ką pasidalina?
- R9: Kas pasidalina.
- A: Mh. Neseniai turėjome eilę rinkimų, netrukus vėl turėsime. Gal prisimenate kokį nors konkretų politinės reklamos pavyzdį?
- R9: Greičiausiai tai gal skrajutės, pasižiūri. Jei patinka žmogus, politikus, daugiau jį. Pažįsti, daugiau jo domiesi, tai apie jį paskaitai. Būna pilna pašto dėžutė.
- A: Gerai, tai gaunate skrajutę ir ką su ja darote?
- R9: Perskaitau. Nekaupiu, tiesiog taip, išmetu.
- A: Skaitot viską ar tik apie kažką konkrečiai?
- R9: Tik konkrečiai, kas mane domina.
- A: O atsirenkat pagal temas, ar pagal žmones?
- R9: Pagal žmones.
- A: Tai skaitot tai, kas patinka, bet neskaitot to, kas nepatinka?
- R9: Taip.
- A: Gerai, o yra kažkas konkrečiai, ko ieškote tose priemonėse? Pavyzdžiui, biografiją, darbą konkretų, ar biografiją, asmenybę?
- R9: Tikriausiai apie asmenybę.
- A: O kokių politiko savybių ieškote?
- R9: Jo gyvenimas svarbiausias: kuo jis domisi, kokius projektus yra padaręs, kuo užsiima gyvenime.

- A: O asmenybės bruožai, vertybės?
- R9: Taip pat svarbu, aišku.
- A: Gerai, tai kadangi rinkimai jau visai netrukus, kur ieškosite informacijos apie rinkimų datą, vietą, laiką, kandidatus?
- R9: Ta informacija kažkaip pati ateina, aš jos pati neieškau, kol kas neieškojau.
- A: O kaip sužinosite, kas kandiduoja?
- R9: Hmm... Per laikraščius.
- A: Tai per tai, ką gaunate į namus?
- R9: Taip.
- A: Gerai. Aš neklausiu, ką jūs palaikysite, bet klausiu, ar jau esate apsisprendusi?
- R9: Ne.
- A: O yra buvę situacijų, kai prieš tai buvote apsisprendusi, bet per kampanijos laikotarpį persigalvojote?
- R9: Galvoju, kad visada didelę įtaką darydavo ta reklama per televiziją, laikraščiai. Kažkaip tai kitą kartą paimi ir kažkodėl pakeiti nuomonę.
- A: O kaip jūs tą sprendimą priimat, kokių savybių ieškot?
- R9: Na pavyzdžiui praeituose Seimo rinkimuose aš norėjau, kad ateitų jauni žmonės. Visą laiką galvojau, kiek jau ten paskaičiau, jauni, komunikabilūs, su politiniais išsilavinimais.
- A: Tai svarbu asmenybė, amžius?
- R9: Taip. Nors dabar supratau, kad ne taip reikia politikus rinkti – reikia žiūrėti į darbus.
- A: O kaip dabar žiūrėsite: į darbus ar asmenybes?
- R9: Į darbus.
- A: Supratau. O kokios vertybės jums kaip žmogui svarbios?
- R9: Turbūt, kad būtų išsilavinęs žmogus, kad turėtų kažkokį aiškų siekį gyvenime, kad turėtų tikslą ir eitų tuo tikslu.
- A: Gerai, tada pereikime prie tų priemonių. Galite pradėti pasakoti nuo tos, kurios norite.
- R9: Aha, tai noriu nuo pirmo. Manto. Nu, Mantukas. Jaunas žmogus, gyvenantis šeimoje. Jam rūpi jo miestelio gyvenimas, jam rūpi to miestelio žmonių gyvenimas, jis norėtų, kad visi gyventų gerai, kad turėtų darbus, kad nebūtų labai didelės atskirties tarp žmonių sluoksnių ir tiek.
- A: O koks įspūdis susidarė apie jį kaip apie žmogų?
- R9: Labai didelio įspūdžio nesusidarė, bet šiaip normalus vaikinai, normaliai mąstantis, gražiai mąstantis, daug žadantis.
- A: Gerai, o kokį antrą atsimentate?
- R9: Moterį.

- A: Gal pamenate vardą ar pavardę?
- R9: Ne, neatsimenu. Na ką ji, siektų, kad gydymas būtų visiems prieinamas, laiku, procedūras, vaikų odontologijos siekti, kad viskas būtų vaikams prieinama, korupciją suvaldyti, šešėlių išpešti, ką ji ten dar. Na tai man labiausiai įstrigo. Vaitkus jau žmogus su patirtimi, fotografas, išvedęs daug kartų, įkūrė muziejų, domisi labai savo krašto etnografija.
- A: Ir tada paskutinis dar buvo, „Facebook“ o“ įrašas.
- R9: Visai nieko neatsimenu.
- A: Gal atsimenat, kaip nuotrauka atrodė?
- R9: Ne, nieko neatsimenu.
- A: Gerai, o jei dabar reiktų pasirinkti, už kurį kandidatą balsuotumėte, jei nei vieno kandidato nepažinotumėte.
- R9: Už pirmą turbūt, Mantą.
- A: O jei atsitiktų situacija, kad iš tiesų gaunate penkias skrajutes, bet nei vieno kandidato nepažįstate, kaip apsisprendžiate?
- R9: Tai ieškai tada „Facebook“ e“ informacijos, skaitai laikraštį. Sužinai iš priemonių ir tada nusprendi.
- A: O jautėte kokį nors skirtumą tarp formatų, kuriuos skaitėte?
- R9: Taip, jaučiau. Kur buvo skrajutė, tai ten išdėstyta: tas tą, tas aną, ten tą darysiu. Pirmas straipsnis irgi, ten apie save parašė, ką jis norėtų padaryti. Vaitkus panašiai, o to neatsimenu, bet irgi panašiai į pirmą.
- A: O kurį smagiausia buvo skaityti?
- R9: Man tai pavyzdžiui.. Šiaip visa ta informacija visur yra gerai. Paskaitai skrajutę, jei žmogus patiko, pasižiūri skrajutę, dar kažką tai internete paskaitai, jeigu nori.
- A: Gerai. Tada jūsų amžius, išsilavinimas ir kuo užsiimate.
- R9: Amžius 58, išsilavinimas aukštesnysis, verslininkė.
- A: Rinkimuose balsuojate visada, kartais ar niekada?
- R9: Beveik visada.
- A: Ir gyvenate Tauragės mieste ar rajone?
- R9: Tauragės mieste.
- A: Viskas, ačiū, aš daugiau klausimų neturiu.

Dešimtas interviu

(48 m., vidurinis išsilavinimas, statybininkas)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas

perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.

- Informantas nr. 10 (toliau: R10): Čia visą? Eik tu sau...
- A: Taip.
- R10: Perskaičiau.
- A: Puiku. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R10: Gal pagrindė internetas.
- A: O internetas tai kur?
- R10: „Youtube“, „DELFI“, „15min“, žiūriu ukrainiečių blogerius.
- A: O „Facebook‘e“ žiūrit kažką?
- R10: Ai jo.
- A: O kažką konkrečiai sekate, ar ką srautas išmeta?
- R10: Nieko neseku.
- A: Radijo klausote?
- R10: Mašinoj. Ne politinę, „Gold FM“.
- A: O televiziją, žinias?
- R10: Retai. Būna, kai sėdžiu prie stalo, būna, kad įsijungiu teliką, bet dažniausiai ne.
- A: Sąmoningai nėra, kad kiekvieną dieną tuo metu kažką žiūrėtumėte?
- R10: Ne.
- A: O kaip sužinote, kas vyksta Tauragėje, jei domitės?
- R10: Gėda ir pasakyti, nelabai žinau aš, kas vyksta Tauragėje. Einu į kokį „Tauragės kultūros centrą“ ir pažiūriu, kas ten vyksta Tauragėje. O ten politiniai kokie... Neįsivaizduoju kažkaip, nesugalvoju... Iš pačių tauragiškių gal išgirstu ką nors.
- A: O apie kažkokius planuojamus darbus?
- R10: Nu jo.. Tai internete.
- A: O internete tai kur?
- R10: Nu čia kaip pavyzdį, ten kažkokius Skaudvilėjų medelius sodinti... Nu internete sužinojau, bet nežinau kur.
- A: Supratau. O jeigu reiktų pasakyti, ar domitės politika, ar nesidomite? Gal kažkokia konkrečia sritimi domitės?
- R10: Čia yra įdomus klausimas. Man atrodo, kad politika domisi kiekvienas žmogus. Pavyzdžiui, neasfaltuota gatvė ir nepamaitintas vaikas darželyje yra politika.

- A: Gerai. Jūs prieš tai užsiminėte, kad vieną kandidatą matėt reklamose. Na tai mes gyvenam tuose politiniuose cikluose: turime savivaldą, Seimą, Prezidentą, Europos Parlamentą. Gal atsimenat kokį nors konkretų politinės reklamos pavyzdį? Gal į namus kokią skrajutę gavot, gal plakatą matėt?
- R10: Jo, tai čia nori nenori lenda į dūšią. Atsimenu turguj skrajutes dalino.
- A: O kokias gal atsimenat? Arba kieno?
- R10: Tas buvęs meras socdemų. Kaip ten jis?
- A: Pranas Petrošius?
- R10: Aha, jo sūnus.
- A: Darius Petrošius.
- R10: Aha.
- A: Supratau, gerai. O ar yra tekę gauti į namus kažkokios medžiagos?
- R10: Aha, perteklius.
- A: O ką darot su ta medžiaga?
- R10: Išmetam.
- A: O skaitot?
- R10: Retai.
- A: O kokiais atvejais perskaitot?
- R10: Kai neturiu ką veikti grynai, rankoj kai laikau kažką.
- A: O kodėl neskaitot?
- R10: Tas pats. Vieną perskaitai ir kokiai dvidešimčiai metų į priekį užtenką. Tie patys terminai kiekvieno kandidato. Tie patys terminai: kaip jie rūpinasi viskuo, ori senatvė... Tie patys terminai. Skiriasi tik gimimo data ir vieta.
- A: Tai jeigu neskaitot tų skrajučių ir plakatų, kaip sužinote, kas kandidatuoja?
- R10: Internetas.
- A: O kaip apsisprendžiate, ką palaikysite?
- R10: Nu gal toks... Bandos instinkto gal ir nėra, bet kas sutinka su mano nuomone, gal geriau kažkaip. Net nežinau, sunku pasakyti. Nesu vienos partijos rėmėjas.
- A: O kas yra tie elementai, kurie jums svarbu apsisprendžiant? Ar vertybės kažkokios, ar darbai kažkokie, kad būtų nuveikti, ar biografija? Galiu paklausti ir kitaip. Hipotetinė situacija: gaunat penkias skrajutes, nei vieno kandidato nepažįstat, kaip apsisprendžiat?
- R10: Man patinka jaunesni, į moteris žiūriu teigiamai. Man atrodo, kad jos yra nuskriaustos, neteisingai nuvertintos, aš taip galvoju. Jaunas, moteris, nes man atrodo, kad moters nuvertinimas, kad ji negali į politiką eiti, yra neteisingas.
- A: O jeigu gaunate skrajutėse penkias jaunas moteris, kaip iš jų išsirinksit?

- R10: Jeigu absoliučiai nieko nežinau, tai burtai. Kuri gražesnė. Bet kaip aš išsirinksiu, jei nieko nepažįstu.
- A: Na tai skrajutėse būna aprašyta asmenybė, darbai. Tai, pavyzdžiui, kas svarbiau – kad būtų sąžininga ir teisinga, ar kad būtų išasfaltavusi tris gatves?
- R10: Man tas nekimba, išasfaltuotos gatvės.
- A: Tai ne darbai, o vertybės.
- R10: Taip. O tos išasfaltuotos gatvės, man atrodo, populizmas yra kažkoks.
- A: O kokios tada vertybės turi būti?
- R10: Kad kuo mažiau žmonės korumpuoti būtų, kuo mažiau korupcijos, kad į dienos šviesą vis daugiau klausimų būtų keliami.
- A: Gerai. Tai rinkimai vėl bus kelių mėnesių. Kaip sužinosite, kas kandidatuos, kur, kada rinkimai vyks?
- R10: Pats neieškosi, čia sistema suranda tave.
- A: O kaip ji jus suras?
- R10: Tai kiekviena partija ieško savo rinkėjų, tai nori nenori suras. Tai skrajutės, tai internetas, tai plakatai, tai pasisakymai, nori nenori per teliką pamatai.
- A: Gerai. Aš dabar neklausiu ką, bet klausiu, ar jau esate apsisprendęs, ką palaikysite mero, savivaldos rinkimuose?
- R10: Tauragės? Jo?
- A: O kas buvo lemiantys kriterijai, kaip apsisprendėt?
- R10: Nežinau, aš tikiu. Nu yra va tokių dalykų, kurių neina paaiškinti. Kuriuos tu paimi va, kur tiki, kur tave įtikina?
- A: O kas įtikina? Kažkokios žmogaus savybės, ar ką tas žmogus yra nuveikęs, padaręs?
- R10: Nežinau. Kratinys visko.
- A: O yra buvę, kad prieš rinkimus neturėjote jokios nuomonės ir teko priimti sprendimą?
- R10: Yra buvę.
- A: O kaip tada priėmėte sprendimą?
- R10: Kaip pats tūpiausias žmogus pasaulyje – už bet ką pabalsavau ir viskas.
- A: O yra buvę, kad persigalvojote?
- R10: Gal kokį vieną sykį.
- A: O kokios vertybės jums kaip žmogui yra svarbios?
- R10: Nuvalkiota frazė, bet su kitais elkis taip, kaip nori, kad su tavimi elgtųsi.
- A: Gerai, tada pereisime prie skaitytų formatų. Paprašysiu papasakoti, ką atsimenate iš kiekvieno, pradėkite nuo kurio norite.
- R10: Na aš sakau, tai ką skaitai, tai yra tas pats.

- A: Gerai, tai pradėkite nuo kiekvieno, kurį skaitėte.
- R10: Iš Radviliškio. Atsimenu, kaip išgyrė miestą, bet koks šūdas jame gyventi.
- A: O koks įspūdis, koks kandidatas?
- R10: Net negalvoju apie kandidatą, nes galvoju, kad skaitau tai, ką jau žinau, kad bus parašyta. O kad geras, negeras, negalvoju apie jį. Žinau, kad man neteks apie jį skaityti. Perskaičiau ir galvoju, kad eilinį sykį, uždėtum kitą pavardę, tiktų. Tik tėvų ar vaikų vardai kiti.
- A: O antras?
- R10: O antro neatsimenu, ką aš ten skaičiau?
- A: Skrajutę.
- R10: Ai, moteris ten. Nu nežinau ką pasakyti, dabar neatsimenu nei vieno sakinio. Parašyta taip, kaip rašo kiti kandidatai. Parašyta kaip turi būti, ir viskas.
- A: Kažkokio konkretaus darbo neįstrigo?
- R10: Ne.
- A: O kaip „Facebook“ įrašas?
- R10: Nieko neatsimenu.
- A: Gal bent rajoną?
- R10: Trakų gal.
- A: O gal įspūdis liko?
- R10: Nu tai atsimenu, kad labai dėkingas komandai – bet tą visi rašo.
- A: Paskutinis tada, tauragiškio laikraštis.
- R10: Atsimenu, kad įvardijo, kad didžiausias metų įvykis Tauragėj, kad muziejus atidarytas. Tai žmogus mato per savo langą, nes jis pats fotografas, su tuo muziejum dirba, tai jam tas didžiausias įvykis atrodo. Bet medikui gal atrodytų, kad ligoninė didžiausias įvykis Tauragėj. Mokytojui gal atrodytų gal mokykla pastatyta ar klasė papildoma atidaryta.
- A: O jei reiktų pasirinkti, už kurį balsuotumėt?
- R10: Tai gal už tą tauragiškį.
- A: Kodėl?
- R10: Nežinau, kažkaip man net nėra konkretaus argumento.
- A: O jei jis nekandidatuotų ir reiktų iš kitų trijų pasirinkti?
- R10: Tai gal tą moterį.
- A: Kodėl?
- R10: Nežinau. Visame tame, ką rodei, tai nėra parašyta apie žmogų tai, kuo jis išsiskiria iš kitų. Tinka visiems, kas parašyta. Nu gal įstrigo, kad su dviračiu iš Kauno parmynė. Pas kiekvieną gi būna tokių dalykų.

- A: Tartum atrodo, kad jums jie visi atrodo vienodi?
- R10: Nu jo... Bet lyg turėtų taip nebūti, nes jie visi skirtingi...
- A: O kuo jie skiriasi?
- R10: Nežinau, čia nebuvo parašyta tų politinių pažiūrų. Patinka jiems musulmonai ar ne, patinka jiems putinas ar ne. Nėra parašyta.
- A: Tai jei gerai suprantu, tai jums ne tiek svarbu programiniai punktai, bet labai svarbi moralinė žmogaus pozicija?
- R10: Taip, labai.
- A: Anksčiau minėjote, kad jau esate apsisprendęs, už ką balsuosite. Tai kokios to kandidato vertybės jums svarbiausios, lėmė sprendimą?
- R10: Tai aš balsuosiu už (autorei pavardė žinoma).
- A: Gerai, o kodėl?
- R10: Nes jis man patinka, man patinka jo vertybės.
- A: Na gerai, tai gal galite išskirti vieną to kandidato vertybę?
- R10: Ai jis man toks gyvas, teisingas atrodo.
- A: O kuris nors iš šitų kandidatų pasirodo teisingas?
- R10: Ne. Nėra iš ko spręsti.
- A: Tai jei nepažinotumėt nei vieno iš šių, brauktumėt bet ką?
- R10: Greičiausiai taip. Arba nebent apie vieną iš jų daugiau žinočiau.
- A: Gerai, tada jūsų amžius, išsilavinimas, kur dirbate.
- R10: 48 m., vidurinis išsilavinimas, statybininkas.
- A: Balsuojate visada, balsuojate kartais ar niekada?
- R10: Esu gal kelis kartus nebalsavęs, kai buvau emigracijoje.
- A: Ir gyvenate Tauragės centre.
- R10: Taip.
- A: Gerai, ačiū, įrašymą baigiu.

Vienuoliktas interviu

(51 m., vidurinis išsilavinimas, vairuotojas)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook“ o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantas nr. 11 (toliau: R11): Perskaičiau.

- A: Puiku. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R11: Tikrai ne iš „Facebook“, nes aš jo neturiu.
- A: O esat turėjęs?
- R11: Ne. Nu pagrinde tai iš „Youtube“ daug sužinau, iš žinių, radijo klausau daug, nes kai dirbu su mašina, pagrinde radiją klausau.
- A: O kokį kanalą klausote?
- R11: „Gold FM“.
- A: O kokius nors portalus, gal „15min“, „Delfi“?
- R11: Labai retai. „15min“ seniau dažniau skaitydavau. Bet nusivyliau visu portalu ir jo nebeimu į rankas.
- A: O kaip „Youtube“ atsirankate, ką žiūrėti?
- R11: Kas užkabina, tą paskaitau.
- A: O laikraščius skaitote?
- R11: Ne.
- A: O domitės tuo, kas vyksta Tauragėje?
- R11: Bendra forma nebent kažką jeigu išgirsti, bet taip, kad sekti kažką, tai ne.
- A: O šiaip domitės politika, ar nelabai?
- R11: Stengiuosi kuo toliau nuo politikos. Nes nepatinka man ten, yra labai daug purvinių dalykų ir aš stengiuosi nesikišti. Turiu nuomonę apie tą ir tiek.
- A: Tai domitės, bet jums nepatinka, ar nesidomit ir nepatinka?
- R11: Dėl bendro išprusimo pasidomiu, bet stengiuosi nesikišti. Apie tą reikalą aš turiu savo nuomonę ir man visai ne pakeliui.
- A: O tai kur domitės apie politiką?
- R11: Bendram žmonių rate.
- A: Mes vėl greit turėsime rinkimų ciklą, bet gal per kažkuriuos praėjusius politinius rinkimus įsiminė kokios nors politinės reklamos pavyzdys?
- R11: Kad ne.
- A: O į namus gaunate?
- R11: Tai prieš rinkimus visada tų šiukšlių pilna (juokiasi).
- A: O ką su tomis priemonėmis darote?
- R11: Į pečių.
- A: Neskaitot?
- R11: Na permeti, kas ten daugmaž yra, sulankstai ir į ugnį.

- A: Gerai, tai kažką pažiūrite vadinasi. O tai ką žiūrite, į ką atkreipiate dėmesį?
- R11: Tai pažiūri, kas ant tos nuotraukos.
- A: O skaitot programą?
- R11: Ne visada.
- A: O kai rašo apie savo šeimą, biografiją, skaitot?
- R11: Tai jeigu jis man neįdomus, tai ne. Nėra ką ir skaityti.
- A: O kaip tada apsisprendžiate ką palaikyti? Nes suprantu, kad sužinote kas kandidatuoja būtent iš tos makulatūros.
- R11: Neįsivaizduoju net kaip paaiškinti. Iš savo kažkokių pojūčių. Kad kažkam simpatizuoti..?
- A: O kokie tie pojūčiai?
- R11: Nu jauti, kad va jau tas būtų kažkaip geriau.
- A: Tai čia kažkoks asmenybinis dalykas? Būdo bruožas, amžius, ar išvaizda?
- R11: Na tikrai ne išvaizda. Gal kur girdėjai, kad žmogus kažką nuveikęs, kažką pasiekęs. Ar tikrai normaliai kažką pažadėjęs, ką realu, kad įgyvendins.
- A: Žodžiu, ne tušti pažadai?
- R11: Oi ne ne, tokiais aš netikiu, nes nėra tokių, nėra buvę.
- A: Tai konkretūs darbai, pažadai, ką jis padarė.
- R11: Tai būtent iš to vertini, ką žinai.
- A: O jeigu atsitiktų tokia situacija, kad yra rinkimai, gaunate penkias skrajutes, skirtingi žmonės, nei vieno nepažįstate.
- R11: Nežinau, nepasakysiu taip greit. Reikia tada žiūrėti į tas skrajutes nors kažkiek.
- A: O tada apsispręstumėte pagal skrajučių turinį ar domėtumėtės papildomai?
- R11: Galvoju, kad kažką iš tų penkių vis tiek žinočiau, gi nenukrinta į apygardą iš dangaus.
- A: O tai ieškotumėt papildomai?
- R11: Nemanau. Sakau, aš stengiuosi nesikišti, nes politika yra pats nešvariausias dalykas, kuris yra Lietuvoje. Nenoriu net kalbėti. Nes kas dabar yra valdžioj, aš per savo gyvenimą nesu tokių brudų matęs ir abejoju ar bus dar brudesnių.
- A: Gerai. Tai suprantu, kad politinę medžiagą gaunat, kartais pažiūrit ir metat lauk. Ieškot apie konkrečius darbus, ne lozungus. O kaip sužinosite, kur, kada, kaip vyksta rinkimai, kur reikia nueiti?
- R11: Tai čia elementari žiniasklaida. Bus paskirta data, tai ne girioje gyvenam. Tai galų gale gausi ir balsavimo biuletinį.
- A: Gerai. Tai aš neklausiu už ką, bet klausiu, ar esate apsisprendęs ką palaikysite rinkimuose?
- R11: Dabar dar net nežinau, kas kandidatuoja rinkimuose.

- A: O yra buvę, kad prieš rinkimus įsivaizdavote, kad palaikysite kažką vieną, bet per rinkimų ciklą persigalvojote?
- R11: Persigalvojęs nesu, bet už ką balsavau, ne tą išrinko. Seniau esu ir visai nedalyvavęs, neidavęs, paskui nusprendžiau, kad reikia eiti, kad tavo balso kažkas kitas nepanaudotų.
- A: O kokios jums politiko vertybės, charakteristikos yra svarbios?
- R11: Jeigu aš jau kažką esu girdėjęs, kad jis tikrai yra kažką nuveikęs, tai čia jau prioritetai. Tiesiai šviesiai pasakysiu – tie visi laisvės partijos nuostatai, apie tą gyvenimą, tai man yra šlykštu. Ir tikrai netgi galėčiau smurtauti prieš tokį žmogų.
- A: Tai gal svarbu net ne tai, kokios vertybės yra, o kad tam tikrų nebūtų?
- R11: Taip, būtent.
- A: O jums kaip žmogui, kokios vertybės yra svarbios?
- R11: Žodžio tesėjimas, punktualumas, tiesos sakymas, kad negražintų, pasakytų kaip yra.
- A: Gerai, pereisime prie to, ką perskaitėte. Papasakokite, ką atsimenate. Nuo kurio norite, nuo to galite pradėti.
- R11: Pavardėm neatsiminsiu, tik Vaitkų. Tai Vaitkus – du sūnūs užauginti, sesuo ten apie jį kažką gerai paminėjo. Žmogus fotografijos simbolis, fotografas. Po to Trakų ten buvo, irgi mažametį sūnų turi su žmona. Paskui Radviliškio važiuodamas į darbą stebi miestą.
- A: Ir dar viena buvo.
- R11: Tai ten darbai jos surašyti buvo, ką žada padaryti.
- A: O gal atsimenat konkrečius darbus?
- R11: Kelių remontas, odontologijos kažkas.
- A: O kažkas gal iš kandidatų patiko labiau, mažiau?
- R11: Visiems lygiai vienodai abejingas.
- A: O jeigu reikėtų pasirinkti iš šių kandidatų?
- R11: Tai greičiausiai Vaitkų, pažįstamą.
- A: O jei be jo, iš likusių trijų?
- R11: Ko gero tą moteriškę iš skrajutės, nes yra man patiko jos nuomonė apie kelius. Nes bėda Lietuvoje yra su keliais.
- A: Gerai, o gal jautėte, kad kažkuris formatas smagiau, geriau skaitėsi?
- R11: Gal skrajutė, kas liečia rinkimus, patogiau.
- A: Na ir tada baziniai klausimai: jūsų amžius, išsilavinimas ir kokioj srityje dirbate?
- R11: 51 m., vidurinis išsilavinimas, dirbu vairuotoju.
- A: Balsuojat visada, kartais ar niekada?
- R11: Dabar jau visada, seniau neidavau, bet dabar apsisprendžiau eiti.
- A: Ir gyvenat Tauragės mieste?

- R11: Taip.
- A: Gerai, ačiū, įrašymą baigiu.

Dvyliktas interviu

(82 m., vidurinis išsilavinimas, pensininkė)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu iširti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantas nr. 12 (toliau: R12): Perskaičiau.
- A: Puiku, galime priemones padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R12: Aš labai mėgstu televizorių, įsijungiu radiją dar kartais. Laikraštį skaitau tik tauragiškį.
- A: „Tauragės kurjerį“ ar „Tauragės žinias“?
- R12: Kurjerį. Visada žinias žiūriu, per vieną, per kitą laidą, ne visada vienodai.
- A: O atsirenkat kažkaip, ar ką rodo, tą žiūrit? Ar yra kažkokia atranka?
- R12: Ne, skirtingus.
- A: O kažkoku konkrečiu laiku, ar kai turit laiko?
- R12: Kai turiu laiko, tada.
- A: O radiją klausot kaip?
- R12: Radijo tik „Pūką“: muzikos ir žinių, horoskopus, skelbimus visokius ten klausau.
- A: O internetą, „Facebook‘ą“?
- R12: Ne ne, nenoriu nei iš tolo.
- A: O kaip sužinote, kas vyksta Tauragėje?
- R12: Tai iš kurjerio.
- A: O šiaip domitės politika?
- R12: Per vidurį, nelabai. Šiandien žiūrėjau apie Brazauską ir Landsbergį, bet per laidą sutarė, kad ryžtingesnis Brazauskas. Ten sakė, kad per daug klaidų padarė Landsbergis. Jis, sakė, tik valstybę žiūrėjo, o žmonės iki šio laiko yra nepatenkinti. Taip ir yra, gi kolūkius naikino, tai kas pasiėmė? Tai direktorius, ekonomistas ir vyr. buhalteris, o žmonėms jei liko koks vežimas su vienu ratu.
- A: O gal atsimenate kokį nors politinės reklamos pavyzdį iš pastarųjų rinkimų?

- R12: Kad niekas nenešioja, retai kada gaunam. Kai Vaitkus norėjo, tada buvo Vaitkaus. Šiaip nelabai kas mėto.
- A: O kai gaunat medžiagą, ką darot? Skaitot, metat, deginat?
- R12: Pasižiūriu ir galvoju, nu nu, jau tokia bus gerovė, kai išrinks, kad mums bus rojus žemėje. O paskui dedu prie popieriaus ir išnešu.
- A: O kai skaitot, tai kažką konkrečiai?
- R12: Tai toj skrajutėj mažai ten būna, tai pasiskaitai. Bet sakau, ten visi tiek žada, kad jau rojus žemėje bus, o paskui... Kad tokie tie rinkimai, kad ir nesinori eiti. (Pasakoja, kad neišrinktas kandidatas vienmandatėje neturėtų patekti pagal sąrašą).
- A: O kaip jūs pasirenkate už ką balsuosite?
- R12: Nu aš galvoju, kad jau dabar Tauragėj yra liberalai įsisėdę, tai jau niekas nesikeis, ar čia bus Stankus, ar pankus, ar bankus... Visiškai nesvarbu, ta pati litanija. Tai galvoju, jei kažkas kitas ateis, gal ką nors kitką jis... Žadėti tai visi žada. Bet galvoju, o gal kas nors dar pasikeis, gal geriau bus. Kai dabar įsisėdo, tai dabar jau į savivaldybę įeiti nebegali, tik į tą priimamąjį įsmuksi, o toliau visur užrakinėta, nei tu prie žmogaus prieisi, pasidarė liftus. Nuo žmonių jie kuo toliau susisėdę.
- A: Tai jums pokyčių kažkokių norisi?
- R12: Na žinoma, reikia kažkokių pokyčių.
- A: Tai renkatės pagal pokyčius, ar kad jaunas, senas ar kažkoks būtų?
- R12: Nu šiaip mūsų tas jaunas, bet kažką padaro. Visi pyko, kai dviračių saugyklas pastatė, bet visi naudoja, pilna.
- A: Turbūt žinote, kad rinkimai jau visai netrukus. Kaip sužinosite, kas kandidatuoja?
- R12: Bus kurjeryje.
- A: O kaip tada tą sprendimą priimsite?
- R12: Nežinau, pasižiūrėsiu, ką žada. Jeigu kiti nieko mandraus, tai ir tas tegu pabūna, jau bus įpratęs.
- A: O kokios jums vertybės kaip žmogui svarbios?
- R12: Tai man atrodo, kad kai žinau, kad žmogus su trečia pačia gyvena, kad paliko vaikus, skyrybos, tai man jau ne. Šeima.
- A: Gerai. Pereikime prie tų formatų, kuriuos perskaitėte. Tai kuriuos atsimenate, tuos ir papasakokite. Nuo ko norite, nuo to ir pradėkite.
- R12: Na tai pirmas tas radviliškietis. Irgi nori tą miestą, yra dvi dalys, yra ponų ir vargšų. Kaip ir Tauragėj: skrybėliniai ir mikrorajonas. Bet kad sulyginti, bet jau kažką labai nenuveiks, nes ne jis vienas ten tvarkys. Juk būna, kaip ten Seime yra, nuėjo, per daug norėjo, ir tuoj pulkas jį sutvarkė. Ir viskas, ir laukan. Taip ir čia, tai reikia kažkokią komandą turėti,

o tu vienas nieko nepadarysi. Jis baigęs Riomerį. Vaitkus tai savo turizmą, muziejininkas, fotografas. Tai kai išrinko, visi ir šnekėjo, kad dabar prifotografuos Seimą. Jis ten Šiaulių baigęs. Jis muziejininkas, ką jis ten naujovių kokių prikūres. O tą trečią, skrajutę, tai ten man visai... Nežinau, kad ten surikiuota, kad ten sveikatos, tiek daug žadėjo, penkiasdešimt tūkstančių įdarbinti, kažko labai išplėsti. Atlyginimus, kad mokytojai gautų pusantros vidutinės.

- A: O „Facebook‘e“?
- R12: Taip perskaičiau, nieko neatsimenu, neįstrigo.
- A: O gal susidarė kažkoks įspūdis apie kandidatus kaip asmenybes?
- R12: Nu jei pažįsti žmogų, tai taip. Bet jei tik iš to, kas parašyta, tai paskaitau ir galvoju, kažin, ar tu kažką nuveiksi.
- A: O jei rytoj vyktų rinkimai, už kurį iš šių kandidatų balsuotumėte?
- R12: Nu gal tas radviliškietis, nes jis noro turi, gal kas nors iš to noro gali gautis. Tiems skurstantiems kažką padaryti. Kalnų nenuvers.
- A: O esate patenkinta Lietuvos kryptimi, politika?
- R12: Man labiausiai nepatinka Seimas (kalba apie kadencijas, Seimo narių skaičių). Tik su karstais juos išneš. Jie neturi supratimo, kas vyksta.
- A: Gerai, tada dar liko jūsų amžius, išsilavinimas, kuo užsiimate?
- R12: 82, spec. vidurinis išsilavinimas, pensininkė.

Tryliktas interviu

(51 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantas nr. 13 (toliau: R13): Perskaičiau.
- A: Puiku, galime priemones padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R13: Internetė. Didžiaja dalimi tai yra socialiniai tinklai, kuriuose aš seku kai kuriuos žmones, ir jei man reikia, aš tam tikra tema pasidomiu pats papildomai.
- A: O žiūrite televiziją?
- R13: Ne.

- A: O skaitot portalus?
- R13: Ne.
- A: Sakot, kad jei randate dominančią temą, ieškote papildomai. Kur?
- R13: Kažkaip savaime gaunasi, googlinu.
- A: O gal radiją klausot?
- R13: Ne.
- A: O kur sužinote apie tai, kas vyksta Tauragėje?
- R13: Iš socialinių tinklų. Bet nėra taip, kad kažkaip domėčiausi. Jei pasiekia, kartais perskaitau.
- A: O kas jums yra įdomi tema, kuria papildomai domėtumėtės?
- R13: Na tai gal pomėgiai: muzika, knygos. Aš nesu tas žmogus, kuris labai seka įvykius ar domisi politika.
- A: O domitės politika?
- R13: Na, kad visai nesidomiu negaliu pasakyti. Pastaruosius keletą metų tam skiriu daugiau dėmesio. Galbūt nuo pandemijos pradžios pradėjau domėtis, anksčiau nesidomėjau visiškai, buvau apatiškas, bet dabar pasiskaitau.
- A: O skaitot savivaldos, nacionalines, tarptautines naujienas?
- R13: Gal daugiau pasaulinės geopolitikos reikalai mane domina.
- A: O yra tekę gauti kažkokios politinės reklamos, gal atsimenat konkrečių pavyzdžių?
- R13: Į šituos dalykus išvis nekreipiu dėmesio. Manau, kad tai yra pigūs politiniai žaidimai, turbūt visų partijų. Jos nei vienos aš neišskiriu, jos visos mano akiai yra vienodos. Ir išvis man neįdomu man tas yra. Kaip miesto gyventojas aš stebiu, simpatizuoju kažkuriems asmenims, kuriems atiduočiau savo balsą. Tik tiek. Lietuvos mastu politikai man nėra įdomu.
- A: O kai gaunat politinės reklamos pavyzdžių, ką darot?
- R13: Aš jų neskaitau, tai palieku ant dėžutės viršaus. Niekada neskaitau, mano manymu, tai vapsė, tuščias laiko gaišimas, kuris nieko neduoda, jokios informacijos konkrečios nėra, šūdo malimas lygioj vietoj, visų vienodas, jokių skirtumų. Mano toks būtų požiūris.
- A: O kokią informaciją jūs ten norėtumėte matyti?
- R13: Aš manau, kad visa mūsų politinė situacija yra katastrofiška, ji tiesiog parodija yra. Nieko, neturi reikšmės, kas ką rašys, kaip ką darys – tai nieko neverta, nes niekas nesikeičia metų metai. Ir niekas nesikeis. Tik keisis partijų pavadinimai valdančiose koalicijose, bet iš esmės aš nematau partijų skirtumai. Jie nebeturi tų vertybių, kad konservatoriai būtų konservatyvūs, liberalai liberalūs. Viskas taip yra persipynę nešvariame politiniame žaidime. Aš nesuvokiu, kaip dar galima tikėti. Kažkas turėtų keistis iš esmės, ne taip viskas turėtų vykti, tik nežinau kaip.

- A: O kaip tada priimate sprendimą, ką palaikyti rinkimuose, jei juose dalyvaujate?
- R13: Dažniausiai iki paskutinio momento neturiu. Tauragėj balsuoju už žmogų, kurį pažįstu, turiu asmeninę simpatiją. Ir tai... Tiesiog, geras žmogus, gal bus geriau. Niekada nemačiau politinės asmenybės, kad galėčiau išskirti.
- A: Tai tai, ką žmogus žada, net nėra tiek svarbu?
- R13: Mano manymu, absoliučiai nėra jokios vertės žodžiuose.
- A: O yra svarbu, ką jis yra nuveikęs?
- R13: Tik jo darbai, sprendimai, bet ne žodžiai, ką jis darys. O atsižvelgčiau, į ką jis yra padaręs.
- A: Tai jeigu darytume prielaidą, kad skaitytumėte rinkiminę medžiagą, tai mieliau ten matytumėte kažkokį asmenybės aprašymą, kaip jis mato pasaulį ir tai, ką jis yra nuveikęs. O tai, kokia vizija?
- R13: Taip, tiktai darbai, ką jis yra nuveikęs. O žodžiuose jokios vertės nėra.
- A: Gerai. Tai jeigu neskaitot laikraščių, nežiūrite televizijos, kaip sužinote, kas kandidatuoja?
- R13: Jeigu kalbant apie mūsų miestą, tai sunkiau nesužinoti, negu sužinoti. Bet jei kalbant apie Lietuvą, tai kai prasideda rinkimų vėjus, tu matai kažkaip, būni tam procese, informaciniame sraute, pasiekia. Nori nenori susiduri su tuo, pradedi mąstyti. Specialiai nesidomiu, nes man nėra taip grynai aktualu.
- A: Įsivaizduokime hipotetinę situaciją – rinkimai vyksta rytoj, gaunate penkias skrajutes ir nei vieno nepažįstate. Ką darytumėte?
- R13: Nu vis tiek kažką žinai, kažkaip stebi situaciją.
- A: O jei nežinotumėte, ką darytumėte?
- R13: Negaliu pasakyti, nežinau. Dar taip nebuvo. Nesu fanatas kažkokios partijos, ideologijos, dėl to sunkiau. Aš jau tuo nebetikiu, bet kaip pilietis privalau balsuoti, vis tiek už kažką turiu padėti balsą. Nėra buvę, kad tiksliai žinočiau.
- A: O kokios yra vertybės, kurias norėtumėte atrasti žmoguje, už kurį balsuojat?
- R13: Aš galvoju, kad žmogus ir žmogus politikas yra du skirtingi dalykai. Mano įsitikinimu net ir žmogus doras daug ko negali padaryti, nes yra visokie kiti dalykai. Tiesiog to neužtenka, kad jis yra geras. Aš pasigendu politikoje žmonių su stuburu, su kiaušiniais, kuris atstovėtų kokį nors savo dalyką. Aš išvis tokių žmonių nematau, aš matau tik melagystes, visokias varkes, akių dūmimą, propagandą, daugiau nieko nematau. Realiai aš galvoju, kad iš esmės niekas negali pasikeisti šitoje situacijoje, nes visą laiką vyksta tas pats per tą patį. Visi, eidami į rinkimus, turi vertybines linijas, kurių po to nebelieka. Žmonių emocijomis labai lengva žaisti – va, parašė vienas ponas, kitas, apie ką čia mes kovosim – visų partijų tie patys. Bet

- nėra skirtumo, niekas nesikeičia. Tiesiog nėra prasmės apie tai skaitinėti trisdešimt vienerius metus.
- A: Tai įsivaizduokime, kad turime idealų kandidatą. Kaip jam jus pasiekti? Kaip komunikuoti?
 - R13: Tai pamatysim, gi politikai save rodo.
 - A: Bet gi jūs neskaitote, televizijos nežiūrite.
 - R13: Taip, televizijos aš jau dešimt metų nežiūriu. Jau seniai atrodė... Tos visos pramoginės dar baisiau, visada jaučiau, kad gaištu laiką. Manau, kad skaitantys knygas valdo pasaulį. Skaitantys knygas valdo tuos, kurie žiūri televizorių.
 - A: Gerai. Tada siūlyčiau pereiti prie to, ką skaitėte. Tai papasakokite, ką atsimentate, tokia tvarka, kokia norite papasakoti.
 - R13: Pirmas bičiukas tas iš Radviliškio. Ten gal netgi kažkas tokio, gal dėl to, kad pirmą skaičiau. Jis parašė keletą aspektų, už ką kovos. Tas antras, skrajutėje, kur apie tvarumą pradėjo šnekėti, iš karto man atmetimo reakcija, nes kai pradėdu skaityti apie visus tvarius dalykus, iš karto suprantu, kad nebeturiu, ką čia skaityti. Netikiu tais dalykais. Manau, kad tai yra butaforija aptemdyti durniukams galvas nebūtais dalykais. Aš galvoju, kad tai yra marazmas.
 - A: O gal dar kažką apie Radviliškio kandidatą atsimentate?
 - R13: Na, turi sūnų, žmoną. Bet nežinau.
 - A: Dar „Facebook“ o“ įrašą?
 - R13: Ai, jo. Nepaliko jokio įspūdžio, toks trafaretinis. Atrodo, kad tūkstantį kartų būčiau skaitęs. Nekilo jokių emocijų, tiesiog, eilinį kartą perskaičiau tą patį dalyką.
 - A: Tada dar paskutinis kandidatas, tauragiškis.
 - R13: Irgi toks apie nieką, geras žmogus ir viskas. Šaunus žmogus, sesė užsiminė, kad geras žmogus ir tiek.
 - A: O jeigu rinkimai vyktų rytoj, už kurį balsuotumėte?
 - R13: Prabalsuočiau už mūsiškį.
 - A: O jei Romualdas nekandidatuotų?
 - R13: Tai už Rokiškį, Radviliškį.
 - A: Ar jautėt kokį nors priemonės formatų skirtumą?
 - R13: Gal ne.
 - A: Tada jūsų amžius, išsilavinimas, kuo užsiimate?
 - R13: 51 m., vidurinis išsilavinimas, prekybininkas.
 - A: Rinkimuose nebalsuojate niekada, balsuojate kartais, balsuojate visada?
 - R13: Visada.

- A: Ir gyvenate Tauragės mieste?
- R13: Taip.
- A: Gerai, dėkoju už pokalbį, įrašą baigiu.

Keturioliktas interviu

(61 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook“o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantė nr. 14 (toliau: R14): Viskas.
- A: Puiku, galime priemones padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook“ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R14: Dažniausiai televizija ir „Facebook“.
- A: Televizija tai kažkoks konkretus kanalas, laidos?
- R14: Žinios, Ukrainos kanalai. Tiesiog renkamės, praeinam per kanalus ir tada kokio laida eina matai, pasirenki, kas patinka. Filmai, žinios.
- A: O nėra įpročio, kad konkrečią dieną konkrečią laidą žiūrit?
- R14: Yra, tai prasižiūrim žinias, o paskui nuo aštuonių kriminalinius filmus.
- A: O „Facebook“e“ kažką konkrečiai?
- R14: Viską, ir visas žinias.
- A: O radiją?
- R14: Mažai, vyras nebent.
- A: O laikraščius?
- R14: Mažai.
- A: O gal laikraščių paskyras sekate socialiniuose tinkluose?
- R14: Jo, pasiskaitom. Ir tą ir tą pasiskaitom.
- A: O kaip sužinote, kas vyksta Tauragėje, jei domitės?
- R14: Tai seku tuos puslapius, kur renginiai visokie. O apie kažkokią politiką tai nelabai gilinuosi – žinau, kurie geri žmonės, tuos ir palaikau.
- A: O portalus skaitot? Kuriuos?
- R14: Taip. Nėra skirtumo, jeigu rašo man įdomia tema, tai ir paskaitau.

- A: Gal atsimenate kokį nors politinės reklamos pavyzdį? Gal skrajutę į namus gavot, tentą matėt?
- R14: Aš atsimenu, kai uošvienė gavo gimtadienio sveikinimą nuo mero (pasakoja, kaip džiaugėsi). O aš pati tai neatsimenu.
- A: O gaunat į namus skrajutes, laikraščius?
- R14: Būna, kad ir neskaitym (juokiasi).
- A: O kaip atsirenkate, ką skaitysite?
- R14: Tuo metu kokia partija įdomesnė, tą ir perskaity.
- A: Tai skaitote tai, kas jums įdomu, patinka, bet neskaitytė tu, už kuriuos žinote, kad nebalsuosite?
- R14: Taip.
- A: O tos priemonės padeda apsispręsti?
- R14: Aš galvoju, kad visas žinias gaunam per „Faceebok“, bet tas lapelis tikrai kartais primena kelis žodžius. Bet gal nereikia daug, truputį.
- A: O kaip jūs pasirenkate, už ką balsuoti?
- R14: Aš tai galvoju, kad pažįstam savo žmones. Jeigu žiūrim žinias ir matom, kad kaip klounai elgiasi, tai nereikia tokių. Mes visada galvojam, kad jaunimui reikia. Nes ir mes verslą turėjom, bet jau pavargom, tai ir Seime taip pat. Vis tiek ir galvos kitokios, ir mąsto kitaip tie žmonės.
- A: Gal dar kažkokių savybių yra, kurių ieškot kandidatuose?
- R14: Man patinka, kai diskutuoja, atsako į komentarus, bendrauja su gyventojais.
- A: Supratau. Nauji rinkimai vėl už keleto mėnesių. Kaip sužinosite, kas kandiduoja?
- R14: Tai žiūrim, skaitom, lankstinukus žiūrim. Ir kai tiek metų čia gyveni, tai jau iš veidų matai, kas tas žmogus. Tikrai yra fainų ir gerų, ir jaunimo.
- A: Aš neklausiu, ką palaikysite, bet klausiu ar jau esate priėmę sprendimą, ką palaikysite artėjančiuose rinkimuose?
- R14: Mh.
- A: Kaip tą sprendimą priėmėt?
- R14: Mes palaikysime jauną žmogų, nes tie jauni visai kitokia karta auga.
- A: O jei būtų hipotetinė situacija, kad gaunate penkias skrajutes, rytoj rinkimai ir nei vieno nepažįstate. Ką darytumėte?
- R14: Tai tada žiūrėčiau, ką ta partija šneka. Bet irgi sudėtinga, vis tiek reikia skaityti, žiūrėti.
- A: O kokios jums kaip žmogui svarbios vertybės?
- R14: Pragyvenimas, kad žmogus galėtų normaliai pragyventi.

- A: Tai pereikime prie to, ką perskaitėte. Papasakokite, ką atsimenate. Tokia tvarka, kokia norite.
- R14: Kaip ten pirmo ta pavardė buvo... (Reuto laikraštis). Jis už sveikatą labai eis... Norai geri. Jis nori pakeisti kažką į gerą, nu liuks. Antras, skrajutė (Švedas), sunkiai skaitėsi, nėjo įsidėti į galvą, nors papunkčiui parašyta. Taip biški valdiškai, man nekibo. Ir paskui trečias, „Facebook‘e“ (Godlevska). Man patiko, kai aš „Facebook‘e“ naršau, tai man patiko, smagiai skaitėsi. Tokia rimta kandidatė. Paskutinis tai mūsų – o mūsų tai geras žmogus. Jis visą laiką buvo geras žmogus. Nežinau, ką ant jo galima blogo pasakyti.
- A: Gal dar kažką atsimenate?
- R14: Jis turi brolių, sesę. Kilęs iš kaimo, žmogus visko matęs, ir darbų, ne vien tik paukščių piene vartėsi. O paskui pilies vadovas buvo, pilies įvaizdį kėlė.
- A: O jeigu rinkimai vyktų rytoj, už ką iš šių kandidatų balsuotumėte?
- R14: Už savo, už Romualdą.
- A: O jei Romualdas nedalyvautų?
- R14: Už pirmą (Reutą, laikraštis). Man jis labai malonus, tekstas prieinamas, lengvai skaitosi, sudėtingų žodžių nėra daug. Matai, kad geras žmogus, skaitai ir matai, kad jis šiltas geras žmogus. Tai jei nei vieno nepažįstu, tada už jį. Paprastume gal dar.
- A: O jautėt kokius nors formato skirtumus?
- R14: Laikraščiai pabrangę, nesinori pinigų leisti. Jei galėtume sau leisi, man visai malonu būtų. Man tas pirmasis pasiskaitymas tikrai patiko.
- A: Gerai, tada dar amžius, išsilavinimas ir kuo užsiimate?
- R14: 61 m., išsilavinimas spec. vidurinis, pardavėja.
- A: Balsuojate rinkimuose visada, kartais, niekada?
- R14: Visada.
- A: Ir gyvenate Tauragės mieste?
- R14: Taip.
- A: Gerai, viskas, ačiū, įrašymą baigiu.

Penkioliktas interviu

(49 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkė)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.

- Informantė nr. 15 (toliau: R15): Viskas.
- A: Puiku, galime priemonės padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R15: Gal daugiau televizorius.
- A: O turite kažkokius kanalus, kuriuos žiūrite? Ar ką rodo tuo metu, kai turite laiko, tą ir žiūrite?
- R15: Ko gero tai, ką rodo tuo momentu. Jeigu žinios, tai žinios.
- A: O socialinius tinklus?
- R15: Žiūriu, skaitau.
- A: Kažką konkrečiai sekate?
- R15: Konkretaus ne. Ką išmeta, tą ir pasižiūri.
- A: O radijas?
- R15: Klausau tik kaip foną.
- A: O laikraščius?
- R15: Paskutiniu metu, anksčiau skaitydavau, „Lietuvos rytą“, rajoninius, kurjerį.
- A: O jei domitės, kaip sužinote, kas vyksta Tauragėje?
- R15: Jei rimtai, tai labai mažai domiuosi.
- A: O domitės politika?
- R15: Nelabai.
- A: O gal atsimenate iš kažkurių praėjusių rinkimų kokį nors konkretų politinės reklamos pavyzdį? Tentą, skrajutę?
- R15: Net nežinau, seniai buvo. Pamenu, kad kažkas buvo prie „Lidl“, kur juokėmės.
- A: O yra tekę į namus gauti skrajutę, laikraštį?
- R15: Taip.
- A: Ką darote su ta medžiaga?
- R15: Į šiukšlinę, per kaminą.
- A: O skaitot?
- R15: Kartais, labai retai. Kol pirmos antros tos skrajutės pareina, tai dar kažkaip paskaitai. O paskui jau prasideda rutina ir tampa šiukšlėmis.
- A: O yra kažkoks kriterijus, kad jeigu toje priemonėje yra tas ar anas, tada va skaitot?
- R15: Ko gero gal spalva užkabina.
- A: O yra kažkas, į ką atkreipiate dėmesį toje priemonėje?
- R15: Pirma pasižiūriu, ar pažįstamas žmogus. Svarbiausi tai blogi darbai, bet ten nebūna parašyta.

- A: O kaip jūs pasirenkate, už ką balsuoti? Kokios būtų to tobulo kandidato savybės?
- R15: Sunkus klausimas.
- A: O balsuojat rinkimuose?
- R15: Ne visada. Bet atsimenu, kad norėjau, kad ne konservatoriai būtų, bet paklaustų manęs už ką balsavau, tikrai nepasakyčiau.
- A: Bet gal yra kažkokia savybė, per kurią atsimenate? Pavyzdžiui, gal visada balsuojate už patyrusius politikus ar panašiai?
- R15: Ne, aš už tuos patyrusius tai nebalsuoju, už tuos įleidusius šaknis. O antra tai jie labai mažai laiko turi, per tuos keturis metus nespėja nieko padaryti. Bet tie seni diedai tai jau mirtis alyvose.
- A: Gerai, o jei rytoj vyksta rinkimai, gaunate penkias skrajutes, nei vieno nepažįstate. Ką darytumėte? Kaip apsispręstumėte? O gal visai neitumėte?
- R15: Turbūt neičiau, nes nepažįstami žmonės. Nei aš tave, nei aš galiu kažką apie kitą pasakyti, nu mes nepažįstam, o kas ten parašyta, tai geri ir šviesūs dalykai parašyti. Ir dabar apie keturis skaičiau. Man gal labiausiai liptų pirmas, atrodo arčiausiai mano požiūrio, bet ką ten žinai.
- A: O kaip artėjančiuose rinkimuose sužinosite, kada jie vyks, kur, kas kandidatuoja?
- R15: Tai dažniausiai laikraščiai, žinios, socialiniai tinklai.
- A: Bet pati neieškosite?
- R15: Tikrai ne.
- A: O yra buvę, kad per kampaniją persigalvojote dėl to, ką palaikysite?
- R15: Gal ne. Aš rimtai visai nesidomiu tuo reikalu, nesu rimtas rinkėjas. Nes kuo giliau į mišką, tuo daugiau medžių.
- A: O kokios vertybės jums politiko asmenyje yra svarbios?
- R15: Turbūt išsilavinęs žmogus turi būti ir ką veiki gyvenime. Jei esi popierinis politikas, tai kas iš to. Politikas politikui nelygus. Turi suvokti, koks ten darbas, turi būti kažką nuveikęs.
- A: Gerai, tada galime pereiti prie to, ką skaitėt. Papasakokite, ką atsimenate. Tokia tvarka, kokia norite.
- R15: Pirmą skaičiau, tai mažesnių miestelių (Reutas). Radviliškio. Paskui oranžinis lapelis (Švedas). Ta moteris daugiau ekonomistė (Godlevska), o Tauragės paskutinis daugiau mokyklos reikalai, istorikas. Pirmas jaunesnis, ne didmiesčio reikalai, šeimos reikalai. Mažiausiai to antro atsimenu. Ta moteris daugiau Vilniaus reikalai, švietimo.
- A: O jei rinkimai vyktų rytoj, už kurį iš šių balsuotumėte?
- R15: Tie du, Radviliškis ir Tauragė, geriau žino, kas vyksta mažuose miestuose.
- A: Tai pirmas ar paskutinis?

- R15: Pirmas greičiau.
- A: O apie jį gal dar kažką atsimenat?
- R15: Šeima, žmona, užaugęs tame miestelyje.
- A: O jautėt kažkokį formato skirtumą?
- R15: Laikraštis daugiau to parašymo, skrajutėse glaustesnis. Laikraštis daugiau apie žemę, orą, šeimą, o skrajutė toks ABC.
- A: O kaip reiktų komunikuoti politikui, kad jus pasiektų? Gal tokie formatai išvis nereikalingi?
- R15: Nežinau, sudėtinga. Gal ko gero laikraštis ir priimtinausia, daugiausiai visko aprašyta. Laikraštis patogus, paėmei, pavartei ir perskaitei, bet kartais būna pasenusios naujienos.
- A: Gerai, tada liko jūsų amžius, išsilavinimas ir darbo sritis?
- R15: 49 m., išsilavinimas spec. vidurinis, verslininkė.
- A: Gyvenat miesto ribose?
- R15: Taip.
- A: Gerai, ačiū, daugiau klausimų neturiu, įrašymą baigiu.

Šešioliktas interviu

(54 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantė nr. 16 (toliau: R16): Viskas.
- A: Puiku, galime priemones padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R16: Pasaulyje ar šiaip, Lietuvos mastu?
- A: Ir taip, ir taip.
- R16: Pagrindinis informacinis šaltinis televizija, mano pagrindinis kanalas LRT. Na ir kiti komerciniai kanalai, juos pagal reitingus žiūriu. Žinios, politinės laidos – tas bagažas, iš kurio žmogui galima gauti žinias.
- A: O žiūrit kažkokiu laiku gal kažką konkrečiai?
- R16: Panoramą. O jei ne, tada LRT pagal darbo grafiką.
- A: O socialiniai tinklai?

- R16: „Facebook“e“, „Delfi“, iš visų žinių.
- A: O būna, kad nueinate paieškoti informacijos į kažkokius portalus?
- R16: Ne.
- A: O „Facebook“e“ kažką gal sekate, atsirenkate, ar kaip algoritmas išmeta?
- R16: Pagal algoritmą. Jeigu nedomina, tai aš ir nežiūriu, nesierzinu.
- A: O gal skaitote popierinius laikraščius?
- R16: Buvo laikas, kai nebuvo informacinių technologijų, tai ir skaitėme tuos laikraščius. Dabar jau labai retai. Na aišku, sudomina tokie leidiniai kaip „Lietuvos rytas“, „Respublika“.
- A: O perkat?
- R16: Tikrai ne, nebent darbe kur nors prabėgom pažiūriu.
- A: O radiją klausot?
- R16: Turiu pasakyti, kad ne.
- A: O kaip sužinote, jeigu domitės, kas vyksta Tauragėje? Renginiai, darbai?
- R16: Labai dažnai naršau po Tauragės savivaldybės puslapį, labai patinka. Nes ten informacija apie viską – apie orą, ir, kad kelias bus blogas, viskas informuota.
- A: O einat pati pasitikrinti, ar tik kai išmeta?
- R16: Visada pasitikrinu.
- A: O jeigu reiktų atsakyti, ar domitės politika?
- R16: Kažkaip labai ypatingai turbūt ne. Nebent kažkokie įvykiai Seime, kažkas kažką priėmė ar panašiai. Bet žinot, kiekvieną dieną tos informacijos papildomai yra. Man šią minutę konservatoriai labai patinka su savo visom programomis. Jau kiek metų juos stebiu, tai man jie labiausiai patinka, savo nuomonės nekeičiu. Jie ne pažadus dalija, o viską verčia į realybę – ką pasižadėjo, tą ir stengiasi padaryti. Nieko nepiešia rožinėm spalvom, ir paskui daug daug pažadų, o neturime rezultato. Aišku, nėra ir nebus, kad viskas bus 100 proc., kažką galima padaryti per laiko tarpą, iš karto neįmanoma per kadenciją. Bet kol kas realiai šneka.
- A: O gal atsimenate kokių nors konkrečių rinkiminių kampanijų pavyzdžių? Gal skrajutę, laikraštį, tentą, šūkį atsimenat?
- R16: Kad taip įstrigtų tai nepasakyčiau.
- A: O į namus gaunate kokių skrajučių, laikraščių?
- R16: Tai būna tie visokie priešrinkiminiai. Tai pasižiūri, perskaitai, bet dabar tos informacijos visur aplinkui, tai atsirenki. Matai realybę, ar buvo prieš metų tiek partija, kur labai reklamuojasi, bet žinai, kad buvo nepadaryta. Arba nori kažką sumenkinti, purvo priplakti. Pasižiūri, atsirenki. Kai kas mėgsta tik į televizorių įsilįsti, bet nieko nedaro – matosi iš karto. Pavyzdžiai aiškus. Kad ir mūsų Tauragėje, turim jauną merą, kur tik džiaugiamės, kad jaunimas nori dirbti provincijose. Aišku, žmonės gali būti ir senyvesnio amžiaus, turi patirties,

- bet kažkaip norisi, kad jaunos, protingos galvos būtų. Gi viskas eina pirmyn. Ir Seime, partijose yra daug jaunų žmonių. O po kelių kadencijų gi jau nebe tas yra.
- A: Anksčiau minėjot, kad gaunate rinkimines priemones. Ar skaitot viską, ar tik kažką iš jų?
 - R16: Aš pradžių pasiskaitau, bet jei matau, kad neatitinka realybės, tik „gražu“, tai manęs tai netenkina. Aš tų valdžių mačiusi tikrai nemažai, tai matau realiomis spalvomis.
 - A: Tai skaitot visas priemones, bet ne viską jose?
 - R16: Taip.
 - A: O padeda apsispręsti? Ar būnat apsisprendusi iki skrajučio gavimo?
 - R16: Na paskaitau apie visus tuos žmones. Tauragėje, kai renkam, tai tuos žmones žinai, pažįsti, susitinki. Žinai, kur dirbęs, gal išsprendęs ar neišsprendęs kažkokių problemų. O Tauragės savivaldybėje jauni žmonės, kiti eina į užtarnautą poilsį. Ne veltui ir skelbia nuolat, kad ieško naujų jaunų specialistų. Ir jaunimui reikia eiti į valdžią, aš už jauną, už pabaigusį kažkokį mokslą. Reikia, kad siektų savo tikslų, kad turėtų specialybę dirbti, o ne per pažintis įbrukti. Kad politikas būtų kaip mokytojas mokiniui, kuris gali patarti.
 - A: Tai suprantu, kad jums politikas turi būti jaunas, profesionalus?
 - R16: Taip. Ir turi turėti specialybę.
 - A: Gerai, įsivaizduokime hipotetinę situaciją. Rinkimai vyksta rytoj, gaunate penkias skrajutes, bet nepažįstate nei vieno kandidato. Kaip elgiatės, ką darote? Skaitot, neskaitot, einat, neinat į rinkimus?
 - R16: Skaitau, gi tose skrajutėse turi būti tikslai, dar kažkas. Žiūri, lygini, kur buvęs, kokį mokslą baigęs, ką nuveikęs. Gal pagal amžių jau ir darbus kažkokius bus nuveikęs.
 - A: O ieškotumėte papildomai informacijos, ar priimtumėte sprendimą iš to, ką gavote?
 - R16: Aišku ieškočiau.
 - A: O kaip, ko, kur ieškotumėt?
 - R16: Remčiausi ir kolegų nuomonėmis, ir „Facebook‘as“, ir vietinė spauda, žurnalistai.
 - A: Kadangi rinkimai vėl už kelių mėnesių, kaip sužinosite apie rinkimų vietą, laiką, datą?
 - R16: Na tai bus žmonės, įpareigoti informuoti, tada Tauragės savivaldybės puslapis, per vietinį laikraštį. Pirmam viršelio puslapyje viskas matosi, jei nori, pats nosį dar įkiši (juokiasi).
 - A: Ar jau esate apsisprendę, ką palaikysite artėjančiuose rinkimuose? Neklausiu ką, bet klausiu, dėl kokių priežasčių, savybių rinkotės vieną, o ne kitą kandidatą?
 - R16: Už visus prižadėtus darbus. Matosi per nedidelį laiko tarpą, kad galima taip Tauragę pakeisti. Ir žmonės, kurie grįžta iš užsienio, sako, kad akyse gražėja, šviesėja. Elektrifikacija vyksta, net ir mūsų kieme. Niekada neturėjom, o dabar šviečia. Tik už jauną valdžią.
 - A: O yra buvę, kad planavote palaikyti kažką vieną, bet vėliau persigalvojote?
 - R16: Kad staigiai persigalvočiau tai ne.

- A: O jums reikalingos tos rinkiminės priemonės, kurias gaunate į namus?
- R16: Na sakyčiau, kad geras dalykas. Jau kas parašyta, tai žmogus turi apgalvoti kiekvieną žodį. Čia jau ne mamai pasakyti, čia didelis dalykas išeiti į valdžią ir viešai visiems pasakyti, kad pažadai nebūtų popieriniai, o būtų padaryta.
- A: Gerai. O atitolstant nuo politikos, kokios vertybės jums kaip žmogui gyvenime yra svarbios?
- R16: Sąžiningumas, darbštumas, tiesos sakymas. Jau geriau plika teisybė į akis. Šeimyniškumas, darna, nesiblaškyimas.
- A: Gerai, galime pereiti prie to, ką skaitėte. Tai tokia tvarka, kokia norite, galite papasakoti, ką prisimenate, kas įstrigo.
- R16: Radviliškio meras patiko. Paprastas dalykas, kad jis nori savo miestą kurti, būti. Kaip ir aš, šitame mieste gimiau, čia augau, čia noriu, kad mano miestas kurtųsi, kad būtų gražus. Mūsų Romualdas Vaitkus, tauragiškis, kandidatuojuantis Seime. Jis visas problemas žino, tikrai galima remtis į tą žmogų, kuris, jei negalės, kažkaip vis tiek padės. Visų problemų neišspręs, bet tauragiškių prašymą, nusivylimą, gali perteikti.
- A: O gal kažką dar konkrečiau atsimenate?
- R16: Jis pats „Santakos“ vadovas, turi žmoną, du vaikelius. Daugiau ne.
- A: Dar skaitėte skrajutę ir „Facebook‘o“ įrašą. Ką atsimenate iš jų?
- R16: „Facebook‘e“ man nelabai, man tie nuzulinti tokie ir visą laiką tie patys sakiniai, šūkiei nuvalkioti. Labiausiai patiko radviliškietis ir mūsų Vaitkus.
- A: O skrajutė?
- R16: Man ta skrajutė nesuteikė nieko, man laikraštinis variantas labiau.
- A: O jautėt kokį nors formos skirtumą?
- R16: Man labiau laikraštinis. Jį gali atidžiau, kiekvieną sakinį persižiūrėti. Iššūkiei, tikslai, istorija.
- A: O jei ryt vyktų rinkimai, už kurį iš šių balsuotumėte?
- R16: Aš gal už radviliškietį. Pačio straipsnio rašysena prieinama, lengvai, paprastai parašyta. Lengvas straipsnio parašymas, be sunkių politinių žodžių.
- A: Na ir liko Jūsų amžius, išsilavinimas, darbo sritis?
- R16: 54 m., vidurinis išsilavinimas, pardavėja.
- A: Rinkimuose balsuojate visada, kartais, niekada?
- R16: Visada. Atlieku pareigą.
- A: Ir gyvenate Tauragės mieste, taip?
- R16: Jo.
- A: Gerai, ačiū, daugiau klausimų neturiu, įrašą sustabdau.

Septynioliktas interviu

(53 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu iširti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokią laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantas nr. 17 (toliau: R17): Baigiau.
- A: Puiku, galime priemones padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R17: Pagrinde internetu. „Facebook‘as“ arba televizija.
- A: O internetu tai kur? Socialiniai tinklai, portalai?
- R17: Pagrinde socialiniai tinklai. Biški „15min“, biški „DELFI“ bendram fonui. Bet ne per daug.
- A: O socialiniuose tinkluose sekate kažką konkrečiai, ar ką išmeta srautas, tą žiūrite?
- R17: Na kaip, turiu aš kai ką pasižymėjęs stebėjimui šiek tiek, tokiam bendram fonui, ir ką algoritmas išmeta, nėra, kad ten labai gilinčiaus. Jei tema žinoma, tai ne per stipriai.
- A: Sakėte, portalus skaitote?
- R17: Minimaliai.
- A: Ar nueinat patikrinti reguliariai, ar kai pamatyt kažką, kas domina?
- R17: Jeigu yra kažkokių įvykių, tada pats pasižiūriu. Ten tokių naujienų negaudau.
- A: O televizijoje?
- R17: Televizijoje rytą pradėdame su LRT „Ryto garsais“, o vakare stengiamės panoramą pažiūrėti arba vakaro žinias. Ir kartas nuo karto diskusijas, retkarčiais kokį Marozą, Janutienę pažiūrim, dabar jau ne. Ir dabar kas aktualiausia, tai Ukraina, labai stebim, draugų turim, klientų turim.
- A: O domitės tuo, kas vyksta Tauragėje? Ar kažkaip sąmoningai neieškot?
- R17: Sąmoningai tikrai neieškau, vis tiek ar pamatai, ar nugirsti kažkur. Kartas nuo karto kokį „Tauragės radiją“ paklausau.
- A: O gal Tauragės laikraštį kokį skaitot\?
- R17: Ne, gyvai ne. Nebe. Nebeužsakinėjau jau, kažkada užsakinėjom „Tauragiškių balsą“.
- A: Gerai, jeigu reikėtų įdėti save į domėjimosi, nesidomėjimo politika skalę, domitės, nesidomit?

- R17: Nesame nutolę, bet bendram tokiame fone.
- A: O gal iš kažkurių praėjusių rinkimų yra įstrigusi kažkokia politinė reklama?
- R17: Man labai įstringa ant mašinų priekabų, graudžiai labai atrodo. Ir ypatingai kokiose nors gerose vietose pastatytos, kokiam nors pamišky ar dar kur nors. Arba kokie darbiečiai su tom priekabom, su šoninėm reklamom po miestą važinėjantys. Arba Komskių šaika. Graudžiai atrodo iš tikrųjų. Arba tentai kažkokie, visi tokie geručiai, „nuphotoshopinti“, kai žinai natūroje, koks tas žmogus yra. Nemalonu ne.
- A: Tai nepadaro naudos tokie dalykai?
- R17: Tikrai ne. Statkai kokie ten... Kai aš žinau jų veiklas, tai graudu. Ar kokį Globį. Irgi asmeniškai žinau, matau jį kaip klientą, tai labai abejoju tokiomis politikomis... Kaip revoliuciją merų srityje tai Dovydą pripažįstu labai. Kol kas neturėjome nei vieno tokio mero, kad drąsiai eitų į „live“us“. Tai tų skambučių, pokalbių, žinučių gauna ne pačių gražiausių, ypač iš oponuojančių draugų.
- A: O į namus gal gaunate skrajučių, laikraščių? Ką su jais darot?
- R17: Ką darom... Nu kaip, peržiūri...
- A: Žiūrit iš karto, ar kaupiat, skaitot prieš rinkimus?
- R17: Paprastai tai parnešei, padėjai, ir kažkada, kai kokių klausimų iškyla. Ar taip užmeti akį, pavartai. Arba pažiūri, kokie žmonės yra. Kartais pavardė neužsifiksuoja, bet pamatai nuotraukas, partijas, ką pažįsti iš tų žmonių. Ir kažkaip sureaguoji. Bet specialiai tos informacijos nieškom, ji pati ateina. Laiškinė pastoviai primesta.
- A: O jaučiat kažkokią naudą iš tokių priemonių, ar nelabai?
- R17: Kaip čia pasakyti... Bent jau nauda tokia, kad pamatai sąrašą su nuotraukom. Viskas. Tikrai neskaitytom tų pasakų, pažadų. Visiems skaudžiom temom: „išasfaltuosim gatves, vandenį, dujas įvesim, 50 tūkst. darbo vietų sukursim...“
- A: O kokiom savybėm, kriterijais remiatės, pasirinkdami kandidatus?
- R17: Jeigu nepažįstamą, tai pirma pasiklausai kaip jis šneka, kaip atsakinėja į klausimus. Aišku, atkreipiu dėmesį į išsilavinimą, į veiklą, kur dirbęs yra, ką veikęs iki tol, kokia partija. Iš karto tokia informacija. Kelios tokios pirminės įžvalgos daug pasako apie patį žmogų.
- A: O kadangi rinkimai jau už kelių mėnesių, kaip sužinosite apie rinkimų datą, vietą, laiką?
- R17: Visur skelbia, nori nenori nepasislėpsi. Ta informacija ateis ir įkiš ją į galvą.
- A: Aš neklausiu už ką, bet ar jau esate priėmę sprendimą, ką palaikysite artėjančiuose mero, savivaldos rinkimuose?
- R17: Žiūrėsime, kas dar bus sąrašuose.
- A: O yra buvę, kad prieš rinkimus planuojate palaikyti kažką vieną, o paskui persigalvojate ir pabalsuojate už kažką kitą?

- R17: Dažniausiai nelabai. Stabiliai. Kažkoks pasakorius nėra, kad pakeis. Kas labai efektyvu, tai debatai. Paprastai galutinį tašką debatai deda. Tai, kaip į kolegų klausimus atsakinėja.
- A: O gyvai ar per televizorių?
- R17: Paprastai per televizorių, bet esu važiuavęs ir gyvai.
- A: Gerai, tada nutolstant nuo politikos. Kokios vertybės jums svarbios kituose žmonėse?
- R17: Nenuvilti rinkėjo, neprižadėti to, ko tikrai nepadarysi. Kam žadėti, ko tikrai nebus? Sąžiningu, teisingu būti, paprastai suprantamu, o ne tarptautinių žodžių rinkinį, kuris ne pagal kandidato kepurę.
- A: Gerai, galvoju, kad galime pereiti prie to, ką skaitėte. Papasakokite tokia tvarka, kokia norite. Jei turėsiu kokių gilinančių klausimų, užduosiu.
- R17: Radviliškio kandidatas į merus. Ten du sprindžius galima atmesti, įžangų ir pažadų. Daug tokių standartinių pažadų. Labiau pažiūrėjau į jo paties asmenybę – šeimos žmogus, išsilavinimą turintis. Tikrai nepastebėjau informacijos, ką prieš tai veikė. Paskaičius lyg doro žmogaus įspūdis, bet būtų įdomu išgirsti debatuose. Šiaip visumoj pirminis įspūdis nėra blogas.
- A: Gerai, tada antrą priemonę.
- R17: Skrajutę, kur 50 tūkst. darbo vietų sukurs. Tas antras veikėjas jokio įspūdžio nepadare, absoliučiai. Visiškai tuščia, visiškai sausa, tokių lengvų pažadų. Ir kas užkliuvo, kad 50 tūkst. darbo vietų, tai čia yra mirę reikalai. Aš pats žinau, kaip sunku sukurti darbo vietą. Iš karto tokia priešprieša – kas tu toks ir iš kur? Iškritęs iš dangaus. Tai nežinau, tą žmogų pirmą kartą matau. Koks yra žmogus, toks. Ne modelių šou, kad pagal grožį vertinti. Čia kaip sutrumpinta kažkokia partijos kryptis ir įmetus nuotrauką. Jis tikrai tokia reklama neapsistočiau.
- A: Tada aptarkime „Facebook“ įrašą.
- R17: „Facebook“ užkliuvo tai, kad išsilavinimą gerą turi. Ir kvietimas stebėti mano politinę veiklą – žmogus drąsus, nebijantis, viešai tikrai ir pakalbėtų, ir tikrai kažką nuveiktų. Ties šita persona labiau sustočiau.
- A: Na ir paskutinis, pažįstamas kandidatas.
- R17: Na, ką naujo sužinojau, tai, kad iš to kaimo kilęs, kad dviračiu iš Kauno į Tauragę parvažiavo. O šiaip kaip žmogus gan doras, tokių blogų jausmų kažkokių nejaučiu. Gan skaidrus, šviežus, nesusitepęs. Gal net ir gaila, kad toks žmogus į politiką išėjo. Lauksim sugrįžtant.
- A: O kurį iš šių palaikytumėte rinkimuose?
- R17: Lengviausiai būtų palaikyti savą, kurį tikrai pažįsti. Ir dar reiktų žiūrėti kur, į kokias pareigas.
- A: O jei tauragiškis nedalyvautų?

- R17: Svyruočiau tarp Radviliškio ir „Facebook‘o“. Norėčiau pamatyti debatus.
- A: O jei būtų hipotetinė situacija, kad gaunate penkias skrajutes ir nei vieno kandidato nepažįstate. Kaip darytumėte? Ar ieškotumėte papildomos informacijos, ar užtektų to, kas čia yra? Ar balsuotumėte?
- R17: Šiaip balsuoti mes visada einame. Bet šiaip blogiausia situacija, kai nieko nežinai, nei vieno nepažįsti. Aišku, visada norisi pamatyti kažkokį bendravimą.
- A: O kai skaitėte, ar buvo, kad kažkuris formatas geriau, patogiau skaitėsi?
- R17: Formatas tai geriausias „Facebook‘e“, jeigu to žmogaus nepažįsti. Dar atkreipčiau dėmesį į komentarus, tada paskaitysiu, ką atsakys. Vien iš paveiksliukų niekada nebalsuosim.
- A: Tada liko baziniai klausimai: jūsų amžius, išsilavinimas, darbo sritis?
- R17: 53 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas.
- A: Balsuojate visada?
- R17: Taip.
- A: Ir gyvenate miesto ribose?
- R17: Taip.
- A: Gerai, ačiū, daugiau klausimų neturiu, sustabdau įrašymą.

Aštuonioliktas interviu

(21 m., vidurinis išsilavinimas, verslininkas)

- Autorė (toliau – A): Šiame darbe siekiu ištirti žmonių santykį su įvairiomis rinkimų priemonėmis. Tad pradžioje duosiu pasižiūrėti kelias skirtingas priemones, paprašysiu jas perskaityti, bus pora laikraščių, „Facebook‘o“ įrašas ir skrajutė. Tada pereisime prie bazinių klausimų. O dabar skaitykite įprastu tempu, taip kaip įprastai skaitytumėte gavusi va tokį laikraštį ar skrajutę. Jei skaitytumėte prabėgomis, tai taip ir skaitykite.
- Informantas nr. 18 (toliau: R18): Perskaičiau
- A: Puiku, galime priemones padėti į šalį. Tai pradėsime nuo bazinio klausimo. Žmonės apie tai, kas vyksta pasaulyje, sužino iš skirtingų šaltinių: vieni televizorių žiūri, kiti žinias skaito, dar kiti „Facebook‘ą“ skaito. O kaip jūs sužinote, kas vyksta pasaulyje?
- R18: Turbūt pagrindė „Facebook“ ir visa socialinė medija. Aišku, visi portalai, viskas, kas yra internete. Ar tradicinė spauda, lankstinukai, asmeniškai manęs nepasiekia, bet ant senelių stalo esu matęs tikrai. Tai čia turbūt kaip kokią kartą lengviau pasiekti. Tai mane ir lengviau pasiekti per socialinę mediją.
- A: O kokius socialinius tinklus naudoji?
- R18: „Facebook‘as“, „Instagramas“, „Twitteris“ – pagrindė turbūt tie trys. Ir „LinkedIn‘as“, žinoma, iš verslo pusės.

- A: O, pavyzdžiui, „Facebook‘e“ seki kažkokių konkrečių žmonių, kuriuos reguliariai patikrini, ar leidi srautui, algoritmui nustatyti, ką skaitysi?
- R18: Čia turbūt kalbame labiau iš politinės pusės, tai nieko bendro su politika neturiu visiškai, tai dažniausiai visas politines naujienas sužinau srauto pagalba, algoritmais, bet yra tikrai keletas žmonių, kuriuos laikas nuo laiko „pracheck‘inu“, nes jie man asmeniškai yra įdomūs, įdomūs kaip asmenybės. Būna, kad užmetį akį, jei pamatai kokį įdomų dalyką, nori daugiau pažiūrėti. Tai nėra tik taip, kad pasikliaunu tik tuo, ką man srautas rodo. Ypač jei kalbam apie savo kraštą, tai tikrai pasižiūriu, kas ir kodėl, kaip. Nes, manau, čia pilietiškumas atsiranda.
- A: Sakei, kad skaitai portalus. Ar kažkaip reguliariai nueiti pasižiūrėti, kokios įdomios temos, ar skaitai tada, kai išmeta socialiniai tinklai kokią nors įdomią naujieną?
- R18: Visiškai tada, kai išmeta. Nebent jau kokios „breaking news“
- A: Tai popierinių formatų neskaitai, nebent ant senelių stalo?
- R18: Ne, nes mano verslas yra orientuotas į skaitmenizavimą popierinių dalykų.
- A: O radijo?
- R18: Tenka, nes dirbu ir radijo stoty, tai tenka paklausti radijo, būna.
- A: O kokį kanalą klausai?
- R18: Tai tas pats „Tauragės radijas“. Man kaip technikui privalu klausyti. Bet savo malonumui tai ne.
- A: O kaip sužinai, kas vyksta Tauragėje? Suprantu, kad šiek tiek sužinai iš radijo?
- R18: Tai turbūt pagrinde iš interneto – tos pačios „Tauragės žinios“, tas pats „Tauragės kurjeris“, jie turi ne tik popierinius variantus, bet skelbia naujienas ir „Facebook‘e“. Ir turbūt matai, kas iš aktyvesnių žmonių kuo gyvena, kuo dalijasi.
- A: Skalėje tarp domiuosi politika ir nesidomiu politika, kur atsirastum?
- R18: Turbūt į mažesnę pusę.
- A: Ar yra tekę į namus, darbą gauti politinių reklamų? Gal atsimeni kokią nors reklamą?
- R18: Galbūt vienintelis dalykas, kuris įstrigo, tai Romualdo Vaitkaus šūkis, kažkoks kitoks. Nors neprisimenu to šūkio.
- A: Gal „Politika be kaukių“?
- R18: Gal, neprisimenu dabar, bet buvo kažkoks kabliukas.
- A: O ką darai tuo atveju, kai gauni į namus kažkokią medžiagą?
- R18: Gal daugiau gaudavom, kai su tėvais gyvenome bute. Dabar, kai gyvenam name, nelabai gaunam. O kai gyvenom bute, mažesnis buvau, tai man išvis nelabai buvo aktualu. Tai dabar nebematau.
- A: O jei gautum į namus, skaitytum?

- R18: Užmesčiau akį. Nes aš skeptiškai žiūriu į tokias reklamas, kai pasakoja tik apie save, kaip viską sutvarkysim, realiai per trumpą laiko tarpą viską nuo nulio ir žiauriai gerai bus... Tai man visiškai pasaka atrodo iš kavos tirščių. Man atrodo, kad tikrai yra geresnių priemonių, kai tu gali sukurti ryšį ir pasitikėjimą, labiau, nei rašant, koks esu kietas ir viską pakeisiu.
- A: O koks turėtų būti tas formatas?
- R18: Aš vis tiek eičiau į internetinę erdvę, net ir tiems senesniems žmonėms galima pritaikyti turinį. Yra labai daug būdų technologiškai ir įdomiai papasakoti istoriją. Ne tik, kad „padarysime tą ir tą“, bet ir pridėti faktų, nes, manau, kad faktai yra labai svarbu.
- A: Tai tau asmeniškai popierinės priemonės visiškai nėra aktualios?
- R18: Taip, faktas.
- A: Gerai, o kaip atsirenki už ką balsuoti, kokias savybes?
- R18: Pasidarai „background check“ą“. Labai mėgstu patyrinėti žmones, pasidėlioti modelius. Pasižiūri tiek vieną kandidatą. Man svarbiausia, ką jie iki šiol darė ir ką nuveikė, kaip „performino“ toje srityje. Ir, aišku, kurią pusę palaiko, nes vertybės vis tiek skiriasi.
- R18: O kokio mes tada „performanso“ ieškom?
- A: Labai individualu, bet galiu paimti pavyzdį, tą patį Vaitkų Romualdą iš Tauragės. Jau tu matai, ką žmogus nuveikė muziejuje „Santaka“ ir gali vertinti, ką jis gali padaryti. Vis tiek tas kažkoks kelias jau yra, kuriuo jis eina. Ir gali prognozuoti, ką jis veikia, stengsis, nesistengs, ir koks yra jo tikslas politikoje. Tai tada viskas tvarkoje. O kai kurie žmonės eina „va bank“, tai nesuprantu – tu tada statai „all in“ ant raudono visą savo ateitį, miesto, ir tikiesi, kad išsisuks raudonas, o ne juodas ar žalias.
- A: O jei rinkimai rytoj, gauni penkias skrajutes, bet nei vieno kandidato nepažįsti. Koks būtų kelias, kaip elgtumeis?
- R18: Turbūt visų pirma išstudijuočiau visus penkis. Turbūt tas, kuris mažiausiai giriasi, yra verčiausias mano dėmesio. Dabar kuriuos skaičiau, tai suprantu, kad reikia pasakyti, bet „padariau šitą, tikrai padarysiu šitą“ neveikia. Ir tie patys pažadai turėtų būti sujungti su faktais. Pavyzdžiui, galiu pakeisti tą ir tą, nes esu padaręs taip ir taip.
- A: O tau užtektų skrajučių, ar eitum ieškoti daugiau?
- R18: Ai, dariau prielaidą, kad būčiau uždarytas burbule (juokiasi). Jei galėčiau „googlinti“, tai žinoma. Gal net mažiau skrajučių skaityčiau, kiek ieškočiau istorijos apie tuos žmones internete. Ir tada pagal tai spręščiau. O ne iš to, kas toje kampanijoje yra surašyta.
- A: Tai kadangi rinkimai vyks už kelių mėnesių, kur sužinosi apie rinkimų datą, vietą, laiką?
- R18: Dažniausiai mane pasiekia „Facebook“e“, tai matyt ir šiemet taip bus.
- A: Aš neklausiu ką, bet klausiu, ar jau esi priėmęs sprendimą, ką palaikysi?

- R18: Žinau už ką. Nes matau, kas buvo padaryta per paskutinius metus. Ir ta partija su tuo žmogumi man labiausiai patinka.
- A: O yra buvę, kad palaikėi vieną žmogų, bet prieš rinkimus persigalvojai?
- R18: Nėra buvę.
- A: O kokios tau vertybės ir pačiam, ir kituose žmonėse yra svarbios?
- R18:: Turbūt svarbiausia iš visų – lojalumas žmonėms. Skaidrumas, sąžiningumas. Drąsumas bendrai, nes man atrodo, kad reikia neįtikėtinai daug drąsos, susilaukti nemalonių reakcijų, kad vėliau pamatytu, kad priėmėi gerą sprendimą.
- A: Gerai, manau, kad galime pereiti prie to, ką perskaitei. Atpasakok tokia tvarka, kokia nori.
- R18: Neįsimenu vardų niekada. Ir miesto neatsimenu. Radviliškis? Tai perskaičiau ir supratau, kad žmogus „viską sutvarkysiu, bus idealu“ pasakė, bet tai techniškai neįmanoma. Bet nebuvo užsiminta, kaip padarys. Labai daug apie save pasakojo, kas šiuo atveju nėra blogai. Bet per tokią man ne itin patinkančią prizmę. Paskaityčiau, pagalvočiau „nu ok, sėkmės tau“ ir padėčiau į šoną. Skrajutė išsiskyrė galbūt tuo, kad buvo sufokusuota į tikslus, kas atrodė geresne pažadų forma, nei pirmam. Bet tada trūko šiek tiek informacijos apie žmogų patį. Ir toks šiek tiek „lame“ parodymas, kaip reiks balsuoti. Manau, kad visi puikiai žino. Kažkaip neskaniai susižiūrėjo. „Facebook‘o variantas“. Na nežinau, kodėl jie pradeda nuo to, ką jie veikė. Tai svarbu, bet nemanau, kad tai turėtų būti pirmasis pirmo „posto“ sakinytis. Iš pradžių noriu apie savybes gal sužinoti. O visa kita „ok“ gal. Paskutinis tai Vaitkus. Trūko gal konteksto, labai nuo toli pradėta. Ten lyg sesuo šnekėjo. Ką aš žinau, ką sesė mano apie kandidatą.. Bet gal ilgas straipsnis, tai reikėjo nuo toliau pradėti, bet esmės trūko. O šiaip fainai, man patiko, kad apie muziejų, apie didžiausią projektą, kaip susitvarkė, iš karto kilo mano simpatijos, nors gal buvo ir iki tol. Tik gal esmės trūko.
- A: Jeigu rinkimai vyktų rytoj, kurį kandidatą palaikytum?
- R18: Gal atrodys keistai, ir net ne dėl to, kad esu tauragiškis, tai Vaitkų, pagal istoriją. Aš skaityčiau toliau.
- A: O jei Vaikus nekandiduoja?
- R18: Tikrai ne už „Facebook“ postą, ir ne už pirmą. Tai lieka antras.
- A: O ar jautei kažkokį formato skirtumą?
- R18: Turbūt iš visų keturių, tai žiūrint ką nori sužinot. Skrajutė gal tikslams sužinoti tinkamesnė. „Facebook“ tiesiog prisistatymas, pirmas pažadai – pasigyriau, pažadėjau ir papasakojau apie save.
- A: Tada dar baziniai klausimai: amžius, išsilavinimas, darbo sritis?
- R18: 21 m., vidurinis išsilavinimas (pagrindinis), verslininkas.
- A: Balsuoji visada, kartais, niekada?

- R18: Visada. Nebent nežinau už ką, tada nebalsuoju, jei nepatinka nei vienas, bet taip dar nebuvo.
- A: Gyvenamoji vieta?
- R18: Tauragės rajonas.
- A: Gerai, ačiū, daugiau klausimų neturiu, išjungiu įrašą.

Devynioliktas interviu

(56 m., aukštesnysis išsilavinimas, verslininkė)

- Autorė (toliau – A): Galime pereiti prie tokių bazinių klausimų, pabandydysime išsiaiškinti jūsų informacijos vartojimo įpročius. Tai žmonės labai skirtingais būdais sužino apie tai kas vyksta pasaulyje. Vieni televizorių žiūri, kiti ten „Facebook“ skaito, kiti portalus gal, kaip jūs sužinote kas čia kur aplink vyksta?
- Informantas nr. 20 (toliau – R19): Nu kas, pagrindas žinios, televizija.
- A: Mhm, o televiziją kažkokį konkretų kanalą žiūrit ar ...?
- R19: Ai visus, Lietuvos Rytas, Lietuvos Ryto televiziją, Reporteris, Panorama, tokie elementariausi.
- A: Aha, o kažkokį turit kažkokį įprotį kad, tarkim pirmadieniais 19 val. vakaro visada žiūrėti kažką? Ar kada jau grįžtat iš po darbo, turit daugiau laisvo laiko ir tada įsijungiat ir ką jau rodo tą?
- R19: Ammm (giliai atsidūsta), ką mes, nežinau, nu, Panoramą tai jau dažnai įsijungiam jau pasižiūrėti, o kad daugiau, 18 val. „Kas ir kodėl?“, jau taip stengiamės jeigu jau yra galimybės. Kad daugiau, nu kad ten žinias pasižiūri, kas aktualiausia. Vienas žinias ir kitas. „Facebook“ as“, žinias trejas, ketverias pražiūrimė.
- A: O „Facebook“ sekate kažką konkrečiai ar ką išmeta algoritmas, srautas?
- R19: Tai ką, ką paprastai ką išmeta, taip jau atskirai nesekam.
- A: O laikraščius skaitot? Kokią nors popierinę spaudą?
- R19: „Kurjeris“ yra užsakytas, bet tiktai pas mamos nuėjus taip permeti. Nu jeigu „Facebook“ jau yra kažkas išmesta, anonse išmesta, tai tada jau pasiskaitai labiau.
- A: Aha. O radiją gal kokią klausot?
- R19: Ne. Radijų kažkaip ne, neturim. Turim, bet jau čia... Tikslingai nejungiam. Tikslingai kitą kartą išjungiam netgi pačias žinias. Jeigu matome, kad ten labai daug tos neigiamos informacijos. Nelaimės.
- A: Aha. Gerai. O kaip sužinote apie tai kas vyksta Tauragėje, jeigu domitės?
- R19: Tauragėj? Nu tai irgi „Facebook“ as“, laikraštį pasižiūriu kokios programos eina, gyva informacija, paprasta gyva informacija.

- A: O šiaip, jeigu reikėtų save įdėti į kažkokį polį, domitės politika, nesidomit, kur atsirastumėte toj skalėj?
- R19: Kad taip visai nu, visai kad nesidomiu, tai tai kažkaip nēr, taip bet, kad jau ten labai domėtis, nu per viduriuką.
- A: Per viduriuką. Nei labai domitės nei labai nesidomit. Gerai. Mes Lietuvoj gyvenam tokiais politiniais ciklais, ten, prasideda rinkimai, būna keli iš eilės ir vėl porą metų gyvenam lengvai, apie tai negalvodami. Ar gal atsimenat iš praėjusių rinkimų kokį nors politinės reklamos pavyzdį? Kažkas įstrigo? Kažkas skrajutė, plakatas, šūkis. Gal kažką matėte ir yra va taip pasilikę?
- R19: Iš dabartinių paskutinių rinkimų?
- A: Paskutinių ar dar prieš tai buvusių. Nesvarbu.
- R19: Hm, geras klausimas. Ką žinau. Kad čia kažkaip taip nesistengiu to dalyko tiesiog apkrauti į smegenėles.
- A: O esat gavę į namus kokios nors rinkiminės medžiagos, kaip skrajučių, laikraščių, kaip būna po namus nešioja, į pašto dėžutes meta.
- R19: Nežinau. Yra buvę, kad įmeta.
- A: O ką darot su ja? Skaitot, neskaitot, metat lauk, kaupiat?
- R19: Nu tikrai ne. Kam ten. Pas mamą yra sudėta, sudėta, sudėta, paskui viskas eina į pečių (nusijuokia). Ne tai taip perverti, ne taip kad jau iš karto iš dėžutės, neišmeti, perverti, paskaitai, paskaitai iiiir...
- A: O visus skaitot ar ten tiktai kažką, kas labai patinka, kažką, kas labai nepatinka?
- R19: Tai čia tų kandidatų kažkaip, kaip ir nebuvo labai tu daug, čia tų pas mus tokių, kad sakykim kas liečia va Seimo rinkimuose buvo iš Jurbarko čia tas kur yra išrinktas. Paskui čia kad, nepasakyčiau, kad praeitais metais to, to popierimzo daug buvo. Kažkaip. Nu kad čia buvo, čia buvo atvažiavę į vietą, buvom nuėję. Man atrodo susitikimas buvo. Paskui čia kai buvo Gaurės šventė, tai yra lapkričio pradžioje, čia jau patys tie politikai atvažiuoja. Ten jau tarp žmonių pasivaikšto, pašneka, paagituoja, dar kažką. Tai kas. Ai. Tai čia va iš tos politikos, kas čia iš tos politikas, kas čia dėl tų rinkimų, tai čia Drugteinis labiausiai buvo įstrigęs man atrodo, kai čia buvo Gaurėj atvažiavęs (nusijuokia). Kai čia mūsų virėjos buvo atvažiavusios. Tai čia jos (ilga pauzė, nusijuokia), sykiu ten ir alų gėrė man atrodo, ir parūkė už kampo (nusijuokia). Tai ką ten. Sako va, turėjom garbę. Tai jūs balsuosit už mane (cituoja politiką, nusijuokia).
- A: O pagal ką jūs apsisprendžiate, kuriuos žmones palaikyti, o kuriuos ne? Kokių savybių ieškot, kokių ypatybių to žmogaus, kuris jums atrodo tinkamas kandidatas?

- R19: Aišku iš tų, nu iš tų senų tų politikų gal jau kažkaip nebesinori tų tokių. Jau noris naujovių, jaunimo noris, naujovių noris. Aišku protingų naujovių. Kad žinai nebūtų taip, žinai aš atėjau, kalnus nuversiu.
- A: Aha. Kažkaip realių tų tokių pokyčių?
- R19: Realių. Nu aišku, nu vis tiek kažkaip, čia nepažįsti tų kandidatų, nežinai. Galų gale pamatęs žmogų tu matai, kaip jisai, kaip jis gali dirbti, kaip jis gali vadovauti. Nu tų tokių kad būtų (ilga pauzė) naujų vėjų.
- A: Aha. Gerai. Rinkimai vėl bus už kelių mėnesių. Kaip sužinosite apie tokias technines rinkimų detales: kur jie vyksta, kada jie vyksta, kur reikia nueiti, kokių laiku? Tokius bazinius dalykus.
- R19: Atneša, palauk, biuletenius, pranešimus, kvietimus arba laikraštyje paprastai būna surašyta. Rajono laikraštyje arba čia pasakoja per žinias kam kažką va tokia kažkas. Tai dabar kažkaip, kažkokie bus, kitaip biški.
- A: O kaip planuojate sužinoti kas kandidatuoja rinkimuose? Kas bus jūsų pagrindinis informacijos šaltinis?
- R19: (ilga pauzė) Kas, iš lūpų į lūpas, laikraštis, reklamos.
- A: Aha. Gerai. Aš dabar neklausiu, ką jūs palaikot, bet mano klausimas - ar jūs jau esate apsisprendę ką palaikysite ateinančiuose rinkimuose?
- R19: Ar čia į...
- A: Merus ir tarybą.
- R19: Tai taip.
- A: O kaip tą sprendimą priėmėte? Ir tada klausimas yra, ar yra buvę, kad pavyzdžiui galvojot „nu va, man čia patinka tas kandidatas ar kandidatė“ prieš rinkimus, bet per ciklą matėt tas tokias reklamas, debatus žiūrėjot, dar kažką, ir paėmėt ir persigalvojot, kad „nu, ne, visgi to aš palaikysiu kažką kitą“? Tai toks dvejopas klausimas. Kokioms savybėm vadovaujantis tą sprendimą priėmėt ir ar esat kad anors persigalvoję dėl savo sprendimo?
- R19: (Giliai atsidūsta) Ne. Aš už stabilumą.
- A: Stabiliai, ar ne, balsuojat, žodžiu, esat stabilaus rinkėjo kategorijoje. Gerai.
- R19: Aš už stabilius žmones, už protingus žmones.
- A: Aha, gerai. Tada dar tokia, toks bendras gal klausimas - kokios jums vertybės, kituose žmonėse yra svarbios? Nebūtinai politikuose.
- R19: Aišku sąžiningumas. Paprasčiausias žmoniškumas. Kad ten, aišku susitinki – tu gali, su tuo žmogum gali apie viską, belekada susitikęs apie viską, apie beleką pasišnekėti. Nu toks vat. Nu, komunikabilumas žmogaus. Tai aišku, tie darbai. Darbai patys šneka apie save.

- A: Gerai. Aš galvoju, kad šituos tokius klausimus mes jau prabėgome ir galime eiti prie to, ką jūs perskaitėte. Tai dabar tokia tvarka, kokią jūs norit, papasakokit, ką jūs atsimenat, kas jums įstrigo, kas patiko, kas nepatiko, kokie dalykai iš to ką skaitėt?
- R19: Aha. Čia apie tą pirmą, apie tą Radviliškį čia. Pirmiausia aišku apie jo šeimą. Apie jį patį paskaičiau. Nu tai irgi žmogus dėl savo miestelio stengiasi. Nori kažką pakeisti, jeigu sako niekas nekeis. Nu ir niekam nebus įdomu, o čia žmogus kaip ir nuo savęs pradeda iniciatyvą. O dėl tų, nu aišku, tie pažadai, norai žmogaus yra geri, tik duok Dieve, kad žmogui viskas pasisektų. O tų Širvintų kažkaip, mmmmm, baisiau daug gražių pažadų ir nelabai kas užsifiksavo. Žinau, kad daug gražių pažadų. Nu Vaitkus, tai Vaitkus, kaip ir čia vietinis, žinomas, tai daugiau perskaičiau.
- A: Aha. Papasakokit daugiau ką iš Vaitkaus atsimenat.
- R19: Kaip, kaip jisai, na aišku jau savaime aišku, kad jis jau Tauragėj garsus yra. Kad į menininkų sąjungą, kur jis ten dabar yra, fotografas, beveik kraštietis. Nu ir šiaip žmogus, geri norai, geri lūkesčiais, šeimos žmogus. Kiek ten, du sūnūs. Viena mintis įstrigo, kad kai mokinos, iš, iš Kauno parmynė su dviračiu ir mamai dovanų mamos dienos proga parvežė ant dviračio užsidėjęs (juokiasi), bet tik neparašyta kas. Nu toks matosi šiltas, šiltas geras žmogus.
- A: Ir skaitėte dar vieną Facebook'o įrašą.
- R19: Aaa... Tai ten, tai dabar... Ten apie Vilniaus. Kad ten žinau irgi labai kažkokie... Gal ir labai gera moteris, žymi, gal ir stipri, protinga... Nu tai kažkaip nelabai kas užsifiksavo.
- A: Aha. O jeigu vat rinkimai vyktu rytoj ir va turite tuos kandidatus. Kurį iš jų pasirinktumėt ir kodėl?
- R19: Iš tų visų keturių?
- A: Jo, iš tų keturių.
- R19: Čia kaip, į merus ar į tarybą?
- A: Tebunie į tarybą, tai nelabai svarbu.
- R19: Aišku savus!
- A: O jei Romualdas nekandidatuotų?
- R19: Ooo tai tada nežinau. Tai tada tą, radviliškį.
- A: O jeigu vat būtų tokia hipotetinė situacija: jūs gaunat penkias skrajutes, nėra nei vieno pažįstamo žmogaus. Ką darot? Ar ieškote papildomos informacijos apie juos? Ar jums užtenka to kas yra parašyta? Ar kažkaip, nežinau, einat klausiat, neklausiat? Kaip elgtumėtės? Ar gal išvis nebalsuotumėte?
- R19: Oi čia (giliai atsidūsta) geras klausimas. Jeigu jau primygtinai reikėtų balsuoti.
- A: Tik tiek kiek pareiga šaukia (nusijuokia)

- R19: Nu gal, kad pareiga šaukia (ilga tyla). Net nežinau, nu. Hm. Geras klausimas. Nežinau ką daryčiau. Gal paprasčiausiai net, gal. Nu pareigą atlikti. Jeigu aš nebalsuosiu, tai kits už kitą nubalsuos. Ai nežinau, gal pasiskaityčiau tiesiog atidžiai apie visus penkis ir tada jau spęsčiau. Yra ar Facebook`e kažkur kažkur kažką apie rinkėjus. Internetė, Facebook`e apie rinkėjus.
- A: Ar jautėt skaitydama kažkokį formato skirtumą? Kad vienas pavyzdžiui ten nežinau, smagiau, patogiau skaitėsi, kažkuris vienas iš formatų?
- R19: Tai čia tie laikraščiai.
- A: Laikraščiai ar ne. Gal, nu, dėl popieraus ar ne, kad atspaudintas?
- R19: Nu nežinau, kad va gal, kad daugiau, kad plačiau. O čia ta, ta, ta skrajutė tokia, nu baisiai tokia standartiška ir jau baisiai atsibodusi.
- A: Aha. Gerai. Tada yra likę tokie baziniai klausimai tyrimo dėlei. Tai yra jūsų amžius, jūsų išsilavinimas ir jūsų darbo sritis.
- R19: 56 m., aukštesnysis išsilavinimas, verslininkė.
- A: Tai aš parašysiu - verslas tiesiog.
- R19 (Nusijuokia) Verslas.
- A: Balsavimas rinkimuose: balsuojate visada, balsuojate kartais ar nebalsuojate niekada?
- R19: Amm, buvo, kad buvom, kažkaip, buvo problemos, kad negalėjom tą dieną balsuoti, bet šiaip jau balsuojam.
- A: Ir jums čia skaitosi, turbūt jau Jurbarko rajonas ar ne? Nebe Tauragės.
- R19: Čia Tauragės.
- A: Dar Tauragės ar ne? Tiesiog balsuojat tenais. Viskas. Aš daugiau klausimų nebeturiu, nebent jūs turite. Apie tai gal perskaitėt, apie tyrimą.
- R19: Kad tiktai tau vaikelį užtektų to visko ką (nusijuokia).
- A: Gerai, įrašą sustabdau.

Dvidešimtas interviu

(34, aukštasis išsilavinimas, valstybės tarnautoja)

- A: Žmonės skirtingais būdais sužino apie tai, kas vyksta pasaulyje: vieni televizorių žiūri ten, kiti socialinius tinklus skaito, tretį ten laikraščius skaito. Kaip jūs sužinot apie tai, kas vyksta?
- Informantas nr. 20 (toliau – R20): (Padedą puodelį) skaitau socialinius tinklus ir stengiuosi pažiūrėti žinias.
- A: Mhm, o socialinius tinklus tai kažkokį konkretų formatą, mediją kažkokią?

- R20: Šiuo metu „Facebooke“ ką visi „Delfi“ ten ir taip toliau rašo, „Lietuvos rytai“, nu ir tokie. Kartais radijo žinias paklausau.
- A: Mhm, o kokį kanalą radijo klausot?
- R20: M-1 plus arba Zip Fm.
- A: O Facebooke“ žiūrit kažkokius tai konkrečius portalus, ar ne? Pasižiūri ten „Delfi“?
- R20: Nu tai dažniausiai tie patys.
- A: Popierinius laikraščius kokius nors skaitot?
- R20: Ne. Niekada neskaitydavau ir neskaitau.
- A: O būna, kad va einat konkrečiai paieškoti kažkokios informacijos? Nu va, pavyzdžiui, įdomu, kas šiandien įvyko ten ir ten ir aš einu ten „pagooglinti“, paieškoti.
- R20: Nu, neskaitant karo temos, tai dažniausiai neinu, nebent kažkas iš kažkur išgirsti, tada eini paieškoti, kaip ten tiksliai rašo ir ką rašo.
- A: Mhm, pasitikrinti, ar ne, gal labiau?
- R20: Nu jo, kadangi vis tiek, nuogirdos. Tai paskaityti, kaip ten iš tikrųjų.
- A: O yra kažkokios temos, kurios tau, vat, įdomios, kurias pamačiusi daugiau gal einat pasidomėti?
- R20: Amm, apie kažkokį... Apie gamtą dažniausiai paskaitau, apie visokius tyrimus, tarkim, žalumo, tvarumo klausimais tokių jau, kad specialiai.
- A: Mhm.
- R20: Šiaip tai visko, bet tos karo temos, tai... Nu, technologijų irgi stengiuosi truputėlį paskaityti, kas kur, kad neatsilikti nuo pasaulio (juokiasi).
- A: O ar domitės tuo, kas vyksta Tauragėje? Ir jeigu taip, tada kokiuose kanaluose?
- R20: Domiuosi tiek kiek darbas ir gyvenimas priverčia (juokiasi) girdėti ir matyti.
- A: Mhm, ar yra kažkokie konkretūs kanalai, kuriuos sekate, kad sužinotumėte, kas Tauragėje vyksta?
- R20: Tai savivaldybės puslapį, aišku, kadangi visi renginiai, susitikimai apie visokie. Nu, pagrinde viskas: renginiai, naujienos, tai viskas.
- A: Mhm.
- R20: „Facebooko“ puslapyje.
- A: O jeigu reikėtų įdėti save į skalę domėjimusi politika, domitės politika? Nesidomit? Kažkur tai per vidurį?
- R20: Tarp nesidomiu ir domiuosi ten per viduriuką.
- A: Gerai, mes Lietuvoje gyvename tokiais rinkiminiais ciklais: turim tris, keturis rinkimus, tada turime pauzę ir vėl viskas iš naujo. Gal atsimenat kokių nors iš praėjusių ar ten

- užpraėjusių rinkimų, kažkokių konkrečių politinės reklamos pavyzdžių? Gal koks šūkis įstrigo, gal kažkokia skrajutė, kažkoks stendas?
- R20: Ne, jaučiu, kad tokių, kad konkrečiai, tai tikrai ne, tik va ką apšnekėjom iš skrajučių, ir atsiminiau, kad kandidatė stendo nuotraukoje atrodė neįprastai jauna, negu realybėje (juokiasi). Ta prasme, kad net pažinti neina (juokiasi). Bet čia gal ne iš anksčiau, gal iš dar anksčiau, tai va. O šiaip tai, kažko konkretaus tai ne.
 - A: O į namus gaunat kažkokių vat skrajučių, laikraščių?
 - R20: Tuo rinkiminiu laikotarpiu tai gaunam įprastai, gaudavom, kažkokių. Esam tai gavę ir vienur, ir kitur.
 - A: Ką su jais darot? Skaitot, neskaitot, metat?
 - R20: Perverčiu, tikrai, nu, ta prasme, perverčiu.
 - A: Visus?
 - R20: Jo, perverčiu. Kas per žmonės, kas ten, trumpai, tikrai neskaitau visko, bet tiesiog peržiūrėti, pasižiūrėti, kokie žmonės dalyvauja, nu, ir paskui, priklausomai nuo to, koks popierius: arba išmeti, arba sudegini (juokiasi).
 - A: Gerai, supratau.
 - R20: Jeigu aktualu balsavimui, tai tu jį, tarkim, tą tokį sutrumpintą galbūt ir pasilieki ten su sąrašu.
 - A: O kadangi rinkimai vėl netrukus, kaip planuoja sužinoti, kas kandiduoja? Kas bus tavo pagrindinis toks informacijos šaltinis tam?
 - R20: Manau, kad internete pasižiūrėsiu, kai jau, kai jau bus.
 - A: Internete, tai kur?
 - R20: Nu tai per partijas, jų puslapius, tiesiog, kažkaip taip.
 - A: Mhm, supratau.
 - R20: Pagrindiniuose.
 - A: O kaip tada sužinosi apie rinkimų datą, vietą, laiką?
 - R20: Datą žinau ir taip jau iš televizijos, iš kalbų ir iš visko. O laikas tai tas pats visada, kai einu balsuoti, o vieta irgi ta pati. Ta prasme visada einam balsuoti, tai ta vieta žinoma iš tradicijos.
 - A: Aš dabar neklausiu ką, bet aš klausiu, ar jau esate apsisprendę, ką palaikysite rinkimuose: mero, tarybos rinkimuose?
 - R20: Mero, tarybos... Mero tai taip, tarybos, kadangi nemačiau sąrašų, nu, tai konkrečiai ne dar. Šiaip man patinka, kaip komunikuojami darbai, aiški kryptis.
 - A: O, dabar vėlgi neklausiu ką, bet pagal kokius kriterijus atsirinkot? Arba ten pagal kokius kriterijus rinksitės?

- R20: Kadangi tai yra savivaldos rinkimai, tai, aišku, daugiausiai iš to, ką žinai asmeniškai arba beveik asmeniškai iš žmonių pirmiausia pagal tai vertini. Nes vis tiek arčiau žmogaus, negu, kad seimo rinkimai, nu, tarkim, daugiau nepažįstamų, o čia vis tiek daugmaž visi. Tai va, iš tų simpatijų, kas žinai, kaip elgiasi, kas, kaip bendrauja, kaip dirba iš viso to.
- A: Mhm, supratau, o yra buvę, kad, nu, pavyzdžiui, prieš rinkimus galvojat, likus keletai mėnesių, nu va, turbūt palaikysiu vieną konkretų žmogų ir, pavyzdžiui, kampanijos metu, tas žmogus kažką padaro, pasako, kažkaip jus nuvilia ir jūs rinkimų dieną visgi persigalvojat?
- R20: Nelabai turbūt iš tikrųjų dėl konkrečių žmonių, nes tų kalbų rinkiminių, jų visada yra ir prieš rinkimus jų padaugėja, tai tiesiog atsirenki, ar tai yra kuo pagrįstos tos kalbos, nes dažnai būna tiesiog rinkimais ir pagrįstos.
- A: Gerai, supratau, tada dar toks gal paskutinis klausimas: kokios vertybės politiko asmenyje jums yra svarbios?
- R20: Sąžiningumas, nu, bent jau kiek jį eina matyti. Šiaip, kadangi savivalda, tai tas bendras elgesys su žmonėmis, su jais bendravimas. Išsilavinimas, pagarba visiems: ir kitaip mąstantiems, ir nepritariantiems požiūriu, nu tai va, tokie dalykai.
- A: Mhm, gerai, aš galvoju, kad mes galim pereiti prie to, kas buvo perskaityta, tai dabar tokia tvarka, kokia norisi, galima papasakoti viską, kas įstrigo, įsiminė, patiko, nepatiko, kuo išsamiau, tuo geriau.
- R20: Labai išsamiai nepapasakosiu, nes laikraščiuose tokius straipsnius nelabai skaitau apie politikus ir dabar va taip perskaičiau. Ką atkreipi, kai čia į merą buvo iš laikraščio, Radviliškio, nu tai, ar jis pats gyvena, kadangi pats gyvena, kokia šeima, ką dirba, kuo užsiima, ką planuoja. Ta skrajutė, kur buvo, tai bendrai tie visi tokie „sieksime“, „padarysime“, na, tai jie dažniausiai nuvilia, nuplaukia kažkur tai, kadangi konkretaus nieko neparašo, tai per daug ten ir nesigilini (giliau įkvepia), iš tikrųjų, nes jie visi ten tokie apie balsavimą. Apie Vaitkų nu irgi vat paskaičiau, daug prirašyta. Apie šeimą atkreipiu dėmesį, ką veikia, koks išsilavinimas ir taip. Nes dažniausiai tokių ilgų neskaitydavau ir dabar jau ten labai įdėmiai neskaityau. Bet jeigu ketinčiau balsuoti už tą žmogų, tai turbūt perskaityčiau tą visą straipsnį.
- A: Mhm, o dar „Facebook“ o“ įrašas yra likęs.
- R20: „Facebook“ o“ jo, pasižiūrėjau. Jeigu mane domintų, nu, parašė ten apie viską, bet, jeigu atkreipi, kad politinė reklama pabaigoj iš praktikos ir viskas. O daugiau, jeigu domintų, turbūt paspausčiau tą sekimą, kad pasekti kuo dalinasi ir ką šiaip skelbia tuo laikotarpiu, jeigu aktualus tas žmogus būtų.
- A: O jeigu būtų tokia hipotetinė situacija, kad gaumat, pavyzdžiui, penkias skrajutes, rinkimai yra rytoj, bet nepažįstat nei vieno kandidato. Ką darytumėt? Balsuotumėt, visų pirma,

- nebalsuotumėt? Skaitytumėt viską? Ieškotum informacijos papildomai, neieškotum? Užtektų to kas yra gal?
- R20: Jeigu visiškai nežinočiau už ką balsuoti ir tik tai penki būtų visi nežinomi? Be jokios nuomonės?
 - A: Aha, penkis nepažįstamus.
 - R20: Tai tada paskaityčiau, tikrai balsuoti eičiau, nes visada einu balsuoti, am, tai atkreipčiau dėmesį ir į partiją, ir į žmogų, išsilavinimą, kaip sakiau, visąlaik paskaityčiau. Jeigu kažkas konkrečiai sudomintų, gal ir paieškočiau tos informacijos, bet jeigu penki, tai turbūt užtektų ir to, kas yra.
 - A: Mhm, o jeigu, vat, reikėtų rinktis iš tų keturių kandidatų, kaip priimtumėt sprendimą?
 - R20: Jeigu, neskaitant čia tų pažinčių ir žinomų/nežinomų, tai Radviliškio man patiko, kad žmogus eina į merus ir rašo, kaip pats gyvena, kaip ruošiasi gyventi, vaikus augina ir čia, nu, ta prasme, tas toks į savivaldą susiėimas. Mano nuomone, kai tu esi čia, tai ir žinai problemas ir, ir tada galbūt, kaip jas spręsti ieškai. Aš kažkaip va į tą atkreipiau dėmesį.
 - A: Mhm, supratau, ar jautėsi, pavyzdžiui, skaitant, kad kažkuris formatas ten skaitosi smagiau, maloniau, patogiau, įsimenamiau?
 - R20: Patogiau gal skaitosi skrajutė, nes viskas trumpiau ir aiškiau, bet, kadangi, ten visi tik tai siekiai, siekiai, siekiai, nu, tai nieko konkretaus. Bet skaitymui, nu, tas toks trumpumas, tai patogumas turbūt žmonėms, patogiau, negu didelis straipsnis. Tu gali išryškintą paskaitei, paskaitei, kas apie tai truputį plačiau, tada kitas punktas, nu, jeigu greitai nori informacijos. Dažnai tas ir yra, kad mes norim greitai gaut pagrindinius aspektus.
 - A: Mhm, supratau, a, tada yra likę paskutiniai, tokie baziniai klausimai, tai amžius, išsilavinimas ir darbo paskirtis.
 - R20: 34 m., išsilavinimas aukštasis, valstybės tarnyba
 - A: Balsuojat rinkimuose, kaip suprantu, visada ir gyvenat Tauragės rajone?
 - R20: Rajone, šiuo metu, taip.
 - A: Gerai, ačiū.

Literatūros sąrašas

- Afflerbach, Peter and Byeong-Young Cho, „Determining and describing reading strategies“ *Metacognition, strategy use, and instruction* 201 (2009).
- Bachmann, Ingrid et al., „News Platform Preference: Advancing the Effects of Age and Media Consumption on Political Participation” *International Journal of Internet Science* 5 (2010): 34–47.;
- Barter, Christine and Emma Renold, „I wanna tell you a story”: exploring the application of vignettes in qualitative research with children and young people” *International journal of social research methodology* 3, No. 4 (2000): 307-323.
- Bartlett, Frederic Charles, *Remembering: A study in experimental and social psychology* (Cambridge: Cambridge university press, 1995).
- Bhatti, Yosef et al., „Is Door-to-Door Canvassing Effective in Europe? Evidence from a Meta-study across Six European Countries“ *British Journal of Political Science* 49, No. 1 (2019): 279-290.
- Bielinis, Lauras, „Šou principų dėsniumai Lietuvos politiniame gyvenime“ *Politologija* 1, No. 25 (2002), 22–41.
- Bielinis, Lauras, *Politika kaip komunikacinis žaidimas* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004), 115–128.
- Bielinis, Lauras, *Rinkiminių technologijų įvadas* (Vilnius: Margi Raštai, 2000).
- Bielinis, Lauras, *Rinkiminių technologijų įvadas* (Vilnius: Margi Raštai, 2000).
- Biržietienė, Skirmantė ir Eglė Gabrėnaitė, „Rinkimų programos kaip politinės retorikos žanras” *Respectus philologicus* 39 (2021): 46-57.
- Brader, Ted, „Striking a responsive chord: How political ads motivate and persuade voters by appealing to emotions” *American Journal of Political Science* 49, No. 2 (2005): 388-405.
- Brennan, Jason. *Against Democracy* (Princeton: Princeton University Press, 2017).
- Dabbous, Amal, Karine Aoun Barakat and Beatriz de Quero Navarro, „Fake news detection and social media trust: a cross-cultural perspective“ *Behaviour & Information Technology* (2021): 1-20.
- DeFleur, Melvin Lawrence. *Experimental Studies of Stimulus Response Relationships in Leaflet Communication*. (Washington: University of Washington Press, 1954).
- Dimitrova, Daniela V. et al., „The Effects of Digital Media on Political Knowledge and Participation in Election Campaigns: Evidence from Panel Data” *Communication Research* 41 (2014): 95–118.
- Ebbinghaus, Hermann. *Memory: A contribution to experimental psychology* (New York: Teachers College, Columbia University, 1913).
- Finch, Janet „The Vignette Technique in Survey Research”, *Sociology* 21 (1987): 105-14.

- Fiske, Susan T. and Shelley E. Taylor. *Social cognition: From brains to culture* (New York: Sage, 2013).
- Gaižauskaitė, Inga ir Natalija Valavičienė, *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu* (Vilnius: Registrų centras, 2016).
- Geer, John G., and James H. Geer. „Remembering attack ads: An experimental investigation of radio” *Political Behavior* 25, No. 1 (2003): 69-95.
- Ghazal Aswad, Noor, „Exploring charismatic leadership: A comparative analysis of the rhetoric of Hillary Clinton and Donald Trump in the 2016 presidential election” *Presidential studies quarterly* 49, No. 1 (2019): 56-74.
- Goldberg, Andreas C., Simon Lanz, and Pascal Sciarini, „Mobilizing different types of voters: The influence of campaign intensity on turnout in direct democratic votes“ *Electoral Studies* 57 (2019): 196-222.
- Haridakis, Paul and Gary Hanson, „Campaign 2008: Comparing YouTube, Social Networking, and Other Media Among Younger and Older Voters” Cituota iš Lynda L. Kaid and John A. Hendricks, *Techno-Politics in Presidential Campaigning: New Voices, New Technologies, and New Voters* (New York: Routledge, 2011): 61–82.
- Hartmann, George W, „A field experiment on the comparative effectiveness of „emotional” and „rational” political leaflets in determining election results” *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 31, No. 1 (1936): 99.
- Hazel, Neal „Elicitation Techniques with Young People“ *Social Research Update* 12, (1995).
- Holt, Kristoffer, Adam Shehata, Jesper Stromback, and Elizabet Ljungberg, „Age and the Effects of News Media Attention and Social Media Use on Political Interest and Participation: Do Social Media Function as Leveller? ” *European Journal of Communication* 28 (2013): 19–34.
- Huddy, Leonie and Anna H. Gunthorsdottir, „The persuasive effects of emotive visual imagery: Superficial manipulation or the product of passionate reason?“ *Political Psychology* 21, No. 4 (2000): 745-778.
- Jonathan et al., „Does Campaigning on Social Media Make a Difference? Evidence From Candidate Use of Twitter During the 2015 and 2017 U.K. Elections” *Communication Research* 47, No. 7 (2020): 988-1009.
- Kavaliauskaitė, Jūratė, „Simpatijų politiniams lyderiams galvosūkis: ar svarbios asmeninės politikų savybės?“. Kn. *Kaip renkasi Lietuvos rinkėjai? Idėjos, interesai ir įvaizdžiai politikoje*, sud., Ainė Ramonaitė (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2014), 179-200.
- Kim, Young Mie, and John Vishak. „Just laugh! You don’t need to remember: The effects of entertainment media on political information acquisition and information processing in political judgment“ *Journal of communication* 58, No. 2 (2008): 338-360.
- Kupčikaitė, Indrė, „Rinkimų kampanijos negatyvumas: Remigijaus Šimašiaus ir Artūro Zuoko rinkimų kampanijų lyginamoji analizė”, Vilniaus Universitetas, žiūrėta 2022 m., gegužės 17 d., <https://epublications.vu.lt/object/elaba:35471231/>.

Kushin, Matthew and Masahiro Yamamoto, „Did Social Media Really Matter? College Students' use of Online Media and Political Decision Making in the 2008 Electio.” *Mass Communication and Society* 3 (2010): 30–608.

Levratto, Valeria et al., „Smartphones: reading habits and overuse. A qualitative study in Denmark, Lithuania and Spain" *Educación XXI* 24, No. 2 (2021): 167-188.

Mangen, Anne and Theresa Schilhab, „An embodied view of reading: Theoretical considerations, empirical findings, and educational implications" *Skriv* (2012): 285-300.

Nevinskaitė, Laima, „Šiuolaikinės medijos ir masinės komunikacijos teorijos" (*Vilnius: Petro Ofsetas* 2011).

Nyman, Pär, „Door-to-door canvassing in the European elections: Evidence from a Swedish fieldexperiment” *Electoral Studies* 45 (2017): 110-118.

Petronytė, Ieva, „Kognityviomis schemomis apibrėžiant pozicijas mokesčių politikos ir abortų uždraudimo klausimais Lietuvoje: teisingumo sampratos ir efektyvumo matai" *Politologija* 4 (2011): 110-145.

Pjesivac, Ivanka, „The Effects of Culture and Performance on Trust in News Media in Post-Communist Eastern Europe: The Case of Serbia” *Journalism & Mass Communication Quarterly* 94, No. 4, (2017):1191–1214.

Račaitė, Donata, „Partijų rinkimų vaizdo klipai: poveikio auditorijai įrankis (LSDP atvejis)”, Vilniaus universitetas, žiūrėta 2022 m. birželio 12 d., <https://www.vdu.lt/cris/entities/etd/9ad5f963-365b-4a54-945d-b1d28b9d627e/details>.

Reeves, Byron, Leo Yeykelis, and James J. Cummings „The use of media in media psychology“ *Media Psychology* 19, No.1 (2016): 49-71.

Rlindlof, Thomas, „Media audiences as interpretive communitie“ *Annals of the international communication association* 11, No. 1 (1988): 81-107.

Spitulnik, Debra, „Anthropology and mass media“ *Annual review of Anthropology* 22, No. 1 (1993):293-315.

Statneckytė, Simona, „Mediatizacijos Įtaka Politinės Komunikacijos Kultūrai“ *Tiltai* 3, (2013) 153- 163.

Šuminas, Andrius, „Socialinės medijos rinkiminėje komunikacijoje: lygios galimybės ar skaitmeninė atskirtis?“ *Agora* 1, (2012): 53–72.

Towner, Terri ir Caroline Lego Munoz, „Boomers versus millennials: Online media influence on media performance and candidate evaluations" *Social Sciences* 5, No. 4 (2016): 56.

Transparency International Lietuvos skyrius, „Politinė reklama Facebook. Kaip atrodė Seimo rinkimų kampanija?“ Žiūrėta 2022 m. vasario 16 d., https://www.transparency.lt/wp-content/uploads/2021/02/Politin%C4%97-reklama-Facebook_Kaip-atrod%C4%97-Seimo-2020-rinkimai.pdf.

Unikaitė, Ingrida, „Negatyvumas Lietuvos Prezidento rinkimų kampanijose: mobilizuoja ar demobilizuoja rinkėjus?“ *Politologija* 1 (2008): 121-145.

Wagoner, Brady. „Bartlett’s concept of schema in reconstruction” *Theory & Psychology*, 23,5, (2013): 553-575.

Wason, Peter C., „On the failure to eliminate hypotheses in a conceptual task“ *Quarterly journal of experimental psychology* 12 No.3 (1960): 129-140.

Wolf, Maryanne and Catherine J. Stoodley. *Proust and the squid: The story and science of the reading brain* (New York: Harper Perennial, 2008).

Wood, Wendy, Jeffrey M. Quinn, and Deborah A. Kashy, „Habits in everyday life: thought, emotion, and action“ *Journal of personality and social psychology* 83, No.6 (2002): 1281-1297.

Zamauskė, Justina, „Socialinių medių įtaka naujienų gavimo procesui“ (Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2022).

Zhang, Weiwu et al., „The Revolution will be Networked: The Influence of Social Networking Sites on Political Attitudes and Behaviors” *Social Science Computer Review* 28 (2010): 75–92.

Summary

Political parties face a riddle when planning their election campaigns: what are the most effective means of spreading political information? On the one hand, they invest in traditional political election tools – leaflets, candidates' newspapers, posters. On the other hand, as the public spends more time online, political campaigns are also becoming digitalized. Therefore, in order to plan campaigns effectively, it is important to answer how do different people read political electoral information and what factors determine this?

Researchers argue that people pay react differently to the same stimulus in political information: some groups of individuals pay attention to one stimulus (e.g. election date, location) in specific political election media, while other groups of individuals pay attention to other stimuli (e.g. description of a candidate's personality) in the same media. However, while there are many research papers analyzing political communication, there is a lack of research examining how individuals consume this information. Therefore, the **aim of this paper** is to investigate how different people use different political electoral media (flyers, newspapers, social media advertisements) as sources of electoral information and to provide the types of consumers of political electoral information. The following **objectives** were set::

1. To construct a theoretical framework and research design after analyzing the academic field of research on political electoral media;
2. To discover the dimensions of reading political electoral media by analyzing the qualitative results of interviews and reconstructive memory research;
3. Based on the discovered dimensions, identify the types of consumers of political electoral information;
4. Based on the discovered types, to develop recommendations for practical use of the research results.

20 interviews were conducted, combined with vignette analysis, using Frederic Charles Bartlett's reconstructive memory method. The analysis of the material yielded two findings related to the format of political electoral instruments. Three dimensions were also discovered: the dimension of information filtering and passive reception; the dimension of positive and negative attitudes towards politicians' communication; and the dimension of work or personality focus, which led to the identification of three different types of users of political election information.

The dimensions discovered led to the identification of three ideal types of consumers of political electoral information. The first type is suspicious sceptics. These are people who have a negative relationship with political communication. This type do not trust politicians and politics, and are radically skeptical about any kind of political electoral communication. They do not believe in change, conducted by newly elected candidates and therefore consider political electoral information

a waste of time. They take an active interest in politics, but read and accept only what confirms their beliefs. Their vignette narratives were short, without a clear work or personality focus, and many of them could not remember what they had read. Therefore, this is the type that is most difficult to reach with political electoral material. The second type, the cognitive misers, has its main characteristic a neutral attitude towards politicians' communication, complemented by a passive reception of information and a personality focus. Cognitive misers have a neutral attitude towards political communication because they are not interested in it. They accept information passively, do not check its credibility, and do not consciously select it according to predefined criteria. Due to their lack of political knowledge, this group prefers political electoral information that describes the candidate's personality and personality traits. The last type is the diligent analysts. The main characteristic of this type is a positive attitude towards political communication and a focus on work. This type of information consumer is the rarest. For this group, a positive assessment of politicians' communication does not imply unjustified sympathy. On the contrary, they consistently analyze political electoral information and in the process discover one or more politicians who meet their expectations. The focus of this group are clear achievements, jobs that politicians have done. Therefore, this type of information consumer can be reached by providing clear, structured and factual information about the work done and planned.

In terms of the academic novelty of the work, this study has contributed to the few studies in Lithuania that analyze how individuals read this information rather than the one-way communication of politicians. The discovered typology of information reading will allow to plan political communication not only taking into account the demographic characteristics of the society, but also the reading habits of political electoral information.